БІБЛІОТЕКА „ПРОЛОМ“ Ч. 5-6.

О. СКАЛОЗУБ.

СЛОВНИК

чужотовних слів, виразів і приповідок,

що вживаються в українській мові.

ВИДАВНИЦТВО „РЕКОРД“. КОЛОМИЯ.
1933.

Новий словник чужомовних слів, виразів і приповідок завитавших до нашої мови у всіх ділянках життя з певністю не вичерпав повної скарбниці. Бажанням видавництва було розширити, доповнити існуючі словники. Деякі з них пристосувані до потреб одної частини нашого народу. А це в сучасну хвилину, коли життя творить нові поняття загальні для всіх, не дає можливости користати з одного словника. Крім того приходиться звернути увагу і на правопис. В новім словнику користаємо з правописних здобутків обох наших Високих Наукових Установ. Як і в дотеперишніх словниках так і в новому зазначуємо походження слів. Деякі міжнародні слова писані нашими буквами, а не латинкою (*ададжіо*). Значіння кождого слова подано коротко, ядерно. Подвійні пояснення відділені середником (;). В кінці словника міститься таблиця скорочень походження слів.

А.

Абадонна *(ев.)* — ангел смерти
абажур (*фр.)* — серпанок на лямпу
абат (*іт.*) -- настоятель монастиря
абатиса (*іт.*) -- настоятелька жіночого монастиря
абатство (*іт.*) -- катол. монастир
абдикація *(лат.)* — добровільне зречення
абдомінальний (*лат.*) -- черевний
аберація *(лат.)* — омана, збочення з прямої лінії
абвац *(н.)* — початок уступу з нового рядка
абідоський камінь — книга про стародавніх египетських царів
абізольоґія *(гр.)* — наука про ядро землі
абітурієнт *(лат.)* — ученик, що закінчив середню школу
аблеґація *(лат.)* — виселення когось за межі батьківщини
абнеґація *(лат.)* — самозанедбання
аболіція (*лат.)* — помилування
аболіціонізм *(лат.)* — скасування якоїсь ганебної установи, або громадського ладу
аболюціоніст *(лат)* — ворог смертної кари
абомінація (*лат.*) — обридження
абонамент *(фр.)* — передлата, підписка
абонент *(фр.)* — передплатник
абонувати *(фр.)* — передплачувати
абордаж (*фр.*) — зціпнення двох кораблів
абориґени (*лат.*) — мешканці, що споконвіку живуть в країні
аборт (*лат.*) — передчасний, штучний порід
абракадаґра (*пер.*) — чародійне закляття, нісенітниця
абревіяція (*іт.*) — старовинне скорочення слів
абрек (*черк.*) — кавказький, гірський опришок
абрикос (*фр.*) — мореля
абрис (*н.*) — перше накреслення речі
абсент (*фр.*) — французька горівка з полину
абсенція (*лат.*) — відсутність
абсентеїзм (*нл.*) — постійна відсутність на сході, в парляменті, у виборах
абсолют (*лат.*) — безумовна правда (Бог, добро)
абсолютизм (*лат.*) — необмежена, найвища влада

абсолютний (*лат.*) — необмежений
абсолюторія (*лат.*) — звільнення з обовязку по прияттю звідомлення з праці
абсолюція (*лат.*) — прощення гріхів
абсорбувати (*лат.*) — виснажити, забирати кому час
абстиненція (*лат.*) — здержливість
абстрактний (*лат.*) — відірваний, протилежний, нематеріяльний
абстракція (*лат.*) — відлучення, узагальнення, відірване поняття (честь)
абсурд (*лат.*) — нісенітниця, казна-що
абсурдний (*лат.*) — недоладний, безглуздий:
абсцес (*лат.*) — запалення, чиряк
абулія (*гр.*) — хоробливе ослаблення волі, енерґії
абцуґ (*н.*) — початок
абшит (*н.*) — звільнення з війська, посади
аванґард (*фр.*) — передня сторожа в армії, у фльоті
аванзал (*фр.*) — покій перед головною салею
аванпост (*фр.*) — передня варта найменшої частини
аванс (*фр.*) — завдаток на рахунок; посунення в службі
авансувати (*фр.*) — іти вперед
авансцена (*фр.*) — місце між завісою і орхестрою в театрі
авантаж (*фр.*) — користь, перемога
авантура (*фр.*) — подія, непевна пригода, бешкет
авантурник (*фр.*) — пройдисвіт
аварія (*іт.*) — розбиття корабля бурею, зруйнування
авгієві стайні — байкові стайні грецького царя Авгія; брудне помешкання; нечисті справи в якійсь установі
авґур (*лат.*) — римський ворожбит
Авґуст (*лат.*) — серпень
авґустинець — законник ордену св. Августина
авдифон (*гр*) — апарат для глухих
авдитор (*лат.*) — військовий суддя
авдиторія (*лат.*) — світлиця, де слухають викладів; зібрання слухачів промови і т. ін.
авдієнція (*лат.*) — послухання
авеню (*фр.*) — широка вулиця
аверс (*лат.*) — бік монети, на якім є образок
авіація (*фр.*) — летунство
авіатор (*лат.*) — летун
авіваж (*фр.*) — оживлення, надання яснішого кольору
авіз (*іт.*) — повідомлення
авіста (*іт.*) — заплатити по предявленню векселя
авкціон (*лат.*) — прилюдна продаж, ліцитація
авокація (*лат.*) — відкликання
авреоля (*лат.*) — сяйво на образах святих

Аврора (*лат.*) — зірниця, ранішна зоря

авскультант (*лат.*) — судовий урядник, без права голосу

авскультація (*лат.*) — лікарське вислухування хорого

авспіція (*лат.*) — віщування по леті птахів

автаркія (*гр.*) — незалежність від заграничного привозу; самовистарчальність

автентичний (*лат.*) — правдивий

автентичність — достовірність

авто (*гр-лат.*) — скорочене слово — автомобіль; самохід, повіз, що йде при помочі мотору

автобус — тяжке авто, що перевозить більшу кількість людей або тягару

автобіографія (*гр.*) — власний життєпис

автограф (*гр.*) — власноручний підпис; прилад до відбивання письма

автодафе (*icn.*) — урочиста, прилюдна кара через спалення, в часах інквізиції

автодидакт (*гр.*) — самоук

автокефальний (*гр.*) — незалежний (в справах східної церкви)

автократизм (*гр.*) — самодержавність

автократія (*гр.*) — необмежена влада

автокритика (*гр.*) — критика своєї праці

автомат (*гр.*) — штучний прилад, що робить рухи за допомогою машини

автоматичний (*гр.*) — мимовільний

автомобіль (*гр.-лат.*) — самохід

автономія (*гр.*) — самоуправа

автономний (*гр.*) — самоуправний

автопластика (*гр.*) — операція, в якій переносять частину шкіри з одного місця тіла на друге

автопсія (*лат.*) — лікарські оглядини мерця

автор (*лат.*) — творець; письменник, композитор, художник

авторизований — за дозволом автора

авторитет (*фр.*) — повага

автотипія — переведення світлини на друкарську клішу через сітку

автохтон (*гр.*) — див. Абориґени.

авул (*тат.*) — хутір у башкирів та ін. татарських племен

Агасфер (*ев.*) „вічно блукаючий жид.“; в біблії — назва перських та мідійсіких царів

аґава (*гр.*) довговічна рослина

аґамія (*гр.*) — безшлюбя

Аґаряне — так називали в байках у XVII ст. магометанів.

аґат (*лат.*) — білявий, із зеленим відтінком, прозорий напівшляхетний камінь

аґенда (*лат.*) — приділене заняття
аґент (*лат.*) — уповноважнений посередник
аґентство (*лат.*) — філія промислової, торговельної, державної установи
аґентура (*лат.*) — заступництво
аґітатор (*лат.*) — особа, що підмовляє, розповсюд. певні ідеї
аґітація (*лат.*) — ширення думок, підготовка відповідних настроїв, тощо
аґлютинація (*лат.*) — приставка до кореня слів
аґльомерат (*лат.*) — частини ріжнороднїх металів злучених цементом
Аґні — індійський бог вогню
аґноскувати (*лат.*) — пізнавати
аґонія (*гр.*) — передсмертні хвилини, муки
Аґора (*гр.*) — Площа, де відбувалися народні збори у Греків
аґрарії — політична партія землевласників
аґрарний — земельний, рільничий
аґрафка (*фр.*) — спиначка
аґреґат (*гр.*) зєднання певних річей в цілість
аґресія (*лат.*) — напад
аґресивний (*фр.*) — зачипний, напасний
аґрикультура (*лат.*) — рільництво, хліборобство
аґроном (*лат.*) — особа, що розуміється на хліборобстві
аґрономія (*лат.*) — наука про сільське господарство
ададжіо (*іт.*) — повільно (в *музиці*)
ад (*гр.*) — пекло
адський — пекельний
адамант (*гр.*) — діямант
адамашок (*іт.*) — шовкова матерія з Дамаску
адамове яблоко — горлянка; виступ на підгорлі
адаптувати (*лат.*) — переробляти, пристосовувати
адвент (*лат.*) — Пилипівка у латинників
адвокат (*лат.*) — правник; правозаступник
адгерент (*лат.*) — прибічник, прихильник
адепт (*лат.*) — втаємничений ученик, але ще не член організації
адинамія (*гр.*) — безсилля
адіє! (*фр.*) — бувайте здорові!
адміністратор (*лат.*) — управитель
адміністративний (*лат.*) — приналежний до управи
адміністрація — (*лат.*) — керування установою
адмірал (*арб.*) — вищий старшинський степень у морській службі
адміралтейство (*арб.*) — головна управа фльоти
адміратор (*лат.*) — той, що подивляє, обожає
адмоніція (*лат.*) — упімнення, пересторога

Адоніс (*гр*) — красунь-мисливець; любимець богині Афродити; горицвіт

адоптувати (*лат.*) — прийміти дитину за свою

адорація (*лат.*) — див. Адміратор

адреса (*фр.*) — напис на коверті, або пакунку, куди має йти

адресант (*фр.*) — той, що надає

адресат (*фр.*) — той, що відбирає лист, пакунок, депешу

адуляр (*нім.*) — див. Ортоклаз; прозорий кришталь, що буває в ґраніті

адюльтер (*фр.*) — подружня невірність

адюнкт (*лат.*) — помішник професора, академіка

адютант (*лат.*) — старшина для доручень, осавул

адютор (*лат.*) — помішник

адютум (*лат.*) — допомога

аерографія (*гр.*) – опис та досліджування повітря

аеродинаміка (*гр.*) — наука про рух газів

аеродром (*гр.*) — площа звідки вирушають і де сідають літаки

аероліт (*гр.*) — див. Метеорит; складна маса каміння, що паде з небесної безмежности

аерольогія (*гр.*) — наука про повітря

аерометр (*гр.*) — прилад до мірення густоти повітря та газів

аеронавт (*гр.*) — летун

аеронавтика (*гр.*) — наука для летунів

аероплян (*гр.*) — літак

аеростат (*гр.*) — повітроплив-ний корабель, напомпований газом легшим від повітря

аеростатика (*гр.*) — наука про рівновагу повітря та газів

аерофон (*гр.*) — прилад Едісона, що дає можливість почути голос людини з віддалі 9 клм.

ажіо (*іт.*) — доплата ріжниці в грошах при мінянні

ажіотаж (*фр.*) — грошева спекуляція на біржі

ажітувати (*фр.*) — турбувати, хвилювати

ажуровий (*фр.*) — мережаний, дірчатий.

азалеїн (*фр.*) — червона хемічна фарба (анілінова)

азарт (*фр.*) — поб. газард-захоплення, запал

азартовий (*фр.*) — ризиковний

азбест (*гр.*) — вогневідпорний волокнистий мінерал

азбука (*ц. сл.*) — буквар

азиль (*гр.*) — пристановище, прибіжище

азімут (*гр.*) — кут між полуденником звізди а обрієм на півдні

азот (*гр.*) — безбарвний газ, без запаху і смаку; головний газ в повітрі

азотан (*гр.*) — хемічні звязки азоту необхідні для рослин

азотовий квас — сірчаний квас

азур (*ар.*) — поб. Лазур — блакит

азурит (*мін.*) — гірна синь

айва (*тур.*) — овочеве дерево, рід яблінки

Аїд (*гр.*) — поб. Гадес — пекло

аіст (*сх.*) — бузько, чорногуз

академія (*гр.*) — найвисше наукове товариство; святочна академія

академічний (*гр.*) — член академії; шкільний рік; щиро науковий виклад

акант (*гр.*) — при будові рослинна прикраса

акафист (*гр.*) — церковна відправа

акація (*гр.*) — дерево, з пахучим цвітом

аква (*лат.*) — вода

аквавіта (*лат.*) — горівка

аквадукт (*лат.*) — водопровід

аквамарин (*лат.*) — самоцвіт барви морської води

акваreля (*лат.*) — фарба розведена водою; малюнок намальований такою фарбою

акварeліст (*лат.*) — той, що малює акварелі

акваріюм (*лат.*) — збірник води, де виховуються водні рослини та тварини

акватинта (*іт.*) — різблення образів на міді або криці

аквафорта (*іт.*) — хемічна різьба на міді

аквівиція (*лат.*) — придбання, набуток

аквілон (*лат.*) — північний вітер

акефаличний (*гр.*) — безголовий; книжка, що немає наголовку

аклімативація (*лат.*) — привичаєння до нового підсоння

аклімативуватися (*лат.*) — привикати до чого

аклямація (*лат.*) — одноголосний вибір

аклямувати — оплескувати

акомодація (*лат.*) — пристособлення до кого або до чого

акомпаньямент (*фр.*) — супровід в хорі, в музиці

акомпаньювати (*фр.*) — супроводити

акорд (*іт.*) — згідність; сполучення музичних тонів; гуртова робота

акордіон (*фр.*) — ручна гармонія

акр (*анг. фр.*) — міра землі — 40 арів

акредитив (*фр.*) — грамота, що служить за уповноваження

акредитивний (*фр.*) — уповноважений

акредитувати (*фр.*) — уповноважнювати

акробат (*гр.*) — той, що працює в цирку на ріжних карколомних гімнастичних приладдях

акробатичний — небезпечний, карколомний

акрополь (*гр.*) — твердиня в столиці давньої Греції — Атени

акростих (*гр.*) — вірш в якім перші літери рядків творять слово, імя

аксаміт (*гр.*) — мягка, волохата, шовкова тканина поб. Оксаміт

аксельбант (*н.*) золоті, срібні плетені шнурі на військових мундурах

аксесуари (*фр.*) — причандали

аксиденція (*лат.*) — побічний заробіток

аксіома (*гр.*) — безперечна правда

акт (*лат.*) — подія, вчинок; дія; збір документів, метрики

актив (*лат.*) — майно, гроші; діяльність

активісти (*лат.*) — політична партія

активний (*лат.*) — діяльний

актор-ка (*фр.*) — той (та), що бере участь у виставах в театрі

актуальний (*гр.*) сучасний, на часі

акула (*ісл.*) — морська риба

акумулятор (*лат.*) — прилад, в якім нагромаджується електрична енерґія

акумуляція (*лат.*) — нагромадження

акуратність (*лат.*) — охайність, старанність

акустика (*гр.*) — наука про звук; луна театру, салі (акустична саля — в якій добре чути балачку, спів)

акутний (*лат.*) гострий

акушер (*фр.*) — положничий лікар

акушерство — наука про поміч при породах

акушерка — сповитуха, баба

акцент (*лат.*) — наголос; вимова

акцентувати (*лат.*) — наголошувати; звертати увагу

акцепт (*лат.*) — письменне зобовязання (вексель)

акцептант (*лат.*) — той, що приймив на себе зобовязання

акцептувати (*лат.*) — приймати, пристати на предложення

акцесіст (*лат.*) — той, що дожидається (посади)

акциденція (*лат.*) — побічний дохід

акциз (*фр.*) — посередній податок на горівку, тютюн, сірники, сіль і т. ін.

акціонер (*фр.*) — власник паїв у підприємстві; пайщик

акція (*лат.*) — робота; документ на пай в підприємстві

алембік (*арб.*) — прилад до чищення плинів

алебарда (*фр.*) — старовинна зброя — спис із топірцем на взір півмісяця
алегоричний (*гр.*) — образовий
алегорія (*гр.*) — приповідка, умовне порівнання, байка
алеґат (*лат.*) — документ, доказ
алеґро (*іт.*) — скоро, жваво
алея (*фр.*) — вулиця, обсаджена обабіч деревами
алі (*ар.*) — магометанський титул (ексцеленція)
алібі (*лат.*) — доказ на неприсутність в часі та місці злочину
аліґатор (*ісп.*) — американський крокодил
алієнація (*лат.*) — психічний розстрій; вивлащення
алімент (*лат.*) — гроші на удержання і виховання
алітерація (*лат.*) — повторювання в наголошених складах цеї самої літери (гину, так гірко...)
Аллах (*ар.*) — магометанське божество
алмаз (*ар.*) — самоцвіт, брилянт
алювій (*лат. геол.*) — верства землі нанесена водою
алюзія (*лат.*) — натяк
алюміній (*лат.*) — легкий сріблистий метал
алюмн (*лат.*) — семинарист
алюр (*фр.*) — кінська хода, ґальоп
алябастер (*гр.*) — білий гіпс
алярм (*фр.*) — трівога
алярміст (*фр.*) — галасливий боягуз
аляш (*анг.*) — кминківка
альба (*лат.*) — біла церковна одіж у латинських священиків
альбатрос (*гол.*) — буревісник
Альбіон (*кел.*) — стара назва Англії
альбом (*лат.*) — книжка, в якій вміщують на памятку світлини, почтові ілюстровані картки, вірші і т. ін.
альбумін (*лат.*) — білок звірини
Альґамбра (*ар.*) — палата мавританських правителів в Ґренаді (Іспанія); памятка арабського будівництва в XIV віці
альґебра (*ар.*) — частина математики, де замість чисел уживається букв умовно,; „загальна аритметика“.
Альдебаран (*ар.*) — звізда в сузірю Бика
альдегід (*лат.*) — паруючий плин, що повстає з алькоголю без атомів водня
альджама (*тур.*) — молитовний дім
алькальоїди (*н.л.*) — хемічні азотові сполучення в рослинах; (з цього отрути - стрихніна, атропіна, морфіна і т.ін.)
альків, алькова (*ар.*) — ніша, заглублення в стіні на ліжко

алькоголізм (*ар.*) — затроювання алькоголем.
алькоголь (*ар.*) — спирт
алькогольометр — спиртомір
алькоран (*ар.*) див. Коран. — Магометанська свята книжка
альма матер (*лат.*) — титул для висших шкіл
альманах (*ар.*) — літературний збірник, звичайно місячник
альогізм (*гр.*) — недоречність, нісенітниця
альод (*н.*) — власне, дідичне посідання
альокуція (*лат.*) — промова; папська мова до кардиналів
альопатія (*гр.*) — сучасне лічення при помочі лікарств; (протилежність — див. Гомеопатія)
альпака (*ісп.*) — мішанина міди, цинку і ніклю; блискуча, вовняна тканина; нове срібло
альпарі (al pari) (*іт.*) — гріш за гріш; повна виплата за вартісний папір
альт (*іт.*) — жіночий голос; трубка в орхестрі
альтана (*іт.*) — садова бесідка
альтембас (*тур.*) — див. Парча -- шовкова, гаптована золотом тканина
альтерація (*лат.*) — зворушення, гризота
альтернатива (*лат.*) — положення, коли приходиться вибірати одно з двох
альтіметр (*лат.*) — мірило висоти
альтруїзм (*лат.*) — любов до всіх; праця для загального добра (протилежність -- самолюбству)
альтруїстичний (*лат.*) — вселюблячий
альфа (*гр.*) — перша буква грецької азбуки; „альфа і омеґа“ = початок і кінець. Найшвидші проміння, що повстали при розбиттю найменшої частини матерії (атома)
альфреско (*ісп.*) — малярство водними фарбами на вохкім тинкуванні стін
альхемія (*ар.*) — середновічна наука, що шукала тайни як робити золото (фільософічний камінь)
альяж (*фр.*) — сплав; мішанина металів
альянс (*фр.*) — союз
амавроза (*гр.*) — сліпота
амазонки (*гр.*) — в грецьких леґендах згадується нарід войовничих жінок; сукня для їзди верхи
амальґама (*гр.*) — мішанина живого срібла з іншим металом
аман (*ар.*) — скупий
амант (*фр.*) — любовник
аманат (*ар.*) — заставник взятий для певности додержання умови

амарант (*гр.*) — щириця
амарантова фарба—червоно-жовта фарба
аматор (*лат.*) — любитель, ласун
амбар (*ар.*) — шпихлір, комора
амбарас (*фр.*) — клопіт, незавидне положення
амбасада (*фр.*) — посольство
амбасадор (*фр.*) — державний посол
амбітний (*лат.*) — чванливий, честолюбивий
амбіція (*лат.*) — пиха
амбра (*гр.*) — пахощі
амбразура (*фр.*) — дірка в стіні замку для гармати
амбре (*гр.*) — пахощі з амбри з домішкою інших приправ
амброзія (*гр.*)—чарівна страва грецьких і римських богів; (напиток - назив. - Нектар)
амбулянс (*фр.лат.*) — рухоме шатро військового шпиталю для ранених і хорих
амбуляторія (*лат.*) — лікарня, куди приходять хорі лише по пораду
амбуляторний (*лат.*) — пересувний
амвон (*гр.*) -- проповідальниця
амеба (*гр.*) — найменша жиюча тварина, що годується через свою шкірку
американський двобій — кінчить самовбивством той хто витягне жереб
аметист (*гр.*) — фіолетний самоцвіт
амиґдалін (*гр.*) — азотова матерія з гіркого миґдалю
амінь (*ев.*) — най буде! кінець
амікошонство (*фр.*) — небажане панібратське поводження
амнестія (*гр,*) -- дарування кари (ціле або частинне)
амоніяк (*лат.*) -- хемічне сполучення азоту з воднем; сильний разячий запах; чистить товсті плями
амори (*лат.*) -- любощі
аморальність (*лат.*) — неморальність
амортизація (*лат.*) — уморення боргу, покриття видатків, (прим. на будову)
аморфний (*гр.*) — безформемний
аморфність (*гр.*) — безфоремність будови тіл
ампер (*фр.*) — одиниця сили електричного току
ампір (*фр.*) — стиль в малярстві, будівництві; масивність, простота форми
амплітуда (*лат.*) — віддаль, хитання або гойдання маятника між двома точками
ампліфікація (*лат.*) — пересадне оповідання з подробицями; посилення електричного току

амплуа (*фр.*) — ріжні ролі актора: комік, резонер, старий і т. ін.

ампулка (*лат.*) -- хемічна, аптечна посудина з ліками наглухо залютована, (до встрікувань); римська висича лямпа

ампутація (*лат.*) -- хирурґічне (лікарями) відрізання хворої, ушкодженої частини тіла

амулет (*ар.*) -- талізман, будьяка невеличка річ, що хоронить забобонних людий від всякого лиха

амуніція (*лат.*) -- військові запаси зброї, пороху набоїв і т. ін,

амфібії (*гр.*) -- земноводна звірина і рослини; людина байдужої вдачи

амфіболь (*гр.*) -- незгорець, (див.) Азбест, лучевик

амфіболія (*гр.*) -- двозначність; відповіди ворожки

амфібрах (*гр.*) -- трохскладова стопа віршу з довгим складом (на́голосом) посередині (⏑ — ⏑)

амфіляда (*фр.*) -- ряд саль, колон, що йдуть одна по другій

Амфіон (*гр.*) -- стародавній грецький музика, що своєю грою на лірі пересував каміння, чарував звірів

амфітеатр (*гр.*) -- стародавній театральний будинок, побудований під голим небом, півокругло, з щораз висшими місцями для глядачів

амфітріон (*гр.*) -- привітний гостинний господар

амфора (*гр.*) -- старовинна грецька і римська посудина з двома вухами

анабаптисти (*гр.*) -- перехрещенці; не визнають військової присяги

анабіоз (*гр.*) -- заморожені або засушені тварини та рослини, що під впливом тепла, світла, повітря, вохкости оживають наново

анаграма (*гр.*) -- переміщення літер в слові так, що утворюється зовсім нове слово (так-кат)

Анакреонт (*гр.*) -- славний грецький поет (VI в. перед Христом), що виспівував в маленькіх, гарних і веселих віршах радощі життя, кохання та вино

аналіз (*гр.*) -- досліджения

аналітика (*гр.*) -- частина висшої математики

аналой (*гр.*) -- малий столик для книжок у церкві

анальогія (*гр.*) -- схожість, подібність

анальфабет (*гр.*) -- неграмотний

ананас (*ам.*) -- американьска рослина та її овоч (великий, соковитий та запашний)

анапест (*гр.*) -- трохскладова

стопа віршу з останнім довгим (наголошеним) складом (⏑ ⏑ —)

анархізм (*гр.*) -- соціяльно-політична наука, що невизнає державної організації, законів

анархія (*гр.)* — безладдя, безправність

анатема (*гр. лат.)* — церковний проклін; (Гетьман Мазепа російською церквою був відлучений від неї і що року цим словом клятий по церквах)

анатомія (*гр.)* — наука про будову тіла

анафора (*гр.)* — повторення з притиском якогось слова в кількох реченнях підряд

анахорет (*гр.)* — пустельник, чернець

анахронізм (*гр.)* — помилка в часі якоїсь події; річ не на часі

англез (*фр.)* — чоловіче чорне вбрання; старий танець

англійська недуга — кривуха

англіканська церква — протестантське віроісповідання в Англії

англіцизм — англійське слово або речення перенесене до рідної мови

англьоманія — пристрасть до всього англійського

англьофільство — прихильність, бажання наслідувати їх

англьофобія — ненависть до Англійців

анґажемент (*фр.)* — запрошення артиста на виступ; наймання когось на визначений термін

анґажувати (*фр.)* — запрошувати; просити до танцю

анґіна (*гр.)* — запалення горла, вершків серця; задуха

анданте (*іт.)* — повільно, спокійно

андроґінія (*гр.)* — присутність ознак обох полів у однієї особи

андроліт (*гр.*) — закамянілий останок людини

андромада (*гр.*) — північне сузіря (поверх 139 зір.)

андроманія (*гр.)* — жіноча хвороба; надмірна пристрасть

андромедиди (*гр.)* — зорі, що падуть з неба, коли земля зустрічається з кометою Бели (раз на 13 літ)

андрофаґ (*гр.)* — людоїд

андрофобія (*гр.)* — хоробилва огида жінки до чоловіка

андрут — оплатки до тісточок; тісточка

аневризм (*гр.)* — розширення серця, жил

анекдот (*гр.*) — коротеньке, дотепне, смішне оповідання; побрехенька

анексія (*лат.)* — примусове відірвання (без війни) якоїсь округи, країни

анектувати *(лат.)* — привластити, забрати

анемія *(гр.)* — недокровність, брак крови

анемограф *(гр.)* — апарат, що записує напрям вітру

анемометр *(гр.)* — апарат, що міряє силу та швидкість вітру; вітромір

анемон *(гр.)* — сон-трава; сон-зілля (сині, білі, жовті цвіти)

анероїд *(гр.)* — пружиновий металевий апарат, що від тиснення повітря вигинається, то випростовується

анестезія *(гр.)* -- знечулення

аниж *(лат.)* -- будяк

аніліна *(санск.)* -- пахуща оліїста рідина вживається, як домішка до декотрих фарбів

анімалізм *(лат.)* -- звірячість; проблески звірячого життя

анімізм *(лат.)* -- старовинна наука про душу; анімісти вчили, що кожда річ в природі має душу

анімозія *(лат.)* -- запеклість; завзяте упередження

анімуватися *(лат.)* -- захоплюватися

анкета *(фр.)* -- нарада знавців, заінтересованих

аннали *(лат.)* -- літопис

анод *(гр.)* -- додатний бігун (платівка в електричній батерії) електричного току

аномалія *(гр.)* -- дивовижність; ухил від загального ладу

анонім *(гр.)* -- невідомий, твір без імени автора, лист без підпису

анонімне товариство -- назва акційного товариства

анонс *(фр.)* -- оголошення в часописах

анорганічний *(гр.)* -- неживий; мертве царство мінералів

анормальний *(лат.)* -- неприродний, неправильний

ансамбль *(фр.)* -- доладна гра цілого театрального складу, виконання музичного твору орхестрою, хором; зібрання подробиць в цілість

антагонізм *(гр.)* -- ворожість, заздрість, суперництво

антагоніст *(гр.)* -- суперник, противник

анталок (*мад.*) -- бочівка вина (74 літри)

антанта (*фр.*) -- згода, єдність. Англьо-французький союз проти Німеччини; в 1914-19 р. -- всі держави, що брали участь у світовій війні проти осередних держав

антарктичний *(гр.)* -- країна недалеко південного бігуна

антедилювіяльний *(лат.)* -- допотоповий

антена *(лат.)* -- частина відборчої радіостації: дроти на дручках, що приймають електромагнетичні хвилі

антенат *(лат.)* -- предок

антецедент *(фр.)* -- подія, що є основою для дальших висновків

анти *(гр.)* -- (приставка до слів грецького походження, для означення протилежности); проти

антидот *(гр.)* -- протиотрута

антик *(лат.)* -- старовина; стародавня память; несучасна людина

антиквар *(лат.)* -- знавець старовини

антикваріят *(лат.)* -- торговля старовинними річами

антикритика *(гр.)* -- відповідь автора на критику

антильопа *(гр.)* -- порода оленів в Азії та Африці

антимінс *(гр.)* -- посвячений обрус на престолі

антимон *(гр.)* -- білий метать, часто уживаний в хемічних виробах.

Антиной *(гр.)* -- вродливий юнак; сузіря на чумацькому шляху

антиномія *(гр.)* -- суперечність в законах

антипапа *(гр.)* -- другий папа з часів, коли вибиралося кількох претендентів на папській престіл

антипасат *(гр.)* — вітер від рівника до бігунів

антипатичний *(гр.)* — відразливий, несимпатичний

антипатія *(гр.)* — відраза, нехіть, огида

антипірина *(гр.)* — білий порошок проти гарячки

антиподи *(гр.)* — мешканці, що жиють з противного боку земної кулі; особи протилежної вдачі, поглядів

антирояліст *(гр. фр.)* — супротивник королівської влади

антисемітизм *(гр.)* — вороже відношення до семітів, особливо до Жидів

антисептика *(гр.)* — способи і засоби запобігати гниттю здорового тіла

антистрофа *(гр.)* — частина хору в грецькій старовинній драмі

антитеза *(гр.)* — протиставлення

антифон *(гр.)* — спів на переміну священника і вірних

антифебрин *(гр.)* — порошок, що його вживають проти трясці

антихрист *(гр.)* — супротивник Христа; ворожий до християнства

античний (*гр.*) — старовинний

антольогія (*гр.*) — збірник кращих творів ріжних письменників

антракт (*фр.*) — перерва між діями, або частинами концерту

антрацит (*гр.*) — відміна найкращого камінного вугілля; горить без полумя, диму і смороду

антраша (*фр.*) — спритний вибрик, стрибок у танці; перебій ногами

антре (*фр.*) — вхід до помешкання

антрепренер (*фр.*) — підприємець (театральний, цирковий, концертовий)

антреприза (*фр.*) — підприємство

антресоль (*фр.*) — півповерх; кімнатка між партером, а першим поверхом

антропогенія (*гр.*) — наука про походження людини

антропольоґія (*гр.*) — наука про людську природу взагалі

антропометрія (*гр.*) — наука про гармонійну помірність частин людського тіла

антропотеїзм (*гр.*) — приписування людині божеських прикмет

антропофаґія (*гр.*) — людожерство

антропофобія (*гр.*) — відокремлення божевільних від нормальних людий; жахлива боязнь людий

антропоцентризм (*гр.*) — світогляд, що уважає людину за ціль Всесвіту

анулювати (*лат.*) — касувати, знести

анфас (*фр.*) — лицем наперед

анфілювати (*фр.*) — стріляти повздовж щанців

анчар (*мал.*) — дерево, що виділює отруйний сік; овочі йдуть на виготовлення фарбів

анчоус (*icn.*) — дрібна рібка, що йде на консерви (Середземне та Чорне море)

аншеф (*фр.*) — головнокомандуючий (за часів Петра І.)

аншляґ (*н.*) — вивішена на стіні обява (прим., що всі білети продані)

аорист (*гр.*) — минувший доконаний час (в грецькій і старославянській мові)

аорта (*гр.*) — головна кровяна жила, що йде зі серця; з неї беруть початок решта жил і жилок

апанаж (*фр.*) — державні маєтки княжат і княгинь

апарат (*лат.*) — прилад; наладнати апарат — організувати якусь справу

апартамент (*фр.*) — тереми, розкішне мешкання

апатичний (*гр.*) — байдужий, млявий, безуважний

апатія (*гр.*) — байдужність, наслідок виснаження організму

апатит (*гр.*) — вапняний фосфор, до штучних гноїв

апелювати (*лат.*) — переносити судову справу до вищої судової установи

апеляція (*лат.*) — відклик проти засуду до вищої судової установи

апель (*фр.*) — візвання, поклик

апельсин (*прт.*) — помаранча

апендиціт (*лат.*) — запалення сліпої кишки

апепсія (*гр.*) — ослаблення травлення (жолудка)

аперетив (*лат.*) — напиток, що викликує апетит

апертура (*лат.*) — штучно зроблена продовгаста ранка на тілі (опер. медицина)

аперцепція (*лат.*) — освідомлення, спостереження

апетит (*лат.*) — хіть до їди

апетитний (*лат.*) — смачний, їстивний

апіс (*єгп.*) — божество давнього Єгипту (чорний бик з чотирохкутною білою плямою на лобі)

аплікант (*лат.*) — практикант (безплатний)

аплікація (*фр.*) — рід гапту, прикраси, накладне срібло

апльодувати (*фр.*) — оплескувати на знак похвали

апльодисменти (*фр.*) — оплески

апльомб (*фр.*) — самопевність (у словах, у поведінці)

апогей (*гр.*) — найбільша віддаль місяця від землі; найвища ступінь слави

апогогія (*гр.*) — доказ оснований на неможливости протилежного твердження

апограф (*гр.*) — відбиток з первотвору, світлина з листа

аподиктичний (*гр.*) — рішучий, накидуючий свою думку

апозиція (*лат.*) — придаток

апокаліпсис (*гр.*) — Откровення св. Івана Богослова (про кінець світа)

апокаліптика (*гр.*) — загадковість; еврейська література про зявлення Месії

апокаліптичний (*гр.*) — загадковий, таємний, неясний

апокатастаз (*гр.*) — наука про стремління всіх річей до повернення у первісний стан (Плятон)

апокрифи (*гр.*) — релігійні твори невідомих авторів; взагалі твори невідомого походження

апольог (*гр.*) — наукова байка, притча

апольогет (*гр.*) — учений, котрий займається (апольогетикою) наукою, що боронить християнську віру від ріжних закидів

апольогія (*гр.*) — оборона

Аполльон (*гр.*) — бог сонця, що вигадав поезію і музику; оборонець мистецтва (Аполльон Бельведерський — найкраща статуя Аполльона, тепер у Ватикані)

апоплексія (*гр.*) — грець, параліж, удар крови на мозок

апоплектичний (*гр.*) -- той, що має хорий мозок

апорт (*фр.*) -- відміна зимових тривких яблок

апортувати (*лат.*) -- принести

апосіопеза (*гр.*) -- навмисне перервання мови; промовчання.

апостазія (*гр.*) -- відступство, відпад

апостат (*гр.*) -- відступник, недовірок

апостеріорний (*лат.*) -- побудований на основі досвіду

апостол (*гр.*) -- ученик Христа

апостольська столиця -- столиця папи (Ватикан)

апостольство (*лат.*) -- післанництво, розповсюдження віри, понять

апостроф (*гр.*) — значок (’) який заступає опущену букву; прим. (д’мене)

апотеоза (*гр.*) — обожання, урочистий живий образ на закінчення

апофтеґма (*гр.*) — коротке, дотепне речення, приповідка

апракос (*гр.*) — недільне євангеліє

апретура (*фр.*) — фарбування і закінчення тканини до продажі

апріль (*лат.*) — квітень

апріорний (*лат.*) — незалежний від досліду, принятий без доказів

апробата (*лат.*) — потвердження, приняття, дозвіл

апробувати (*лат.*) — дозволяти, прийняти

апроксіmативно (*лат.*) — приблизно, незовсім точно

апропо (*фр.*) — що торкається, доречи, між іншим

апроші (*фр.*) — підкопи, якими наближуються війська до ворожої фортеці

апсида (*гр.*) — точки найбільшої та найменшої віддалі плянети від сонця; склепіння над вівтарем

аптика (*гр.*) — місце де роблять і продають ліки

ар (*фр.*) — міра поверхні (100 квадратових метрів

арабески (*icп.*) — в будівництві прикраси, що наслідують сплетені галузки, листя, цвіти, тощо

арагоніт (*гр.*) — гороховик, жерелинець (камінь)

арак (*ар.*) — горівка з ріжу, цукру і молока з кокосових оріхів

арамейські мови -- мови Семітів, мешканців Сирії (в старовину Араму)

аранжувати (*фр.*) -- упорядковувати, уладжувати пристособити музичний твір на будьякий інструмент

араукарія (*icп.*) -- чилійська пальма, гарна кімнатна рослина

арахнольогія (*гр*) — наука про павуків

арбітер (*фр.*) — посередник

арбітраж (*фр.*) — присуд; принагідний міжнародний суд; спекуляція на ріжниці цін вартісних паперів

аргонавти (*гр.*) — 50 грецьких байкових героїв, що зі своїм ватажком на кораблі Арго їздили по золото руно; тепер — той, що шукає чогось незвичайного

арго (*гр.*) — назва корабля аргонавтів; сузіря на півдні; у Франції — злодійська мова

арґентит (*лат.*) — нове срібло (мішанина міди, цинку і ніклю

арґумент (*лат,*) — довід, доказ

арґументація (*лат.*) — наведення доказів

арґус (*гр.*) — грецьке старовинне байкове страховище, що мало 100 очей; тепер — багатоокий, пильний вартовий

ареал (*лат.*) — простір, площа

арена (*лат.*) — місце для змагань; в цирку колове місце посипане піском, де відбувається вистава

аренда (*лат.*) -- наєм, держава

арендар (*лат.*) -- чиншовик

ареометр (*гр,*) -- прилад до міряння густоти та тягару плинів

ареопаґ (*гр.*) -- найвисший суд в Атенах; зібрання поважних осіб для вирішення справи

арешт (*фр.*) -- увязнення, вязниця

арештант -- вязень

Ариман (*пер.*) -- божество зла, протилежність Ормуздові - богові добра; володар смерти

Аристарх (*гр.*) -- великий критик старих часів (II вік до Хр.)

аристократичний (*гр.*) -- великопанський

аристократія (*гр.*) -- панування вищої верстви громадянства, вищого шляхетства

аритметика (*гр.* -- наука про числа

аритмометр (*гр.*) -- машина-рахівниця

аритмограф (*гр.*) -- загадка з чисел

аріель (*ев.*) -- добрий дух, оборонець безвинних

аріерґард (*фр.*) -- частина війська, що йде за головними силами; задня сторожа

аріета (*фр.*) -- невеличка, шпарка в темпі пісонька

арія (*іт.*) -- пісня, мельодія, напів

аріяднина нитка -- вказівки, спосіб, як вийти з прикрого положення; по ниточці до клубочка

арка (*лат.*) -- великий корабель, ковчег Ноя; склепіння

аркада (*фр.*) -- довгий хідник на колонах

Аркадія (*гр.*) -- щаслива країна

аркан (*тат.*) -- мотузок з петлею для ловлення коней в степу; український народній танець

аркана (*лат.*) -- таємниця; тайний спосіб, лікарство

арктичний (*гр.*) -- північний, недалекий від північного бігуна

аркуш (*лат*) -- лист паперу

арлекін (*іт.*) -- блазень; дієва особа італійської народньої комедії; облудний, але вірний слуга

арлекінада (*іт.*) -- блазенська комедія; головну ролю грає Арлекін

армада (*ісп.*) -- величезна воєнна фльота

армата (*лат.*) -- гармата

арматура (*лат.*) -- узброєння корабля; всі необхідні частини машини; прикраси на зброї

армія (*фр.*) -- військові сили держави; окремі злучені частини всіх родів зброї

Армія Спасіння -- англійська секта, що старається піднести релігійність і моральність людства

арнаутка (*тур.*) -- жінка в Альбанії; відміна ярої пшениці з великим зерном; білотурка

арніка (*лат.*) -- лічнича рослина (гамувати кров)

ароґант (*лат.*) -- брус, мугир, простак

ароґантний (*лат.*) -- зарозумілий, бутний

ароґанція (*лат.* -- бундючність, нахабність

аромат (*гр.*) -- пахощі

ароматичний (*гр.*) пахучий, запашний

арпеджіо (*іт.*) -- ломаний акорд, коли відзиваються не всі тони враз, лише один по другім

арса (*гр.*) -- сильно наголошена частина стопи або музичного такту

арсен (*гр.*) -- рід металу

арсенал (*фр.*) -- гарматня, місце де вироблюють і переховують військову збрую

арсенік (**аршенік**) (*гр.*) -- сполучення арсену з кисенем (сильна отруя)

артезіянські криниці -- що дають багату кількість води через помпування; іноді вода бє з них водограєм

артеріосклероза (*гр.*) -- звапнення червоних жил

артерія (*лат.*) -- жила-живчик; важна дорога

артефакт (*лат.*) -- штучний виріб

артизм (*лат.*) -- мистецтво, зручність

артикул (*лат.*)--розділ, стаття законів, стаття (в газеті)

артикуляція (*лат.*) -- виразна вимова; розділення на части

артилерист (*фр.*) -- пушкар

артилерія (*фр.*) -- гармати; військо, що обслугує їх; (легка а., тяжка а., гірська а., морська а.,)

артист (*лат.*) -- мистець (музика, актор, маляр, тощо)

артистичний (*лат.*) -- по мистецьки виконаний

артіль (*іт.*) -- відповідальне товариство робітників; ватага

артішок (*фр.*) -- карчох (огородовий корінь до страв)

артос (*гр.*) -- обрядовий великодній хліб

артрит (*гр.*) -- гостець, запалення ставів

арум (*лат.*) -- венерині коси, рослина; з неї добувають крохмаль

арфа (*лат.*) -- старовинний музичний струнний інструмент

архаїзм (*гр.*) -- наслідування стародавніх зразків; перестаріле слово

архаїчний (*гр.*) -- стародавній, що вже не вживається

архейська доба (*гр.*) -- в науці про землю так називаються найдавніші верстви земної кулі

археографія (*гр.*) -- наука про старовинну штуку

археольог (*гр.*) -- дослідник старовини

археольогія (*гр.*) -- наука про всестороннє життя в минулих часах

архи-архі (*гр.*) -- часточка, що її додають до слова, коли хочуть збільшити його значіння (твір - архитвір)

архидієцезія (*гр.*) -- архієпископство

архидіякон (*гр.*) -- старший діякон

архикнязь -- великий князь; найблизша рідня пануючого володаря

архильохичний (*гр.*) -- уразливий, занозуватий

архимандрит (*гр.*) -- настоятель монастиря

архипеляг (*гр.*) -- громада островів.

архипресвитер (*гр.*) -- старший священик, протоієрей

архистратиг (*гр.*) -- начальний вожд. (св. Михаїл)

архитект (*гр.*) -- будівничий

архитектоніка (*гр.*) -- наука, штука будування; будока музичного твору, драми, тощо

архитрав (*гр.*) -- бервено на стовпах, що тримає на собі дах

архів (*гр.*) -- місце де переховуються старі документи, закінчені справи, книги, тощо

архівар (*гр.*) -- той, що завідує архівом

архієпископ (*гр.*) -- найстарший між єпископами

архієрей (*гр.*) -- єпископ, владика

архонти (гр.) -- вищі урядники в грецькій республиці

аршсник (*гр.*) -- сполучення арсену з кисенем (сильна отруя)

аршин (*тур.*) -- російська міра довжини (71 центиметр)

ас (*лат.*) -- староримська вага, монета; назва карти

асамблея (*фр.*) -- вечірня забава, равт (за часів Петра I)

асанація (**санація**) (*лат.*) -- оздоровлення

асбест (*гр.*) -- мінерал, з якого вироблюють вогневідпорні предмети

асекурація (*лат.*) -- обезпечення від нещасних випадків

асенізація (*лат.*) -- оздоровлення, чищення міст, околиць, господарських будинків

асентирувати (*фр.*) -- брати до війська

асептика (*гр.*) -- способи забезпечення рани від зараження

асептичний (*гр.*) -- то, що забезпечує від закаження

асесор (*лат.*)-- засідатель дорадник

асиґнати (*лат.*) -- паперові гроші за часів Французької Революції; банкноти

асиґнація (*лат.*) -- переказ, письменне поручення заплати

асиґнувати (*лат.*) -- призначити на щобудь гроші, переказати

асизи (*фр.*) -- присяжні суди у Франції та Англії для карних справ

асиметричний (*гр.*) -- неправильний, нерівномірний

асимілювати(-ся) (*лат.*) -- винародовити; переймати звичаї

асиміляція (*лат.*) -- приноровлення; винародовлення; уподібнення

асистент (*лат.*) -- товариш, заступник, помішник (професора, лікаря)

асистувати (*лат.*) -- товаришити, помагати

аскариди (*гр.*) -- глисти, паразити; викликують блювання

аскеза (*гр.*) -- стремління побороти тіло за допомогою духа

аскет (*гр.*) -- людина, що панує над похотями свого тіла; пустельник

аскетичний (*гр.*) -- повздерживий

асмодей (*пер.*) -- змій; злий дух любощів; сатана

асонанс (*лат.*) -- коли в кількох сумежних словах повторюються ті самі голосівки (тихо диха...)

асортимент (*фр.*) -- вибір; підібрання (книжок, товарів)

асоціяція (*лат.*) -- вільна спілка, товариство; (асоціяція ідей) -- звязок однозгідних думок)

Аспазія (*гр.*) -- мудра жінка, дорадниця; любовниця атенця Перикля

аспект (*лат.*) -- вигляд; внесок; ворожба

аспер (*гр.*) -- найменший турецький гріш

асперматизм (*лат.*) -- безнасіння; хвороба

аспірант (*лат.*) -- урядник без ранґі; кандидат

аспірація (*лат.*) — віддих, зітхання; гаряче бажання

Астарта (*пер.*) -- сирійська богиня кохання

астеничний (*гр.*) -- кволий, млявий, слабкий

астенія (*гр.*) -- ослаблення

астериск (*гр.*) -- зірочка (*), що уживається в друку з долини сторінки, як відсилач

астероїди (*гр.*) -- дрібні планети між Марсом і Юпітером

астиґматизм (*гр.*) -- очна недуга; око бачить невиразно

астма (*гр.*)-- задуха, дихавиця

астра (*лат.*) -- осінні, ріжнобарвні повні цвіти

астраґал (*гр.*) -- кістка для ворожби; обруч.

астральний (*гр.*) -- зоряний, небесний

Астрея (*гр.*) -- богиня справедливости

астроґнозія (*гр.*) -- наука про видимі сузіря та зірки, про їх положення і напрямок руху

астрольог (*гр.*) -- той, що тямить в астрольогії; віщун по зірках

астрольогія (*гр.*) -- ворожба по положенню зірок; середньовічна наука

астролябія (*гр.*) -- прилад для поміру кутів на небозводі

астроном (*гр.*) -- учений, що займається наукою про звізди

астрономічний (*гр.*) -- а. рік -- то є час протягом якого земля обігає довкола сонця, а. знаки -- то є дванацять знаків звіздокола

астрономія (*гр.*) -- наука про небесні тіла (звізди, планети, комети, тощо)

астростатика (*гр.*) -- наука про віддаль зірок, кількість і взаємне притягання

асфальт (*гр.* --гірська чорна смола, перемішана з дьогтем та віском, вживається на брукування вулиць і хідники

асфікція (*гр.*) -- удушення; задуха від шкідливих газів

атавізм (*гр.*) -- дідичність фізичних і духових прикмет в наступних поколіннях

атак (а) (*фр.*) -- напад, удар; нагальний напад війська на ворога

атакувати (*фр.*) -- нападати

атаман (*укр.*) -- ватажок, вожд козаків

аташе (*фр.*) -- урядник посольства, молодий дипльомат

атеїзм (*гр.*) -- безбожність; заперечення існування Бога

атеїст (*гр.*) -- безбожник

атеїстичний (*гр.*) -- безбожний, невіруючий

ательє (фр.) -- робітня мистця (маляра, різьбара, тощо)

Атена (гр.) -- богиня мудрости, науки і мистецтва

атеней (гр.) -- вища школа, наукове товариство; храм богині **Атени**

атентат (*лат.*) -- протизаконний вчинок; оружний замах на життя з політичних міркувань

атенція (фр.) -- уважність, ввічливість

атестат (*лат.*) -- свідоцтво, посвідка; а. зрілости -- матуральне свідоцтво

атестація (*лат.*) -- рекомеддація; посвідчення про придатність, вартість; поручення

атиненція (*лат.*) -- приналежність, суміжність;

атицизм (гр.) -- найкраща говірка (ясна, добірна)

атичний (гр.) -- дуже гарний, оздобний

атлант або атлас (гр.) -- байковий велетень, що підпирає небозвід разом із зірками

атлас (гр.) -- каркова кістка; збірка географічних карт

атлас (*ар.*) -- відміна шовкової лискучої тканини

атлет (гр.) -- змагун, борець; велет

атлетика (гр.) -- штука змагунів

атлетичний (гр.) -- міцний, дужий, здоровий

атлянти (гр.) -- див. Каріятиди. Стовпи в образі людий, що підтримують балькони

атмометр (гр.) -- прилад доміриння вохкости

атмосфера (гр.) -- верства повітря, що оточує землю

атмосферичний (гр.) -- що є в атмосфері

атом (гр.) -- неподільна безмірно мала частинка матерії

атомізм (*гр.*) -- наука про повстання світа та життя з атомів; індивідуалізм в природі

атомістика (*гр.*) -- наука про атоми

атонічний (*гр.*) — глухий, безвучний, млявий

атонія (*гр.*) — непорушність, ослаблення (мязів)

атракція (*лат.*) — притягання; принада

атрамент (*лат.*) — чорнило

атраментовий камінь — сірчан заліза, зелений вітріоль

атрапа (*фр.*) — лапка; достометно підроблена річ (для забави)

атрибут (*лат.*) — прикмета якогось предмету; клейноди, знак

атріюм (*лат.*) — піддашша з колонами і дахом перед римськім домом, або святинею

атропін (*лат.*) — отруя, що її добувають з рослини атропи; лік на хорі очі

атрофія (*гр.*) — заник; занепад діяльности якоїсь частини тіла (а. сліпої кишки)

атрофуватися (*гр.*) — заникати, занидіти, стратити життєву силу

ауґзбурське віроїсповідання — писаний виклад віри Лютеранської церкви

аул (*тат.*) — село у (татарів кирґізів, башкірив, кавказців)

афазія (*гр.*) — німота; тимчасове оніміння, здебільшого з переляку

афект (*фр.*) — зворушення, нестяма; жагучий запал

афектація (*фр.*) — неприродність, пересада в мові, поведінці, рухах, тощо

афелій (*лат.*) — найдальша віддаль планети від сонця

афера (*фр.*) — справа, ризиковний інтерес; подія

аферист (*фр.*) — той, що займається аферами; непевний

афини (*мад.*) — чорниці

афірмація (*лат.*) — потвердження, запевнення

афіша (*фр.*) — оповіщення про виставу, відчит; реклямові оголошення

афішувати — виставляти, показувати, реклямувати

афішуватися (*фр.*) — звертати на себе увагу

афонія (*гр.*) — утрата голосу

афоризм (*гр.*) — короткий, влучний вираз

афористичний (*гр.*) — той, що дає влучний вислів певної думки

Афродіта (*гр.*) — богиня коханя та вроди

афронт (*гр.*) — образа, ганьба, зневага

афти (*гр.*) — діточа хвороба; дрібні гнійні уразки в роті

Ахіль (*гр.*) — грецький герой незвичайної мужности, відваги

ахілева пята (*гр.*) — слаба сторона людини

ахілевий мяз — суха жила, що йде від мязів литки до пяти

ахінея (*гр.*) — нісенітниця, дурниця

ахроматичний (*гр.*) — безбарвний

ахтемний (*гр.*) — вічний

ахтердек (*н.*) — задня частина палуби (помосту) корабля

ахтерштевен (*н.*) — підводна частина корабля

ацетилен (*гр.*) — світляний газ, витворений з углеводня

ацетометр (*лат.*) — прилад до мірення сили оцту

ацтеки — перші мешканці Перу

Б.

Баба (*тур.*) — почесний титул духовних осіб на Сході
бабак (*тур.*) — рід звірини
бабувізм (*фр.*) — наука про політичну орґанізацію згідну з ідеями Бабеза; практичні засоби до здійснення комуністичних ідей
бавкіда (гр.) — тип чесної, гостинної, привітної господині
бавовна (*н.*) — рослина, що дає пух; з нього роблять тканину; вата
багадур (*пер.*) — кірґізький верхівець, багатир
баґаж (*фр.*) — вантаж, клунки (в дорозі)
баґателізувати (*фр.*) — легковажити
баґателя (*фр.*) — дурниця, витребеньки
баґер (гол.) — прилад до поглиблення дна ріки
баґета (*фр.*) — позолочене дерево на рямці, на прикраси
баґнет (*фр.*) — штик, кинжал
бадіян (*пер.*) — рослина ломиніс, китайський аниж
бадняк (*серб.*) — дубова колода, яку на Святий Вечір кладуть у вогонь
бажант (гр.) — птиця з делікатним мясом (фазан)
база (гр.) — основа, підстава; підвалина
базальт (*лат.*) — стовповик, мінерал темно-синьої барви, вульканичного походження
базар (*пер.*) — торговиця, ринок; ряд крамниць
базедова недуга — нервове биття серця, воле і випулення очей (лікар Базед)
базиліка (гр.) — у стародавніх Греків і Римлян великий будинок на колонах — місце для суду, зібрань, торговлі; тепер — церкви будувані на подібний взір
базіс (гр.) — підніжа; площина, на якій лежить щобудь; вихідна точка
байдак (*сх.*) — великий човен (козаки на байдаках)
байдара — камчадальський човен обшитий шкірою морського звіря
байонські гроші — величезні довги, які трудно сплатити
байрам (*пер.*) — два найбільших свята у мусульманів
байронізм — напрямок у літературі, сумний настрій; демонські, сильні вдачі
байцувати (*н.*) — заправляти мясо; класти підклад під малювання, під політуру
бак (гол.) — великий водозбір; передня частина корабля на палубі (помості)

бакалія (*пер.*) — сушник, сушені полудневі овочі, рибні продукти

бакаляр (*лат.*) — в Англії перша наукова ступінь; вчитель дітей

бакалярство (*лат.*) — вчителювання

бакан (*тур.*) — відміна фарби, кармін

бакара (*фр.*) — газардна гра в карти

бакборт (*анг.*) — лівий бік корабля

бакен (*гол.*) — деревляні знаки на морі, де воно небезпечне

баклага (*тат.*) — посуда на воду

баклажан (*сх.*) — відміна помідорів

баклан (*гр.*) — великий водний веслоногий птах;

бактерії (*гр.*) — дрібянки, що викликують і розносять усякі недуги

бактеріольог (*гр.*) — вчений, що займається бактеріогією

бактеріольогія (*гр.*) — наука про бактерії

бакун (*тур.*) — відміна міцного тютюну

бакфіш (*н.*) — підросток

бакханалії (*лат.*) бенкети на славу бога вина Бакха; гульня

бакханти, бакхантки (*лат.*) — учасники бенкетів; розпусники

бакциль (*лат.*) — бив. бактерії

бакшиш (*пер.*) — могорич; у магометанів - хабар

бал (*фр.*) — жереб в голосуванні; нота за успіхи та поведінку ученика; покажчик сили вітру, руху

балабан (*тюрк*) — великий птах з породи шулік; його вчать полювання

балаган (*тат.*) — буда (колись їздили ними бродячі театри); безпорядок

балаґула (*жид.*) — критий віз для перевозки тягарів, людий

балада (*іт.*) — народні перекази дивовижного, надприродного змісту

балалайка (*тат.*) — трикутний струнний інструмент

баламут (*тат.*) — крутій; знахар; кримський оселедець

балахон (*пер.*) — халат, каптан

балет (*фр.*) — драматична штука, без слів та співів лише з самими танцями

балетмайстер (*фр.*) — вчитель танців

балетник,- ниця — танцюрист, — ристка

балетоманія (*гр.фр.*) — пристрасть до танців

балик (*тат.*) — солена, суха риба осетер, білуга

баліста (*гр.*) — стародавня машина до кидання каміння на ворога (на 1000 кроків)

балістика (*гр.*) — частина науки (механіки) про біг тіла кинутого в повітря

балка (*тат.*) — яруга, степовей провалля

балта (*тат.*) — топір

балюстрада (*гр.*) — поруччя на тонких стовпиках

балютувати (*фр.*) — голосувати картками

баляндраси (*фр.*) — вигадка, жарти

балянс (*фр.*) — рівновага; ріжниця між прибутками та видатками; закінчення рахунків

балянсувати (*фр.*) — тримати рівновагу; хилитися то туди, то сюди; танцювати по натягненім дроті

баляст (*анг.*) — непотрібна вага

баль (*фр.*) — забава, вечерниці

Бальдер (*сканд.*) — бог світу і вроди

бальзаківські літа — жіночі літа між 30—40 роками

балькон (*фр.*) — висячий поміст оточений поруччям на поверхах камениць; місця в театрі, кіні на поверсі

бальнеографія (*гр.*) — відомости про купелеві і лічничі заведення

бальнеольогія (*гр.*) — наука про цілющі води

бальон (*фр.*) — куля, мяч; повітряний корабель; шкляний посуд

бальсам (*ар.*) — пахучий олійок; все, що заспокоює наші почуття

бальсаміна — рослина нерушмене, розрив

бальсамічний — запашний

бальсамувати (*ар.*) — мастити; охоронити мертве тіло від гниття

бамбук (бамбуса) (*мал.*) — високий, міцний очерет; виробляють з нього легкі меблі

бан (*серб.*) — намісник (у Хорватії)

банальний (*фр.*) — надто звичайний, часто вживаний, оклепаний

банан (*ісп.*) — полудневе дерево з їдомими овочами; тісточко з бананової муки у формі овоча

банда (*фр.*) — ватага; край білярду; орхестра, юрба

бандаж (*фр.*) — перевязка рани

бандажувати (*фр.*) — перевязувати

бандера (*фр.*) — хоругов

бандерія (*фр.*) — почесна сторожа

бандероля (*фр.*) — урядова опаска на крамові, на знак того, що оплату зложено

бандит (*іт.*) — розбійник, грабіжник

бандура (*гр.*) — музичний струнний інструмент

баніт (а) (*лат.*) — вигнанець з краю

банк (*im.*) — державна, приватна установа для грошового обороту

банкір (*im.*) — власник банку; купець, що займається грошовими, векслевими операціями; купівлею та продажею вартісних паперів

банкнот (*im.*) — паперові гроші

банкрут (*im.*) — той, що не може сплатити своїх боргів

банкрутство (*im.*) — крах; неможливість сповна виплатити свої борги

банкрутувати (*im.*) — стати невиплатним

бант (*н.*) — кокарда, завязана стяжка, бинда

баня (*лат.*) — склепіння; парня, купальня

банька — посудина, міхур

баобаб (*афр.*) — довговічна, величезних розмірів африканська рослина

баптисти (*лат.*) — християнська секта, що признає хрещення лише дорослих осіб (див.) анабаптисти

бар (*анг.*) — шинок

барак (*фр.*) — легкий будинок з дерева (для робітників, війська, біженців, тощо)

барбар (*гр.*) — див. варвар. Чужинець; дикун.

барбаризм (*гр.*) — чужоземна форма, зворот у рідній мові. (Варваризм)

барбст (*фр.*) — насип у фортеці; відміна маленьких волохатих песиків

барвена (*лат.*) — відміна риби

бард (*кел.*) — народній кельтський співець; славний поет, кобзар

барельєф (*фр.*) — горорізьба, прикраса з глини на будинку

барет (*фр.*) — червона кардинальска шапка

барєр (*фр.*) — перешкода; застава

баржа (*анг.*) — великий тягловий човен, байдак

барикада (*фр.*) — оборонна загорода впоперек вулиці з ріжних предметів, що попадуть під руку

барит (*гр.*) хемічне сполучення барію і кисеню; вживається до білої фарби

баритон (*гр.*) — чоловічий голос, середний між басом і тенором

бариш (*тат.*) — могорич, зарібок

баришник (*тат.*) — посередник, фактор

барка (*фр.*) — човен менший від баржи

баркароля (*im.*) — сумна, лагідна пісня моряків; легкий музичний твір

баркас (*ісп.*) — великий човен

барограф (*гр.*) — прилад, що записує тиснення повітря

барокко (*іт.*) — стиль в будівництві XVII—XVIII ст., виріжняється масивними вигадливими прикрасами і формами

бароковий (*іт.*) — дивовижний

барометр (*гр.*) — прилад до мірення тиснення повітря; показує погоду

барон (*лат.*) — титул родовитої шляхти

баронеса (*лат.*) — жінка, донька барона

баронет (*ан*[illegible]) — нижчий від барона, англійський титул рівнозначний „сер"

барс (*пер.*) — хижак подібний до пантери, з родини котів

барсук (*тур.*) — хижий підземний звір, дуже товстий; його сало лічниче, помагає від перестуди

бархан (*ар.*) — рід бавовняної матерії

бархат (*ар.*) — аксаміт

бас (*іт.*) — чоловічий найнижчий голос; музичний інструмент

басейн (*фр.*) — водозбір; місцевість, яку займає річка, море

басетля (*іт.*) — музичний інструмент, віольончеля

баскак (*тат.*) — збірщик податків

басма (*тат.*) — образ хана, якому славянські князі мусіли віддавати пошану, як самому ханові

баста (*іт.*) — годі, кінець!

бастард (*іт.*) — безбатченко; мішанець (в житті рослин)

Бастилія (*фр.*) — паризька твердиня зруйнувана підчас французької революції; замок, вязниця

бастіон (*фр.*) — наріжна вежа твердині

бастонада (*фр.*) — биття киями по пятах за кару

бастувати (*іт.*) — кінчити; страйкувати

баталіон (*фр.*) — відділ піхоти; третя або четверта частина полку

баталіст (*фр.*) — маляр, що переважно опрацьовує воєнні події

баталія (*фр.*) — бійка, битва

батарда (*фр.*) — легка гармата; візок

батат (*ам.*) — корінці рослини, що нагадують картоплю

батерія (*фр.*) — батарея, відділ артилерії; сполучення ґальванічних елементів для збільшення електричної сили

батист (*фр.*) — тонке, неначе шовк, льняне полотно

батометр (*гр.*) — прилад до мірення глибини

батрак (*тат.*) — наймит

батута (*іт.*) — паличка, якою провідник хору, музики дає такт

баул (*іт.*) — скриня для мандрівок

бахмат (*тат.*) — низький, присадкуватий, витривалий кінь

бахрома (*тур.*) — відміна шовкової матерії; торочки
бациля (*гр.*) — бактерія, що викликує хвороби
баша (*тур.*) — турецький достойник
башибузуки (*тур.*) — турецька кіннота
башка (*тур.*) — голова
башлик (*тур.*) — тепле з верблюжої шерсти накриття на голову; каптур
башмак (*тат.*) — ходак, лапти
башта (*ром.*) — оборонна вежа
баштан (*пер.*) — великий город з ріжною городиною (капуста, огірки, мельони, помідори кавуни, соняшник, тощо)
баядера (*порт.*) — індійська танцюристка і співачка
беатифікація (*лат.*) — зачислення до блаженних
бебе (*фр.*) — дитина
бегемот (*евр.*) — річна коняка, болотяна грубошкіра тварина (гіпопотам)
беґонія (*гр.*) — тропична декоративна рослина
бедлам (*анг.*) — старовинний шпиталь для божевільних (в Лондоні)
беве (*фр.*) — тісточко з яєць, цукру та сметани (французьке тісточко)
безконфесійний (*лат.*) — людина, що неісповідує ніякої віри
безмен (*тур.*) — вага, в якій чашка пересувається на коромислі
бей (*тур.*) — титул турецьких урядників
бекас (*фр.*) — маленький болотяний птах
бекет (*фр.*) — передня сторожа
бекеша (*мад.*) — рід довгої шуби, угорська одіж
белемніт (*гр.*) — чортів палець, стрілки від блискавки
Белерофон (*гр.*) — старовинний байковий грецький герой, що на крилатому коні поборов потвору Химеру
белетристика (*фр.*) — красне письменство
белядона (*іт.*) — вовча ягода; вживається в медицині
беля (*н.*) — міра паперу; сукна
бельведер (*іт.*) — надбудова на зразок башти, звідки видко чудовий краєвид
бельвю (*фр.*) — гарний краєвид; будинок серед чудової природи
бельетаж (*фр.*) — середній поверх дому; перший поверх місць в театрі
Бельона (*лат.*) — богиня війни, сестра Марса
бельфер (*жид.*) — помішник учителя
бемоль (*іт.*) — знак в нотах, що знижує слідуючу ноту на півтона

бемський (*н.*) — богемський; найкращий кришталь і шкло
бен (*ев.*) — син (Бен Гур)
бенґальський огонь — штучні, ріжнобарвні вогні
беневоленція (*лат.*) — ласка, прихильність
бенедиктин — міцний французький лікер
бенедиктинці — ченці католицького ордену
бенедикція (*лат.*) — благословення
бенефіс (*лат.*) — вистава на користь автора, артиста
бенефіція (*лат.*) — церковні маєтки і дохід з них
бензина (*іт.*) — легкозапальний плин, що добувається з земної ропи; можна ним чистити плями
бензой (*пер.*) — запашна смола, ладан
бензоль — вуглеводень; роспускає смолу, ґуму, товщ
бенкет (*іт.*) — урочисте приняття, пир
бенкетувати — гуляти
бенуар (*фр.*) — партер театральної салі
берайтер (*н.*) — той, що муштрує молодих коней; вчить їздити верхи
берат (*тур.*) — грамота султана
бергамот (*іт.*) — відміна грушки; овоч дерева подібний до помаранчі
берданка — рушниця моделю Бердана
бердиш (*лат.*) — топір на довгім держаку
бердо (*н.*) — ткацький гребінь
беретка (*фр.*) — мягкий убір на голову без дашка
бері-бері — небезпечна недуга, сплячка з паралїжем ніг, поширена в Японії, Америці
беріль (*гр.*) — зелений самоцвіт
беркут (*тюр.*) — порода великих орлів в Азії і Африці
берлин (*н.*) — повіз, карета
берлина (*н.*) — малий човен
берлячі (*н.*) снігівці
берсальєр (*іт.*) — італійський стрілець, мисливець
берсез (*фр.*) — колискова пісня
бес (baisse) (*фр.*) — зниження курсу на вартісні папери
бесаги (*рум.*) — сакви, невеликі наплечні полотняні мішки
бесемерова криця — лита криця виготовлена тисненням повітря в розтоплену гущу
бест (*пер*) — притулок; „сісти в бест“ — заховатися в посольстві дружньої держави
бестія (*лат.*) — звір, скотина, тварина
бестіялізм (*лат.*) — здичіння

бетель *(фр.)* — рослина з відмін перцю; мішанина з пальмових оріхів і вапна завинена в листя цеї рослини є жвачкою для мешканців півд. Азії

бетон *(фр.)* — тверда мішанина дрібного каміння, піску, цементу та води

бефель *(н.)* — наказ

бецирк *(н.)* — повітовий уряд; повіт

бешамель *(фр.)* — відміна сосу

бешмет *(тат.)* — короткий мережаний спідній жупан східних народів

бинт *(ж.)* — марля, якою завязують рани

біба *(лат.)* — весела забава зі спиртовими напитками

бібельотки *(фр.)* — дрібненькі прикраси фіґурки на столиках, полицях

бібліограф *(гр.)* — той, що займається бібліографією

бібліографія *(гр.)* — опис книжок (зверхнього вигляду та змісту); збір книжок до окремого наукового питання;

бібліольогія *(гр.)* — наука про основи й приписи бібліографії

бібліоманія *(гр.)* — пристрасна любов до книжок, особливо до рідких або гарно виданих

бібліотаф *(гр.)* — той, що збірає книжки, але їх не читає і другим не дає.

бібліотека *(гр.)* — книгозбірня; будинок де переховуються книжки

бібліотекар *(лат.)* — завідуючий бібліотекою

бібліофільство *(гр.)* — любов до книжок

бібліофоб *(гр.)* — той, що ненавидить, жахається книжки

біблія *(гр.)* — Святе письмо; всі книжки старого й нового завіту

бібула *(лат.)* — папір, що втягає в себе вохкість

бібуляр *(фр.)* — гарна течка на бюрку, де ховається папір до писання і бібула

бівак *(фр.)* — полевий військовий табор під голим небом

біґамія *(лат.)* — двоженство

біґос *(н.)* — страва з капусти та кусників мяса

біґотизм *(фр.)* — пересадна побожність

біжутерія *(фр.)* — дорогоцінности, самоцвіти, дорогі металі (золото, плятина)

бізнес *(анг.)* — заняття, справа, інтерес; той що вміє повести діло (бізнесман)

бізон *(лат.)* — зубр, дикий віл з горбом (півн. Америка)

біквадрат *(лат.)* — четверта степень якогобудь числа

бікс *(лат.)* — китайський більярд

білет (*фр.*) — квіток (до театрів, на залізниці, тощо); банковий б. — паперові гроші

біліон (*фр.*) — французьке числення — тисяча міліонів; німецьке числення — міліон міліонів

білянс (*іт.*) — замкнення рахунків, зіставлення прибутків і видатків

біл(ь) (*анг.*) — проєкт нового закону внесений до одної з палат англійського парляменту; закон

більбаке (*фр.*) — діточа забавка, на патичку привязаний шнурочок, до нього кулька, яку ловлять у мисочку

більон (*фр.*) — металеві гроші (срібні, ніклеві, мідяні)

більшовизм (*рос.*) — крайня комуністична політична партія, що хоче створити комуністичний державний лад

більшовик (*рос.*) — член комуністичної - більшовицької партії; непокірний, впертий

більярд (*фр.*) — стіл обтягнений сукном, на якому ганяють киями кулі зі слоневої кости

біметалізм (*лат.гр.*) — подвійна монетна система (валюта) — золота й срібна

бінокль (*лат.*) — далековид на дві рівнобіжні рурки

біном (*лат.*) — двохчленова математична величина

біографія (*гр.*) — життєпис

біоґенеза (*гр.*) — закон, по якому кожне сотворіння протягом свого існування мусить перейти всі форми свого роду

біологія (*гр.*) — наука про життя тварин та рослин

біомеханіка (*гр.*) — наука про механічні сили в живих сотворіннях

біоскоп (*гр.*) — апарат до світлення в русі

біостатика (*гр.*) — наука про довговічність і пересічний зріст населення

біплян (*лат.*) — двоплатовий літак

біржа (*лат.*) — будинок, місце де збіраються купці в торговельних справах; майдан де стоять візники; б. праці — обєднання робітників, установа для поділу праці

бірюза (*пер.*) — непрозорий блакитної барви самоцвіт

біс (*лат.*) — „повторити!“, так гукають в театрах, на концертах, тощо

бісер (*гр.*) — дрібненькі ріжнобарвні перлинки

бісквіт (бішкопт) (*фр.*) — тісточко до чаю (гербатники)

біскуп (*лат.пол.*) — латинський єпископ

бісмут (*лат.*) — крухий і легкоплавний метал (в медицині, техніці)

бісувати (*лат.н.*) — повторювати

бісурманець *(ар.)* — поганець

біфуркація *(лат.)* — розгалуження ріки, гірського кряжу

біфштик *(анг.)* — засмажене на маслі бите мясо, яке вирізують впоперек жилок

біцепс *(лат.)* — двоголовий мяз від плеча до ліктя

біцикль *(н.)* — прилад до їзди на двох колесах, ровер

блан (а) *(н.)* — кожух

бланжевий *(фр.)* — тілесна барва

блейвас *(н.)* — оловяне білило, фарба

бленорея *(гр.)* — збуриця, гнійне запалення селезінки

блефарит *(гр.)* — війниця, запалення вій

блини *(мос.)* — млинці (з домішкою гречаної муки)

блік *(н.)* — найбільше освітлення на темному тлі образа, світлини

бліндаж *(фр.)* — укріплення, панцирна обшивка самоходу

бліх *(н.)* — біления, білярня

бліхтр *(н.)* — омана, блиск, позлітка

блюдо *(ц. сл.)* — дорогоцінна миска

блюва *(фр.)* — верхній одяг

блюститель *(ц.сл.)* — доглядач

блюф *(анг.)* — вигадка, обман

бляґа *(фр.)* — брехня; пустомовство в політиці

бляґувати *(фр.)* — підбрехувати

блямаж *(фр.)* — невдача, неслава

бляманже *(фр.)* — солодка страва зі сметани, цукру, оріхів та желятини

блямуватися *(фр.)* — осоромитися; зле пописатися

блянкет *(фр.)* — лист паперу з рубриками (поділками) для канцелярських праць

блянкісти *(фр.)* — прихильники французького соціяліста Блянкі (XIX ст.)

блянко *(іт.)* — чистий вексель з підписом виставляючого

блянш *(фр.)* білило на лице

блясфемія *(гр.)* — богохульство

блят *(н.)* — плита на кухонну піч

бляха *(н.)* — тонкий металевий лист

бльок *(анг.)* — воротило, на якому шнурком пересувають тягар; тимчасове обєднання політичних партій; пака паперу

бльокада *(фр.)* — військова облога, щоби не допустити помочі, провіянтів, набоїв; відрізання від світа

бльоґгавз *(н.)* — невеликий, здебільшого деревяний замок з бійницями

бльондин *(фр.)* — білявий, русявий

боа *(лат.)* — величезна тропична гадюка; довгий футряний жіночий шалик

бобі (*анг.*) — назва англійського поліціянта

бобсле (*анг.*) — спортові подвійні саночки

бовван (*ар.*) — божок; бовдур, великий, а дурний

бовля (*анг.*) — окремо приладжене вино, пунш

богдихан (*мон.*) — титул китайського царя

богема (*фр.*) — цигане, бездомний народ; товариство гулящих письменників, артистів

бодмерея (*н.*) — позичка під застав корабельного вантажу в дорозі, з умовою, коли загине корабель то позичка пропадає

бойкот (*анг.*) — зірвання всяких зносин, як спосіб боротьби з особами, товариствами, установами; іноді бойкотується державами чужі товари

бойкотувати (*анг.*) — припинити всякі зносини з особою, товариством, тощо

бокал (*фр.*) — келих; пугар, висока чарка

бокс (*анг.* — англійські змагання навкулачки

боксер (*анг.*) — змагун; член китайської протичужинецької організації „Великого Пястука"; ручний залізний ударник з тупими кінцями на пальцях

болеро (*ісп.*) — народній іспанський танець з брязкальцями на пальцях обох рук; жіночий станик

болета (*іт.*) — митна посвідка

болід (*гр.*) — невеличкий камінь, що впав на землю з безмежних просторів

болт (*анг.*) — металевий прут для збивання окремих частин ріжних машин

болюс (*лат.*) — глина що уживається в лічництві

бомба (*фр.*) — набій, що вибухає, коли його кинути на землю

бомбардувати (*фр. н.*) — обстрілювати з гармат ворожий табор; докучати

бомбаст (*анг.*) — пересадність

бомбастичний (*н.*) — пересадний, багато про себе думаючий

бомок — жарт

бон (*фр.*) — квіток по якому можна одержати гроші, продукти; грошева вартість

бонна (*фр.*) — вчителька, виховниця дітей

бонапартист — прибічник роду Бонапарта

бонбон (*фр.*) — цукорок

бонбоньєрка (*фр.*) — гарна касетка на цукорки

бонвіван (*фр.*) — гульвіса; особа, що вживає життя без огляду на кишеню

бонза (*іш.*) — китайський, японський жрець Буди

боніфікація (*лат.*) — відшкодування
бонмо (*фр.*) — дотепний жарт
бонтон (*фр.*) — чемна, шляхетна поведінка
борва, борвій (*гр.*) — буря, хуртовина; північний вітер
борґіс (*фр.*) — друк більший, як петіт
бордеро (*фр.*) — записка; спис документів
бордо (*фр.*) — червоне вино; темночервона барва
бордюр (*фр.*) — обрубок; беріжковаті прикраси на одежі
борей (*гр.*) — грецький бог північного вітру; північний вітер
бормашина (*н.*) — машина з механічним свердлом для робіт в скелях, металі, тощо
боровий квас (*гр.*) безбарвні блискучі кришталики; роспущений у воді служить до промивань
борт (*фр.*) — край, беріг; край корабля
бостон (*ам.*) — гра в карти; танець в темпі вальса
бот (*н.*) — човен з вітрилом
ботаніка (*гр.*) — наука про рослини
ботанічний (*гр.*) — б. сад, де культивуються ріжноманітні рослини, б. кабінет — робітня того хто досліджує рослинне життя
боти (*фр.*) — черевики
ботфорти (*фр.*) — чоботи з високими халявами
боцман (*анг.*) — молодший старшина на пароплаві
боші (*фр.*) — французька глумлива назва Німців
бра (*фр.*) — стінний свічник
бравада (*фр.*) — зухвалість, одчайдушність
бравнінґ (*анг.*) — відміна самострілу (револьверу)
браво (*іт.*) — славно; найманий вбивця в Італії
бравура (*іт.*) — відвага; грати із захопленням (з бравурою)
бравурний (*фр.*) — завзятий, відважний
брага (*норв.*) — напиток подібний до пива (зі солоду та хмелю; мішанина з якої женуть спирт (борошно, вода, солод, дріжжі)
бразалія — дерево в Бразилії з якого роблять фарбу
брак (*н.*) — недостача якоїсь прикмети, яка робить товар неповновартісним
браконьєр (*фр.*) — мисливець, що без дозволу полює на чужих землях
брактеат (*лат.*) — металевий гріш битий лише з одного боку
бракувати (*н.*) — сортувати
Брама (*санск.*) — перша особа Трійці в Індусів; початок світу
браманізм — індійська релігія
брамін (*санскр.*) — духовна особа у Індусів, жрець Брами

брандвахта (*н.*) — вартовий військовий корабель

брандер (*н.*) — корабель для підпалу чужих кораблів; корабель для затоплення у вузькому проході

брандмауер (*н.*) — охоронний мур проміж двох будівель

брандмайстер (*н.*) — начальник пожежної сторожі

брандспойт (*гол.*) — невелика пересувна помпа на кораблі;

бранжа (*фр.*) — галузь праці; заняття, стан

браслет (*фр.*) прикраса на руку (наручний годинник)

брахікефали (*гр.*) — короткоголові люди, з круглою головою

брахільогія (*гр.*) — стягненя речень

бреве (*іт.*) папський лист

бревіяр (*лат.*) — молитовник католицьких священників

брезент (*гол.*) — непромокальне полотно; вживається на вітрила, накриття

брельок (*фр.*) — дармовіс на ланцюжку до годинника

бретер (*фр.*) — охочий до двобоїв

бретналь (*н.*) — великий цвях

бреш (*фр.*) — вилім у стіні, діра

бриґ (*фр.*) — корабель з двома вітрилами; давнішні військові кораблі

бриґада (*фр.*) — відділ піхоти артилерії

бриґадир (*фр.*) — начальник бриґади

бриз (*фр.*) — легенький побережний вітерець

брикет (*фр.*) — штучні цеголки з камінновугільного пороху до палива; також з торфу

брикля, брикель (*н.*) — кістяна листовка при шнурівках

брилювати (*фр.*) — блищати, вибиватися, виріжнятися

брильянт (*фр.*) — шліфований (вигладжений) діямант

брильянтина — блискуча матерія; пахуча масть на волося

бриндзя (*рум.*) — сир з овечого молока

брі (*фр.*) — відміна гострого французького сиру

бровар (*н.*) — пивоварня

брокат (*фр.*) — тяжка шовкова матерія гаптувана золотими та срібними нитками

бром (*гр.*) — хемічний первень з морської води та соляних джерел; з домішкою калія і натрія; вживають в медецині, фотографії, техніці

бромовий калій, натрій (*гр.*) — лікарство проти нервових недуг

бронза (*іт.*) — сплав міді й олова, іноді цинку

бронзова епоха — часи, коли все робилося з бронзи (післякамінна доба)

бронхи (*гр.*) — гілки дихавки, що йдуть до легенів

бронхит (*гр.*) — запалення бронхів

бронхотомія (*гр.*) — вставлення до горла штучної дихавки

брошка (*фр.*) — спиначка, що служить прикрасою на жіночім убранню (під шиєю, на грудях)

брошура (*фр.*) — невелика книжочка, метелик

брошурувати (*фр.*) — зшивати друковані аркуші книжки

брошурований (*фр.*) — зішитий, а неоправлений в тверду обгортку примірник книжки

брудершафт (*н.*) — побратимство; пити з кимнебудь вино на „ти"

брук (*н.*) — виложена камінням дорога

брульйон (*фр.*) — зшиток до писання на брудно; чернятка рукопису

брунет (ка) (*фр.*) — чорнява, смаглява людина

бруствер (*н.*) — земляний вал насипаний для заслони від ворожих стрілів

брутальний (*лат.*) — грубий, жорстокий, неотеса

брутто (*іт.*) — вага товару з опакуванням; гуртовий збір

Брюмер (*фр.*) — другий місяць французького республіканського календаря (від 22 жовтня до 20 листопада)

бугір (*тур.*) — горбок; вітер

буда (*н.*) — накриття, колиба; старий дім

Будда (*санскр.*) — основник буддійської релігії (в Китаї, Японії, Сіямі, Тибеті, Індії)

буддизм — релігія основана Буддою (світ є зло; людина мусить прагнути щасливого життя; всі рівні, любов до всіх)

будз — рід сухого овечого сиру

будуар (*фр.*) — гарно прибрана жіноча кімната

буза (*пер.*) — пянкий напиток з проса, гречаного, вівсяного борошна

бувдиган (*тур.*) — булава, відзнака

бузур (*тат.*) — нечищена сіль

буйвіл (*лат.*) — сильний віл

бук (*швд.*) — відміна дерева

букет (*фр.*) — китиця цвітів

букініст (*фр.*) — торговець старими книжками

буколіка (*гр.*) — вірші, що виспівують принади сільского життя

буколічний (*гр.*) — ідилічний, хуторний, затишний

букс (*лат.*) — вічнозелена кавказька пальма; вартісна деревина для хемічного різбарства

буксір (*гол.*) — пристанок; одно судно волочить друге (на буксірі)

букш (*н.*) — насада, окуття

букшпан (*лат.*) — див. букс

булава (*тур.*) — гетьманська, полковницька відзнака

буланий (*тат.*) — кінь жовтавої масти

булат (*тур.*) — широка турецька, перська сталева шабля; криця

буля (*лат.*) — папський декрет (грамота) з металевою печаткою

булянжисти (*фр.*) — сторонники генерала Булянже у Франції, прихильника монархічного ладу

буль (*анг.*) — бик; спекулянт на біржі

бульвар (*фр.*) — просторе місце вкрите деревами для прогульок; широка вулиця обсаджена обабіч деревами

бульдоґ (*анг.*) — відміна псів з короткими грубими лапами, широкими грудьми та тупою мордою; великий револьвер з короткою цівкою

бульйон (*фр.*) — росіл, мясний або рибний вивар

бумазея (*фр.*) — легка бавовняна матерія, бархан

бумеранґ — австралійська закривлена (у формі вішала) палиця, яку кинути вперед то вона повертає назад

бунд (*н.*) — спілка, союз; назва жидівської соціялістичної партії

бунда (*мад.*) — довга опанча

бунт (*н.*) — заворушення, повстання; вязка, шнур коралів

бунтувати (*н.*) — підюджувави, намовляти до бунту

бунчук (*тур.*) — позолочений держак на горі з кінським хвостом, відзнака турецького достойника; в українськім війську - старшинська відзнака

бура (*пер.*) — блідень; боровокисла сода; вживається в медицині й техніці

Бурбон (*фр.*) — королівська родина у Франції; мугир, сувора жорстока людина

бург (*н.*) — замок; місто

бурграф (*н.*) — колись комендант міста

бурда (*фр.*) — сварка

бурда (*тур.*) — мутний напиток

бурдель (*іт.*) — публичний дім; реєстрована проституція

буржуа (*фр.*) — буржуй; мешканець міста, що живе з торговельно - промислових підприємств, з капіталів

буржуазія (*фр.*) — міщанство, посідаючі верстви, що діляться на велику середню й дрібну

буржуазний (*фр.*) — міщанський; противний соціялізму

Буриданів осел — байковий осел, що здох з голоду між сіном а соломою, бо не знав що перше почати їсти; той хто багато думає, а нічого не робить

буриме (*фр.*) — загадка; вірші на загадані рими

бурка (*пер.*) — верхня груба тепла одіж, подібна до кереї

бурлеска (*фр.*) — жарт зі співами й танцями

бурмістер (*н.*) — голова міста; самоврядна посада

бурнус (*ар.*) — теплий плащ з каптуром без рукавів

бурса (*лат.*) — духовні школи в старовині; спільне помешкання для учеників (за гроші, на кошт громадської добродійности); біржа

бурсак (*лат.*) — ученик духовної школи

бурундук (*тур.*) — линва при вітрилі

бурш (*н.*) — член товариства (корпорації) німецьких студентів висших шкіл

буршеншафт (*н.*) — товариство німецьких студентів висших шкіл (корпорація)

бурштин (*н.*) — скам'яніла живиця, янтар (б. папиросниці)

бусоля (*фр.*) — морський прилад з магнетичною вказівкою сторін світа, вітрів

бутафор (*іт.*) — театральний мистець, що виробляє все потрібне до вистави, крім декорацій

бутафорний (*іт.*) — підроблений, несправжній

бутелька, бутля (*фр.*) — фляшка, бутилка

бутерброд (*н.*) — скибка хліба, булки, з маслом, сиром та мясом; канапка

бутоньєрка (*фр.*) — підставка (фляконік) на цвіти; дірка в сурдуті на відлозі

буф (*фр.*) — співак, що виконує комічні ролі; широкий рукав жіночого одягу

буфер (*анг.*) — металеві тарелі на пружинах між ваґонами (для зменшення сили зудару)

буфет (*фр.*) — шафа (креденс) на ріжний посуд; стіл, на якім стоїть ріжноманітне їство та питво (на балях, в театрі, на стаціях, ресторанах, тощо)

буфон (*фр.*) — сміхованець, жартівник, блазень; зарозумілий

буфонада (*фр.*) — комічна вистава; легкодушність, зарозумілість

бухгальтер (*н.*) — рахівник, книговод, що веде рахункові та торговельні книги; справник

бухгальтерія (*н.*) — книговодство; наука про ведення рахункових та торговельних книжок, щоби кожної хвилини можна було дати звіт з фінансових оборотів установи, підприємства

бухта (*н.*) — невеликий залив моря

буцефал (*гр.*) — дикий норовистий кінь; імя коня Олександра Македонського

буш (*н.*) — чагарник

бушель (*анг.*) — англійська міра сипучих тіл ($36^1/_2$ літр.)

бушувати (*укр.*) — галасувати, робити гармідер

бюджет (*фр.*) — кошторис; обчислення заздалегідь прибутків та видатків держави, установи, підприємства, особи

бюджетовий (*фр.*) — узглядднений бюджетом

бюлетень (*фр.*) — коротке повідомленя (звіт) про хід подій, які мають державне, громадське значіння

бюрґер (*н.*) — міщанин у Німеччині

бюро (*фр.*) — похилий стіл до писання, бюрко; контора, уряд; партійна канцелярія

бюрократ (*фр. гр.*) — урядовець, що завзято держиться порядків і урядових приписів

бюрократизм (*н. лат.*) — канцелярщина, чисто формальне відношення до справи; громадсько-політичний стан, коли все в руках сухого урядництва

бюст (*іт.*) — погруддя (портрет або статуя); верхня половина тіла

бязь (*ар.*) — бавовняна матерія (в Хиві й Бухарі)

В.

Ваал (*ев.*) — найвищий вавилонський та фінікійський бог сонця, творець

вабанк (*фр.*) — ризиковна гра в карти; на всі гроші, що лежать на столі

Вавилон (*ев.*) — столиця Вавилонії; взагалі назва міста чи місця де панує непорядок, розпуста, де все догори ногами

Вавилонська вежа — помішання, мішанина мов

вавилони (*єв.*) — покручена дорога; переплетені кривульчаті прикраси (в будівництві); ями в піску на березі моря, де рибалки ховають рибу

вагранка — піч для стопленя чавуна

ваґабунда (*лат.*) — волокита

ваґант (*лат.*) — середньовічний студент мандрівник

ваґон (*анг.*) — віз на залізниці

ваґонетка (*анг.*) — малий ваґоник для перевоження залізничих матеріялів

вадемекум (*лат.*) — інформаційна книжка (порадник) для мандрівників; вказівник

вадія (*лат.*) — застав, кавція, порука (в грошах)

ваза (*лат.*) — посуда; мистецька посудина з глини, шкла, металів для прикраси помешкання

вазеліна (*лат.*) — рідина, яку добувають з нафти; вживають в медицині, техніці, косметиці тощо

вайделоти (*лат.*) — у давніх литовців називалися жерці, що доглядали вічний вогонь

вакантний (*лат.*) — вільний, незанятий, необсаджений

ваканція (*лат.*) — вільна посада, місце

вакації (*лат.*) — довший відпочинок для учеників і деяких урядників; ферії

вакаційний (*лат.*) — вільний час від занять, служби, тощо

вакса (*н.*) — масть (шварц) для чищення чобіт, смаровило

ваксувати (*н.*) — натирати ваксою

вакуоля (*н. лат.*) — порожні дірочки в ґаляретовій масі рослин і звірят

вакуум (*лат.*) — порожнеча

вакуф (*тур.*) — нерухоме майно магометанських церков та шкіл

Вакх (*гр.*) — бог вина і веселощів

вакханалія (*гр.*) — гульня; надто легкі двозначні балачки

вакханка (*гр.*) — жриця бога Вакха; нині — гулящі та розпусні жінки

вакхичний (*гр.*) — нестримано веселий, розпусний

вакцина (*лат.*) — гнійна матерія телячої віспи, яку защеплюють людині для застереження від справжньої віспи; взагалі ослаблені отрути від ріжних хворіб

вакцинація (*лат.*) — щеплення віспи звіряті для того, щоби потому мати вакцини

валах — кастратор; очищений кінь

валашити — чистити (коні, воли)

валеряна (*лат.*) — оверян, довголітня трава, з кореня якої добувають етерову олію і валерянові каплі (на заспокоєння)

валет (*фр.*) — слуга; наймолодша фіґура (образок) в картах; червовий в. - шахрай

валі (*тур.*) — турецький намісник; войовник, стрілець

валіза (*фр.*) — ручна скринка

валюта (*іт.*) — вартість; вартість грошевих знаків, паперів; монетна одиниця обовязуюча всіх

вальвація (*фр.*) оцінка; (часи, коли гроші мають вартість)

Вальгалла (*скнд.*) — рай, де померші герої бенкетують з богинями Валькиріями

вальдшнеп (*н.*) — бекас, слуква, невеликий болотяний птах

Валькирії (*скнд.*) — богині бою, що несли вбитих вояків до раю

вальори (*лат.*) — цінні папери, вартість

вальорний (*лат.*) — вартісний

вальоризація (*лат.*) — урядова оцінка монет, вартісних паперів, тощо

Вальпурга (*анг.*) — у стародавніх германських переказах замок мерців

вальпургова ніч (*н.*) — ніч, в яку збіраються на бенкет чорти з відьмами

вальс (*фр.*) — танець; музичний твір з темпом три четвертих такта

вальсувати (*фр.*) — танцювати вальса; крутитися

вальторна (*н.*) — мідяна мисливська сурма

вальторніст (*н.*) — музикант, що грає на вальторні

вальцувати (*н.*) — пригнічувати тяжким валком; перепускати залізо проміж два валки

вампір (*іт.*) — кровопийця, упир; лихвар

Вандали (*лат.*) — грабіжники; вороги культури, освіти, мистецтва (від назви народу, що в 450 р. ограбував Рим)

вандалізм (*лат.*) — дикунство; безглузде руйнування всього, що попало під руки

вандемер (*фр.*) — перший місяць французького республіканського календаря (від 22. вересня) до 21. жовтня)

ваніль (*фр.*) — запашний стручок, що росте в теплих країнах; вживається в куховарстві

ванна (*н.*) — бляшана велика продовгаста посудина для купання; купіль

вантена — антена у виді літери V

вантов (*фр.*) — шестий місяць французького республіканського календаря (від 19 лютого до 20 березня)

вапоризація (*лат.*) — парування

варант (*анг.*) — посвідка на перехування товарів у складі, на якій зазначується вартість цього товару; банки приймають варантні посвідки у застав

варвар (*гр.*) — чужинець; жорстока, дика, неосвічена людина

варваризм (*гр.*) — чуже слово, вираз що увійшов в нашу мову; негарне слово

варварство (*гр.*) — нелюдскість, кровожадність

варете (*фр.*) — театр ріжнородностей; ріжноманітність

варіянт (*лат.*) — відміна; ріжні погляди на одну думку; ріжні видання одного твору з деякими змінами

варіят (*лат.*) — безглуздий

варіяція (*лат.*) — відміна; друге виконання тоїж теми; безглуздя

варнак (*сиб.*) — втікач з каторги

варстат (*н.*) — робітня; відповідний до фаху прилад, на якім працюється (столярський станок)

варцаби (*ч.н.*) — гра на шахівниці

Варяги — норманське племя, згадується в історії Руси

васаль (*кел.*) — той що користає з чужого, але за згодою власника і платить йому за користування

васальний (*кел.*) — залежний, підвладний

василиск (*гр.*) — крилатий змій; довга ящурка

ват (*анг.*) — одиниця сили електричного току (736 ватів = силі одного машиново коня)

вата (*н.*) — добірна бавовна

ватеркльозет (*анг.*) -- виходок, в якім вода прополікує і забирає всі нечисті відпадки

ватерлінія (*анг.*) -- лінія до якої корабель стоїть у воді

ватерпас (*анг.*) -- рівень; прилад, яким пізнають рівнину

ватерпуф (*анг.*) -- одежа, що не пропускає води

Ватикан (*лат.*) -- палата, де живе римський папа; папський двір; столиця

ватманський папір — дебелий пергаменовий папір для малювання та рисування

вафенпас (*н.*) -- дозвіл носити оружа

вафенрок (*н.*) -- військова блюза

вафлі (*н.*) -- тісточко переложене чоколядовою масою

вахляр (*н.*) -- віяло, холодільник

вахмістр (*н.*) -- підстаршина

вахта (*н.*) -- варта на кораблі протягом певного часу

веба (*н.*) -- найтонше льняне полотно

веґетаризм (*лат.*) -- повздержливість від усього мясного

веґетаріянець (*лат.*) -- той, що не їсть мяса

веґетація (*лат.*) -- виростання; животіння

веґетувати (*лат.*) — животіти

Веди (*снскр.*) — святе письмо Індусів (X в. до Хр.)

ведета (*фр.*) -- чати, передова кавалерійська сторожа

везерунок (*н.*) — образ, портрет

везир (*ар.*) — вищий урядник в Туреччині

вевикаторія (*лат.*) — відміна мухи; плястер з іспанських мух, як лікарство

Вейгеліяне (*н.*) — секта, що вважала Біблію за вигадку і не визнавала первородного гріха

вексель (*н.*) — письменне зобовязання на приписанім блянкеті до заплачення визначеної суми в означенім часі; взірець (блянкет), на якому виставляється вексель

векслевий курс (*н.*) -- біржова ціна чужоземних векслів

велінгтонія (*лат.*) -- величезне довговічне дерево

веліновий папір (*фр.*) -- блискучий, чепурний папір для дорогих видань

велюр (*фр.*) -- відміна оксаміту

вельвет (*анг.*) -- бавовняний оксаміт

Вельзевул (*єв.*) -- лихий дух, сатана

вельодром (*лат.*) -- місце де вправляють, їздять на роверах

вельон (*фр.*) -- жіноча заслона, серпанок

вельосипед (*фр.*) -- ровер, самокат

вельосипедист (*фр.*) -- самокатчик, наколесник

вена (*лат.*) -- синя, кровяна жила, якою кров вертається до серця

венедета (*іт.*) -- крівава пімста в Італійців

Венера (*лат.*) -- богиня краси та кохання; вечірня та ранішня зірка, планета, друга по віддаленню від сонця

венеричний (*лат.*) -- полово хорий

венеричні хвороби (*лат.*) -- хороби полових органів

венесекція (*лат.*) -- кровопуск

вензель (*н.*) -- переплетені початкові букви імени та прізвища (монограма)

венозний (*лат.*) -- синєжилявий, подібний до вен

венозність (*лат.*) -- хора кров, недостача кисня в крові

вента (*фр.*) -- ярмарок на добродійні цілі

вентилювати (*лат.*) -- провітрювати, очищати, освіжувати повітря

вентиль (*лат.*) повітряні крила; кляпа

вентилятор (*лат.*) -- вітрогін; прилад для відсвіження повітря

веранда (*ісп.*) -- рундук довкола будинку

вераскоп (*гр.*) -- прилад до фотографування для стереоскопу

вербальний (*лат.*) -- словесний; **верб -- на нота** -- нота передана на словах

вербена (*лат.*) -- пориш, гарна садова рослина

вербувати (н.) -- набірати, затягати до війська; намовляти; наймати до війська

вербування (*н.*) -- бранка

верва (*фр.*) -- захоплення, одушевлення, жвавість

вердикт (*лат.*) -- присуд, вирок

верифікація (*лат.*) -- потвердження, справдження

верки (*н.*) -- складові частини машини; частини укріплення

вермут (*н.*) -- біле, гірке вино, переціджене через полин

вернікс (*фр.*) -- смоляний плин, що хоронить предмети перед зіпсуттям

вернісаж (*фр.*) — урочисте відкриття, перший день вистави картин

вероніка (*лат.*) — травяниста рослина, розходник; вживається в медицині

Версальці (*фр.*) — уряд Паризької Комуни (1872 р.)

версифікація (*лат.*) — наука віршування

версія (*лат.*) — ріжні оповідання про ту саму подію

верста (*мос.*) — міра довжини (1064,5 метрів)

верстати (*гол.*) — порядкувати; уложити друкарський набір в сторінки

верф (*гол.*) — місце де будуються та направляються кораблі

вест (*н.*) — захід; західний вітер

Веста (*лат.*) — богиня хатнього вогнища та дівування (у давн. Римлян); планета

вестальки (*лат.*) — жриці богині Вести, що складали обіт непорочности; скромна, чиста дівчина

вестибюль (*фр.*) — передсінок; великий передпокій в палатах

ветеран (*лат.*) — вислужений вояка; старий заслужений робітник в будьякій ділянці праці

ветеринар (*лат.*) — лікар, що лікує звірят

ветеринарія (*лат.*) — наука про лічення звірят; школа для будучих ветеринарів

вето (*лат.*) — заборона; право голови держави відмовити затвердження ухвалених парляментом законів

Вечека (*рад.*) — всеросійська чрезвичайка

вижел (*мад.*) — відміна псів

вимпел (*гол.*) — довгий вузький прапорець на кораблях

високородіє (*мос.*) — титул військового старшини від капітана; високородний; скорочене — високоблагородіє

високосний (*ц.сл.*) — переступний (рік)

витрих (*н.*) — гачок для отворення замків без ключа

Вишну (*снскр.*) — друга особа індуської божеської трійці; втілення сонця й добра

вібрація (*лат.*) — тремтіння; колихання повітря; тремтіння голосу в співі

вібріон (*лат.*) — загальна назва мікроорганізмів (найдрібніщі сотворіння) дугастої форми (холерні заразки)

вібрувати (*лат.*) — тремтіти, колихатися

віват (*лат.*) — хай живе!

вівісекція (*лат.)* — розтинання живих тварин з науковою метою

віги (*анг.)* — давня назва поступової партії (в Англії)

віґвам (*ам.*) — індіянське шатро зі шкіри буйвола

віґіляція (*лат.*) — надзір, обережність

віґонь (*лат.)* — відміна верблюдів, що дає вартісну вовну; мішанина вовняного і бавовняного прядива

віде (*лат.*) — гляди, диви

віденські меблі — гнуті меблі з тонких округлих палиць

віді (*лат.*) — бачив

віза (*лат.)* — засвідчення (посольства, консуляту) на закордонному пашпорті

візаві (*фр.*) — насупроти; один проти другого

візантизм (*лат.)* — деспотизм в звязку з бюрократизмом; підлеглість церкви інтересам держави;

візита (*л. фр.)* — відвідини

візитація (*лат.)* — ревізія, контроля установи; лікарське відвідування хорих

візитівка (*фр.*) — карточка з надрукованим імям і прізвищем

візир (*ар.*) — титул вищих достойників Туреччини

візіонер (*фр.*) — мрійник; непрактична людина

візір (*фр.*) — дротяна заслона при шеломі; мушка на рушниці

візія (*лат.*) — привід, уява

візувати (*фр.*) — робити візу

війт *(н.)* — начальник громади; волосний старшина

вікарій (*лат.*) — заступник, сотрудник; апостольський в. — повновласник папи

вікаріят (*лат.*) — округа вікарія

вікінги (*ск.*) — морські розбишаки в середніх віках; колишні національні скандинавські герої

віклефіти (*анг.*) — прибічники англійського реформатора, що виступав проти влади папи

віконт (*фр.*) — шляхетський титул; середній між графом і бароном

вікт *(лат.)* — харч, утримання

Вікторія (*лат.)* — богиня перемоги; відміна лілеї в теплих краях

віктуали *(лат.)* — харчі, запаси поживи

віла *(срб.)* — русалка; ворожка

вілайет *(ар.)* — округа в Туреччині

віледжіятура *(іт.)* — літний відпочинок, на селі

вілія *(лат.)* — Святий Вечір

вілла *(іт.)* — дім, дача в околицях міста, в горах

вінда *(н.)* — прилад до піднощення на висші поверхи людий, тягарів

віндикація *(лат.)* — добиватися свого; домагання звороту власности

віндувати *(н.)* — підносити догори

вінеґрета *(фр.)* — холодна мішанина з покраяних огірків, картофлі, бурака, капусти, риби тощо; зимна салата

вінкель *(н.)* — кут; столярський прилад до мірення кутів (прямокутник)

вінт *(н.)* — шруба; гра в карти

іншувати *(н.)* — бажати кому, поздоровляти

віньєта *(фр.)* — невеликий рисунок для прикраси окладинки, книжки, окремих розділів,

віолін *(лат.)* — алькалоїд, який здобувають з фіялок

віоліна *(іт.)* — скрипка

віоля *(іт.)* — струнний музичний інструмент, альт; квітка

віольончеля *(іт.)* — малий бас

віра (*з гер.*) — грошева кара в давній Руси

вириліст (*лат.*) — посол до сойму на основі особистого права, а не з виборів (єпископи, ректори, тощо)

віртуоз (*фр.*) — досконалий мистець

віскі *(анг.)* — горівка - житнівка (в Америці, Англії)

вісмут *(лат.)* — крухий метальчервонаво-сірої барви

вісон *(гр.)* — тонка шовкова червона тканина

віст (*анг.*) — гра в карти

віталізм (*лат.*) — наука про нематеріяльну силу („життєва сила"), яка є джерелом всіх явищ в живому організмові

вітальний (*лат.*) — життєвий

вітаміни (*лат.*) — рослинні на око невидимі сотворіння, необхідні для здоровля людини

Вітові танці (*лат.*) — падавиця; нервові корчі в ріжних частинах людського тіла; (колись вірили, що молитва до св. Віта рятує від цеї недуги)

вітраж (фр.) — яскраво розмальоване вікно, або виложене з ріжнобарвного шкла у виді рослин, цвітів, святих

вітрина (*фр.*) — виставове вікно в ріжних крамницях

вітріоль (*н. лат.*) — сірчаний квас

вітріоль заліза — купервас

вітротипія (*фр.*) — світлина на шклі

віц (*н.*) — дотеп, жарт, сміховинка

віце *(лат.)* — приставка до слова, що має значіння слова „заступник“ — прим. віцепремєр, віцекороль

віядукт (*лат.*) — міст на бетонових стовпах (биках) через яругу, річку, вулицю тощо

внешторґ (*рад.*) — скорочена назва установи заграничної торговлі

водевіль (*фр.*) — коротенька весела, зі співами комедійка

воєвода (*ц. сл.*) — начальник військ; молдавські та волоські володарі

войлок (*тат.*) — бита шерсть, з якої роблять валенки (волохаті чоботи)

вокабули (*лат.*) — чужомовні слова переложені на рідну мову

вокалізація (*лат.*) — постановка голосу

вокалізм (*лат.*) — дослід над властивостями та взаємовідношенням голосних звуків у мові

вокальний (*лат.*) — голосовий, співочий

воканда (*н. лат.*) — листа судових справ на каденції

вокзал (*м. анг.)* — залізничний двірець

волость (*мос.)* — громада; адміністративна одиниця

волхв (*ц. сл.*) — мудрець зі Сходу, маг

волюм (*лат.)* — том

волют (*лат.*) — прикраса на колоні у виді слимака

волянт *(фр.)* — мяч; легкий візок

воляпік (волапюк) (*анг.)* — всесвітна мова; штучна мова швайцарця Шляєра; зіпсувана мова

вольонтер *(фр.)* — доброволець; безплатний помішник

вольт *(іт.)* — одиниця електродвижної сили

вольта *(іт.)* — зручний, швидкий оборот; зручний ухил від удару при фехтуванні

вольтаметр *(н.лат.)* — прилад до мірення сили ґальванічного току

вольтеріянець (*фр.)* — від ім. французького фільософа Вольтера; вільнодумець

вольтижер (*фр.*) — танцюрист на напнятім дроті; зручний їздець, що виробляє карколомні вправі на неосідланим коні

вольтів стовп — прилад для здобування електричного току

Вольфа бюро (*н.*) — німецька пресово - телеграфічна аґенція

вомбат (*анг.*) — звірятко з родини торбунів

Вотан (*скнд.*) — бог богів, творець світу

вотант (*лат.*) — член-дорадник судового трибуналу з правом голосу

вотум (*лат.*) — голос; ухвала зборів; обіцянка

вохра (*гр.*) — мінерал, що складається з кременю, галуну, вапна; йде на фарби жовтої барви

вояж (*фр.*) — подорож

вояжер (*фр.*) — подорожний; мандрівник

вприкуску (*мос.*) — пити чай вприкуску — кусати кістку цукру і запивати чаєм

врак (*н.*) — останки розбитого корабля

всеобуч (*рад.*) — загальна освіта

вуаль (*фр.*) — тонка прозора тканина, серпанок

вульґаризм (*лат.*) — простота, брутальність; безсоромність

вульґаризувати (*лат.*) — розповсюджувати; поширювати серед народу

вульґарний (*лат.*) — простий, загальний, низький, безсоромний

Вулькан (*лат.*) — бог вогню і ковалів; гора, що викидає зі себе вогнену ляву і бухає вогнем

вульканізм (*лат.*) — наука про землю, що вона повстала завдяки діланням вогню

вюк (*тур.*) — вантаж на спині тварини, клунок

Г.

Габа (*ар.*) — грубе, біле сукно, плахта

габілітація (*лат.*) — оборона наукової праці, потрібна для права викладати (доцент) на університеті;

габілітуватися (*лат.*) — боронити в університеті свою наукову працю

габльотка (*фр.*) — вітрина у формі ошкленої шафки

габіт (*лат.*) — ряса, реверенда

Гавана — місто на остр. Куба

гавана — гаванське циґаро

гавань (*гол.*) — пристань, спокійний і вигідний захист для кораблів де вони беруть і скидають вантаж

гавбиця (*н.*) — коротка скорострільна гармата

гавельок (*анг.*) — рід плаща без рукавів з переднім отворами на руки

гавптбух (*н.*) — головна книга (в книговодстві)

гавптвахта (*н.*) — головна сторожа

гагат (*гр.*) — чорний блискучий камінний вуголь

гагіографія (*гр.*) — описи життя святих

гагіольогія (*гр.*) — наука про святі річі та життя святих

гагіомах (*гр.*) — противник почитання святих

гаґада (*ев.*) — леґенда, записана в Талмуді; вечірня молитва перед святом Пасхи

Гадес (*гр.*) — ад, пекло; бог підземного світа

гаджі (*ар.*) — магометанський прочанин до Мекки (місто де вродився Магомет)

газ (*гол.*) — всяке твориво на взір повітря, безформемне, безбарвне; іноді має запах, отрую

газават (*ар.*) — свята війна у мусульманів

газард (*фр.*) — відвага, небезпечна гра; пробування щастя

газета (*фр.*) — часопис

газолін (*гол.*) — мішанина вуглеводнів, летючий продукт при чистці нафти

газометр (*гр.*) — прилад до мірення здобутого або витраченого газу

гайдамака (*тур.*) — український повстанець (XVIII. ст.)

гайдамаччина — частина історії українського народу; часи, коли гайдамаки здобували волю батьківщини

гайдпарк (*анг.*) — парк і звіринець в Лондоні

гайдук (*тур.*) — угорський піхотинець; наглядач при дворі; танець

гайстер — чорногуз, бузько

гакборд (*анг.*) — горішний край керми корабля

галера (*фр.*) — каторга; старовинний весловий корабель, на якому веслували засуджені на каторжні роботи

галун (*фр.*) — перепалений алюміній, терпкий білий камінь

галювати (*н.*) — тягнути судно проти води

галюцинація (*лат.*) — омана, уява; виразне відчування того, чого вдійсності немає; трапляється при нервових і душевних недугах

галя (*н.*) — велика саля; отверта будівля, лише під дахом; ринок

галябарда (*н.*) — старовинне оружа - спис з топірцем, келеп

гальба (*н.*) — кварта, півлітрова міра

гальо — оклик

гальографія (*гр.*) — опис соляних джерел, копалень

гальометр (*гр.*) — прилад до мірення густоти солі в сировиці

гальотехніка — наука про соляний промисел

гальт (*н.*) — стій

гама (*гр.*) — нотна абетка, сім найголовніших музичних тонів; початкові вправи в музиці та співі; низка барв у веселці

гамаза (*ар.*) — збірник староарабських героїчних пісень

гамак (*фр.*) — висячий сітковий лежак; висяче ліжко на кораблях

гамалія (*тур.*) — невольник, робітник

Гаман (*ев.*) — любимець перського короля, жорстокий ворог жидів; недобрий чоловік; лайка („ей, ти, гамане!")

гамаші (*фр.*) — теплі пончохи поверх взуття

гамбіт (*фр.*) — початок гри в шахах (королівський гамбіт — перший тяг хлопчиком від короля)

гамен (*фр.*) — вуличник, занедбана сирота

ганґари (*фр.*) — будівля де стоять літаки, возівня

ганглій (*гр.*) — гудз, нервовий вузел; осередок мимовільних (рефлекторних) рухів,

гангрена (*гр.*) — вогнець, рана; закаження крови

гандель (*н.*) — торговля, торгування

ганза (*н.*) — торговельний союз середньовічних північних міст Німеччини

ганзейський — той, що належав до союзу

ганнібальова присяга — непохитне бажання віддатися боротьбі за ідею; (колись Ганнібаль присягся пімститися Римові)

Ганімед (*гр.*) — гарно збудований юнак (в грецьких народніх байках виночерп бога Зевса)

ганус (*лат.*) — степовий різак, рослина; олій з її насіння вживають в медицині і до страв

гарапник (*н.*) — нагайка, короткий плетений батіг

гарас (*фр.*) — волічка, тканина

гарач (*тур.*) — податок, дань (християне платили Туркам)

гаргара — щось велике, накопичене

гардемарин (*фр.*) — назва вихованців військової морської школи

гарденія (*лат.*) — тропічна рослина з білими пахучими цвітами; кохають її в кімнатах і в Европі

гарем (*ар.*) — жіноча частина мусульманського помешкання

гаркебуз (*н.*) — гаківниця, самопал

гармидер — галас, безпорядок

гармонізувати (*гр. лат.*) — добирати тонів, годити, допасовувати

гармонійний (*гр.*) — згідний, стрункий, звучний, лагідний

гармоніка (*гр.*) — наука про згідність тонів; інструмент
гармоністи (*гр.*) — члени американського духовного т-ва (XIX-ст.), що не мали права власности і були безженні
гармонія (*гр.*) — музичний інструмент; звучність, лад, згода, однодушність; сполучення ріжних тонів, акордів; наука — музична граматика
гароте (*ісп.*) — кара на горло в Іспанії; задушення обручем, що стягався шрубою
гарпаґон (*гр.*) — скупий, загнітко, скнара
Гарпія (*гр.*) — крилата потвора з головою жінки, з тілом птаха, з кігтями на руках і ногах; злоба, хижацтво; нічний метелик; відміна орлів; лилик
гарпун (*гол.*) — гак привязаний до грубого шнурка, яким ловлять великі морські риби; залізна клямра
гарус (*н.*) — ріжнобарвні вовняні нитки для вишивання та плетіння
гаруспекс (*лат.*) — ворожбит, що ворожить з жолудка жертвенних звірят
гарцап (*н.*) — коса з волося, яку колись носили мужчини
гасконець (*фр.*) — хвалько; мешканець французької провінції Гасконія
гаспид (*гр.*) — їдовитий змій; чортяка
Гата - Йоґа (*ар.*) — фільософічна наука, яка вчить людину жити нормально і повертати до природи
гафіз (*ар.*) — магометанин, що знає напамять цілий Коран (Святе письмо)
гафтка (*н.*) — спиначка
гаціенда (*ісп.*) — хутір
гаше (*фр.*) — сікане мясо
гашиш (*ар.*) — смола з індийських конопель; куриво, що паморочить людину
Геба (*гр.*) — богиня молодости і краси;
гебан (*гр.*) — тверде дерево чорної барви (Африка, Азія)
гебель (*н.*) — рубанок, столярський прилад
гебраїзм (*лат.*) — вислів властивий старожидівській мові
гебраїка (*гр.*) — наука про еврейський нарід
гебраїст (*лат.*) — знавець старожидівської мови
гевристика (*гр.*) — наукова метода самовишукування правди, наукових думок
гегемонія (*гр.*) — верховодство; перевага одної держави над другою (політична, економічна, тощо)
геґеліянець (*н.*) — сторонник фільософічної теорії Геґля, німецького фільософа
геджра (*ар.*) — втеча Магомета з Мекки до Медини (662. р.); початок магометанського календаря

гедисти (*фр.*) — члени французької соціялістичної партії; прибічники революційного марксизму

гедонізм (*гр.*) — фільософічна наука, за якою мета життя полягає в фізичній насолоді

геєнна (*єв.*) — пекло

гейзер (*н.*) — гаряче джерело, що бє вгору на кілька метрів

гейлейф (*анг.*) — великопанський світ

гекатомба (*гр.*) — велика жертва (100 волів); різня, масове вбивство

гексаметр (*гр.*) — шістьстоповий вірш

гектар (*гр.*) — міра поверхні (100 арів);

гекто (*гр.*) – сто

гектограф (*гр.*) — прилад для відбивання письма, рисунку в багатьох примірниках

гектолітр (*гр.*) — сто літрів

гелер (*н.*) — сотик, гріш

гелій (*лат.*) — легкий газ виділюваний радом; хемічний первень

Гелікон (*гр.*) — пасмо гір у Беотії; мешкання грецьких муз і бога Аполльона; велика музична труба (5 октав)

гелікоптер (*гр.*) — літаюча машина з пропелером угорі; вирушає прямовісно, такщо непотрібує місця для розгону

геліогравюра (*гр.фр.*) — малюнок на камені, металі, дереві зроблений при помочі соняшного проміння

геліограф (*гр.*) — астрономічний прилад, що світлить сонце; прилад для мірення сили соняшного світла за добу; прилад, що передає світляними знаками азбуку

геліографія (*гр.*) — наука про сонце; спосіб робити гравюри за допомогою світла

геліометр (*гр.*) — прилад до мірення сонця і ріжних кутів на небі

Геліос (*гр.*) — бог сонця, брат місяця й зорі

геліоскоп (*гр.*) — соняшний далекогляд

геліостат (*гр.*) — прилад, що навертає соняшні проміння в одно місце

геліотерапія (*гр.*) — лікування сонцем

геліотроп (*гр.*) — прилад для передавання світляних знаків на далечінь; запашна рослина з вишневим цвітом; фіолетова краска

геліохромія (*гр.*) — виготовлення барвних світлин

Геллада (*гр.*) — Греція

гелленізм (*гр.*) — відомости про стародавню Грецію

гелленський (*гр.*) — старогрецький

Геллеспонт *(гр.)* — старовинна назва Дарданельського проходу

гелм *(н.)* — металева військова шпічаста шапка

гелоти *(гр.)* — спартанські невільники; невільники, піддані, що не користають з ласки

Гельвеція *(лат.)* — давня назва Швайцарії

гельмінти *(гр.)* — глисти

гельмінтольогія *(гр.)* — наука про хробаків

гематин *(гр.)* — кровобарвник; фарба

гематит *(гр.)* — залізна руда

гематольогія *(гр.)* — наука про творення крови

гематома *(гр.)* — кровяна пухлина

гематорея *(гр.)* — кровотока

гемі *(гр.)* — приросток до слова в значінню — пів

гемісфера *(гр.)* — півкуля

гемоглобін *(гр.)* — здорова кров, що тече червоними жилочками

геморой, гемороїди *(гр.)* — почечуй, хвороба жилок відходової кишки, іноді з кровотокою

генеальогічний *(гр.)* — родовий; г. дерево — рисунок, який показує походження цілого роду

генеальогія *(гр.)* — родовід; галузь історії; спис осіб одного роду виписаний послідовно

генеза *(гр.)* — початок, походження

генерал *(лат.)* — військовий титул; настоятель деяких монаших орденів

генерал - бас — стародавні музичні твори, де в основі був басовий голос

генерал - губернатор — начальник округи, що складалася з кількох губерень

генералізувати *(гр.)* узагальнювати

генералісимус *(лат.)* — головнокомандуючий

генералітет *(лат.)* — загальна назва вищих військових старшин

генералія — загальні початкові питання в суді

генерал - фельдмаршал — найвища військова ранґа

генеральний *(лат.)* — загальний, головний, провідний; генер. консул — якому підлягають звичайні консули; генер. штаб — найвища військова стратеґічна установа

генеральні штати *(лат.)* — зібрання станових делеґатів, котре почало французьку революцію

генетичний *(гр.)* — родовий; що зясовує походження і хід справи, розвиток подій

геній (*лат.*) — незвичайний природний хист в певній ділянці людської діяльности; найвищий талан; людина з незвичайними творчими здібностями

геніяльний (*лат.*) — славний, великий, талановитий

геніяльність (*лат.*) — творча сила розуму й духа

генштаб — скорочене — генеральний штаб

геогнозія (*гр.*) — наука про будову земної кори і розміщення гір на землі

геогонія (*гр.*) — наука про повстання земної кори

географія (*гр.*) — наука про землю, як частину всесвіту (г. фізична, математична і політична)

геодезія (*гр.*) — наука, що займається виглядом і поміром землі; висше мірництво; наука рисування і роблення плянів та мап

геодет (*гр.*) — землемір

геозаври (*гр.*) — величезні ящірки (передпотопові)

геольогія (*гр.*) — наука про будову, склад землі і про життя на ній

геольог (*гр.*) — дослідник і знавець землі

геометр (*гр.*) — технік, що займається міренням поля, здійманням плянів

геометричний (*гр.*) — правильний

геометрія (*гр.*) — ділянка математики; наука про лінії, площини, кути, многокутники, коло, кулю і т. ін.

георгіки (*гр.*) — вірші, що вихвалюють сільський побут, рільництво

геостатика (*гр.*) — наука про рівновагу тіл

геофізика (*гр.*) — наука про фізичні явища на землі (фізична географія)

геоцентрична теорія (*н. лат.*) — старий погляд, що земля є осередком всесвіту

гептагон (*гр.*) — семикутник

гептаметр (*гр.*) — вірш із сімох стіп

гептархія (*гр.*) — панування сімох володарів

гептахорд (*гр.*) — семиструнна ліра; скаля з сімох тонів

Гера (*гр.*) — жінка Зевса, цариця богів; опікунка жінок

Геракль (*гр.*) — Геркулес; напівбог, незвичайно сильний, великий герой; взагалі дуже сильна людина

геральдика (*гр.*) — наука про герби (родові знаки)

геральдичний (*гр.*) — гербовий

герб (*н.*) — родовий шляхетський знак; відзнаки міста, держави, що відбиваються на монетах, печатках, тощо

гербаріюм (*лат.*) — зільник; збірка висушених рослин для вивчення їх

гербаризувати (*лат.*) — збирати та засушувати рослини

гербата (*л.кит.*) — чай

гербовий (*н.*) — відзначений гербом; державний штампований папір, обложений податком (вексель)

герезія (*гр.*) — див. єресь. Ухилення від основ якоїсь віри, науки, тощо

геретик (*гр.*) — див. єретик. Прихильник єресі; недовірок

Геркулес (*гр.*) — див. Геракль

геркулесові стовпи — дві гори обабіч Гибралтарської протоки; дійти до останнього (до г. стовпів)

герма (*гр.*) — стовп з погруддям богів

Германдада (*ісп.*) — братство; свята Г. — церковна поліція з часів інквізиції

германізація (*лат.*) — німчення

германізм (*лат.*) — вислів, слово переняте з німецького

германіст (*лат.*) — знавець німецької мови, літератури

германофіл (*лат.*) — прихильник до всього німецького

германофоб (*лат.*) — ворог всього, що німецьке

гермафродит (*гр.*) — слово склалося з імен двох богів (Гермес і Афродита); людина з прикметами обох полів

гермелін (*н.*) — горностай (мохната звірина з дорогою футряною шкірою)

герменевтика (*гр.*) — пояснення Святого Письма

Гермес (*гр.*) — бог торговлі, промислу, шляхів, винаходів; хитрий, меткий, такий, що не встидався ошукати і вкрасти

герметичний (*гр.*) — щільний, замкнений на глухо

герой (*гр.*) — півбог; визначна, відважна людина; головна особа в повісті, драмі тощо; лицар

героїчний (*гр.*) — г. часи, коли ділали герої, лицарі

героїзм (*гр.*) — відвага

геройський (*гр.*) — сильний духом, енерґійний, лицарський

герольд (*н.*) — за часів лицарства вістун; в середніх віках двірський урядовець, що оповіщав про роспорядження уряду; знавець шляхетських гербів

Герострат (*гр.*) — грек, що для безумної слави спалив найгарнішу будівлю (храм богині Діяни)

Геростратова слава — безумна слава здобута шкодою або зрадою свого народа

герпетольогія (*гр.*) — наука про повзунів (змії)

гер (*н.*) — пан

герцог (*н.*) — колись ватажок у давніх германців; князь

герцогство (*н.*) — володіння герцога; герцогська гідність

гесперіди (*гр.*) — доньки бога Атланта, що стерегли золоті яблука Зевса

Гестія (*гр.*) — богиня домівки та дівочої чести, сестра Зевса

гетера (*гр.*) — дівчина веселої та недоброї слави; повія

гетеризм (*гр.*) — невпорядковані справи повійництва

гетерія (*гр.*) — таємне грецьке товариство, з метою скинути зі себе турецьке ярмо

гетерогенія (*гр.*) — розбіжність, окремішність

гетерономія (*гр.*) — залежність (від чужих законів); протилежність самовряндуванню

гетьман (*н.*) — голова козацького війська; вожд у польському війську

гетьманщина — часи, коли на Україні панували гетьмани

гидра (*гр.*) — потвора, в якої замість відрубаної голови виростало дві; лихо, що не дається знищити

гимн (*гр.*) — народня пісня за Батьківщину; змістова, настроєва пісня

гимнольогія (*гр.*) — наука про гимни; історія церковного співу

гібриди (*гр.*) — покручі тварин, рослин; зложені слова з ріжних мов; складанки

гігант (*гр.*) — велетень; тварина, рослина великого росту

гігантський (*гр.*) — велетенський, величезний

гігієна (*гр.*) — наука про зберігання та поліпшування здоровля

гігієнічний (*гр.*) — здоровий, відповідний вимогам гігієни

гігрольогія (*гр.*) — наука про вохкість повітря

гігрометр (*гр.*) — пралад до мірення вохкости повітря

гігроскоп (*гр.*) — прилад до мірення вохкости повітря та газів

гігроскопійний (*гр.*) — що вбірає в себе вохкість

гігроскопійна вата — хемічно очищена вата

гід (*фр.*) — провідник в незнаній країні, місті; книжка, що подає відомости про гідні уваги речі країни, міста, музею, тощо

гідальґо (*ісп.*) — іспанський і португальський шляхтич

гідравліка (*гр.*) — наука про рух і тиснення води; водне будівництво

гідрант (*гр.*) — прилад, що тягне воду з водозбору

гідрат (*гр.*) — сполука водня з окисом металю

гідроген (*гр.*) — водень

гідрографія (*гр.*) — наука про моря, озера, ріки

гідрографічний (*гр.*) — установа, що кермує водними справами; роблення плянів, мап, помірів дна моря, ріки, тощо

гідродинаміка (*гр.*) — наука про рух, тиснення та рівновагу водних течій

гідрокефал (*гр.*) — хворий на головну водянку

гідрольогія (*гр.*) — наука про складові частини води

гідромантія (*гр.*) — ворожіння по руху води

гідрометр (*гр.*) — прилад до мірення тягару, густоти, скорости та сили водних течій

гідропат (*гр.*) — лікар, що лікує водою

гідропатія (*гр.*) — способи лікування деяких хворіб водою

гідроплан (*гр.*) — літак, що може плавати і по воді

гідроскоп (*гр.*) — прилад, що показує напрям бігу підземних водних течій

гідростатика (*гр.*) — наука про рівновагу і тиснення стоячої води

гідростатична вага (*гр.*) — вага для пізнання питомого тягару тіл у повітрі та воді

гідросфера (*гр.*) — водна верства на землі

гідротерапія (*гр.*) — водолікування

гідрофобія (*гр.*) — хвороблива боязнь води; скаженина

гієна (*гр.*) — хижий нічний звір, завбільшки пса, сірої масти зі смугами, годується стервом

гієрарх (*гр.*) — голова духовенства

гієрархія (*гр.*) — добре зорганізована установа влади; загал церковної влади

гієрогліф (*гр.*) — стародавнє письмо єгипетське, мексиканське, в якім замість слів, букв вживали малюнки або значки; писання, яке важко читати

гієрографія (*гр.*) — святе мистецтво; образи, різбарство, життєписи

гієрократія (*гр.*) — церковна влада

гільза (*н.*) — мідяна бляшанка на набій; паперова рурка на папіроси

гіматій (*гр.*) — широка чотирокутна керея у колишніх греків

Гіменей (*гр.*) — бог подружжя; впасти в обійми Гіменея — одружитися

гімназист (*гр.*) — ученик гімназії

гімназія (*гр.*) — в Греції — місце для гімнастики; середня школа

гімнастика (*гр.*) — руханка

гінея (*анг.*) — старовинна золота монета в Англії

гінтертрепенлітература (*н.*) — книжки до читання для куховарок, служниць; безвартісна література

Гіобова вістка — сумна, жалібна вістка

гіпер (гр.) — приставка до слова в значінню — понад

гіперастенія (гр.) — крайне ослаблення

гіперболічний (гр.) — пересадний, неможливий

гіперболя (гр.) — пересада, що виходить поза межі можливого

гіперборейці (гр.) — давня назва мешканців далекої півночи

гіперборейський (гр.) — дуже зимний, північний

гіперемія (гр.) — хворобливий надмірний наплив крови в жилах

гіперостезія (гр.) — надмірна вражливість тіла

гіперпродукція (гр.) — надмірний виріб товарів, матеріялів, тощо

гіпертонія (гр.) — надмірний розвиток мязів

гіпертрофія (гр.) — незвичайний розвій частини тіла; незвичайна огрядність; перебільшення

гіпноза (гр.) — штучно викликаний сон під впливом чужої волі

гіпнотизер (гр.) — той, що вміє панувати над чужою волею

гіпнотизм (гр.) — наука про гіпнотичні явища та їх досліджування

гіпогриф (гр.) — крилатий кінь з головою птаха (в старовинних байках грецького народу)

гіподром (гр.) — місце де відбуваються кінські перегони, вправи, наука

гіпокрена (гр.) — джерело, яке зявилося від удару копитом крилатого коня Пегаса; вода з нього будила мистецький хист і натхнення (старовина грецька байка)

гіпокризія (гр.) — нещирість; лицемірність

гіпокрит (гр.) — лукавий, лицемірний, нещирий

гіпольогія (гр.) — наука про коней

гіпопотам (гр.) — річний кінь (в болотах півд. Африки)

гіпотеза (гр.) — гадка, припущення, здогад

гіпотека (гр.) — правна установа, що забезпечує права власника недвижимости; гроші позичені під застав недвижимости

гіпотенуза (гр.) — найдовший бік прямокутного трикутника, протипрямка

гіпотетичний (гр.) — правдоподібний, але непевний

гіпотечний (гр.) — забезпечений

гіпохондрик (*гр.*) — вередій, каверзник; хорий на селезінку

гіпохондрія (*гр.*) — уроєння хворости; хвороба селезінки

гіпс (*гр.*) — сполука вапна, води та сірчаного квасу; білий, буває в інших барвах

гіпсометрична карта — на якій зазначена висота гір, місцевостей (цифрами або фарбами)

гіпсометрія (*гр.*) — наука про мірення височині, рівня над морем;

гіпсофобія (*гр.*) — хворобли-ва боязнь височині (при нервових хворобах)

гістерик (*гр.*) — хорий на нерви; прикра людина

гістеричний (*гр.*) — нервовий, подражнений, прикрий

гістерія (*гр.*) — нервова недуга (звичайно у жінок)

гістеротомія (*гр.*) — операційне розтинання матиці

гістольогія (*гр.*) — частина науки, що досліджує дрібнісенькі тканки і клітинки в тілі людини, звірини та рослини

гіяліт (*гр.*) — мінерал (камінь) з відміни опалів (молочної барви)

гіялюргія (*гр.*) — виріб шкла

гіятус (*лат.*) — роззів, коли в мові зійдуться дві голосівки (обережно осідлати)

гіяцинт (*гр.*) — хатня рослина, відміна лелії, цибулькова; дає ріжнобарвні запашні цвіти; самоцвіт червонавожовтої барви

глаголиця (*ц.сл.*) — найстарше славянське письмо

глейт (*н.*) — перепустка; залізний лист

гновіс (*гр.*) — пізнання шляхом розуму, а не віри

гносеольогія (*гр.*) — наука про пізнання, частина філософії, що досліджує повстання, складові частини пізнання та його межі

гностики (*гр.*) — учені перших двох віків, що намагалися розумово пояснити ідею Бога; релігійне товариство (секта), що уважало цей світ за твір злого божества, а себе його невільниками

гобой (*фр.*) — деревляний дутий музичний інструмент

гокуспокус — чарівні слова магікір, штукарів; омана

Голгота (*єв.*) — місце недалеко Єрусалима, де був розпятий Христос; взагалі страждання, які терпить іноді ідейна людина

голд (*н.*) — шана, почесть присяга на вірність

гомар (*фр.*) — морський рак

гомеопатичний (*гр.*) — дрібненький, дуже малий

гомеопатія (*гр.*) — спосіб лікування малими давками таких ліків, що в здоровому тілі викликують хворобу, яку лікують

гомеричний (*гр.*) — надзвичайний, силенний, голосний

гомеричний сміх — регіт, щировеселий сміх

гомілетик (*гр.*) — той, що викладає Святе Письмо

гомілетика (*гр.*) — наука для духовних проповідників

гомілія (*гр.*) — проповідь, пояснення уривка зі Святого Письма

гомонім (*гр.*) — слово, що має ріжне значіння

гомосексуалізм (*лат.*) — звироднілa похіть мужчини до мужчини, жінки до жінки

гомрулер (*анг.*) — посол англійського парляменту, що підпирав домагання окремого парляменту для Ірляндії

гомрул (*анг.*) — самоуправа, якої добувалися і нарешті здобули Ірляндці

гомстед (*анг.*) -- частина маєтку, якої не вільно відбирати (в півн. Америці)

гомункулюс (*лат.*) -- чоловічок; штучно створений чоловік (Фавст-Ґете)

гонведи (*мад.*) -- угорська краєва оборона; угорське військо незалежне від австрійської військової влади

гонор (*лат.*) -- честь, добре імя, почесть, достоїнство

гонорар (*лат.*) -- почесна назва заплати за працю (письменникові, лікареві тощо)

гопліти (*гр.*) — тяжко уоружене піше військо (в Греції)

горельєф (*фр.*) — ліплені фігури на стіні (в мистецькім будівництві), горорізьба

горизонт (*гр.*) — виднокруг, овид, обрій; кругосвіт, поле діяльности

горизонтальний (*гр.*) — поземий, рівнобіжний обрію

горн (*н.*) — музичний інструмент подібний до клярнету; сурма; велика гартовна піч (у гуті)

горніст (*н.*) — сурмач, трубач

горографія (*гр.*) -- роблення соняшних годинників

гороскоп (*гр.*) -- прилад для визначення положення звізд і віщування по них про долю народженої людини; прилад мірення довготи дня і ночі в ріжних місцях; передбачення

горсет (*фр.*) -- шнурівка

гортензія (*лат.*) -- кімнатна рослина з гарними цвітами (привезена з Японії)

гортольог (*лат.*) -- знавець городництва

гортольогія (*лат.*) -- наука про городництво

гос (*фр.*) -- звишка на курсі вартісних паперів (на біржі)

госпітант (*лат.*) -- вільний слухач університетських викладів, як гість

госпітувати (*лат.*) -- відвідувати

гостія (*лат.*) -- хліб, оплаток, яким причащаються; святе таїнство Причастя

готель (*фр.*) -- гостинниця, заїздний дім

Готентоти -- мурини; дикун

готський альманах -- німецький річний порадник, що дає відомості з ріжних ділянок (виходить від 1763 року)

гоф (*н.*) -- двір; приставка до слова в значінню -- надворний (гофмайстер)

гофманські каплі -- лікарство зложене з двох частин сірчаного етеру і трох частин спирту; уживається при нервових недугах

гравій (*фр.*) -- крупнистий пісок або дрібний камінь з піском; шутер; вживається до будування, брукування, хідників

градація (*лат.*) -- послідовність, степенування

градір (*лат.*) -- чищення, парування соли

градус (*лат.*) -- ступінь; в математиці одиниця міри кутів і дуг -- $^1/_{360}$ кола; в географії -- $^1/_{360}$ рівника; у фізиці -- одиниця міри тепла, спирту і т. ін.

грам (*гр.*) -- одиниця метричної міри ваги

граматика (*гр.*) — наука про будову та закони мови

граматичний (*гр.*) — правильний, правильно написаний

грамота (*гр.*) — урядове письмо; почесне письмо товариства для заслуженого члена

грамофон (*гр.*) — музичний прилад, що передає наспівані звуки на фабриці, яка робить для цього тонкі округлі плити

граф (*н.*) — шляхетський титул, середній між бароном а князем

графа (*гр.*) — стовпець на блянкеті відділений від другого лініями, рубрика

графити (*гр.*) — лінювати

графік (*гр.*) мистець, що вміє цікаво і гарно писати, рисувати

графіка (*гр.*) — наука мистецького писання та рисовання; креслення таблиць, на яких записується тиснення повітря, зміни температури, ріст населення тощо

графічний (*гр.*) — накреслений; гарно виконаний

графіт (*гр.*) — вуглець з домішкою заліза; робляться з нього олівці, таблиці до писання

графольогія (*гр.*) — наука пізнавання вдачі людини з його письма

графоман (*гр.*) — писака, що немає талану

графоманія (*гр.*) — хвороблива пристрасть до письменства (звичайно безвартісного)

грезет (*фр.*) — рід тканини

грецизм (*гр.*) — слово, вираз запозичений з грецької мови

григоріянський календар той, що уживається тепер (змінений у XVI ст. папою Григорієм XIII)

грюндерство (*н.*) — промислові, торговельні підприємства з одинокою метою швидкого зиску; не дбають про розвій лише про визиск

гуано (*ісп.*) — корисний вапногній з відходів морських птахів (привозять з півд. Америки)

гуаш (*фр.*) — непрозорі густі водяні фарби з домішкою клею; малюнки мальовані такими фарбами

губерня (*фр.*) — округа з кількох повітів в Росії

губернатор — начальник округи, губернії

гуґеноти (*фр.*) — назва французьких протестантів-кальвіністів, котрих переслідували католики

гуманізм (*лат.*) — напрям, який панував у зах. Европі (XIV—XVI вв.) — воля живої думки, панування життєвої науки, продовження культурної праці Римлян і Греків; доба Відродження; людяність

гуманіст (*лат.* — прихильник гуманізму; знавець культури старого світу (римського та грецького)

гуманістичний (*лат.*) — школа, в якій учать латинської та грецької мови; освічений

гуманітарний (*лат.*) — прихильний, добродійний

гуманний (*лат.*) — людяний, добрий

гуманність (*лат.*) — людяність, добродійство

гумбуґ (*анг.*) — шахрайство, брехня, ошука

гумор (*лат.*) — настрій, вдача веселість, жартівливість

гумореска (*лат.*) — сміховинка, дотепне коротке оповідання

гуморист (*лат.*) — сміхун, сміхованець; письменник, що пише з дотепом, весело, смішно

гумористичний (*лат.*) — смішний, веселий, дотепний

гумус (*лат.*) — урожайна, плодюча земля

Гунни — азійський дикий нарід на чолі з вождем Атиля,що (V в.) зруйнував майже цілу Европу; варвари

гураган (*кар.*) — буревій, сильний вітер

Гурії (*пер.*) — вродливі дівчата, що в раю Магомета прислужують праведникам; гарна дівчина

гурман (*фр.*) — ласун

гурра (*н.*) — вперед!, оклик у війську

гусар (*мад.*) — легко узброєний військовий верхівень

гусарка (*мад.*) — верхня народня мадярська одіж

Гусити (*чес.*) — приклонники релігійної науки чеського діяча Гуса (спалений на кострі 1415 р.)

гута (*н.*) — фабрика заліза, шкла

гяур (*ар.*) — магометанська назва всіх іновірців, особливо християн

Ґ.

Ґавра (*рум.*) — леговище медведя

ґавот (*фр.*) — старий танець

ґаврош (*фр.*) — вуличник, босяк

ґаджуґа — молода смерека

ґажа (*фр.*) — платня

ґава (*іт.*) — тонка прозора шовкова матерія

ґазда (*мад.*) — господар, хазяїн

ґазеля (*ар.*) — відміна африканської антилопи; арабські ліричні вірші

ґазон (*фр.*) — стрижений травник у саді між цвітами

ґаленіт (*гр.*) — оловяний блищик, складник з олова, сірки і срібла

ґалерія (*іт.*) — довгий вузький перехід, критий ґанок; підземні ходи в копальнях; помешкання де переховуються образи, статуї тощо; найвищі, найдешевші місця в театрі

ґалета (*фр.*) — морський сухар; човен з двома вітрилами

ґаліматья (*фр.*) — заколот, метушня, заплутанина

Ґалли (*лат.*) — нарід, з котрого походять Французи

ґалліканський костел — стара назва французького католицького віроїсповідання

ґалліканин (*лат.*) — вірний ґал. костела

ґалліцизм (*фр.*) — вислів запозичений з французької мови

ґалломан (*фр.* — прихильний до всього французького

ґаллофоб (*фр.*) — ненависний до всього французького

ґаля (*ісп.*) — урочистий стрій

ґаляктольоґія (*гр.*) — наука про молоко

ґаляктометр (*гр.*) — прилад до мірення молока

ґаляктоскоп (*гр.*) — прилад до мірення товщу в молоці

ґалян (*фр.*) — ввічливий, привітний, укладний

ґалянтерійний (*фр.*) — виборний; ґ. товари — вироби з металів, кости, скла (для прикраси)

ґалянтерія (*фр.*) — ввічливість, витворність; предмети розкоші

ґалянтний (*фр.*) — незвичайно ввічливий

ґалярета (*лат.*) — студенець (з мяса, риб, овочевих соків)

ґальванізація (*н. лат.*) — вживання ґальванічного току з медичною або технічною метою

ґальванізм (*н. лат.*) — електричність, що повстає від доторкнення двох ріжнородних металів (цинк і мідь); винахід італійського ученого Ґальвані

ґальванізувати (*н. лат.*) — електризувати ґальванічним током

ґальвано (*н. лат.*) — мідяна кліша різблена ґальванічним током.

ґальванометр (*н. лат.*) — прилад до мірення сили та напряму ґальванічного току

ґальванопластика (*н. лат.*) — осідання металю на річі від ділання ґальванічного току; різбарство за допомогою ґальванізму

ґальванотипія (*н. лат.*) — друкування за допомогою електрично - ґальванічного току

ґальман (*гр.*) — цинкова руда

ґальон (*анг.*) - англійська міра обєму — $4^1/_2$ літри

ґальон (*фр.*) — срібна, золота нашивка, тасьма

ґальоп (*фр.*) — найшвидша хода верхівця; шпаркий танець у такті $^2/_4$; музика до нього

ґамаші — теплі пончохи поверх взуття

ґанок (*н.*) — рундук, сходи перед дверима; веранда

ґаолян (*кит.*) — відміна кукурудзи, дуже висока рослина

ґараж (*фр.*) — будівля для постою, поправки та чистки самоходів

ґарантія (*фр.*) — порука, забезпечення

ґарантувати (*фр.*) — ручити, забезпечувати

ґарґантюа (*фр.*) — обжора, надмірний ласун

ґардероба (*фр.*) — одягальня; одіж

ґардіна (*фр.*) — занавіса на вікна, фіранка

ґармонт (*фр.*) — відміна друкарських черенок

ґарнізон (*фр.*) — залога, військо в твердині

ґарнір (*фр.*) — прикраса з овочів до страви або присмаки

ґарнірувати (*фр.*) — прикрашувати

ґарнітур (*фр.*) — добір річей для однієї мети, прим.: однакові меблі до вітальні, їдальні, спальні; також столове накриття, вбрання тощо

ґарота (*ісп.*) — кара смерти через удушення залізним обручем (колись в Іспанії)

ґарсон (*фр.*) — хлопець до обслуги (в ресторанах, кавярнях, гостинницях)

ґаруґа (*гол.*) — уривчастий вітер, коротка буря

ґастричний (*гр.*) — жолудковий, черевний

ґастритіс (*гр.*) — запалення кишок, нестравність

ґастрольогія (*гр.*) — наука про жолудок

ґастрономія (*гр.*) — вмілість куховарити; замилування в смачних виборних стравах і питві

ґастроля (*н.*) — гостинний виступ актора, співака, музики тощо

ґастролювати (*н.*) — виступати

ґастроскопія (*гр.*) — оглядини жолудка при помочі електричного приладу, що освітлює його в середині

ґатунок (*н.*) — відміна, якість

ґвардієць (*фр.*) — той, що належить до ґвардії

ґвардія (*фр.*) — найкраще, добірне військо, з котрого формувалася прибічна сторожа володарів

ґвардіян (*лат.*) — воротар; настоятель монастиря

ґвельфи (*іт.*) — сторонники папської влади, що виступали проти влади німецьких королів над папою (противники ґібелінів)

ґвер (*н.*) — рушниця

ґвинт (*н.*) — вужуватий рівчачок в стрільні, шруба

ґвинтівка (*н.*) — рушниця з різаним стрільном

ґвинтувати (*н.*) — різати вужуватий рівчачок на шрубі; шрубувати

ґвінея (*анг.*) — англійська золота монета (21 шилінґів)

ґейша (*яп.*) — японська танцюристка, що прислугує гостям у чайнях

Ґемара (*ев.*) — друга частина Талмуду (Святого Письма)

ґемайний (*н.*) — звичайний, рядовик у війську

ґемма (*гр.*) — самоцвіт з різбленими на чім прикрасами

ґенератор (*лат.*) — прилад, в якому витворюється пара, газ, електричний ток

ґенерація (*лат.*) — покоління, ровесники

ґенетів (*лат.*) — другий відмінок

Ґ. П. У. (*рад.*) — ґепеу — скорочене — Ґосударственное (Державне) Політичне Управління; на радянській Україні Д. П. У. (депеу)

ґердан (*тур.*) — силянка, драбинка

ґерент (*фр.*) — управитель; начальник громади

ґеронт (*гр.*) — старець; сенатор; член найвисшої ради в Греції

Ґерузія (*гр,*) — найвища рада (28 осіб) старих мужів в Спарті; сенат

ґерундіюм (*лат.*) — форма дієслова (в латинській мові), яка означає, що подія мусить статися

ґест (*лат.*) — рух тіла (рук) для пояснення, виріжнення думки

ґестикуляція (*лат.*) — вживання рухів підчас балачки

ґетто (*іт.*) — жидівська частина міста, поза межами якої заборонялося їм мешкати (в Німеччині, Італії)

ґешефт (*н.*) — нечиста справа

ґешефтяр (*н.*) — крутій, спекулянт

ґзимс (*н.*) — прикраса на мурі в будівництві; окраєць на шафі, печі тощо

ґіббон (*сх.*) — відміна довгоруких, безхвостих малп

ґібеліни (*н.*) — сторонники цісарської влади (в Німеччині, Італії в середніх віках), що боролися з папською владою

ґіґ (*анг.*) — легкий, отвертий однокінний візок на двох колесах

ґільдія (*н.*) товариство реміснинків або купців, цех; поділ купців (в Росії) на дві кляси — перша ґільдія, друга ґільдія, залежно від висоти торговельного податку

ґільйотина (*фр.*) — машина, якою рубають голови злочинцям; винахід французької революції

ґільйотинувати (*фр.*) — відрубати голову

ґінекей (*гр.*) -- у давніх Греків та частина мешкання, де містилися жінки

ґінекократія (*гр.*) панування, правління жінок

ґінекольог (*гр.*) — лікар жіночих недуг

ґінекольогія (*гр.*) — наука про жіночі хвороби

ґіпюра (*фр.*) — ручний гапт на батисті; відміна грубого кружева (коронки)

ґірлянда (*фр.*) — піввінець, довга вязанка сплетенна з цвітів та зелені; мистецькі прикраси в будівництві

ґіроскоп (*гр.*) — прилад для задержання рівноваги при помочі швидкого вирового руху (в літаку пропелер)

ґітара (*гр.*) — шести і семиструнний музичний інструмент

ґіхт (*н.*) — ревматизм, гостець; ломота (в костях)

ґіхта (*н.*) — діра в комині гутничої печі кудою вкидається мятеріял; кількість матеріялу, що йде до печі

ґлавком (*рад.*) — скорочене - головнокомандуючий

ґлавковерх (*р.*) — скорочене - верховний головнокомандуючий

ґлетчер (*н.*) — величезна крига, що непомітно посувається з ледових гір; ледівець

ґлікоза (*гр.*) — рослинний цукор, що не кристалізується (не твердне)

ґлінвайн (*н.*) — червоне вино кипячене з цукром та запашним корінням

ґліптика (*гр.*) — штука різблення на камені

ґліптографія (*гр.*) — наука про різане каміння, фігури

ґліптотека (*гр.*) — збір кусників каміння і самоцвітів

ґлісандо (*іт.*) — грати так, що палець ховзає по струні, по клявішах

ґліцерина (*гр.*) — солодка, безбарвна, без запаху, густа теч; уживаеться в техніці

ґлявберова сіль — сірчан соди; гіркаве лікарство

ґлявкома (*гр.*) — зеленкувате більмо на оці; небезпечна хвороба

ґляґати — робити з молока сир

ґлядіятори (*лат.*) — змагуни з невільників та полонених, котрі для розваги Римлян билися до смерти (у цирку давнього Риму)

ґлязура (*н.*) — лискуча, прозора полива; покіст; цукрова полива на тісточку

ґлязурувати (*н.*) — поливати цукром; покостувати

ґляйт (*н.*) — окис олова, жовтий порошок; вживається до виробу шкла, покосту тощо

ґлянц (*н.*) — полиск, блеск

ґлясе (*фр.*) — гладкий

ґляціяльний (*лат.*) — ледовий

ґляціяльна епоха — доба, коли лід застилав більшу частину землі; ледова епоха

ґльоб (*лат.*) — куля, шар, земля

ґльобус (*лат.*) — штучний шар, що уявляє собою землю або небо зі всіма відомими звіздами

ґльорієта (*фр.*) — бесідка на горбіку з гарним видом довкруги

ґльорифікувати (*лат.*) — величати, славити, вихваляти

ґльорія (*лат.*) — слава

ґльосса (*лат.*) — переклад, пояснення незрозумілого місця в творі (на чистім краї сторінки); примітка

ґльоссар (*лат.*) — збірник пояснень

ґльоссатор (*лат.*) — той хто писав пояснення; товмач

ґльосольогія (*гр.*) — наука про мови

ґмах (*н.*) — велика будівля; величінь

ґнайс (*н.*) — первісна гірська відміна ґраніту

ґном (*гр.*) — у середньовічних байках підземні духи-карлики; сторожа підземних скарбів

ґнома (*гр.*) — приповідка; епіграма, дотепний вірш

ґномон (*гр.*) — соняшний годинник

ґнип (*н.*) — кривий ніж

ґну (*гот.*) — відміна африканської антилопи

ґобелени (*фр.*) — мистецькі килими з шовку та вовни; на них гаптовані картини славних малярів; роблять їх у Франції

Ґоґ і Маґоґ (*ев.*) — імя князів і народу, згаданих у Біблії; в ній є пророкування, що ці народи знищать Ізраїля, але самі загинуть від руки божої. Найстрашніші вороги

ґой (*ев.*) — жидівська назва кожного іновірця

ґоліят (*ев.*) — великан, силач

ґольф (*іт.*) — морський залив

ґольфштром (*н.*) — тепла струя в Атлантійському океані; йде рівнобіжно з берегами Америки, далі на північний схід повз Ірляндію і Норвеґію, впадає у Північний океан; впливає на клімат західної Европи

ґольярд (*іт.*) — мандрівний актор у середніх віках

ґонґ (*кит.*) — музичний інструмент у виді округлої бляхи з дерев'яним молотком (клепалом) (в Індії, Китаї)

ґонґоризм (*лат.*) — неясний, заплутаний спосіб писання

ґондоля (*іт.*) — довгий, вузький човен, що ним їздять вулицями-каналами у Венеції; кіш привязаний до бальонів

ґондольєр (*іт.*) — перевізник на ґондолі

ґондольєра (*іт.*) — пісня венеційських перевізників.

ґонфальонер (*іт.*) — знаменоносець; титул президента колишніх дрібних італійських республік

ґоніометр (*гр.*) — прилад до мірення кутів

ґонококи (*гр.*) — хворобливі дрібнотвори (бактерії) різачки

ґонорея (*гр.*) — різачка, перелой, трипер (полова хвороба)

ґонта (*лат.*) — драниця

ґонталь (*лат.*) — залізний цвях до ґонтів

ґонтити (*лат.)* — покривати дах драницями

ґорґан *(рум.)* — вершок, шпиль гори

ґорґони (*гр.*) — три відразливі жінки зі зміями на голові; від їхнього погляду все каменіло (з грецьких народніх байок)

ґордійський вузол — тяжкий до розвязання вузол розтятий мечем (Олександр Великий); трудна справа; морока

ґорілла, ґориль (*лат.*) — чоловіко-подібна африканська найбільша малпа

ґорсет (*фр.*) — шнурівка

ґосбанк (*рад.*) — скорочене — государственый (Державний) банк

ґотика (*н.*) — будівля в островерхому стилі; острокінчасте німецьке письмо; (назва від племені Ґотів)

ґотичний стиль — стиль в будівництві, стрімкий, з гострим склепінням і островерхими дахами, баштами й вікнами (від XII в.)

ґравер (*фр.*) — різбар

ґравірувати (*фр.*) — різбити на металі, камені, дереві, щоби потому друкувати на папері

ґравітація (*лат.*) — сила взаємного тяготіння

ґравюра (*фр.*) — друкований відбиток малюнка різбленого на камені, металі, дереві

ґрайзлер (*н.*) — крамар

ґран (*лат*) — найменша одиниця аптичної ваги (в Росії) — $^3/_4$ грама

ґранат (*лат.*) — прозорий самоцвіт темночервоної барви; полуднеье овочеве дерево, з овочами подібними до яблок

ґраната (*лат.*) — гарматна куля, яка розтріскується від удару

ґранатовий (*лат.*) — темночервоний, вишневий

ґранд (*фр.*) — великий

ґранд (*ісп.*) — вищий шляхетський титул в Іспанії

ґрандіозний *(фр.)* — величезний; величавий

ґраніт (*іт.)* — гірська дуже тверда відміна каменя; складається з кварцу, лосняка та ортоклазу

ґрануляція *(лат.)* — молода тканина по берегах рани, шрам; перерібка металю на зеренця

ґрасувати *(лат.)* — ширитися; волочитися;

ґрата *(н.)* — залізна решітка (у вікнах вязниць, складів тощо)

ґратифікація *(лат.)* — дарунок; додаткова заплата за роботу

ґратіс *(лат.)* — безплатно, за дурно, даремно

ґратулювати *(лат.)* — бажати, здоровити

ґратуляція *(лат.)* — бажання, поздоровлення

ґрафин *(іт.)* — шкляний посуд на воду

Ґрації *(лат.)* — богині (три) вроди, принади та радости; малюють їх в образі гарних дівчат з лірами, миртами та рожами; принадність

ґраціозний *(лат.)* — принадний, зручний, поважний

ґраціонні дні *(лат.)* — десять пільгових днів для заплати векселя після терміну

ґрезет *(фр.)* — сіра шовкова тканина з рисунками

ґремія *(лат.)* — збір, повний склад, загал

ґреміяльний *(лат.)* — спільний, загальний

ґренадіна *(фр.)* — прозора півшовкова тканина; напиток з овочів ґранату

ґренадьєри *(фр.)* — французькі вояки (XVII в.), що підчас штурму кидали руками бомби; рослі, високі, кремезні люди

ґризетка *(фр.)* — паризька весела дівчина, що працює на себе (швачка, модистка)

ґрим *(гр.)* — штучне надавання (барвними олівцями) обличчю вигляду, відповідного до ролі актора

ґримаса *(фр.)* — примха, незадоволення без причини; мимовільне, умисне скривлення лиця

ґримасувати *(фр.)* — вeзтися, марудити, маніжитися, вередувати

ґринджоли — санки

ґрипа *(фр.)* — небезпечна перестуда (сильна гарячка, катар, кашель і біль по цілім тілі); іспанка

ґрис *(н.)* — крупки, ометиця

ґриф *(гр.)* — байковий звір з дзюбом, крилами орла і вухами коня; назва гербу

ґриф *(н.)* — ручка, держално меча; потягнення смичком по двох струнах

ґрифель *(н.)* — твердий олівець до писання на табличці

ґрифіт *(гр.)* — відміна скаменілих мушлів

ґрифон *(гр.)* — прикраса на краях даху, або фігура на стіні в образі химерного сотворіння; відміна псів з довгою шерстю

ґріндер *(н.)* — спекулянт, непевна людина

ґріншпан *(н.)* — зелений, отруйний осад на мідянім посуді (від квасів)

ґро (*фр.*) — більшість, велика маса

ґроґ (*анг.*) — гарячий напиток з води, руму і цукру

ґродетур (*фр.*) — тяжка шовкова тканина

ґрос (*н.*) — тузінь тузінів (12 раз по 12)

ґросіст (*н.*) — гуртівник

ґрота (*іт.*) — печера

ґротеск (*фр.*) — відміна друкарських черенок, товстий, чорний друк.

ґротески (*фр.*) — фантастичні химерні малюнки з вишуканим комізмом

ґротесковий (*фр.*) — дивовижний, чудний, пересадний

ґротщогла (*гол.*) — середне найбільше вітрило на судні

ґрум (*анг.*) — челядин, в супроводі якого їздять верхи або в кареті

ґрунт (*н.*) — поле; підстава (під будівлю); дно; причина

ґрунтовний (*н.*) — поважний, докладний, основний

ґрунтувати (*н.*) — приготовляти, досвідчати, доставати дна; надавати основу, тло (в малярстві)

ґубісполком (*рад.*) — губерняльний ісполнітельний (виконавчий) комітет

ґубком (*рад.*) — скор. губерняльний комікет

ґубсовнархоз (*рад.*) — скор. губерняльний совєт (рада) народного хозяйства (губрадгосп)

ґубчека (*рад.*) — скор. губерняльна чрезвичайка

ґувернантка (*фр.*) — вчителька, вихователька дітей

ґувернер (*фр.*) — виховник, домашній вчитель

ґулярдова вода — оловяна вода, лікарство

ґуляш (*уг.*) — мясна страва приправлена паприкою і запашним корінням

ґульден (*н.*) — золотий; гріш, колись у Австрії, Голяндії

ґума (*лат.*) — рослинний липкий клей

ґуміарабік (*лат.*) — арабська ґума — мелена суха смола з арабських дерев, розпущена вживається до ліплення

ґумілястика (*лат.*) — резина (ґумка до стирання олівця, чорнила тощо)

ґуміґута (*н.*) — висушена індійська смола, вживається як жовта фарба

ґуст (*лат.*) — смак, розуміння на красі, на виборі

ґутаперча (*мал.*) — засушений сік маляйської рослини; червонувата або жовтувата маса; вживається в техніці, медицині, промислі

ґутуральний (*лат.*) — гортанний звук (ґ, к, х)

ґуфрувати (*фр.*) — завивати в закладки (ґуфрований папір)

ґуш — вола

Д.

Даґеротип (*гр.*) — світлина на металевій плиті

даґеротипія (*гр.*) — відбивання світлин на металю при помочі світла

Дажбоґ (*сл.*) — бог сонця

дайро (*яп.*) — первосвященик (в Японії)

да капо (*іт.*) — ще раз, від початку (в музиці, співі)

дактиль (*гр. лат.*) — овоч дактилевої пальми; віршова трохскладова стопа, в якій перший склад довгий (наголошений) (— ⏑ ⏑)

дактильографіка (*гр.*) — штука різбити на камені

дактильольогія (*гр.*) — способи говорити, числити з глухонімими (на пальцях)

дактильоскопія (*гр.*) — способи пізнавати людий по відбитці пальців

дактильотека (*гр.*) — збірка старовинних перстенів і різаних камінчиків

далай-лама (*мон.*) — первосвященник в Тибеті; в його руках вся влада, не лише релігійна

далматика (*лат.*) — візантійська коронаційна царська одіж; стихар

далтонізм (*анг.*) — недуга очей, при якій хворий не відріжняє деяких барв (від імени лікаря Далтона)

далькрозова метода — виховання музичного почуття за допомогою рухів тіла (ритмічна гімнастика), голосових вправ і ґестів

дама (*фр.*) — пані, замужня жінка; фігура в картах

дамаська криця — дуже гарна криця, що походить з м. Дамаску; дамаська шабля - найкращої криці шабля

дамба (*н.*) — величезна гать, тама, яку кладуть повздовж берегів, щоби забезпечитися від повіні або для захисту від морських хвиль

дамки (*фр.*) — гра в шахи

дамоклів меч (*гр.*) — меч, що висів на волоску над головою Дамокла по наказу тирана; взагалі — грізна небезпека

данаїди (*гр.*) — пятьдесять дочок царя Даная, що їх боги засудили (за вбивство чоловіків) носити воду до бочки без дна; непотрібна, безглузда праця

данайський дар (*гр.*) — подарунок, за яким криється злий намір, підступ

дапорти (*н.*) — райські яблучка

дарвінізм (*анг.*) — наука про постепенний розвиток звіринних і рослинних форм через дідичність та природний добір (вчений Ч. Дарвін)

дарвініст (*анг.*) — однодумець, приклонник поглядів Дарвіна

дата (*лат.*) — число, місяць і рік на листах, документах; чоловік старої дати — пережитий

датів (*лат.*) — третій відмінок

датувати (*лат.*) — зазначувати час і місце; відколи датується — відколи походить

дашнакцутюн (*вірм.*) — назва вірменської соціяль-революційної партії (на Кавказі)

дебаркадер (*фр.*) — пристань для кораблів; поміст на залізничнім двірці, повз якого спиняються потяги; залізничний склад де переховуються товари

дебаркація (*лат.*) – причалювання корабля до берега; висідка

дебати (*фр.*) — словесні суперечки при обговорюванні питання, справи; соймові дебати—дискусія, наради

дебет (*лат.*) — в криговодстві — „винен", стан довгів

дебіт (*фр.*) — позволення цензури на продажу газет; продажа, збут; довг, зобовязання

дебітор, дебент (*лат.*) — довжник

деблькувати (*фр.*) — зняти морську або суходільну облогу твердині, держави

дебошувати (*фр.*) — бешкетувати

дебуширити (*фр.*) — слідити

дебюскоп (*гр.*) — чарівний прилад з мистецькими рисунками, які відбиваються в ріжнобарвнім шклі

дебют (*фр.*) — перший виступ мистця перед публікою, промовця і т. ін.

дебютант (*фр.*) — той, що перший раз виступає

девальвація (*лат.*) — зниження вартости грошової одиниці з відома державної влади; штучна рівновага паперових грошей зі золотою валютою

девапорація (*лат.*) — перехід плину в пару

девастація (*лат.*) — зруйнування

девіза (*лат.*) — слово або кислів, що містить в собі правило, провідну думку; вексель на закордонні ринки платний в чужій валюті

девіяція (*лат.*) — збочення, ухил; позірне збочення звізд; блуканина

девонська епоха — найстарша верства земної кори, в якій зустрічаються початки багатої наземної рослинности

деволюція (*лат.*) — правний перехід майна або права з одної особи на другу

девоція (*лат.*) — надмірна побожність, пересадне виконування релігійних практик

девотка (*лат.*) — така, що вдає побожну

деградація (*лат.*) — зниження ранґи за кару; позбавлення прав, шляхетства тощо

деградувати (*лат.*) — понижити, позбавити

деґенерат (*лат.*) — зіпсований, звироднілий; пропащий

деґенерація (*лат.*) — звироднення, упадок; зіпсуття

деґенерувати *(лат.)* — перетворювати, звироднітн

деґустувати *(лат.)* — знеохочувати, бридити

дедикація *(лат.)* — присвята твору через напис на книжці

дедукція *(лат.)* — перехід від загального до дрібниць, висновок

дежене *(фр.)* — снідання

дежурний *(фр.)* — черговий; людина, яка має чергу до сповнення обовязків

дезабільє *(фр.)* — ранішній стрій жінки

дезавантаж *(фр.)* — страта, шкода

дезавувати *(фр.)* — заперечити, відрікатися, позбавити довіря

дезармувати *(фр.)* — обезброювати

дезертир *(фр.)* — утікач з війська, той, що ухиляється від військової служби; людина, що тікає від громадських обовязків

дезертувати *(фр.)* — втікати, укриватися (від обовязків, війська тощо)

девидерат *(лат.)* — пожаданна річ, бажання, вимога

дезинтеґрація *(лат.)* — розлучення, шляхом якого ціле чозпадається на складові растинки; розпад світляних атомів

дезинфектор *(лат.)* — прилад, що нищить шкідливі для людини заразки (мікроби)

дезинфекція *(лат.)* — відзаразнення, нищення заразлививих мікробів (після хвороби)

дезінтересман *(фр.)* — урядова заява не мішатися до якоїбудь політичної, господарської, державної справи; байдужність до чого

дезорганізація *(фр.)* — розклад, нелад; порушення правильного взаємовідношення між частинами в цілім укладі

деїзм *(лат.)* — віра в Бога на підставі розуму; вільнодумна наука про релігію

деїст *(лат.)* — віруючий в Бога з наукового переконання

дек *(н.)* — палуба, поміст на пароплаві

дека *(н.)* — накриття до спання, тонка накривка на паку

дека *(гр.)* — десять, вдесятеро

декабрь *(лат.)* — грудень

декабристи *(рос.)* — назва перших російських революціонерів, що повстали в грудні 1825 року

декагон *(гр.)* — десятикутник

декаграм *(фр.)* — міра ваги, десять грамів

декада *(гр.)* — десяток (літ, місяців, тижнів, днів); десятьденнний тиждень за часів французької революції

декаданс (*фр.*) — занепад (в літературі, мистецтві)

декадент (*фр.*) — прихильник нового літературного і мистецького напряму (декадентизму)

декадентизм (*фр.*) — напрямок в літературі, мистецтві, що висвітлював явища упадку цивілізації; напрямок, що шукав дивовижних подій, вражінь, способів писання тощо (кінець XIX ст.)

декалітр (*фр.*) — міра обєму, десять літрів

декальог (*гр.*) — десять заповідей Божих

декамерон (*гр.*) — збірник оповідань італійського письменника Боккачіо; збірник з десятьох літературних, музичних творів

декаметр (*фр.*) — міра довжини, десять метрів

декан (*лат.*) — десятник у римському війську; в університеті — голова відділу (факультету); у католиків — старший священик

деканат (*лат.*) — округа з кількох парохій, якою завідує декан

декарх (*гр.*) — один з десятьох володарів старої Греції

декархія (*гр.*) — правління десятьох мужів в давній Греції

декастиль (*гр.*) — фронт будівлі підтримуваний десятьма колонами (в давній Греції)

деклінація (*лат.*) — відміна іменників, прикметників, займенників і числівників; збочення, ухил

деклінатор (*лат.*) — прилад до мірення збочень магнетної стрілки на ріжних точках землі

деклінувати (*лат.*) — відміняти, відмінювати

декляматор (*лат.*) — той, що помистецьки читає, виголошує вірші, драматичні твори тощо

деклямація (*лат.*) — виразне, мистецьке читання, виголошення поезій і драматичних творів

декляративний (*лат.*) — той, що зобовязався до чого, зголосився

деклярація (*лат.*) — заява; зобовязання, обітниця; спис товарів до оплати мита

декляpувати (*лат.*) — обіцяти, зобовязатися, оголоситися

деклясувати (*лат.*) — переоцінювати з вищої вартости на нижчу; усунення з вищої верстви суспільности до нижчої

декокт (*лат.*) — вивар з лічничих рослин

декольте (*фр.*) — крій жіночого вбрання, коли лишаються непокритими руки, шия та частина грудей і плечей

декомплетувати (*лат.*) — порушити цілість; сильно зменшити; зменшувати число учасників через опущення місця зборів

деконцентрувати (*лат.*) — розкидати в ріжні сторони (війська)

декоратор (*лат.*) — маляр, що малює все необхідне для сцени театру; той, що готовими предметами прикрашує покої, залі, бальконі тощо

декорація (*лат.*) — обстановка, що її вживають на театральній сцені; прикраса; відзнака, ордер

декорувати (*лат.*) — прикрашувати, відзначати

декорум (*лат.*) — зверхня пристойність, для ока

декрет (*лат.*) — постанова, розпорядок вищої державної влади (коли не урядує сойм, парлямент)

декрещендо (*іт.*) — все тихше та тихше

декстрина (*н.*) — жовтий порошок, розпущений водою вживається, як клей

делеґат (*лат.*) — уповноважений представник, відпоручник

делеґація (*лат.*) — посольство, заступництво на нарадах, зїздах тощо

делеґувати (*лат.*) — висилати делеґації, делеґатів

делектуватися (*лат.*) — ласувати, смакувати, любуватися

деліберація (*лат.*) — розвага, нарада, міркування

делікатеси (*фр.*) — ласощі; добірна, ніжна, смачна страва

делікатний (*лат.*) — ніжний, чемний, ввічливий; несміливий; вражливий; виборний

делікатність (*лат.*) — витончена чемність

деліквент (*лат.*) — злочинець, засудженець

делікт (*лат.*) — проступок, злочин

деліріюм (*лат.*) — божевілля, маячіння; біла гарячка (від надмірного зловживання горівкою)

дельта (*гр.*) — грецька літера (д); острів у гирлі ріки у виді трокутника, як і грецька літера (Δ)

дельфін (*гр.*) — морська свиня, ссавець з родини китів; дуже швидко та легко пливає

дельфін (*фр.*) — в королівській Франції назва престолонаслідника, старшого сина короля

демагог (*гр.*) — дослівно — провідник народу; особа, що підлещується до народу всякими приманчивими обіцянками, для осягнення особистої мети

демагогічний (*гр.*) — багатообіцяючий, пустомовний, підлесливий

демагогія (*гр.*) — правління у давній Греції, коли влада була в руках демагогів, що скидали один другого; потурання, підлещування нижчим верствам народу

демаркаційна лінія (*лат.*) — лінія, що розмежовує, відділює виразно дві думки, поняття, спірні землі, війська ворожих таборів підчас переговорів

демаркація (*лат.*) — відмежування, визначення границь

демаскувати (*лат.*) — відкрити поганий намір, зірвати маску

дементі (*фр.*) — відкликування, заперечення неправдивої вісти (в часописах); поправка

дементувати (*фр.*) — заперечувати

Деметра (*гр.*) — богиня хліборобства (сестра Зевса)

деміверж (*фр.*) — напівдівчина; дівчина ознайомлена з таємницями кохання, але незаймана

демілітаризація (*лат.*) — розброєння, зменшення війська, видатків на військо

демімонд (*фр.*) — дослівно — півсвіт; веселі жінки легкої вдачі; гуляща молодь з верхів суспільности

деміург (*гр.*) — творець світа (у Платона); злий дух (у гностиків)

демобілізація (*фр.*) — звільнення зайвої частини війська зі служби (після війни); взагалі: розвязати, зменшити щонебудь, демобілізувати

демографія (*гр.*) — наука про народи, про їх життя на підставі ріжних зібраних відомостей

демократ (*гр.*) – представник, сторонник народа, противник верхів суспільности (аристократії)

демократизація (*гр.*) — зріст влади народа помітний в установах, законах, обичаях

демократичний (*гр.*) — народній, народоправний; простолюдний

демократизм (*гр.*) — визнання вищої державної влади невідємним здобутком всього народу (народоправство)

демократія (*гр.*) — політична партія, що стоїть за владу народа; народня влада; народні маси

Демокріт (*гр.*) — грецький учений (V ст. до Христа), що висміював людський нерозум

демолювати (*лат.*) — руйнувати, нищити

демон (*гр.*) — злий дух, чорт

демоничний (*гр.*) — надприродний, страшний, пекельний

демонізм (*гр.*) — віра в існування злих духів; вдача людий, що не задоволені зі своєї долі, а тому проклинають цілий світ; чортівська вдача; напрямок в письменстві, що героями повістей робить чортівські вдачі

демонольогія (*гр.*) — наука про духів та їх відношення до живих людий

демономанія (*гр.*) — хвороблива уява, що нечиста сила опанувала людиною і переслідує її

демонофобія (*гр.*) — жахливий страх перед злим духом

демонстративний (*лат.*) — наочний, спрямований до того, щоби показати наочно своє відношення до певного питання, справи

демонстрація (*лат.*) — наочний доказ; збірна подія, що має на меті прилюдно звернути увагу всіх на певне питання, справу; протест

демонструвати (*лат.*) — переконувати, протестувати, домагатися; показувати, доводити

демонтувати (*фр.*) — розбирати машину на окремі частини; ушкоджувати гармату, щоби не дісталася ворогові в доброму стані

деморалізатор (*лат.*) — спокусник; безсоромник

деморалізація (*лат.*) — занепад моралі, розпуста, розбещеність, зіпсуття; занедбання своїх обовязків

деморалізувати (*лат.*) — спокушувати; перекуплювати; підмовляти до злого, псувати, розбещувати

демос (*гр.*) — нарід, простий люд

денат (*лат.*) — самовбийник

денатуралізація (*лат.*) — звільнення від підданства

денатурувати (*лат.*) — змінювати прикмети плину домішкою, яка робить плин непридатним до пиття; скалічити до непізнання

денаціоналізація (*лат.*) — винародовлення, втрата народом незалежности; вилучення з державної власности

денаціоналізувати (*лат.*) — винародовлювати, позбавляти незалежности (політичної, культурної)

денди (*анг.*) — світовий чоловік, чепурун

дендизм (*анг.*) — пересадне піклування про свою зовнішність

дендрити (*гр.*) — мох або відтиски на каміннях, що нагадують собою рослини, дерево; деревастка

дендрографія (*гр.*) — наука, що описує породи дерев

дендроліт (*гр.*) — скаменіле дерево

дендрольогія (*гр.*) — наука про будову і годівлю ріжнорідних дерев

дендрометрія (*гр.*) — наука про мірення дерев (літа, височінь, обєм, густота тощо)

денервація (*лат.*) — нервовий розстрій

денервувати (*лат.*) — дражнити, дратувати, турбувати

денізація (*анг.*) — признання чужинцеві деяких громадянських і політичних прав в Англії

дентальний (*лат.*) — зубний

дентист (*лат.*) — зубний лікар

дентистика (*лат.*) — наука про хвороби та лікування зубів

денудація (*лат.*) — сполікування верхньої верстви землі, від чого обнажуються спідні верстви

денунціянт (*лат.*) — донощик, шпигун, звідун

денунціяція (*лат.*) — донос; наклеп

деокупація (*лат.*) — повернення майна першому власникові

департамент (*фр.*) — округа у Франції; відділ уряду (в міністерствах)

депендент (*лат.*) — залежний; правник, що практикує в адвоката, нотаря

депеша (*фр.*) — колись-писане повідомлення, що передавалося через руки посла чужоземному урядові; з винаходом телеграфу - телеграма

депешувати (*фр.*) — скоро повідомляти, депешою

депо (*фр.*) — склад товарів; запаси річей державного або громадського значіння; осередок; будівля, де направляють, чистять паротяги, ваґони; залізничні майстерні

депозит (*лат.*) — вклад до банку вартісних паперів, гроший; заклад на забезпечення судових видатків

депонувати (*лат.*) — складати до переховання

депопуляризувати (*лат.*) — знеславити, позбавляти прихильности загалу

депортація (*лат.*) — заслання, вигнання

деправація (*лат.*) — зіпсуття обичаїв, розпуста

депресія (*лат.*) — знижене тиснення повітря; пригноблення; занепад (у господарстві, промислі)

депутат (*лат.*) — посол; член народнього, державного представництва; додаток до платні (дровами, вугіллям, харчовими продуктами)

депутація (*лат.*) — посольсгво з якимнебудь дорученням

дербі (*анг.*) — голосні, щорічні кінські перегони в Англії

дервиш (*ар.*) — магометанський чернець, що живе жебрацтвом

деривація (*лат.*) — висновок; походження слів, виразів; відхил

дерматит (*гр.*) — запалення скіри

дерматоїд (*гр.*) — полотно подібне до шкіри; вживається до оправлення книжок; виглядає, як церата

дерматольог (*гр.*) — лікар по скіряним недугам

дерматольогія (*гр.*) — наука про скіряні хвороби

дерута (*фр.*) — спад курсу вартісних паперів; неспокій, метушня

десант (*фр.*) — висадка війська з кораблів на берег; частина війська, що прибула на місце морем

десень (*фр.*) — рисунок, взірець, начерк

десерт (*фр.*) — овочі, солодка страва, солодощі по обіді

десиґнація (*лат.*) — призначення, іменування

десиґнувати (*лат.*) — призначити, іменувати, настановляти

десмольогія (*гр.*) — наука про жили та мязи в людському тілі

десмургія (*гр.*) — наука про перевязування ран і операційне приладдя

деспект (*лат.*) — погорда, зневага, образа

десперат (*лат.*) — безнадійний, зневірений

десперація (*лат.*) — розпука, сумнів, безнадійність

десперувати (*лат.*) — тратити надію, зневіруватися, сумніватися

деспот (*гр.*) — необмежний володар; людина, що не визнає нікого і нічого, крім своєї волі; свавільний

деспотизм (*гр.*) — самовлада; необмежена влада одної особи в державі; сваволя

деспотичний (*гр.*) — жорстокий, свавільний, необмежений

дессу (*фр.*) — жіноче білля

дестилювати (*лат.*) — перечищати, переганяти

дестилятор (*лат.*) — прилад для перегону і чищення (парою) плинів

дестиляція (*лат.*) — очищення плинів від шкідливих, непотрібних домішок (плин обертається в пару, а потому в іншому посуді параостуджується і стає очищеним плином); перегін

деструктивний (*лат.*) — руйнуючий, шкідливий

деталізувати (*фр.*) — писати з подробицями; подрібно вичисляти

деталь (*фр.*) — дрібниця, подробиця

детальний (*фр.*) — дрібничковий, частковий; докладний

детектив (*анг.*) — тайний працівник (аґент) поліції

детектор (*лат.*) — радіотехнічний прилад для вияву і переведення електромагнетичних хвиль на звукові; перший радійовий відбирач

детермінація (*лат.*) — означення; постанова; рішучість;

детермінізм (*лат.*) — наука, що визнає залежність людської волі від внутрішнього та зовнішнього оточення; звідси висновок, що незалежної волі не існує

детестація (*лат.*) — відраза, обридження

детонатор (*лат.*) — набій, що викликує вибух бомби, ґранату

детонація (*лат.*) — неправильне підвишення або зниження тону (в співі, музиці); сильний гук при вибусі

детонувати (*лат.*) — вибухати; фалшиво співати

детрит (*лат.*) — віспяна гнійна матерія, що вживають до щеплення віспи

детронізація (*лат.*) — примусове усунення володаря з престолу

детто (*іт.*) — таке саме

де факто (*лат.*) — вдійсности

дефект (*лат.*) — хиба, вада неточність; страта, забурення

дефектовний (*лат.*) — неповний, ушкоджений

дефензива (*лат.*) — оборона, відпорність; оборона війська [протилежність — офензиві (наступу)]

дефетизм (*фр.*) — хвороблива зневіра; зневірений в перемозі розсіває у війську панічні вісти і тим йому шкодить

дефігурація (*лат.*) — опоганення; попсуваний взір, краса

дефіле (*фр.*) — тіснина, просмик, вузький перехід

дефілювати (*фр.*) — парадувати, переходити церемоніяльним маршем

дефіляда (*фр.*) — урочистий похід війська, спортових організацій, шкіл тощо

дефінітивний (*лат.*) — кінцевий, окончечний, певний

дефініція (*лат.*) — точне, докладне означення, окреслення поняття

дефіс (*лат.*) — розділка

дефіцит (*лат.*) — недобір, втрата; перевисшення видатків над прибутками

дефлектор (*лат.*) — прилад до чищення повітря в мешканнях, до перевітрювання

дефляція (*лат.*) — звітрення скель

деформація (*лат.*) — зміна форми, будови тіла, зіпсуття

дефравдант (*лат.*) — той, що спроневірив (гроші); злодій

дефравдація (*лат.*) — спроневірення, розтрата довірених грошей

децембер (*лат.*) — грудень

децемвірат (*лат.*) — правління уряду з десятьох осіб

децемвіри (*лат.*) — десять римських мужів, вибраних (451 р. до Хр.) для укладання законів

деценіюм (*лат.*) — десятиліття

децентралізація (*лат.*) — частинне перенесення влади з осереднього уряду на громадські самоуправи; поширення влади самоуправних урядів на некористь центральної влади

децепція (*лат.*) — обман; розчарування

децернент (*лат.*) — радник, референт

децидувати (*фр.*) — рішати, постановити

децизія (*фр.*) — рішення, вирок, постанова

деци (*лат.*) — десять; десята частина ваги, довжини, обєму тощо

дециграм (*фр.*) — одна десята ($^1/_{10}$) грама

децилітр (*фр.*) — одна десята ($^1/_{10}$) літри

децима (*лат.*) — віддалення між тонами поділене на десять ступінів; іспанська мідяна монета

децимальний (*лат.*) — десяточний, десятковий

децимальна вага — вага, яка має тягарці у десятеро легші від тягару, що важиться

дециметр (*фр.*) — одна десята ($^1/_{10}$) метра

децимувати (*фр.*) — десяткувати, нищити, губити

децистер (*фр.*) — одна тисячна ($^1/_{1000}$) метричного кубіка

дешифрувати (*фр.*) — читати листи писані умовними знаками

де юре (*лат.*) — по закону, справедливо

джавр (*тур.*) — невірний, не магометанського віроїсповідання

джамід (*ар.*) — мечет, молитовний дім

дженерикша (*яп.*) — візок з одним колесом

джентлмен (*анг.*) — вихована, чесна людина; людина шляхетної вдачі (в Англії)

джентрі (*анг.*) — англійська інтеліґенція; дрібна земельна шляхта

джерсі (*анг.*) — жіноча одежа і білля з плетеної матерії

джет (*анг.*) — чорний бурштин, гладкий камінний вугіль, вживається на прикраси

джиґіт (*тат.*) — кавказький верхівень, що вміє досконало їздити верхи і володіти зброєю; гарцівник

джиґітовка (*тат.*) — гарцювання; їзда верхи з карколомними вправами (на Кавказі, в козацькому війську)

джиґітувати (*тат.*) — гарцювати, вигравати конем

джин (*анг.*) — горівка з жита, ячменю, яку переганяють через ягоди ялівця

джинґо (*анг.*) — завзятий патріот, шовініст

джін (*ор.*) — злий дух

джіуджітсу (*яп.*) — японська спортова гімнастика, що виробляє силу і зручність; способи цеї гімнастики позволяють перемогти сильнішого, при найменшій витраті сил

Джон-Буль (*анг.*) — Іван-Бик; гумористична назва Англійців

джонка (*кит.*) — легкий, швидкий з двома вітрилами човен

джунґлі (*інд.*) — болотяні густі чагарники в Індії; південноазійські ліси; нетри

джура (*тат.*) — товариш по зброї

джут (*анг.*) — рослина, з волокна якої виробляють міцне полотно

двиґа — фуркальце, вертілка, бомок

дзиґлик (*н.*) — стілець без опертя

диван (*тур.*) — державна рада турецького султана; збірник мусулманських віршів одного автора; килим до застелення долівки

диверсія (*лат.*) — несподіваний напад війська, ватаги розбійників; шкода, страта; розривка

дивертисмент (*фр.*) — низка окремих точок музики, співів, танців, деклямацій, що виконуються на сцені протягом вечера для розваги; концерт з ріжноманітних мистецьких точок

дивіденд (*лат.*) — прибуток від підприємства на один пай (акцію)

дивізіон (*лат.*) — частина кінного полку; в артилерії дві батерії

дивізія (*лат.*) — чотири, три полки піхоти, частина кінноти, артилерії, військовий шпиталь, обоз тощо

дивірґенція (*лат.*) — розбіжність, незгідність

дигамія (*гр.*) — двоженство

диґеста (*лат.*) — збірник старих римських законів по наказу імператора Юстиніяна; кодекс Юстиніяна

диґіталіс (*лат.*) — отруйна лічнича рослина, стягач

диґресія (*лат.*) — відступлення, збочення

дидактика (*гр.*) — наука про способи навчання в школах

дидактичний (*гр.*) — науковий

дизентерія (*гр.*) — червінка, крівавиця; запалення оболонки товстих кишок

дикастерія (*гр.*) — високий духовний суд; урядовці одного урядового відділу

диктат (*лат.*) — писання шкільних вправ за голосом учителя

диктатор (*лат.*) — тимчасовий володар держави з необмеженою владою; людина, що самовладно хазяїнує в якомусь ділі

диктатура (*лат.*) — влада диктатора, час його панування; д. пролетаріяту

диктафон (*лат.*) — прилад, який помагає записувати говорене через посилення голосу того, що промовляє; поліційний, шпигунський прилад до підслухування

диктувати (*лат.*) — говорити до писання, наказувати; диктувати услівя

дикція (*лат.*) — наука про вимову (в говоренню, співі, деклямації тощо); гарна д. — гарна, чиста, ясна вимова

дилема (*гр.*) — в науці про слово - міркування, в якому є два протилежні твердження, але везуть вони до одного висновку; положення, коли треба вибірати одну з двох протилежностей: або-або

дилетант (*іт.*) — людина, яка займається (наукою, штукою) лише для приємности, без поважного знання

дилетантство (*лат.*) — поверхове знайомство з наукою, мистецтвом; поверхове, неповажне відношення до справи

дилетантський (*лат.*) — поверховий, недостатній, аматорський

диліжанс (*фр.*) — повіз для кількох кількох осіб, що все ходить між двома містами; почтовий віз

дилювій (*лат.*) — потоп; назва попередньої верстви землі, так зв. — ледової доби (епохи) (глина, намул, пісок, вапно, відломки скель)

дилювіяльний (*лат.*) — верства земної кори, що утворилася перед теперішньою через нанесення ріжних складових частин ґрунту; в цій добі зявився чоловік, величезні ссавці

димісія (*лат.*) — звільненя від служби, одставка

диморфізм (*гр.*) — дворідність, коли та сама рослина має прикмети жіночої і мужеської статі

дина (*гр.*) — сила, що ділає на масу ваги одного грама і протягом секунди надає їй скорість одного метра; приставка до слів

динамізм (*гр.*) — науковий погляд, що найголовнішою причиною існування всесвіту є сила

динаміка (*гр.*) — наука про рух тіл і про силу, що їх порушує; тінювання звуку (в музиці, співі) залежне від сили голосу співака, музики

динаміт (*гр.*) — сильно вибуховий матеріял, що складається з нітрогліцерини, коксу, піску

динамітард (*фр.*) — анархіст, що вживає динаміт, як спосіб боротьби

динамічний (*гр.*) — дієвий; д. теорія — теорія створення через взаємну протичинність та рівновагу сил; д. електрика — то саме, що ґальванізм

динамогенія (*гр.*) — зріст почуття сили

динамограф (*гр.*) — прилад до мірення і записування сили машин

динамомашина (*гр.*) — магнетоелектрична машина, що обертає звичайну силу в електричний ток, а той вже робить багато посилену звичайну (механічну) роботу

динамометр (*гр.*) — прилад до мірення сили, силомір

динарій (*лат.*) — старо-римська золота і срібна монета

династія (*гр.*) — один родовід пануючого володаря; увесь царський, королівський рід, що передає владу своїм нащадкам

динозавр (*лат.*) — величезний плазун з довгим хвостом і задніми ногами довшими від передніх; жив на землі в третичній добі нашої землі

динотерій (*лат.*) — величезний ссавець подібний до слоня з хоботом і двома кливаками; жив на землі в третичній добі

диплом (*гр.*) — свідоцтво про закінчення вищої школи; грамота на якусь вчену степінь, членство товариства; стародавні державні папери

дипломат (*гр.*) — уповноважена особа, що в імени свого уряду залагоджує і веде справи з іншими державами; стримана, хитра, метка людина

дипломатика (*гр.*) — наука про старовинні акти, документи, рукописи

дипломатичний (*гр.*) — тактовний, меткий, спритний

дипломатичний корпус — збір дипломатичних представників чужих держав в одній країні

дипломатія (*гр.*) — загал дипломатів у державі; наука про міжнародні відносини

диптерольогія (*гр.*) — наука про комахи

диптик (*гр.*) — образ складений з двох частин

директива (*лат.*) — провідна вказівка

директор (*лат.*) — начальник, головний управитель установи, школи тощо; член директорії

директорія (*лат.*) — тимчасовий виконавчий уряд; уряд за часів першої французької революції (1795 р.); директорія Української Народньої Республіки (1919 р.)

директриса (*лат.*) — управителька жіночої школи

дирекція (*лат.*) — начальний уряд, головне управління; провід; напрям

диригент (*лат.*) — провідник хору, музики

дириґувати (*лат.*) — проводити хором (показувати такт і тінювання голосу); рядити

дирімувати (*лат.*) — рішати, коли при голосуванню рівні голоси за і проти

дисгармонійний (*гр.*) — недоладній, незгідний; фалшивий звук

дисгармонія (*гр.*) — незгода тонів; недолад; непорозуміння, розладдя

дисекція (*лат.*) — розтинання трупа; критика твору; досвідчення

дисентери (*анг.*) — члени протестантських сект, що відсахнулися від державної церкви в Англії

дисертація (*лат.*) — наукова праця, яку борониться на університеті для осягнення вченої степені (титул доктора)

дисидент (*лат.*) — іновірець, той, що не належить до державної релігії; некатолик; людина іншої думки

дисиміляція (*лат.*) — заступлення в слові букв, що не змінює його значіння (вар - вар — барбар)

дисимулювати (*лат.*) — таїтися, прикидатися

дисимуляція (*лат.*) — удавання; лицемірство

диск (*гр.*) — тяжкий круг (кружало) до кидання (спорт)

дискант (*гр.*) — найвищий співочий голос (жіночий, хлопячий)

дискобол (*гр.*) — у давніх Греків руховик, що кидав диск (металеве, камінне або деревляне кружало)

дисконт (*іт.*) — відсоткова знижка з вартости векселя, яку роблять при заплаті векселя до терміну

дисконтувати *(іт.)* — потручувати; продати перед терміном вексель з відсотковою знижкою

дисконтовий банк — банк, якого головною операцією є скуповувати векслі перед терміном та інкасувати їх в дні платности

дискос *(гр.)* — церковна тарілка (округла), якою накривається чаша

дискразія *(гр.)* — закаження крови

дискредит (*лат.*) — недовіря

дискредитувати *(лат.)* — підривати довіря; позбавляти торговельного довіря, доброго імені

дискретний *(лат.)* — обережний; оглядний; той, що немає довгого язика

дискреція *(лат.)* — повздержність, оглядність, обережність в мові, промовчання

дискурс *(лат.)* — розмова, розвідка, розправа

дискусійний *(лат.)* — спірний; д. вечір — на якому обговорюється питання, справа тощо

дискусія *(лат.)* — балачка, спір, обмін думок, нарада

дискутувати *(лат.)* — обсуджувати, вимірковувати, розвязувати

дисльокація (*лат.*) — розташування війська (на війні, в таборах, кватирах); пересування, зміна

дисолюція *(лат.)* — розлучення, розбір, розподіл, розклад

дисонанс *(лат.)* — незгідність тонів, несуголосність; незгода

дисоціяція *(лат.)* — розклад складних тіл на окремі частини під впливом високої температури; розєднання

диспартність *(лат.)* — ріжнородність

диспаст (*гр.*) — прилад з двох бльоків для піднесення тягарів, підойма

диспенза *(лат.)* — відпущення, прощення гріхів; звільнення висшою духовною владою від деяких релігійних приписів

диспепсія (*гр.*) — нестравність, від якої тратиться охота до їди

диспозиція *(лат.)* — поручення; розпорядження; успосіблення; наклін; план праці; боєвий наказ

диспонований *(лат.)* — приготований, добре настроєний

диспонувати *(лат.)* — заряджувати, розпоряджати; приготовляти

диспропорція *(лат.)* — непомірність, нерівномірне відношення

диспута *(лат.)* — прилюдна розправа між двома вченими; науковий спір

диспутант *(лат.)* — той, що бере участь в диспуті

диспутувати *(лат.)* — відпирати, розправляти, сперечатися

дистанція *(фр.)* — віддаль між двома точками, віддалення

дистинґований *(лат.)* — ознайомлений з добрими товариськими формами

дистинкція *(лат.)* — відзначення, виріжнення

дистих (*гр.*) — двостих, вірш написаний в двох стрічках

дистрибуція *(лат.)* — поділ, розділювання

дистрибуційний *(лат.)* — роздільний, подрібний

дистрикт *(лат.)* — округа, повіт

дисуніт *(лат.)* — той, що не приєднався до берестейської унії

дисципліна (*лат.*) — карність, порядок; монастирський устав; ділянка науки

дисциплінарний *(лат.)* — поправний, напутливий; д. кара - кара, якою влада карає урядника без суду

дитирамб (*гр.*) — у давніх Греків, Римлян гимн у честь бога Бакха; урочиста похвальна пісня в чию честь; іноді — надмірна похвала

дифамація (*лат.*) — оголошення (прилюдно, друком) події, чутки, що ганьбить добре імя, честь; неслава

диференціювати (*лат.*) — дрібнити ціле на частини, переходити від поодинокого до складного; ріжничкувати

диференція (*лат.*) — ріжниця; спір

диференціял (*лат.*) — безмежно мала ріжниця між змінними величинами

диференціяльний (*лат.*) — д. числення — ділянка математики, що досліджує безмежно малі величини; д. тарифа — плата за перевіз товарів залежна від довжини дороги, якою вони перевозяться; д. мито, — мито, яке беруть ріжно в залежности від кордону, через який ідуть товари

диференціяція (*лат.*) — розклад цілости на часті; хід розвитку, коли подібні до цього часу органи стають неподібними

дифіденція (*лат.*) — підозріння, недовіря

дифонія (*гр.*) — двоголосне сполучення в музиці

дифракція (*лат.*) — ухил, угинання промінів світла при переході через вузьку щилину

дифтерія (дифтерит) (*гр.*) — небезпечна заразлива хвороба горла; завалки, блониця

дифтонг (*гр.*) — подвійний звук (прим.—поодиноко)

дифузія (*лат.*) — змішування газів, плинів ріжної питомої ваги без зміни їх складу; відсвіт від тіл з шершавою поверхнею

диявол (діявол) (*гр.*) — чорт, дідько, сатана

диявольський (діявольський) (*гр.*) — чортівський; жорстокий, жахливий (намір)

диякон (діякон) (*гр.*) — помічний священик; друге посвячення (в східній церкві)

ди(і)яконіса (*гр.*) — церковна прислуга, сестра милосердя

діва (*іт.*) — божеська, улюблена (акторка, співачка)

дієз (*гр.*) — значок в нотах, який показує, що слідуючу ноту треба піднести о півтона

дієта (*гр.*) — спосіб життя хворої людини за вказівками лікаря, щодо їдження та питва; добові гроші

дієтар (*лат.*) — той, що побирає платню поденно

дієтетика (*лат.*) — наука про здорове відживлювання

дієтичний (*лат.*) — здоровий; обмежений лікарськими вказівками

дієцезія (*гр.*) — округа під управою єпископа

діксіонер (*фр.*) — словар, слівник

ділектричний (*гр.*) — такий, що не пропускає електричности

дімінуендо (*іт.*) — поступенне стишення тону (в музиці, співі)

діне (*фр.*) — обід

діоптра (*гр.*) — щилина в мірницьких приладах, через яку знаходять просту лінію (від приладу до предмета); цільник

діоптрика (*гр.*) — наука про заломлювання проміннів світла

діорама (*гр.*) — образ намальований з обох боків прозорої тканини, що при ріжнобарвним освітленню (в темнім помешканні) викликує ріжноманітні враження

діорит (*гр.*) — давний вулькан; камінь темнозеленої барви

Діоскури (*гр.*) — близнюки Кастор і Поллукс, що вславилися великою дружбою; божки мореплавства і гостинности; нерозлучні товариші; сузіря

діпкурєр (*рад.*) — скор. дипломатичний курєр

діпльококи (*гр.*) — двокульки, овальні двоїсти мікроби, що викликують очні хвороби (трахому)

діппочта (*рад.*) — дипломатична почта

діріжабль (*фр.*) — повітроплав у виді сигари з підвішеним човником для летунів

дісаджіо *(іт.)* — ріжниця між курсом грошей, які мають ріжну вартість

діскордія *(лат.)* — незгода, спір; фалшивий звук

діспаччіо *(іт.)* — вартість ушкодженого товару при перевозі морем; поділ страти між власників товару

дітеїзм *(гр.)* — віра в двох богів

діюрна *(лат.)* — денна заплата

діябет *(гр.)* — цукрова хвороба, що залежить від недуги нирок

діябетик *(гр.)* — хорий на цукровицю

діягноза *(гр.)* — розпізнання недуги; перечислення питомих прикмет рослини, тварини

діягностик *(гр.)* — лікар, що стверджує недугу

діягностика *(гр.)* — ділянка медицини, що займається розпізнаванням недуг

діяграма *(гр.)* — начерк; допомічний рисунок для наочного уявлення будьяких змін (погоди, вітру, приросту населення, гарячки у хворого тощо); кабалістична фігура з двох нерівних трокутників, що лежать один в другому

діяграф *(гр.)* — прилад для штучного (механічного) писання та рисування з первовзору

діяґональ (*лат.*) — перекутня; пряма лінія, що веде від одного кута (в многокутнику) до протилежного; тканина зі скісними смужками

діяґональний *(лат.)* — скісний

діядема (*гр.*) — білий завій (на голову), що у давніх царів був ознакою вищої влади; корона; жіноча прикраса голови (коронка з самоцвітів)

діядохи (*гр.*) — ватажки Олександра Македонського, що по його смерти поділили імперію; наслідник в Греції

діялект (*гр.*) — відміна мови, говір, говірка

діялектика (*гр.*) — умілість правильно вести розмову; уміння довести справедливість хибних тверджень

діялектичний (*гр.*) — що спирається на доводах

діялектольогія (*гр.*) — говорознавство

діялектольог (*гр.*) — говорознавець

діялектольогічний (*гр.*) — д. карта України, по якій можна досліджувати відміни говірок

діяліза (*гр.*) — відділення тіл, що приймають вохкість від тих, що не приймають її

діялог (*гр.*) — розмова між кількома особами; літературний твір на подобу такої розмови

діямант (*гр.*) — самоцвіт, натвердіший з усіх тіл на землі; найдрібніша відміна друкарських черенок

діяметр (*гр.*) — промір, проліт; пряма лінія, що проходить через центр кола і ділить його на дві половини

діяметральний (*гр.*) — протилежний, поперечний

діяметрально (*гр.*) — поперечно, впоперек, упрогін

діяпазон (*гр.*) — октава, обсяг голосу або музичного інструменту (від найнижчого до найвищого тону); настрій — від веселого до сумного

діяпозитив (*лат.*) — світлина відбита на шклі або на прозорому металі, що вживається в чарівнім ліхтарі

діярій (*лат.*) дневник, памятник, хроніка

діярре (*гр.*) — розвільнення

діяспора (*гр.*) — розсіяння (Жидів поза межі Юдеї в 70 р. по Хр.); розпорошена людність

діястаза (*гр.*) — фермент (шумування) хлібових зерен (при виробі солоду)

діястола (*гр.*) — розтяжність серцевих мязів при розширенні кровяних шлуночків серця; спокійна праця серця після стискання

діятеза (*гр.*) — миршавість, слабосилля

діятермія (*гр.*) — наука лікування теплом, яке перепускають через тіло (електричними приладами)

діятермічний (*гр.*) — то, що перепускає тепло, що є добрим провідником тепла (металі)

діятомовий (*гр.*) — двоїстий

діятоніка (*гр.*) — степенування тонів в октаві

діятонічна гама — музична скаля складена з пятьох цілих тонів і двох півтонів

діятриба (*гр.*) — наукова праця; догана; злісна критика, пасквіль

діяфрагма (*гр.*) — грудинно-черевна мязова перепона, що відділює груди від жолудка; у світлинних (фотографічних) приладах — бляшка з отвором посередині (в обєктиві), що недопускає зайвих промінів світла; звукочутлива платівка у телефоні, грамофоні; перегородка

доаєн (*фр.*) — найстарший дипломат при дворі; декан відділу (факультету) в університеті

догма (*гр.*) — основне твердження науки; непохитне твердження християнської віри

догматизм *(гр.)* — приняття основних тверджень без доказів, без перевірки їх походження і правдивости; сліпе переконання

догматика (*гр.*) — наука про правди віри

догматичний (*гр.*) — принятий на віру, певний, безсумнівний

доґ (*анг.*) — дужий, великий пес з широкою тупою мордою короткими вухами та хвостом

додекагон (*гр.*) — правильний дванацятикутник

додекаедр (*гр.*) — правильний дванацятистінник

додекархія (*гр.*) — правління дванацятьох

додонська ворожка — стародавня грецька ворожка місцевости Додона в Епірі

дож (*іт.*) — титул правителів колишньої Венеційської та Ґенуезької республіки; жінка дожа — догареса

дова (*гр.*) — давка, міра ліку на один раз

док (*анг.*) — водойма з лотоками, де направляють і будуть кораблі; будівля на склад товарів на березі ріки, моря (на пристані)

доксовофія (*гр.*) — неясна, заплутана мудрість

доксольогія (*гр.*) — славословіє

доктор (*лат.*) — найвищий учений титул (д. прав, д. медицини); лікар

докторальний (*лат.*) — самовпевнений, напутливий; зарозумілий

докторант (*лат.*) — той, що здав докторські іспити, але не боронив ще своєї наукової праці

докторат (*лат.*) — достоїнство доктора

доктрина (*лат.*) — наука, теорія про якусь наукову ділянку

доктринер *(лат.)* — впертий прихильник якоїсь наукової думки (котру знає лише на словах, а не в практиці), теоретик

доктринерство (*лат.*) — наукова зарозумілість; нахил робити висновки лише на словах, а не з дійсної праці; обмеженість підперта вченими доказами

документ (*лат.*) — урядове письмо, як уповноваження, свідоцтво, метрика, протокол тощо

документальний (*лат.*) — опертий на документах, точний, правдивий

доленте (*іт.*) — жалісно (в музиці, співі)

доліхокефал *(гр.)* — довгоголовець (має голову довшу взад, на довжину чола)

доломан (*мад.*) — гусарський короткий плащик, що закидається на ліве плече

доляр (*анг.*) — американський гріш (в Злучених Державах і Канаді)

дольмен (*кел.*) — старовинний гробовець з великого каміння; жертвенник (у Друїдів)

дольмечер (*н.*) — товмач

дольоміт (*гр.*) — відміна каміння, яка є складовою частиною багатьох скель

дольче (*іт.*) — лагідніше, милозвучно (в музиці, співі)

домени (*фр.*) — державні добра; уділи

домінанта (*лат.*) — головна нота, пятий тон музичної скалі (гами)

домініюм (*лат.*) — велика земельна посілість

доміно (*іт.*) — масковий довгий плащ; гра з 28 продовгастих чотирокутних кісточок з очками

домінувати (*лат.*) — верховодити, визначатися

домкрат (*гол.*) — підойма, що складається із зубчастого колеса та зубчастого бруса і служить для підіймання тягару на невелику височінь

домра (*пер.*) — музичний інструмент з дротяними струнами

дон (*ісп.*) — титул іспанського шляхтича; пан

донація (*лат.*) — земельні добра в дарунку від уряду (нагорода)

дон-Хуан (Жуан) (*ісп.*) — байковий герой, славний своїми любовними пригодами; герой багатьох творів у краснім письменстві; паливода, баламут, звідник

дон-Кіхот (Кішот) (*ісп.*) — головна особа повісти тієї ж назви (пера М. Сервантеса); насмішка над тодішнім лицарством; люди, що виступають в химерній обороні уроєних думок; дивак, мрійник

донкіхотство — даремна боротьба, що робить людину смішною

донна (*ісп.*) — титул шляхтянки; пані

доппінґ (*анг.*) — підбадьорююче питво, яке дають коням, що беруть участь в перегонах

доппінґувати (*анг.*) — підбадьорувати; юдити кого; давати коневі доппінґу

дорійський стиль (*гр.*) — найдавніший будівельний стиль, що відзначається простотою і важкуватістю форм

дормез (*фр.*) — берлин, карета зроблена так, що в ній можна спати; нічний чепець

дорміторій (*лат.*) — спальня в монастирях, духовних бурсах

доробанци (*рум.*) — румунська міліція

дортуар (*фр.*) — спальня в бурсах

досьє (*фр.*) — збірка актів судової справи; тека

дотація (*лат.*) — обдаровання добрами або грішми

дофін (*фр.*) — титул французького престолонаслідника за династії Бурбонів

доцент (*лат.*) — той, що викладає в університеті, але ще немає наукового звання професора університету

доцентура (*лат.*) — посада доцента

др. — скор. доктор

драбант (*іт.*) — середньовічна прибічна сторожа; сердюк

драґа (*фр.*) — машина, що поглиблює, чистить дно ріки, каналу, пристані

драґоман (*тур.*) — товмач, перекладач (в посольствах на Сході)

драґон (драґун) (*фр.*) — легкий військовий верхівень

драґонада (*фр.*) — навернення протестантів на католицизм (у Франції, Німеччині) військовою силою; жорстоке переслідування іновірців

драґонія (*фр.*) — драґони, наємна кіннота в давній Польщі

драдедам (*фр.*) — рід тканини

Дракон (*гр.*) — перший законодавець в Атенах (620 р. до Хр.); казкове диво, крилатий змій, що дихав вогнем; сузіря на півночі; ящірка — скакун

драконські закони — надмірно жорстокі закони, які видав законодавець Дракон (в Атенах)

драма (*гр.*) — рід літературного твору, в якім подія ведеться не оповіданням, а балачкою кількох дієвих осіб; подібні твори призначуються для театральних вистав; тяжка пригода, подія

драмати́чний (*гр.*) — приналежний до драми; зворушливий, дієвий

драматург (*гр.*) — той, що пише драматичні твори; знавець подібного письменства

драматургія (*гр.*) — уміліcть писання драматичних творів і виконування їх в театрі; теорія драматичного мистецтва

драмограф (*гр.*) — прилад, що записує скорість руху

драп (*фр.*) — груба і тепла тканина

драперія (*фр.*) — виріб сукна на завіси; рясні брижасті заслони

драпіровка (*фр.*) — одіж, завіса уложена в гарні фалди, закладки, брижі

драпувати (*фр.*) — мальовничо прикрашувати тканинами

драстичний (*гр.*) — швидко і сильно ділаючий; дражливий

драхма (*гр.*) — старогрецька срібна монета; аптикарська міра ваги = тром скрупулам

драцена (*гр.*) — драконове дерево, має червонавий сік, з якого роблять фарби; змійдерев

дредновт (*анг.*) — безбоязний; великий, воєнний корабель

дрезина (*н.*) — самохідний візок, якого вживають на залізницях (робітники, контролююча роботу влада тощо)

дрейф (*анг.*) — збочення корабля з визначеного йому шляху; положення корабля, що й при сильнім вітрі стоїть непорушно

дреліх (*н.*) — просте, грубе полотно (на мішки)

дрелювати (*анг.*) — сверлити; чистити овочі від зерен

дрен (*анг.*) — рів, глиняна труба, що йде під землею для осушки

дренаж (*анг.*) — осушка вохкого ґрунту підземними рурами або каналами; саме уложення подібних рур

дренувати (*анг.*) — осушувати, прокладати дренаж

дресувати (*фр.*) — учити звірята робити ріжні вправи, вправляти

дріяди (*гр.*) — лісові німфи (жіночі божества), що живуть в деревах і разом з ними гинуть (в переказах)

дріяква (*гр.*) — цілюща масть; альпійська фіялка; свиняк

дроґерія (*фр.*) — склад і торговля аптичних і хемічних товарів

дроґіст (*фр.*) — особа, що торгує аптичними та хемічними товарами

дромадер (*гр.*) — одногорбий верблюд

дропкік (*анг.*) — удар мяча ногою в хвилині зудару його зі землею (копаний мяч)

друіди (*кел.*) — жерці у давніх Кельтів

друмондове світло — біле разяче світло, яке дає вапно, коли його змішати з воднем і киснем

друшляк (*н.*) — бляшане ситко

дуалізм (*лат.*) — подвійність; наука, що вчить про існування двох сил (добра і зла, духа і тіла); два протилежних поняття, які не можна злучити; державний устрій над двома обєднаними державами, що має одного володаря; двобожність

дуаліс (*лат.*) — двійня (в грам.)

дуалістичний (*лат.*) — подвійний, двоїстий; двобожний

дублет (*фр.*) — двояк, другий примірник; одночасний стріл з двох цівок мисливської рушниці

дублікат (*лат.*) — двійник, другий примірник; відпис з документу, паперу тощо

дубльон (*ісп.*) — золотий подвійний дукат

дуван (*тур.*) — здобич, поділ здобичі; в артілі — пайка заробітку поодинокого робітника

дуванити (*тур.*) — ділити, паювати

дуель (*лат.*) — двобій, герць, поєдинок

дуеліст (*лат.*) — двобійник

дуенья (*ісп.*) — літня жінка, що доглядає молодих дівчат (в Іспанії); придворна дама

дует (*іт.*) — двоспів; спів на два голоси, музика на два інструменти

дукат (*лат.*) — старовинна золота монета в Европі; червінець; прикраса

дульцинея (*ісп.*) — любка; любка про котру мріяв Дон-Кіхот

дума (*рос.*) — рада з бояр; державна (ґосударственая) д. — державна рада з вибраних послів (по революції 1905 р.)

думдум — нікльові кулі, що розривалися від удару (в рані)

думпінґ (*анг.*) — вивіз товарів, збіжжя за кордон по зниженій ціні (для реклями, конкуренції, придбання чужого гроша)

дуодец (*лат.*) — аркуш паперу, з якого може бути 12 карток

дупліка (*лат.*) — відповідь на відповідь

дур (*іт.*) — весела музична скаля (з двох повних тонів)

дурх (*н.*) — наскрізь; через

дуумвірат (*лат.*) — панування двох осіб

духан (*кав.*) – корчма, шинок (на Кавказі)

душ (*фр.*) — прилад для обливання купальника згори або знизу розпорошеним струмком води

душман (*тур.*) — самоволець, ворог

дюйм (*гол.*) — міра довжини, цаль, (ширина пальця)

дюни (*кел.*) — нанесені вітром піскові кучугури (на морських берегах); надма

дюшес (*фр.*) — відміна великих соковитих винних грушок

дяк (*гр.*) — в старій Русі урядовець, писар; думний д. — той, що засідав у раді

Е.

Ебіоністи (*ев.*) — безгрішні; жидівсько-християнська секта, яка не визнавала християнства вповні (II в.)

ебоніт (*анг.*) — чорна рогова маса вульканічного походження; вживається в медицині, техніці

ебуліція (*лат.*) — кипіння; повставання пухирів

ебуліометр (*лат.*) — прилад до мірення тепла, коли плин доходить до кипіння

евакуація (*лат.*) — виселення населення з небезпечних місць (війна, повінь, вогонь тощо); вивіз ранених з поля бою і розміщення по шпиталях; опорожнення твердині, чужої країни

евакувати (*лат.*) — перевозити, переносити, звільняти

евалюація (*лат.*) — цінування

евапорація (*лат.*) — випар

евбіотика (*гр.*) — штука гарного і здорового життя

евгеніка (*гр.*) — наука про виховання здорового потомства

евдемонізм (*гр.*) — узнавання загального щастя за найвищу мету цілого людства

евдемонія (*гр.*) — почуття щастя, розкоші

евдемонольогія (*гр.*) — наука про здобування щастя

евдіометр (*гр.*) — прилад для хемічного розкладання газів

евдинаміка (*гр.*) — повня сил, всесилля

евентуальний (*лат.*) — можливий, здогадний

евентуальність (*лат.*) — можливість

евентуально (*лат.*) — можливо, на всякий случай, умовно

евіденція (*лат.*) — певність, наглядність; виказ, довід

евкаліпт (*лат.*) — велике австралійське дерево

евксинський (*гр.*) — чорноморський

евльогія (*гр.*) — посвячення, благословення; правдоподібність

евменіди (*гр.*) — богині пімсти і нечистої совісти (на голові мали гадюк замість волосся)

евномія (*гр.*) — добрі закони, правління

евнух (*гр.*) — різанець, скопець; сторож жінок султана

еволюціонізм, еволюційна теорія (*лат.*) — наука, яка доводить, що всі явища і форми на світі підлягають закономірному розвиткові, повільному пристосуванню до середовища

еволюційний *(лат.)* — постепенний, повільний

еволюція *(лат.)* — повільний, постепенний розвиток суспільства без переворотів і революційних потрясень; повільний перехід від нижчого степеня до вищого, як того вимагають закони природи; рух (в танці)

евпатрид *(гр.)* — шляхтич (в старій Греції)

евпатризм *(гр.)* — давня грецька вища шляхта, що походження своїх родів виводила від ріжних народніх героїв

Евразія — получена назва Европа і Азія; держава з двох країн під одною владою (східна Европа і половина Азії)

евразіят — мішанець европейця з азіяткою; чоловік не західної культури

еврика *(гр.)* — „знайшов!" — оклик Архімеда, коли він відкрив закон про питомий тягар тіл; тепер вживається, коли хто розвяже трудне питання

евритмія *(гр.)* — доладність форм, ліній (в будівництві); гармонія в словах, в музиці

европеїзація *(лат.)* — щеплення европейської культури

европейський *(лат.)* — той, що походить з Европи (західної); добре вихований, рухливий

евтаназія *(гр.)* — спокійна смерть

евтерпа *(гр.)* — муза (покровителька) поезії та музики

евтимія *(гр.)* — найвище щастя, душевний спокій

евтихіяне *(лат.)* — релігійна секта, що не визнавала в Христі людського єства

евтрофія *(гр.)* — добре відживлювання

евое! *(гр.)* — радісний оклик

евфемізм *(гр.)* — милозвучність; лагідне слово, але вжите в терпкому розумінні

евфемічний *(гр.)* — стриманий, делікатний

евфонічний *(гр.)* — докладний, гармонійний, милозвучний

евфонія *(гр.)* — милозвучність, доладний добір голосівок

евфорія *(гр.)* — гарний настрій, самопочуття

евхаристія *(гр.)* — Свята Вечера, причастя

евхольогій, евхольогіон *(гр.)* — молитовник

егіда *(гр.)* — охоронний щит Зевса; охорона, опіка, провід

егоїзм *(лат.)* — самолюбство

егоїст *(лат.)* — самолюб

еготеїзм *(гр.)* — самоубожання

еготизм *(лат.)* — висування своєї особи на перше місце

егоцентризм (*гр.*) — уявлення себе за головне сотворіння на світі

еґалітаризм (*фр.*) — наука про рівність всіх людий

еґалітарний (*фр.*) — рівноправний

еґаліте (*фр.*) — рівність

еґалітувати (*фр.*) — зрівнювати

Еґерія (*лат.*) — німфа; дорадниця римського володаря Нуми Помпілія; дорадниця до злого

едда (*ск.*) — назва збірника староскандинавських переказів про богів та героїв

едем, еден (*єв.*) — рай; чарівний і затишний куточок на землі

едикт (*лат.*) — наказ, розпорядження влади, присуд

едиль (*лат.*) — староримський урядовець, що доглядав за громадськими будівлями та порядком у місті; помічник трибуна

едиція (*лат.*) — видання книжки, наклад

едукація (*лат.*) — виховання, образування, освіта

еекція (*лат.*) — вертання, блювання

езопова мова — мова Езопа славного грецького байкаря (VI в. до Хр.); мова вміло укритих, дотепних, влучних натяків, якої вживається в часах неволі слова

езотичний (*гр.*) — тайний, не всім знаний

екарт (*фр.*) — ріжниця між курсом дня і курсом достави (в торговлі)

екватор (*лат.*) — рівник, який обходить землю довкола на рівній віддалі від обох бігунів

еквівалент (*лат.*) — рівний, що до вартости; число, що означує кількість роботи одиниці тепла

еквілібр (*лат.*) — рівновага

еквілібрист (*лат.*) — той, що вміє задержати рівновагу в труднім положенні; линвоскок

еквілібристика (*лат.*) — уміння задержати рівновагу в найтрудніших положеннях тіла; зручність, проворність

еквінокції (*лат.*) — рівність дня і ночі (між тропіками)

еквіпаж (*фр.*) — повний набір одежі, білля тощо (на особу, товариство, військо)

екіпувати (*фр.*) — забезпечити всім необхідним; одягнутися, загосподарюватися

екзактний (*лат.*) — точний, докладний

екзальтація (*лат.*) — незвичайне захоплення, буйна уява

екзальтований (*лат.*) — раптовний, захоплений; засліплений

екзамен (*лат.*) — іспит

екзантема (*гр.*) — рід трясці з висипкою на тілі
екзарх (*гр.*) — колись візантійський володар; в східній церкві найстарший митрополит
екзархат — округа під управою митрополита
екзегеза (*гр.*) — пояснення, виклад св. Письма
екзегет (*гр.*) — учений, що викладає св. Письмо
екзегетика (*гр.*) — наука про пояснення і викладання св. Письма
екзеквії (*лат.*) — похоронний обряд у католиків
екзекратія (*лат.*) — урочисте церковне прокляття
екзекутива (*лат.*) — виконуюча влада; примусове виконання доручень
екзекутор (*лат.*) — виконавець (присуду, заві̇щання); нижчий урядник, що виконує доручення свого начальника
екзекувати (*лат.*) — виконувати, примусово стягати залеглости (податки, довги тощо)
екзекуція (*лат.*) — виконання присуду; примусове стягнення скарбових, судових належностей
екзема (*гр.*) — скірна недуга, вогник
екземпляр (*лат.*) — примірник, взір; рідкість
екзецирка (*лат. н.*) — муштра, вправи (військові)
екзерциції (*лат.*) — вправи (в музиці, співі, танці)
екзистенція (*лат.*) — існування, буття, праця, що дає удержання
екзистувати (*лат.*) — існувати, мати удержання
екзогамія (*гр.*) — заборона побиратися з особою тої самої родини, племені; звичай брати жінку з чужого племені (в давніх часах людства)
екзолюція (*лат.*) — заплата
екзорта (*гр.*) — проповідь до шкільної молоді; релігійні вправи
екзорцизм (*гр.*) — вигнання злого духа заклинаннями
екзорцист (*гр.*) — той, що має силу виганяти злих духів; заклинач
екзосмос (*гр.*) — мішанина густого і рідкого плинів через пористу стінку між ними (густий плин, завдяки тисненню, просякає до рідкого)
екзотеричний (*гр.*) — доступний для всіх, популярний
екзотермічний (*гр.*) — такий, що виділює тепло (в хемії)
екзотероманія (*гр.*) — замилування до всього чужоземного
екзотика (*гр.*) — уживання чужих слів, виразів, звичаїв замість своїх рідних
екзотичний (*гр.*) — чужоземний, зпід іншого підсоння, тропічний

еківок (*фр.*) — двозначник

екіпаж (*фр.*) — загальна назва коляски, карети, брички і т. ін.; залога корабля

еклегма (*гр.*) — густе, солодкаве лікарство

еклезія (*гр.*) — народне зібрання в давній Греції; зібрання вірних, церква

еклезіярх (*гр.*) — завідатель церкви

еклезіяст (*гр.*) — старозавітна книжка, яку написав Соломон; духовник, проповідник

еклектик (*гр.*) — учений, який з ріжнородних наукових понять, розумувань вибірає, що йому подобається і творить цілість; несамостійний письменник

еклектицизм (*гр.*) — спосіб писати науковий твір на підставі виїмків з чужих творів

екліметр (*гр.*) — прилад до міреня кутів нахилу до рівня (поземy)

екліпсіс (*гр.*) — затміння планети, сонця

екліптика (*гр.*) — дорога сонця, землі на протязі року

екльога (*гр.*) — вірш, який принадно малює сільське життя

екольогія (*гр.*) — наука про життя звірят в залежности від середовища і умовин

економ (*гр.*) — наглядач у хазяйстві, завідатель

економити (*гр.*) — ощаджувати, вміло рядити

економізм (*гр.*) — напрям у соціяль-демократичної партії, що видвигав на перше місце економічну, а не політичну боротьбу

економіст (*гр.*) — той, що займається наукою економією (пише, викладає, працює в цій ділянці)

економічний (*гр.*) — ощадний

економія (*гр.*) — суспільне, державне, світове господарство; ощадність; сільсько-господарська маєтність

екразит (*фр.*) — сильний вибуховий порох

екран (*фр.*) — напняте на великій рямі полотно, для висвітлювання образів; заслона

екритуар (*фр.*) — прилад до писання (каламар, перо, притискач і т. ін.)

екс (*лат.*) — приставка до слів у значінні: — бувший, колишній, про —, ви —

ексгаляція (*лат.*) — виділювання газів

ексгібіт (*лат.*) — доказ, документ

ексгібіція (*лат.*) — видавання, виявлення

ексгортація (*лат.*) — перестворога, упімнення

ексгумація (*лат.*) — викопання мерця з гробу для судо-

волікарських оглядин, вигребання

екскапітуляція (*лат.*) — виконання обовязку, відслуження

ексклюзив (*лат.*) — урядове застереження католицької держави проти вибору на папський престол того або іншого кардинала

ексклюзивний (*лат.*) — виїмковий

ексклюзивно (*лат.*) — виключно

ексклюзія (*лат.*) — виключення, прогнання (зі школи)

екскомунікація (*лат.*) — відлучення від церкви, проклін

екскременти (*лат.*) — відходи, гній, послід, кал

екскурс (*лат.*) — уступ у творі, що відбігає своїм змістом від загальної мети

екскурсія (*лат.*) — наукова подорож; прогулька; розвідка

екслібрис (*лат.*) — книжні знаки з гербами або з прикрашеними літерами імени та призвища власника книгозбірні

ексмісія (*лат.*) — виселення; викинення, опорожнення

експансивний (*лат.*) — рухливий; захланний; загорілий

експансивність (*лат.*) — стремління до поширення, розповсюдження

експансія (*лат.*) — розповсюдження, напруження, завзяття

експатріяція (*лат.*) — добровільне залишення батьківщини; вигнання

експедитор (*лат.*) — той, що займається висилкою (товарів, почти, меблів тощо)

експедитура (*лат.*) — уряд, установа, що приймає та висилає всякі предмети

експедиція (*лат.*) — висилка посилок, уряд; військова, наукова виправа

експеримент (*лат.*) — досвід, спроба з науковою метою

експериментальний (*лат.*) — опертий на досвіді, досвідний

експерт (*лат.*) — знавець, дослідник

експертиза (*лат.*) — оцінка річей, для якої потрібні знавці

експірація (*лат.*) — останній віддих; спізнення (з виконанням умови); віддих

експіяція (*лат.*) — покута, прощення гріхів

експлікація (*лат.*) — вияснення, виклад; виправдання

експлуататор (*фр.*) — визискувач, глитай

експлуатація (*фр.*) — розробка, використання якогось природного багатства; визиск, спожиткування

експлуатувати (*фр.*) — визискувати

експлянтація (*лат.*) — розвій живої тканки по відділенню її від живого тіла

експльодувати (*лат.*) — вибухати, зривати

експльозія (*лат.*) — раптовний вибух, зрив

експозе (*фр.*) — урядове пояснення справи (міністра); звідомлення

експозитура (*лат.*) — відділ, заступництво якоїгобудь уряду, установи, підприємства

експозиція (*лат.*) — час, протягом якого платівка у фотографічному апараті підлягає діланню світла; виклад, пояснення; розклад

експонат (*лат.*) — предмет виставлений на показ

експонент (*лат.*) — той, що виставляє на показ (працю, твір, приладдя, товари тощо); виложник

експонувати (*лат.*) — виставляти на ділання якоїбудь сили; показувати, пояснювати; брати участь у виставі

експорт (*лат.*) — вивіз, закордонна торгівля; товари, що вивозиться за кордон

експортер (*лат.*) — той, що вивозить місцеві товари за кордон

експортовий (*лат.*) — закордонний, призначений до вивозу

експортувати (*лат.*) — вивозити, висилати (за кордон); виносити, вивозити покійника на цвинтар

експрес (*фр.*) — навмисний, скорий післанець, лист; поспішний поїзд

експресіонізм (*лат.*) — напрямок в літературі, малярстві, взагалі у мистецтві (пересадна, яскрава виразність, підкреслення)

експресіоністичний (*лат.*) — різкий, виразний, такий, що підкреслює, увидатнює внутрішні переживання

експресія (*лат.*) — ясність, виразність, притиск (в музиці, співі, промові)

експромісія (*лат.*) — запорука; зміна особи довжника без зміни зобовязання

експромт (*лат.*) — коротка поезія або промова виголошені без приготовання

експропріювати (*лат.*) — насильно відібрати; вивласнити

експропріяція (*лат.*) — вивласнення майна за постановою суду; насильне відібрання майна, збройний напад

експульсія (*лат.*) — вигнання, випертя

екстабуляція (*лат.*) — зчеркнення довгів в гіпотечній книзі

екстаза (*гр.*) — надмірне захоплення, мрійливість; впадати в екстазу — забуватися, захоплюватися

екстемпорале (*лат.*) — шкільна самостійна праця

екстендувати (*лат.*) — розтягати, поширяти

екстенсивний (*лат.*) — розширений, свобідний

екстенсивна господарка — звичайна, коли звертають увагу не на поліпшення поля, а на збільшення користи

екстенсивність (*лат.*) — розширення; розтяжність

екстенуація (*лат.*) — продовження; видержка

екстере (*фр.*) — зверхній вигляд

екстериторіяльний (*лат.*) — зовнішній, позамісцевий, закордонний

екстериторіяльність (*лат.*) — право володарів, їх представників не підлягати законам тої країни, де вони перебувають тимчасово

екстермінація (*лат.*) — винищення, заглада, вигнання

екстерніст (*лат.*) — вільний слухач; той, що складає іспити при школі, але до неї не вчащав (учився сам)

екстирпатор (*лат.*) — хліборобський прилад, драпак

екстра (*лат.*) — приставка до слова в значінні — надзвичайний; окремий

екстраваґантний (*лат.*) — незвичайний, чудний, химерний

екстраваґантність (*лат.*) — пересадність, химерність, чудацтво, дивацтво

екстрагувати (*лат.*) — робити витяг з книжок, документів

екстракт (*лат.*) — витяг, вивар

екстрактор (*лат.*) — прилад до самовикидання порожніх набоїв

екстраординарний (*лат.*) — надзвичайний, незвичайний

екстратериторіяльний (*лат.*) — позакордонний

екстремізм (*лат.*) — крайність, остаточність

екстренний (*лат.*) — негайний, спішний

ексудат (*лат.*) — випотень, рана

ексцеленція (*лат.*) — титул найвищих достойників (військових, духовних, міністрів)

ексцентрик (*лат.*) — коло, що міститься в іншому колі, але немає з ним спільного центра; дивак, штукар

ексцентричний (*лат.*) — відосередній; дивний, чудернацький

ексцентричність (*лат.*) — дивацтво, пересада; віддаль огнища еліпси від осередка

ексцепт (*лат.*) — виїмок, витяг (з документів, творів); зміст праці

ексцес (*лат.*) — вибрик, надужиття, злочин

ектима (*гр.*) — скірна висипка

ектипографія (*гр.*) — друкування опуклими черенками

ектоґенічний (*гр.*) — незалежний

ектодерма (*гр.*) — зовнішня оболонка зародка

ектопаразити (*гр.*) — зовнішні галапаси

екуменічний (*гр.*) — загальний, всесвітній (собор)

елев (*фр.*) — вихованець, учень; практикант

елеватор (*лат.*) — склад збіжжя з високими засіками і штучними приладами для чищення і перебірки зерна; прилад для підойми великих тягарів

елевація (*лат.*) — піднесення; зовнішній вигляд будинку; кут між осею стрільна і поземою лінією

елевзинські таїнства (*гр.*) — щорічні релігійні свята в честь богині врожаю (Деметри); відбувалися потайки

елевтерії (*гр.*) — свята в колишній Греції на памятку про визволення від якогось народнього лиха

елевтерик (*гр.*) — той, що зарікся пити (піячити,) курити, грати в карти

елевтерольогія (*гр.*) — наука про свободу (духа і тіла)

елевтерономія (*гр.*) — засада свободи у внутрішньому законодавстві кождої одиниці (кождий сам собі суддя) (філософ Кант)

елегійний (*гр.*) — жалісний, сумний, щирий

елегія (*гр.*) — сумний, жалісний вірш

елеґант (*фр.*) — чепурун, хорошун, джиґун

елеґантний (*фр.*) — чепурний, гарно викінчений

елеґанція (*фр.*) — принадність, витворність; гарний смак

елект (*лат.*) — нововибраний

електор (*лат.*) — виборець; тутул колишніх німецьких княжат, котрі мали право вибирати короля

електоральний (*лат.*) — виборчий

електризація (*гр.*) — перепускання через тіло електричного току; зворушування

електризувати (*гр.*) — перепускати через якебудь тіло електричну струю; побуджувати, стрясати, оживляти, настроювати

електрика (*гр.*) — електричне світло

електрифікація (*гр.*) — опорядження країни або міста електричним освітленням, двигунами, що порушують машини; електричне урухомлення фабрик

електричний (*гр.*) — е. машина — прилад для добування та збирання електричности; е. ток — струя електричности, що біжить по забезпечених дротах; е. батерійка — до ручних ліхтариків; все те, що має в собі електричність, ділає нею, порушує і т. ін.

електричність (*гр.*) — сила в природі та в ріжних предметах, яка проявляється від тертя, огрівання або діткнення; вона викликує ріжні явища (грім, вогонь, світло, смерть), деякі з них використовуються в практиці (телеграф, телефон, освітлення, двигуни тощо)

електрод (*гр.*) — (бігун) кінець дроту, по якому струмить електричність; додатний бігун називається — анод; відємний бігун — катод

електродинаміка (*гр.*) — наука про закони руху електричної сили

електродинамометр (*гр.*) — прилад до мірення електричної сили, виробленої динамомашиною

електродіягностика (*гр.*) — проба відпорности тіла на електричний ток

електроліза (*гр.*) — хемічний розклад плинних тіл електричним током

електромагнет (*гр.*) — штабка мягкого кованого заліза обмотана безпечним дротом і силою електричного току перероблена на магнет

електромагнетизм (*гр.*) — наука про звязок і взаємовідношення магнетичних і електричних явищ

електрометалюргія (*гр.*) — добування металів при помочі електричної сили

електрометеор (*гр.*) — явище в повітрі, де ділає електрична сила

електрометр (*гр.*) — прилад до мірення кількости і напину електричної сили

електромотор (*гр.*) — двигун, який порушує електрична сила

електрон (*гр.*) — відємна електрична частина (атом), що рівняється одній двотисячній части атому водня в злуці з атомом побічного тіла

електрооптика (*гр.*) — наука, що досліджує звязок електричної сили і світла

електропунктура (*гр. лат.*) — лікування електричністю, яка переходить через голки встромлені в тіло

електростатика (*гр.*) — наука про закони електричної сили в стані рівноваги, спокою

електротехнік (*гр.*) — учений, що вміє використовувати електричну силу при помочі ріжноманітних приладів

електротехніка (*гр.*) — практичне пристосовування електричної сили

електротерапія (*гр.*) — лічення електричним током

електрохемітипія (*гр.*) — кращий спосіб різблення на металях при помочі ґальванічного току

електрохемія (*гр.*) — наука про хемічні явища у звязку з електричною силою

елекція (*лат.*) — вибір (короля)

елекційний сойм — сойм, на якому вибирали короля (в Польщі)

елемент (*лат.*) — первень; складова частина, якої більше не можна поділити; в старовину елементами називали: вогонь, воду, землю і повітря; частина електричної батерії; середовище

елементар (*лат.*) — буквар, перша книжка

елементарний (*лат.*) — первісний, основний, початковий; найпростіший

елієн (*мад.*) — хай живе!

елізейські поля (елізіум) (*гр.*) — місце побуту грецьких героїв по смерти, рай

елізія (*гр.*) — випад голосівки перед другою голосівкою

еліксір (*ар.*) — рослинний вивар на спирті, етерових оліях, квасах; живолік, напиток з чудесним діланням

елімінація (*лат.*) — усунення, уневажнення; скреслення; виключення

елімінувати (*лат.*) — усувати; скреслювати; виключати

елінґ (*анг.*) — крита будівля на березі моря, де будують або направляють невеликі судна

еліпса (*гр.*) — замкнена крива лінія, нагадує собою обвід яйця; пропущення кількох слів у реченні, про які легко здогадатися

еліптичний (*гр.*) — той, що має форму еліпси; сказаний з опущенням слів

еліта (*фр.*) — вибір; добірне товариство

елюкубрація (*лат.*) — нездарна промова, твір (при затраті великої праці)

елювіяльний (*лат.*) — верства землі, що повстала від звітрення скель

елюзія (*лат.*) — кепкування

еляборат (*лат.*) — письменна вправа, виріб

еластичний (*лат.*) — гнучкий, пруживий; меткий; хиткий

еластичність (*лат.*) — пруживість, гнучкість

елятерит (*гр.*) — копальняний кавчук (смола)

ель (*анг.*) — міцне англійське пиво

Ельдорадо (*ісп.*) — казкова країна золота, багатства, чарівний куток на землі

ельвевіри (*гол.*) — славні голяндські видавці старовинних книжок та їх видавництво (XVI і XVII ст.); дрібний та читкий друк (на взір ельзевірського)

ельмові вогні — вогняні язички, що зчаста спостерігаються на високих, шпилястих предметах (на щоглах корабля, перед бурею)

ельогім (*ев.*) — бог

ельоквенція (*лат.*) — красноріччивість; талан переконування і зворушення слухачів; виговір

ельоквентний (*лат.*) — красноріччивий

ельонґація (*лат.*) — кут між поземою лінією і напрямком погляду до сонця або планети; відклон

ельфи (*скнд.*) — староскандинавські духи живої природи, повітря

емаль (*фр.*) — скляна легкотопна поволока, що забезпечує металеві предмети від іржі; вживають її для прикраси золотих та срібних виробів

еманація (*лат.*) — виплив, промінювання; виринання

еманципант (ка) — прихильник освободження жінок

еманципаційний (*лат.*) — визвольний (рух, війна)

еманципація (*лат.*) — визволення, усамовільнення, знесення всякої залежности, рівноправність

еманципу́вати (*лат.*) — визволити, звільнити від усякої залежности

ембарґо (*ісп.*) — арештування корабля з вантажем; замкнення пристані; правні обмеження в торговлі

емблема (*гр.*) — відзнака; умовний знак; герб

емблематичний (*гр.*) — образовий

емболія (*гр.*) — засмічення кровяного проводу твердими частинками

ембріольогія (*гр.*) — наука про розвиток зародку тварин і людини

ембріон (*гр.*) — людський або звіринний зародок

ембріональний (*гр.*) — зародковий; первісний

емерит (*лат.*) — урядовець, що вислужив свої літа служби і доживотну платню; звільнений по причині фізичних або умових недомагань

емеритальна каса (*лат.*) — каса заснована для забезпечення учасників її та їх родин; гроші складаються від щомісячних одчислень з платні учасників каси

емеритувати (*лат.*) — звільнити зі служби з одержанням емеритури

емеритура (*лат.*) — платня по вислуженні приписаних літ служби; вислуженина

еметик (*гр.*) — лікарство, що викликує блювоту

еміґрант (*лат.*) — переселенець, виходець, виселенець

еміґраційний (*лат.*) — уряд, що займається переселенням, виселенням, взагалі справами еміґрації

еміґрація (*лат.*) — переселення за кордон; залишення рідного краю по причині політичних, релігійних чи інших подій

еміґрувати (*лат.*) — виїздити, переселюватися за межі рідного краю

eміненція (*лат.*) — високість (ваша високосте!); титул найвисших духовних достойників (єпископи, кардинали)

емір (*ар.*) — титул деяких східних володарів

емісар (*лат.*) — посол у тайній політичній справі (державній, партійній), висланець

емісійний банк (*лат.*) — що має право пускати в обіг вартісні папери

емісія (*лат.*) — висилка, випуск в обіг нових вартісних паперів

емоційний (*лат.*) — залежний від нервових подражнень зворушливий

емоція (*лат.*) — зворушення, переживання, подражнення

емпір (*гр.*) — стиль в будівництві, взагалі в мистецтві, що наслідував старовинну грецькоримську штуку; стиль легкий, з безліком прикрас;

емпіревматичний (*гр.*) — огріваний без доступу повітря, припалений

емпіреї (*гр.*) — найвища небесна верства, царство бога і розкоші, де раюватимуть праведні душі (старовинні християнські перекази)

емпіризм (*гр.*) — наука, що вважає досвід одиноким засобом пізнання; розумування не творить, лише формує, укладає

емпіричний (*гр.*) опертий на досвіді, нерозумовий

емпірія (*гр.*) — досвід

емпольократія (*гр.*) — перевага торговлі та купецької верстви в суспільності

емпора (*гр.*) — ґалерія вгорі церкви

емпорія (*лат.*) — головний склад, важне торговельне місце

емпуза (*гр.*) — грибок-галапас, від якого гинуть мухи

емс (*н.*) — лічнича лугосоляна вода

емуляція (*лат.*) — суперництво

емульсія (*лат.*) — мішанина товщей з водою, виглядає, як молоко

емфаза (*гр.*) — сильний наголос, притиск на слові, реченні; пересада, високопарність (в мові)

емфатичний (*гр.*) — високопарний, пересадний

емфізема (гр.) — хворобливе розширення легенів, що викликує задуху; пухлина, ядуха (скірна недуга)

ендемічний (гр.) — місцевий

ендемія (гр.) — недуга, що лютує лише в певній місцевості

ендивія (*іт.*) — відміна салати

Ендиміон (гр.) — любчик богині місяця; вічний юнак і мрійник

ендогамія (*гр.*) — подружжя між членами одного племені

ендогенічний (*гр.*) — той, що росте всередині

ендокардит (*гр.*) — хвороба внутрішньої оболонки серця

ендолімфа (*гр.*) — плин у внутрішнім усі

ендоптичні явища (*гр.*) — світляні явища, що повстають в оці через подражнення очної сітки (іскри з очей, коли вдарити око)

ендоскоп (*гр.*) — лямповий прилад для внутрішнього освітлення організму

ендосмоза (*гр.*) — переливання ріжної густоти плинів через оболонку в рослинних та звіринних клітинах

ендосперма (*гр.*) — більмо; запас поживи в насінні для годування зародка підчас кільчення

ендотермічний (*гр.*) — добрий провідник тепла

Енеїда — поема латинського поета Верґілія, в якій описані пригоди героя Троянської війни Енея

енема (*гр.*) — прилад до промивання відходової кишки, клізма

енерґетика (*гр.*) — наука про світ явищ, як наслідок взаємоділання ріжних сил

енерґійний (*гр.*) — сильний, меткий, жвавий

енерґійність (*гр.*) — жвавість, рухливість, завзяття

енерґія (*гр.*) — сила, що творить якусь дію, роботу; кінетична е. — енерґія руху, потенціяльна е. — енерґія стану; діяльна сила волі, охота до праці

енігма (*гр.*) — загадка

енігматичний (*гр.*) — загадковий

енкавстика (*гр.*) — малювання гарячими восковими фарбами; випалювання прикрас на порцеляні

енклітика (*гр.*) — ненаголошене односкладове слово, що лучиться з попереднім наголошеним

енкляв (*фр.*) — частина землі (острів), окружена чужими землями

енкратики (*гр.*) — секта, що повздержувалася від мяса, вина і подружжя (II ст.)

енкратія (*гр.*) — повздержливість

енкриніти (*гр.*) — скамянілі морські лілеї, що зустрічаються у другій верстві нашої землі

енольогія (*гр.*) — наука про вина

енометр (*гр.*) — прилад до мірення сили вина

енопатія (*гр.*) — лікування вином

ентерографія (*гр.*) — опис нутра (жолудка, кишок)

ентероліти (*гр.*) — кишкове каміння

ентеротомія (*гр.*) — розтинання кишки

ентозої (*гр.*) — глисти (у людини, звірини)

ентомографія (*гр.*) — опис комах

ентомольог (*гр.*) — дослідник і знавець комах

ентомольогія (*гр.*) — наука про комахи

ентопаразити (*гр.*) — внутрішні галапаси

ентузіязм (*гр.*) — одушевлення, запал, захоплення, загорілість

ентузіястичний (*гр.*) — одушевлений, загорілий

ентузіяст (*гр.*) — загорілець

енунціяція (*лат.*) — вислів; важна заява (уряду в парляменті, партії, організації)

енцикліка (*гр.*) — обіжник; пастирський лист

енциклографія (*гр.*) — книга знання одної наукової ділянки

енциклопедист (*гр.*) — всезнавець; учений, що має відомости з кількох ділянок науки; французький вчений вільнодумець (XVIII ст.)

енциклопедичний (*гр.*) — всебічний, всесторонній

енциклопедія (*гр.*) — книга знання; азбучний збір відомостей зі всіх ділянок науки і життя

Еол (*гр.*) — божок вітру

еолова арфа — музичний струнний прилад (Еола), що грав від подуву вітра

еон (*гр.*) — вічність; еони — духи (злі і добрі)

еос (*гр.*) — зірниця; богиня ранішньої зорі

еоцен (*гр.*) — найстарша верства землі

еоценічний (*гр.*) — третична доба нового віку землі

епакти (*гр.*) — ріжниця між соняшним а місячним роком

епанафора (*гр.*) — повторення одного слова на початку кількох по собі слідуючих реченнях

епігенеза (*гр.*) — теорія (науковий погляд) послідовного розвитку

епігони (*гр.*) — сини героїв тебанської війни; нащадки славних людий, але менше здібні, талановиті; покоління занепаду

епіграма (*гр.*) — короткий, дотепний вірш, напис на надгробнику (в давній Греції); короткий, дотепний глузливий вірш, побрехенька

епіграф (*гр.*) — напис

епіграфіка (*гр.*) — наука про відчитання старовинних написів на памятниках, надгробниках, каміннях, стінах тощо

епідеміольогія (*гр.*) — наука про пошесні хвороби

епідемічний (*гр.*) — пошесний

епідемія (*гр.*) — заразлива хвороба, що лютує в однім місці протягом деякого часу; пошесть

епідерма (*гр.*) — наскірень

епідот (*гр.*) — самоцвіт, зеленої і жовтої барви

епізод (*гр.*) — вставлене до повісти оповідання, яке лише почасти вяжеться з головною метою; подія, пригода

епізодичний (*гр.*) — вставлений, додатковий

епізої (*гр.*) — галапаси

епізоотія (*гр.*) — зараза на худобу, падіж

епіка (*гр.*) — поезія, в якій оповідається про важні події, життя героїв

епікуреєць (*гр.*) — прихильник грецького ученого (філософа) Епікура; в його науці цілею життя є уживання світа та розкоші

епікурейський (*гр.*) — вигідний, похітливий, розпусний

епілема (*гр.*) — закид, який промовець використує, щоби забезпечитися від критики

епілепсія (*гр.*) — падавка, прикра хвороба

епілептик (*гр.*) — хорий на падавку

епілог (*гр.*) — закінчення; остання частина якоїбудь події

епіпедометрія (*гр.*) — мірення поверхні, площин

епістемольогія (*гр.*) — наука о пізнанню

епістоля (гр. *лат.*) — лист, писаний довгим, нудним віршем; послання

епістолярний (*лат.*) — листовний; способом писання подібний до листа

епістольографія (*гр.*) — штука писати листи

епіталяма (*гр.*) — весільна пісня в честь молодих

епітафія (*гр.*) — намогильний напис

епітет (*гр.*) — прикладка, що яскраво означує річ, особу (прим.—золотий колос)

епічний (*гр.*) — оповідаючий, описовий, геройський

епітімія (*гр.*) — духовна кара за проступок проти церковних постанов, покута

епітома (*гр.*) — скорочення, зміст

епітроп (*гр.*) — завідатель церковним господарством

епода (*гр.*) — кінцева пісня; легкий вірш

еполети (*фр.*) — наплечники, старшинські відзнаки

епонім (*гр.*) — вищий урядник (в Атенах), котрий урядував один; потому (за місяць) його місце займав слідуючий з девятьох (архонтів); назва місяця іменем урядуючого архонта

епопея (*гр.*) — героїчна поема, складена з переказів, пісень про богів, героїчні вчинки та пригоди старовинних народніх героїв; низка надзвичайних подій та пригод

епос (*гр.*) — поетичний твір, в якому славляться народні героїчні подвиги

епоха (*гр.*) — доба; границя між двома історичними світоглядами; перелім

епохальний (*гр.*) — дуже важний, памятний, знаменний, славетний (епохальний винахід)

епсоніт — гірка сіль

ера (*лат.*) — історична знаменна подія, від якої народи починають літочислення; християнська ера — від Різдва Христового

ерар (*лат.*) — державна каса, скарб

ератичні скали (*лат.*) — нанесені скали

Ерато (*гр.*) — одна з девятьох муз, покровителька любовної поезії та міміки

ергаль (*гр.*) — нерухома сила

ерграф (*гр.*) — прилад до мірення виконаної праці, втоми мязів

ерґо (*лат.*) — отже, значить

ерґотин (*лат.*) — отруйний сік зі споришу; уживається в медицині

ереб (*гр.*) — найтемніша частина підземного світу, де мешкає бог темряви Аїд; пекло

ерекція (*лат.*) — основання, заложення; напруження (полового органу)

ерекціональний (*лат.*) — засновний, фундаційний; (е. ґрунта — земля, що належить до парохій)

ерем (*гр.*) — пустиня

еремід (*гр.*) — пустинник, пустинножитель

Ерида (*гр.*) — богиня сварки та боротьби

еристика (*гр.*) — уміння сперечатися, з метою переконати свого супротивника

еритроскоп (*гр.*) — рід окулярів, через які зелена рослина виглядає червоною; взагалі скла, що змінюють закраску

ерль (*анг.*) — граф

ермітаж (*гр. фр.*) — захист, самітний будиночок (в саді, парку); мистецько-історичний музей (в Ленінграді [Петербурзі]); французьке вино

еровія (*лат.*) — жолобина; жолобіння землі водою

Ерос (*гр.*) — бог любови; любов

еротематика (*гр.*) — наведення питаннями до бажаної відповіди

еротизм (*гр.*) — половий наклін; літературний напрям, що описує любовні пригоди

еротика (*гр.*) — любовна поезія

еротичний (*гр.*) — любовний, сластолюбний

еротоманія (*гр.*) — душевна недуга, коли людину охоплюють думки лише про кохання; любовний шал

ерудит (*лат.*) — учений, начитаний, освічений

ерудиція (*лат.*) — вченість, вишколення в однім напрямку

ерупція (*лат.*) — вибух із землі

ерцгерцоґ (*н.*) — великий князь

есдек — скор. — с.-д. — соціяль-демократ

есенція (*лат.*) — зміст, основа; випис; вивар; етеричний олій

есенціональний (*лат.*) — змістовний; поживний, сильний

есер — скор. — с.-р. соціяль-революціонер

ескадра (*фр.*) — частина, відділ воєнних кораблів ріжного призначення, що плаває під командою одного начальника

ескадрон (*фр.*) — відділ кінноти

ескамотувати (*фр.*) — зручно сховати (при всіх); вкрасти

ескапада (*фр.*) — легковажний збиток, сваволля; неправильний скок коня

ескіз (*фр.*) — нарис, начерк (мистецького або письменницького твору)

есконт (*фр.*) — зниження відсотків при виплаті належности передчасно

ескорта (*фр.*) — прибічна сторожа; варта

ескортувати (*фр.*) — відставляти в супроводі збройної сторожі;

ескуда (*ісп.*) — золота, срібна, мідяна монета

Ескулап (*гр.*) — бог лікування; жартовлива назва лікаря

еспаньолка (*фр.*) — коротенька гострувата борідка

есперанто (*фр.*) — всесвітня штучна мова, уложена др. Заменгофом

есплянада (*фр.*) — штучна площа перед великими будівлями, твердинею, валами

еспресіво (*іт.*) — виразно (муз.)

еспрі (*фр.*) — розум; дух; дотеп

естамп (*фр.*) — відбиток; знимка картини різбленої на міді або на дереві

естафета (*фр.*) — лист пересланий окремим післанцем

естетизм (*гр.*) — почуття краси, стремління до краси; напрям у мистецтві, що дбає лише про красу твору

естететик (*гр.*) — знавець краси, мистецтва

естетика (*гр.*) — наука про красу в природі, мистецтві та взаємовідносини між красою і життям

естетичний (*гр.*) — чудовий, гарний, чепурний

естрада (*фр.*) — підвисшення, поміст для вистав, концертів, промовців тощо

есхатольогія (*гр.*) — наука про смерть, страшний суд і позагробове життя

етаблюватися (*фр.*) — урядкуватися, закладати крамницю, канцелярію, фабрику

етаж (*фр.*) — поверх

етажерка (*фр.*) — полички на книжки, поверхівка

етап (*фр.*) — місце зупинки для військових відділів, пересильних арештантів; віддалення зупинки від зупинки; доба розвитку якоїбудь події

етат (*фр.*) — стан, платня урядовців; спис прибутків і видатків, бюджет

етатизм (*лат.*) — удержавлення торговлі; ведення промислових підприємств державою

етатовий (*фр.*) — сталий

етер (*гр.*) — повітря, воздух; летюча рідина, що повстає від сполуки квасу з алькоголем; безважна прозора річовина, що виповнює цілий світ

етеризувати (*лат.*) — знечулювати етером

етеричний (*лат.*) — воздушний, летючий, війний

етерифікація (*лат.*) — заміна на етер

етероманія (*гр.*) — хворублива звичка нюхати етер (для подражнення нервів)

етика (*гр.*) — наука про обичайність, честь і обовязки людини

етикета (*фр.*) — звичаї, приписи поведінки в товаристві, церемонії; картка (іноді реклямова) з написом на річах, що саме в них міститься

етилен (*гр.*) – газ зложений з вугля і водня; складова частина світляного газу

етимольогія (*гр.*) — наука, що розглядає походження слів, їх зміну та взаємовідношення

етичний (*гр.*) — чесний, моральний, обичаєвий

етіольогія (*гр.*) — наука про походження хворіб

етногонія (*гр.*) — наука про походження народів

етнограф (*гр.*) — народознавець

етнографічний (*гр.*) — збір мистецьких виробів, приладів, одежі ріжних народів, що говорять за їх життя

етнографія (*гр.*) — народознавство, опис життя-буття ріжних народів

етнольогія (*гр.*) — наука, що досліджує ріжниці між племенами, народами, расами в культурному і фізичному відношеннях

етнофагія (*гр.*) — людожерство

етнофобія (*гр.*) — ненависть до чужоземців

етогнозія (*гр.*) — наука про звичаї та обичаї

етольогія (*гр.*) — наука про поняття моральности і обичаїв

етуаль (*фр.*) — зірка; модна артистка

етюд (*фр.*) — начерк; музична вправа (у виді легкого до виконання музичного твору)

ефеб (*гр.*) — юнак

ефез (*н.*) — ручка, держак

ефект (*лат.*) — враження, вплив, наслідок ділання

ефекти (*лат.*) — вартісні папери

ефективний (*фр.*) — дійсний, існуючий

ефектовний (*лат.*) — такий, що викликує враження

ефемериди (*гр.*) — метелики, що живуть один день; все, що скоро зникає; щоденні часописи; астрономічні записки, що подають з дня на день положення сонця, звізд і планет

ефемерний (*гр.*) — скороминучий, нетривкий, однодневний

ефіяльт (*гр.*) — зрадник

ефор (*гр.*) — достойник, що чував над поведенням і моральністю королів і урядовців;

ефенді (*тур.*) — титул турецьких достойників

ехінокок (*лат.*) — округла, велика глиста (у псів); іноді передається людям

ехо (*гр.*) — відгомін, луна

ехометр (*гр.*) — прилад до міренння звуків

ешафот (*фр.*) — поміст, на якому виконують (прилюдно) смертну кару

ешелон (*фр.*) — військова частина приділена до вантаження в подорож; громада людий, котру спільно перевозять під опікою влади.

Є.

Євангелик (*гр.*) — протестант; той, що визнає науку Лютера, Кальвіна (про християнство)

евангеліст (*гр.*) — той, що написав книгу про життя і науку Христа (Лука, Матвій, Марк, Іоан)

евангелія (*гр.*) — чотири книги Нового Завіта, де записано життя і науку Христа

евангельський (*гр.*) — є. оповідання; є. правди, істини

Еврей (*гр.*) — Жид

еврейський (*гр.*) — жидівський (Біблія писана еврейською мовою, почасти арамейською

евреїзм (*гр.*) — запозичений з жидівського (слово, вираз)

египтольог (*гр.*) — знавець египетської старини (історії, мистецтва, будівництва тощо)

египтольогія (*гр.*) — наука про египетську старовину

Егова (*ев.*) — еврейське імя Бога

еґер (*н.*) — стрілець, піхотинець

еґермайстер (*н.*) — начальник стрільців; надворний титул

еґомосць (*лат.*) — священик, панотець

едваб (*н.*) — шовк

езуїт (*лат.*) — член Христового ордену (основник Ігнатій Лойола); хитрун, підступна, лукава, жорстока людина

езуїтство (*лат.*) — лицемірство; протиприродність; провідна гадка — „мета оправдує засоби“

езуїтський (*лат.*) — фалшивий, хитрий, підступний, лукавий, жорстокий

ектенія (*гр.*) — молитви з просьбою у Службі Божій

елей (*гр.*) — оливкове масло

елісейські поля (*гр.*) — в грецьких народніх переказах чудова нива, де раюють праведні душі; в Парижі довга й широка алея — місце прогулянок

емерлик (*тур.*) — турецька монета

ена (*яп.*) — японська срібна монета

епархія (*гр.*) — намісництво; церковна адміністративна округа

епархіяльний (*гр.*) — що належить до епархії (школи, маєтки, збір духовних округи)

епископ (*гр.*) — висший духовний достойник, архієрей

єпископальна церква (*лат.*) — державна церква в Англії, на чолі якої стоїть король і єпископи

єпископат (*гр.*) — збір єпископів; влада єпископа; посвячення на єпископа

єрарх (*гр.*) — настоятель; прелат

єрархія (*гр.*) — загал духовних степенів; єрархія духовна, військова, уряднича; послідовність старшинства

єрей (*гр.*) — священик, піп

єреміяда — скарга, нарікання, жаль, голосіння (від ім. пророка Єремії)

єресіярх (*гр.*) — основник, провідник секти або єресі

єресь (*гр.*) — відступлення від основних наук пануючої віри; ухилення від загально вживаних поглядів у науці, умілості тощо

єретик (*гр.*) — прихильник єресі, недовірок, відступник

єретичний (*гр.*) — відступний; той, що належить або думає, як єретик

єрихонська труба — труба, від голосу якої завалилися стіни твердині Єрихон (в Юдеї); взагалі — той, хто має сильний голос і пересаджує в користуванні ним

єрогліфи (*гр.*) — давнє (єгипетське, мексиканське, китайське) письмо, в якому замість слів, складів, речень уживали малюнки або складні знаки; письмо, яке надто тяжко читати

єромантія (*гр.*) — старовинне грецьке й римське ворожіння по жертовних тваринах

єромонах (*гр.*) — священик-монах

єрофант (*гр.*) — верховний жрець богині хліборобства (Церери)

єси (*сл.*) — уживається в поважній мові („Добре єси, мій кобзарю, добре, батьку, робиш...“)

єфрейтор (*н.*) — перший чин у війську (російському)

єхидкуватий (*гр.*) — злісний, непевний

єхидна (єхида) (*гр.*) — в старовинних грецьких переказах страхіття — напівжінка, напівгадюка; мати всяких потвор; нещира, лиха, шкідлива людина

єхидний (*гр.*) — уїдливий, уразливий, лихий, нещирий

єхидно (*гр.*) — злісно, уїдливо.

Ж.

Жабот (*фр.*) — легкий, шовковий фалдований кусник, що колись носили, як прикрасу на шиї, грудях; краватка

жак (*фр.*) — хлопець, школяр; селянин

жакерія (*фр.*) — селянське повстання у Франції (1358 р.) проти шляхти

жакет (*фр.*) — короткий, отвертий сурдут; жіноча верхня одіж

жалон — тичка, віха, кілок

жалюзі (*фр.*) — завіси на вікна з поземих планок, крізь щілинки переходить до кімнати світло і свіже повітря; бляшана засувна завіса на вікна і двері крамниць

жандарм (*фр.*) — в середніх віках вояк з прибічної сторожи французьких королів; жовнір державної, військової поліції

жандармерія (*фр.*) — озброєна кіннота; революційна міліція у Франції; поліційна влада в державі

жанр (*фр.*) — побутове малярство

жанрист (*фр.*) — побутовий маляр

жарґон (*фр.*) — зіпсована говірка; штучна мова, яку розуміють лише ті, що умовилися так говорити (злодійська говірка)

жардінєра (*фр.*) — кіш, підставка на цвіти

жасмін (*фр.*) — високий кущ із запашним білим квіттям

жезл — патериця, бунчук

желе (*фр.*) — студенець; солодка овочева страва, до якої додають желятини, щоби вона застигла; драглі

желятина (*фр.*) — рибячий клей; вживається до прозорих політур, до склеювання, в куховарстві

жемчуг (*сх.*) — самоцвіт, перла

жемчужний — перловий

женада (*фр.*) — несміливість, соромливість, силування

жентиця (*рум.*) — сироватка з овечого молока

женуватися (*фр.*) — соромитися, стидатися, вязатися

жерміналь (*фр.*) — перший весняний місяць французького революційного календаря (21. березня — 19. квітня); назва повісти з життя шахтарів (Золі)

жест (*фр.*) — рух тіла, рук для пояснення, підкреслення слова, гадки; мига, движок, відрух

жестикулювати (*фр.*) — помагати собі в мові, для оживлення її, відповідними рухами рук

жестикуляція (*фр.*) — уживання відповідних рухів підчас говорення

жетони (*фр.*) — металеві, кістяні або дерев'яні кружечки, які колись вживалися при рахунку (поки не знали цифр); тепер — бляшані відзнаки, медалі (на згадку про якусь подію); личман, дукач

жилет (*фр.*) — камізелька, лейбик

жилетка (*анг.*) — безпечна машинка (прилад) до голення

жирафа (*ар.*) — довгошия висока тварина з паристокопитих, ясно-жовтого кольору з чорними плямами (в Африці)

живіо (*срб.*) — хай живе!

жірандоль (*фр.*) — висячий свічник, павук

жірант (*іт.*) — ручитель

жіро (*іт.*) — передача векселя в треті руки через підпис на відворотній стороні

жірове конто — векслевий кредит в банку

жірондисти (*фр.*) — поміркована республіканська партія за часів першої французької революції; джерело гарних промовців

жірувати (*іт.*) — переказувати, уступати вексель другому, поручати виплату векселя

жовна — ґулі, скрофули

жокей (*анг.*) — той, що править конем підчас перегонів; хлопець до коней

жокейка (*анг.*) — мягка ріжнобарвна з великим дашком шапочка жокея

жолдак (*н.*) — наємний вояк

жонґлер (*фр.*) — штукар, що вміє підкидати і ловити водночас декілька предметів, іноді небезпечних

жонкіль (*фр.*) — відміна цвітки нарциза

жоржина (*лат.*) — американська цвітка — далія

жулік (*мос.*) — уличник, злодюжка

жупа (*н.*) — копальня солі

жупан (*лат.*) — верхня одіж

жупан (*уг.*) — намісник краю (на Угорщині, у Сербів)

жупел — пекельна сірка

журнал (*фр.*) — дневник до записування вхідних і вихідних паперів; протоколи засідань наукової, громадської установи; шкільний дневник; видання (в письменництві, мистецтві, моді), що виходить місячниками, тижневиками

журналіст (*фр.*) — денникар, газетяр

журналістика (*фр.*) — денникарство; нещоденне видавництво

журнальний (*фр.*) — дневникарський, газетярський

журфікс (*фр.*) — день, призначений для гостей; забава

жюрі (*фр.*) — суд присяжних у Франції; зібрання літературних, мистецьких знавців, що присуджує нагороду за найкращий твір, працю.

З.

Заасекурувати (*фр.*) — забезпечити

заасекурований (*фр.*) — забезпечений

заафері ваний (*фр.*) — заклопотаний, змішаний, занятий

забалотувати (*фр.*) — невибрати кого через голосування

забарикадувати (*фр.*) — загородити дорогу для самооборони

забастовка (*мос.*) — припинення праці, як знак протесту (проти визиску, недотримання умови тощо), штрайк

забастувати (*мос.*) — припинити працю, штрайкувати

забобони (*уг.*) — пересуди; віра в чари, ворожбу, закляття, нашепти тощо

задруга (*серб.*) — громада з кількох родин, що зобовязалася підтримувати себе у всіх ділянках життя (у південних словянських країнах)

заженований (*фр.*) — засоромлений, заклопотаний

зайдель (*н.*) — мірка (півлітрова), склянка

заінтересувати (*лат.*) — зацікавити, притягнути

заінтиригувати (*фр.*) — зацікавлювати, зачепити

закасувати (*н.*) — перевисшити, приголомшити

закулісний (*фр.*) — потайний, скритий, позаплічний

залп (*лат.*) — збірне стріляння відділу війська (піхоти, артилерії) на чиюсь честь

заля (*н.*) — велика кімната (на збори, вистави, приняття тощо); вітальня

замша (*н.*) — мягко виправлена шкура з оленя, лося; вживається на рукавички, гаманці, черевики тощо

заопініювати (*лат.*) — поручити, висловити свою гадку

запатеадо (*ісп.*) — іспанський танець, в якому такт вибивається ногами

заптія (*тур.*) — поліціянт в Турції

Заратустра *(пер.)* — „Так говорить Заратустра" — твір філософа Фридриха Ніцше

зарбат *(ар.)* — клепало, брязкальце, при помочі якого на Сході скликувано християн; дзвонення було заборонене

захристія (*лат.*) — кімната за вівтарем, де вбирається священик до богослуження

захристіян (*лат.*) — паламар

заштатний *(н. мос.)* — звільнений зі служби (по вислузі або за кару)

зблязований (*фр.*) — зужитий; втомлений

здебушований (*фр.*) — знищений розгульним життям

здеґенерований (*лат.*) — звироднілий

здеклярований (*фр.*) — рішений; згідний; ясний

здефравдувати — спроневірити, вкрасти довірене

зебра *(ет.)* — тварина з непаристокопитих, відміна коней; має білі й чорні смуги на жовтуватій шкурі (в Африці)

зебу *(інд.)* — горбатий віл, дуже витривалий і стрибає як кінь (в Азії та Африці)

Зевс *(гр.)* — найвисший бог; отець богів, людей, світла, правди, державности (у стар. Греції)

зекономити (*лат.*) — заощадити; здержуватися

зелот (*гр.*) — загорілець; жидівський повстанець проти римського панування над Юдеєю

зельтерська вода — луговуглекисла мінеральна вода з домішкою соди; штучна вода, якої вживається для кращого травлення

зенд *(пер.)* — староперська (середньоіранська) мова

Зендавеста (*пер.*) — святі книжки староперської релігії, написані Зороастром; існування двох духів — добра і зла

Зенди *(пер.)* — нащадки колишніх Парсів, Ґвебрів

зеніт *(ар.)* — найвища точка неба над нашими головами; взагалі — найвища точка, вершок (слави)

зенітний дощ (*лат.*) — тропічний дощ, який паде, коли сонце знаходиться в зеніті

зеро (*фр.*) — нуль

зефір (*гр.*) — лагідний вітер (західний, полудневий)

зефір (*іт.*) — легка, тонка бавовняна тканина

зефірозо (*іт.*) — легенько (в музиці)

зецер (*н.*) — складач (в друкарні), наборщик

зиґзаґ (*фр.*) — кривулька, ламана лінія (у види блискавки)

вимольогія *(гр.)* — наука про мусування

вимоплазма *(гр.)* — ество в зернятах, в клітинах, що викликує мусування

вимотехніка (*гр.*) — наука о промислі, що використує мусування (вина, горівки, дріжджі тощо)

виндикіти (*ар.*) — вільнодумці, безбожники у магометанів

зіґля (*лат.*) — початкові букви кількох слів (В. У. Ц. К. — всеукраїнський центральний комітет)

зіґнорувати (*лат.*) — злегковажити, не звертати уваги, бути байдужим

зманєрований *(фр.)* — неприродний; штучний; зіпсований, маніжний

змасакрувати *(фр.)* — знищити, вимордувати; порубати до крови

зматеріялізований (*лат.*) — втіленний; той, що не дбає за духове життя, а догоджує тілесному

зоантропія *(гр.)* — божевілля, коли хорий уявляє, що він є звіром

зодіяк *(гр.)* — ряд сузір, що розмістилися по небесному рівнику; згідно з місяцями року Зодіяк ще в далекій старовині поділено на 12 сузір (Баран, Телець, Близнюки, Рак, Лев, Діва, Вага, Скорпіон, Стрілець, Козоріг, Водолій, Риби)

зоїзм *(гр.)* — життя звірят

Зоїл (*гр.*) — грецький промовець, зловтішний критик Гомера (III в. до Хр.); злобний, завидний критик

золотник (*н.*) — російський тягарець ($4^1/_4$ грамів)

зона (*н.*) — смуга земної кулі між двома (в уяві) рівнобіжними колами, пояс; невтральна смуга землі між двома державами

зонар (*гр.*) — чорний пояс, який мусіли носити християни і жиди (в Турції), щоби відріжнятися від магометанів

зонд (*фр.*) — прилад до мірення глибини; лікарський прилад для досліджування ран і заглублин тіла; в торговлі зерном прилад, яким, не розвязуючи мішка, дістають прібку

зондувати (*фр.*) — міряти глибінь; досліджувати, розвідувати; пробувати

зоо — (*гр.*) — приставка до слів у значінні: звіро —

зообіольогія (*гр.*) — наука про життя звірят

зоогенія (*гр.*) — наука про повставання звірят

зоогеографія (*гр.*) — наука про географічне розміщення звірят

зоогнозія (*гр.)* — природнича історія звірят

зоографія (*гр.*) — опис звірят

зоодинаміка (*гр.*) — життєва сила звірят

зоолятрія (*гр.*) — віддавання звірятам божеської пошани

зоольог (*гр.*) — знавець, дослідник життя звірят

зоольогія (*гр.*) — наука про звірят

зоомагнетизм (*гр.*) — звіриний магнетизм

зооморфізм (*гр.*) — уподібнення людини або божества до звірини; переміна людини на звіря; роблення прикрас у виді звірів

зооморфічний (*гр.*) — подібний до звіря

зоопластика (*гр.*) — різблення прикрас у виді звірят

зоопсихольогія (*гр.*) — наука, що досліджує прояви духового, розумового життя у звірят

зоотерапія (*гр.*) — наука про лікування звірят

зоотомія (*гр.*) — наука про будову звірят; краяння звірят (з науковою метою)

зоофеноменольогія (*гр.*) — наука про життєві явища у здорових і хворих звірят

зоофізика (*гр.*) — наука, що досліджує природничі прикмети у звірини

зоохемія (*гр.*) — наука, що досліджує (хемічно) складові клітини тіла звіряти

зорганізувати (*лат.*) — влаштувати; зібрати; приготовити

зорієнтуватися (*лат.*) — розпізнатися; познайомитися (зі справою); вивязатися (з добрим успіхом)

зреалізувати (*лат.*) — здійснити; закінчити

зредукувати (*лат.*) — зменшити

зрезиґнувати (*лат.*) — виріктися, відступити (від чогось); зректися, уступитися

зреформувати (*лат.*) — переробити, змінити

зуави (*ар.*) — військо в Альжірі (в Африці) під командою французьких старшин; альжірська піхота зложена з французів, але убрана як і місцеве військо

зубр (*лат.*) — відміна дикого бика

зурна (*пер.*) — східний музичний дутий інструмент

зухштольня (*н.*) — хідник у шахтах

зфабрикувати (*лат.*) — зробити, виконати; підробити; видумати

зформований (*лат.*) — приготовлений, зложений

зформувати (*лат.*) — надати відповідний вигляд; уложити

зформульований (*лат.*) — окреслений; уложений

зформулювати (*лат.*) — окреслититити; висловитися (як слід), уложити (речення, урядовий папір тощо).

I.

Іберменш (*н.*) — надлюдина; розумна, талановита, висока духом людина (з наукових шукань філософа Ніцше)

ібіс (*гр.*) — білий з темною головою і шиєю африканський болотяний птах; Єгиптяне в старовину почитали його, як божество

ібн (*ар.*) — син

ігумен (*гр.*) — настоятель мужеського монастиря

ігуменя (*гр.*) — настоятелька женського монастиря

іґнорант (*лат.*) — неук, незнайко

іґноранція (*лат.*) — невміння, неуцтво

іґнорувати (*лат.*) — нехтувати, легковажити, не признавати

іґо (*мос.*) — ярмо́, неволя

ідеал (*гр.*) — недосяжна, вимріяна річ; взір, праобраз; мрія

ідеалізм (*гр.*) — науковий світогляд, по думці якого ідеальний (вимріяний) світ лежить поза нами і до нього муситься стреміти; мистецтво мусить давати не дійсність а мрію; реальний ідеалізм — світогляд, що хоче получити дійсність з ідеалом; безкористовна праця для добра загалу

ідеалізувати (*гр. лат.*) — уявляти собі дещо далеко кращим, ніж воно є в дійсності

ідеаліст (*лат.*) — мрійник

ідеалістичний (*лат.*) — твір, наука, поняття

ідеальний (*гр.*) — зразковий, найдосконаліший, вимріяний

ідейність (*гр.*) — завзяття, віра в краще

ідентифікація (*лат.*) — утотожнювання

ідентифікувати (*лат.*) — утотожнювати; вважати два предмети однаковими

ідентичний (*лат.*) — згідний, однаковий, рівнозначний, тотожній

ідентичність (*лат.*) — тотожність

ідеогенія (*гр.*) — наука про повставання понять, уявлень

ідеографія (*гр.*) — письмо, в якому замість букв уживається умовних знаків

ідеольог (*гр.*) — учений, що опанував цілу низку думок (ідей) певної ділянки людської творчости; виразник певної думки, провідник у боротьбі за її здійснення

ідеольогічний (*гр.*) — провідний

ідеольогія (*гр.*) — наука про ідеї, їх походження і значіння; низка (система) думок і змагань певної суспільної верстви, організації, окремої людини

ідеомоторичний осередок (*лат.*) — місце в людському мізку, яке викликує рухи тіла; ідеомоторичні рухи — мимовільні рухи

ідея (*гр.*) — думка; головна, провідна думка твору; поняття, помисл

іди (*лат.*) — 15. день березня, травня, липня і жовтня та 13. день інших місяців (по нов. стилю)

ідилічний (*гр.*) — звичайний, хутірський, пастуший; наївний

ідилія (*гр.*) — невеликий вірш, оповідання, що змальовують безтурботне, спокійне життя; безтурботність

ідіом (*гр.*) — говірка, наріччя

ідіоматографія (*гр.*) — опис говірок, досліджування їх

ідіоматольогія (*гр.*) — наука про говірки, наріччя

ідіопатичний (*гр.*) — самостійний, незалежний

ідіоплазма (*гр.*) — частина зародка

ідіосинкразія (*гр.*) — своєрідна вроджена відраза до до певних чуттєвих подражнень; неприймання прим. хініни, суниць; відраза до барви, запаху

ідіот (*гр.*) — дурнуватий, дурень

ідіотизм (*гр.*) — дурнуватість, дурниця, нісенітниця

ідіотикон (*гр.*) — слівник певної говірки, наріччя

ідіотичний (*гр.*) — дурнуватий; недоладний

ідол (*гр.*) — божок, бовван, бовдур

ідолопоклонник — поганин

ідолятрія (*гр.*) — ідолопоклонство, поганство

ізмарагд (*гр.*) — самоцвіт зеленої барви

ізо (*гр.*) — приставка до слова в значінні — рівний

ізобари (*гр.*) — лінії на мапі (земної кулі), що лучать місцевості з однаковим тисненням повітря

ізобати (*гр.*) — лінії на мапі (земної кулі), що лучать води (моря, океани) з однаковою глибиною

ізогони (*гр.*) — лінії, що лучать місця, на яких магнетична вказівка однаково збочує (на мапах земної кулі)

ізографія (*гр.*) — вірне наслідування старих рукописів

ізодинами (*гр.*) — лінії, що лучать місцевості з рівною магнетичною силою (на мапах земної кулі)

ізоклінальний (*гр.*) — однаково похилий (верстви землі)

ізолювати (*лат.*) — відділювати, відокремлювати, забезпечувати

ізолятор (*фр.*) — лихий провідник електричности; відокремлене помешкання, де містяться заразні хворі; кімнати - одиночки в лічницях для божевільних; забезпечник на телеграфічних стовпах

ізоляція (*лат.*) — роз'єднання, відокремлення; відлучення наелектризованого тіла; ізольований дріт — обмотаний лихим провідником електричної сили (шовком, воском, ґумою)

ізомери (*гр.*) — тіла, що мають однаковий хемічний склад, а ріжні прикмети

ізометричний (*гр.*) — рівномірний

ізоморфічний (*гр.*) — подібний, однаковий

ізоморфізм (*гр.*) — подібність

ізономія (*гр.*) — рівноправність

ізопатія (*гр.*) — лікування недуг при помочі щеплення тих самих заразків лише в малій кількості (щеплення проти віспи, скаженини)

ізотерми (*гр.*) — лінії на мапі земної кулі, що лучать місця з однаковою пересічною річною температурою

ізотипи (*гр.*) — хемічні первні, які мають однакові хемічні прикмети

ізотипія (*гр.*) — спосіб роблення кліш до друку

ізотропічний (*гр.*) — однородний

ізохімени (*гр.*) — лінії на мапі земної кулі, що лучать місця з однаковою пересічною температурою в зимі

ізохроматичний (*гр.*) — однаково закрашений

ізохронічний (*гр.*) — рівночасний

ізраїль (*єв.*) — богоборець, прозвище біблійного Якова; звідси пішла назва єврейського народу—ізраїльтяни

ізраїльський (*єв.*) — єврейський, старожидівський

ізумруд (*пер.*) — ізмарагд, самоцвіт зеленої барви

ікона (*гр.*) — святий образ

іконографія (*гр.*) — наука про старовинні образи, статуї; наука про христіянське мистецтво

іконоклясти (*гр.*) — іконоборці, секта у Візантії (VIII і IX ст.), що не признавала образів у церкві

іконольоґія (*гр.*) — наука про символічне святе мистецтво

іконостас (*гр.*) — стіна зі святими образами, що відділює вівтар від решти церкви

ікос (*гр.*) — пісня в акафисті

ікосаедр (*гр.*) — правильний двадцятистінник

ікс (*лат.*) — буква X = 10

ікс-проміння — Рентґенівські проміння — невидимі проміння світла, які переходять через усі непрозорі тіла за виїмком металів і костей; така прикмета дає можливість світлити ушкодження в нутрі тіла

Іліяда (*гр.*) — назва героїчної поеми Гомера про війну давніх Греків з Троянцями

іллеґальний (*лат.*) — незаконний

іллогістичний (*гр.*) — незрозумілий

ілюзіон (*н. лат.*) — перший кіновий апарат; чарівний ліхтар

ілюзіонізм (*лат.*) — науковий світогляд, який уважає зовнішній світ, середовище, за продукт нашого уявлення

ілюзія (*лат.*) — омана; порожня, даремна надія, химерна мрія; мара

ілюзорний (*лат.*) — збудований на ілюзії, позірний

ілюмінати (*лат.*) — члени товариства (в Баварії) для поширення освіти; сектанти, які шукали для своєї душі божого світла і вірили в духів

ілюмінатор (*лат.*) — вікно в окремій кімнаті (каюті) на кораблі; мистець маляр

ілюмінація (*лат.*) — урочисте освітлення ріжнобарвними вогнями будинків, вулиць або цілого міста; малювання фарбами

ілюмінувати (*лат.*) — освітлювати; прикрашувати барвними малюнками

ілюстратор (*лат.*) — рисовник; той, що пояснює

ілюстрація (*лат.*) — рисунок; допомічний рисунок (в повісті, в журналі), що доповнює зміст; подія, яка освітлює думку; пояснення

ілюструвати (*лат.*) — прикрашувати, пояснювати зміст рисунками; вияснювати

імаґінація (*лат.*) — уява, химера, примари

імаґінувати (*лат.*) — уявляти, видумувати

імам (*ар.*) — духовний голова у магометанів; духовний і світський голова (каліф); магометанський священик

імамат (*ар.*) — духовна і світська влада пророка Магомета; доба панування в Медині 12-ох каліфів

іматрикуляція (*лат*) — вписання студентів до високих шкіл; урочисте проголошення вписів; вписання до метрикальних книг

імбір (*н.*) — тропікова рослина, коріння якої вживають, як приправу до печива, страв, горівки

імброльйо (*іт.*) — метушня, плутанина; получення двох ріжнотактових музичних творів

іміґрант (*лат.*) — переселенець, новоселець

іміґрація (*лат.*) — переселення з іншої країни; наплив чужої людности

іміґрувати (*лат.*) — переселюватися

імітатор (*лат.*) — той, що добре наслідує, підробник

імітація (*лат.*) — наслідування, підробка

імітувати (*лат.*) — наслідувати, підробляти

імманентний (*лат.*) — внутрішній; приступний до пізнання; трівкий

імматеріялізм (*лат.*) — науковий світогляд, що заперечує існування матерії; існує лише дух, що відіграє головну ролю у житті

імматеріяльний (*лат.*) — духовий, нетілесний

іммобілізація (*лат.*) — обертання рухомого майна у нерухоме; знечулення частин тіла при операції

іммортель (*фр.*) — сухоцвіт, безсмертник

іммунізувати (*лат.*) — забезпечити від недуги; звільнити сконфісковані друки

іммутація (*лат.*) — зміна, перетворення

імператив (*лат.*) — форма дієслова, наказуючий спосіб; вимога, загальне правило; примусовий моральний припис

імператор (*лат.*) — цісар, володар, цар

імперія (*лат.*) — царство, государство, на чолі якого стоїть імператор

імперіял — російський золотий гріш (15 рублів); полуімперіял — півімперіял ($7^1/_2$ рубля); великий формат паперу

імперіялізм (*лат.*) — лад у державі, коли панує не закон а самоволя володаря, який спірається на військо; змагання держави поширити свої впливи, межі, коштом інших держав, народів; стремління панувати над світом силою

імперіяліст (*лат.*) — сторонник імперіялізму

імперіялістичний (*лат.*) — державницький

імпертиненція (*лат.*) — безличність, нахабність

імпертинент (*лат.*) — нахаба

імперфект (*лат.*) — форма дієслова, минувший недоконаний час

імперфекція (*лат.*) — хиба, недокладність

імпет (*лат.*) — пал, палкість, прудкість

імпетуозо (*іт.*) — бурхливо, палко (в музиці)

імпозантний (*лат.*) — визначний, величний

імпозантність (*лат.*) — величність

імпонувати (*лат.*) — робити враження, звертати на себе увагу; пишатися, чванитися

імпорт (*лат.*) — привіз, довіз закордонних товарів

імпотент (*лат.*) — немічний (полово); нездара

імпотенція (*лат.*) — недолужність; полова неміч; безсилля

імпреґнація (*лат.*) — насит пористого тіла хемічним розпуском

імпреґнувати (*лат.*) — напускати пористе, волокнисте тіло хемічною рідиною (патички від сірників, щоби краще горіли)

імпреза (*іт.*) — підприємство, замисел

імпресаріо (*іт.*) — підприємець (театральний, концертовий, цирковий)

імпресіонізм (*лат.*) — напрямок у письменстві, мистецтві, що змальовує у своїх творах пережиті враження до найдрібніших відтінків

імпресія (*лат.*) — враження; натиск, вплив

імпровізатор (*лат.*) — той, що співає, грає або говорить без приготовлення; надхнений

імпровізація (*лат.*) — твір виконаний без попереднього приготовлення

імпровізувати (*лат.*) — творити і виконувати під впливом надхнення; зробити щобудь нашвидку, наборзі; вигадувати

імпульс (*лат.*) — спонука, подражнення, почин

імпульсивний (*лат.*) — похопний, вражливий

імпульсивність (*лат.*) — вражливість, похопність

імпутувати (*лат.*) — вмавляти, посуджувати

інавґурація (*лат.*) — урочисте відкриття, закладини; посвячення; інавґураційна праця — наукова розвідка для осягнення титулу доктора

інавґурувати (*лат.*) — урочисто починати, відкривати

інвазія (*лат.*) — напад, наїзд

інвалід (*лат.*) — людина нездібна до праці (через старість, каліцтво); вояк-каліка, непридатний до служби

інвектива (*фр.*) — образливий закид, зневага

інвентар (*лат.*) — спис рухомого і нерухомого майна; господарська худоба

інвентаризувати (*лат.*) — списувати, робити інвентар

інвентура (*лат.*) — спис усього, що в даній хвилі є на складі, в крамниці

інверсія (*лат.*) — переставка слів, зміна

інвеститура (*лат.*) — урочисте надання світською владою права до заряду парохією, дієцезією і приналежними до неї добрами

інвестиція (*лат.*) — вложення грошей в підприємство, публичні роботи; вклад

інвіґіляція (*лат.*) — надзір, слідження, догляд

інвокація (*лат.*) — просьба; урочиста молитва

інволюція (*лат.*) — назадництво

інгалятор (*лат.*) — прилад для вдихування водної пари зі сіллю (лікування горла)

інгаляція (*лат.*) — спосіб лікування (горляних недуг) через вдихування ліків у виді пари, газу, порошку

інгеренція (*лат.*) — приналежність; невідлучність (матерія і тягар

інґеренція (*лат.*) — вплив, право контролі

інґредієнція (*лат.*) — складова частина ліку, домішка

індаґація (*лат.*) — слідство, досліджування, допит

індаґувати (*лат.*) — допитувати

індекс (*гр.*) — покажчик; спис заборонених книжок (духовною і світською цензурою); студентський записник, де записуються вислухані виклади

індемнізація (*лат.*) — відшкодовання, сплата

індепендент (*лат.*) — незалежний

індепенденти (*лат.*) — сектанти XVII ст. (в Англії), що визнавали лише св. Письмо і не підлягали англіканським епископам

індетермінізм (*лат.*) — науковий погляд про необмеженість людської волі

індивідуалізація (*лат.*) — відокремлення особи; узгляднення прикмет, вдачі кожної одиниці

індивідуалізм (*лат.*) — науковий погляд, що вимагає від кожного члена громади незалежної, відокремленої діяльности для задоволення своїх власних потреб; нічим необмежений розвиток одиниці

індивідуаліст (*лат.*) — прихильник індивідуалізму; індивідуалістичне господарство — окремішне господарство, де господар є власником і здобутків праці

індивідуальний (*лат.*) — особистий, окремішний, сам для себе

індивідуальність (*лат.*) — загал усіх прикмет, що властиві одній особі і відріжняють її від других; особистість, славетна особа

індивідуум (*лат.*) — осібняк, одиниця; хуліґан

індиґенат (*лат.*) — право приналежности, горожанство

індиґо (*ісп.*) — тропікова рослина, з якої виробляють синю фарбу

індикатив (*лат.*) — означений спосіб

індикатор (*лат.*) — прилад, що показує тиснення пари в паровій машині

індикт (*лат.*) — протяг пятнадцяти літ

індиферентизм (*лат.*) — байдужність, рівнодушність

індиферентний (*лат.*) — байдужий, млявий, нецікавий

індоевропейські мови — мови спільного походження; майже всі мови европейських народів і декотрих азійських

індоленція (*лат.*) — нездарність; безсердечність, притуплення; лінивство

індосамент (*іт.*) — уступлення векселя через підпис на відворотній стороні

індуктивний (*лат.*) — досвідний; і. науки — природничі досвідні науки

індукція (*лат.*) — послідовний досвід від подробиць до цілости; розумування на підставі досвідів; електрична індукція — збудження електричної сили в провідниках при помочі наелектризованих тіл або магнету

індульґенція (*лат.*) — відпущення гріхів; папська грамота, що розгрішувала (минулі й майбутні гріхи)

індустрія (*лат.*) — промисл

індустріялівація (*лат.*) — упромисловлення

індустріялізм (*лат.*) — перевага промислової праці в господарському житті країни

індустріяльний (*лат.*) — промисловий

інертний (*лат.*) — нерухомий, млявий, бездіяльний

інерція (*лат.*) — млявість, нездатність; властивість річей зберігати спокій, доки якась зовнішня сила не порушить його, або рухатися в одному напрямку, доки цьому не перешкодить стороння сила

інектор (*лат.*) — прилад, яким подають воду до машинових кітлів; прилад до вприскування

інекція (*лат.*) — вприскування ліків в тіло, дожильне вприскування

інженер (*фр.*) — технік, що практично здійснює здобутки наук, як фізика, механіка, хемія, електротехніка, будівництво тощо

інжир (*тур.*) — винна ягода, сушениці з овочів смоковниці, фіґового дерева (в півд. Европі, Африці)

ініціял (*лат.*) — початкові великі прикрашені літери в книжках і рукописах; перші букви імени і назвища

ініціятива (*лат.*) — почин, привід, перші кроки в якій-будь роботі

інкарнація (*лат.*) — втілення

інкасент (*іт.*) — той, що стягає гроші до каси

інкасувати (*іт.*) — стягати, вплачувати гроші до каси

інквізитор (*лат.*)— член середньовічного духовного суду; жорстокий, гострий суддя

інквізиція (*лат.*) — тайний духовний суд, що займався переслідуванням еретиків, чарівників, відьом

інклінація (*лат.*) — нахил (магнетної вказівки); прихильність

інклюз (*лат.*) — дух щастя; гріш, що все вертає до власника

інкоґніто (*іт.*) — невідомий, під прибраним назвищем, потайки

інкомпетенція (*лат.*) — недостача даних або управнень, щоби вирішувати, судити

інконсеквенція (**інконсеквентність**) (*лат.*) — непослідовність

інкорпорація (*лат.*) — вступ, приєднання; прилучення до держави

інкримінований (*лат.*) — обжалований

інкримінувати (*лат.*) — обвинувачувати; осуджувати

інкрустація (*лат.*) — металеві оздоби, якими викладають деревляні, камінні, кістяні вироби

інкубатор (*лат.*) — прилад, яким штучно виводять курчат без квочки

інкубація (*лат.*) — давній звичай лишати хворого в церкві, з надією, що святі вилікують його від хвороби; штучне висиджування курчат; час від зараження до перших проявів недуги

інкубус (*лат.*) — перелесник

інкунабули (*лат.*) — першодруки; перші книжки, друковані по винаході друку (XVI ст.)

іноватор (*лат.*) — той, що вносить в життя щось нового

індивідуальний (*лат.*) — особистий, окремішний, сам для себе

індивідуальність (*лат.*) — загал усіх прикмет, що властиві одній особі і відріжняють її від других; особистість, славетна особа

індивідуум (*лат.*) — осібняк, одиниця; хуліґан

індиґенат (*лат.*) — право приналежности, горожанство

індиґо (*ісп.*) — тропікова рослина, з якої виробляють синю фарбу

індикатив (*лат.*) — означений спосіб

індикатор (*лат.*) — прилад, що показує тиснення пари в паровій машині

індикт (*лат.*) — протяг пятнадцяти літ

індиферентизм (*лат.*) — байдужність, рівнодушність

індиферентний (*лат.*) — байдужий, млявий, нецікавий

індоевропейські мови — мови спільного походження; майже всі мови европейських народів і декотрих азійських

індоленція (*лат.*) — нездарність; безсердечність, притуплення; лінивство

індосамент (*іт.*) — уступлення векселя через підпис на відворотній стороні

індуктивний (*лат.*) — досвідний; і. науки — природничі досвідні науки

індукція (*лат.*) — послідовний досвід від подробиць до цілости; розумування на підставі досвідів; електрична індукція — збудження електричної сили в провідниках при помочі наелектризованих тіл або магнету

індульґенція (*лат.*) — відпущення гріхів; папська грамота, що розгрішувала (минулі й майбутні гріхи)

індустрія (*лат.*) — промисл

індустріялізація (*лат.*) — упромисловлення

індустріялізм (*лат.*) — перевага промислової праці в господарському житті країни

індустріяльний (*лат.*) — промисловий

інертний (*лат.*) — нерухомий, млявий, бездіяльний

інерція (*лат.*) — млявість, нездатність; властивість річей зберігати спокій, доки якась зовнішня сила не порушить його, або рухатися в одному напрямку, доки цьому не перешкодить стороння сила

інектор (*лат.*) — прилад, яким подають воду до машинових кітлів; прилад до вприскування

інекція (*лат.*) — вприскування ліків в тіло, дожильне вприскування

інженер (*фр.*) — технік, що практично здійснює здобутки наук, як фізика, механіка, хемія, електротехніка, будівництво тощо

інжир (*тур.*) — винна ягода, сушениці з овочів смоковниці, фіґового дерева (в півд. Европі, Африці)

ініціял (*лат.*) — початкові великі прикрашені літери в книжках і рукописах; перші букви імени і назвища

ініціятива (*лат.*) — почин, привід, перші кроки в якій-будь роботі

інкарнація (*лат.*) — втілення

інкасент (*іт.*) — той, що стягає гроші до каси

інкасувати (*іт.*) — стягати, вплачувати гроші до каси

інквізитор (*лат.*)— член середньовічного духовного суду; жорстокий, гострий суддя

інквізиція (*лат.*) — тайний духовний суд, що займався переслідуванням еретиків, чарівників, відьом

інклінація (*лат.*) — нахил (магнетної вказівки); прихильність

інклюз (*лат.*) — дух щастя; гріш, що все вертає до власника

інкоґніто (*іт.*) — невідомий, під прибраним назвищем, потайки

інкомпетенція (*лат.*) — недостача даних або управнень, щоби вирішувати, судити

інконсеквенція (**інконсеквентність**) (*лат.*) — непослідовність

інкорпорація (*лат.*) — вступ, приєднання; прилучення до держави

інкримінований (*лат.*) — обжалований

інкримінувати (*лат.*) — обвинувачувати; осуджувати

інкрустація (*лат.*) — металеві оздоби, якими викладають деревляні, камінні, кістяні вироби

інкубатор (*лат.*) — прилад, яким штучно виводять курчат без квочки

інкубація (*лат.*) — давній звичай лишати хворого в церкві, з надією, що святі вилікують його від хвороби; штучне висиджування курчат; час від зараження до перших проявів недуги

інкубус (*лат.*) — перелесник

інкунабули (*лат.*) — перводруки; перші книжки, друковані по винаході друку (XVI ст.)

іноватор (*лат.*) — той, що вносить в життя щось нового

іновація (*лат.*) — новий помисл, новість, новина
інок (*ц. сл.*) — монах, чернець
інофензивний (*лат.*) — безпечний
інсанія (*лат.*) — божевілля
інсект (*лат.*) — комаха
інсектольогія (*лат.*) — наука про комахи
інсерат (*лат.*) — оголошення, повідомлення в часописах
інсиґнії (*лат.*) — відзнаки влади (корона, берло, скипетр, патериця) або уряду; знамена
інсинуація (*лат.*) — обмова, натяк, брехлива, злісна вістка
інскрипція (*лат.*) — вписання (до книг); напис
інсоляція (*лат.*) — освітлення і огрівання соняшними промінням; соняшний удар
інсольвент (*лат.*) — невиплатний, банкрут
інспект (*лат.*) — парник, розсадник
інспектор (*лат.*) — наглядач, контрольор; візитатор
інспекція (*лат.*) — догляд, надзір, контроля, оглядини; надзірна влада
інспірація (*лат.*) — надхнення; піддавання думки, підшепти
інспірувати (*лат.*) — надхнути, піддати думку, дати напрямок
інсталювати (*лат.*) — уряджувати, улаштовувати
інсталяція (*лат.*) — впровадження; урядження (фабрики, школи, установи); зложення та урухомлення машини
інстанція (*лат.*) — прохання; ступінь влади державних установ; вища влада у судовому поступованні; заступництво
інстинкт (*лат.*) — природний, несвідомий нахил до чогонебудь; природник; самозбереження
інстинктовний (*лат.*) — несвідомий, мимовільний
інститут (*лат.*) — наукова установа, школа; заведення
інституції (*лат.*) — твори давніх римських правників по цивільному праву
інституція (*лат.*) — установа, заведення
інструктивний (*лат.*) — пояснюючий
інструктор (*лат.*) — досвідчений керівник, вчитель; військовий старшина, що муштрує жовнірів
інструктувати (*лат.*) — вчити, кермувати; муштрувати
інструкція (*лат.*) — вказівки, пояснення, наказ
інструмент (*лат.*) — приладдя, струмент; музичний прилад
інструментальний (*лат.*) — твір, що його виконують при помочі приладів (музичних)

інструментація *(лат.)* — укладання музичного твору на ріжні інструменти (для інструментальної музики)

інструментувати (*лат.*) — укладати, розписувати музичний твір для інструментальної музики

інсубординація (*лат.*) — непослух; впертість, неподатність

інсультація (*лат.*) — зневага, образа, обида, напасть

інсурґент (*лат.*) — повстанець, ворохобник

інсурекція (*лат.*) — повстання, бунт проти державного ладу

інсценізація (*лат.*) — приготовлення драматичного твору до виставки на сцені; передчасне приготовлення до якоїбудь події

інсценізувати (*лат.*) — приготовити до виставки на сцені; влаштувати, показати

інтабулювати (*лат.*) — записувати в гіпотечні книги

інтабуляція (*лат.*) — запис нерухомої власности в гіпотечні книги

інтеґраля (*лат.*) — сума безконечно малих величин, цілість

інтеґральний (*лат.*) — цілий, нероздільний; інтеґральне числення — числення найдрібніших величин (вища математика)

інтеґральність (*лат.*) — непорушність, нероздільність

інтеґрація (*лат.*) — сполучення в одно ціле; сполучення духових і матеріяльних елементів (у філософії); сполучення складових частин слів в одно ціле (прим. — самовар — сам варить)

інтеґрувати (*лат.*) — сполучувати; шукати цілости, інтеґралі

інтелект (*лат.*) — розум; здібність

інтелектуалізм (*лат.*) — науковий погляд, що джерелом непомильного, правдивого знання є розум

інтелектуальний (*лат.*) — розумовий; умоворозвинений

інтеліґент (*лат.*) — освічена, добре вихована людина

інтеліґентний *(лат.)* — освічений, добре вихований

інтеліґенція *(лат.)* — освічена верства суспільства; здібність, виховання

інтендант *(фр.)* — завідатель, доставець

інтендантура (*фр.*) — військова установа, що забезпечує військо харчами, пашею, одежею тощо

інтенсивний (*фр.*) — напружений, зміцнений, витривалий

інтенсивність (*фр.*) — напруженість, витривалість, сила, міць

інтенція *(лат.)* — намір, ціль, охота

інтервал *(лат.)* — віддалення, перерва, прогалина

інтервеніювати *(лат.)* — посередничити, переговорювати

інтервенція *(лат.)* — посередництво, вмішання; військовий напад

інтерверсія *(лат.)* — зміна, вилучення; підроблення

інтервю *(анг.)* — розмова представника преси з державним, громадським або науковим діячем, для оголошення в часописах

інтердикт *(лат.)* — заборона; церковна клятьба, якою карали цілі країни; анатема

інтерес *(лат.)* — справа, діло; заняття, підприємство; цікавість

інтересний *(лат.)* — цікавий, займаючий

інтересність *(лат.)* — цікавість

інтересуватися (*лат.*) — цікавитися, займатися

інтерекція *(лат.)* — оклик, викличник

інтерім *(лат.)* — тимчасом, покищо; хвилевий стан, хвилевий заряд

інтерлінійний *(лат.)* — писаний між рядками

інтерлюдія *(лат.)* — пригривка до музичного твору

інтермедія (*лат.*) — невеликий, комічний, драматичний твір, який виконували між двома діями поважної штуки; протяг часу між двома речинцями

інтермеццо (*іт.*) — короткий музичний твір між двома діями поважного твору; приключка серед важливіших подій

інтернат (*лат.*) — заведення для школярів, бурса

інтернаціонал (*лат.*) — міжнародня робітнича партія заснована 1864. року Марксом і Лясалем (в Лондоні); у 1889. році заснувався II-й інтернаціонал (у Парижі); у 1917. році по жовтневій революції заснувався III-й комуністичний інтернаціонал (в Москві); тепер існують лише II. і III-й інтернаціонали

інтернаціоналізм (*лат.*) — стремління до міжнароднього обєднання всіх народів; міжнароднє обєднання лише одної верстви суспільства (робітничої; погляд III-го інтернаціоналу)

інтернаціоналіст (*лат.*) — прихильник інтернаціоналізму

інтернаціональний (*лат.*) — міжнародній

інтерний (*лат.*) — внутрішній

інтерніст (*лат.*) — молодший лікар, що працює в лікарні під доглядом старшого лікаря

інтернувати (*лат.*) — лишити когобудь під примусовим доглядом; притримати

інтерпелювати (*лат.*) — запитувати (в парляменті)

інтерпеляція (*лат.*) — публичний запит (у парляменті)

інтерполяція (*лат.*) — вставка (своїх або чужих слів у рукописі

інтерпонувати (*лат.*) — посередничити, заступатися

інтерпретація (*лат.*) — виясненння, толкування; виконання мистецького твору

інтерпретувати (*лат.*) — пояснювати, толковати; виконувати мистецький твір з метою якнайкраще виявити бажання творця

інтерпункція (*лат.*) — уживання знаків перепинання в письмі

інтерреґнум (*лат.*) — безкоролівство, меживлада

інтерференція (*лат.*) — перехрещування хвиль голосу, промінні в світла

інтерцепція (*лат.*) — перехоплення, задержання, спин

інтерциза (*лат.*) — запис, передшлюбна умова

інтимний (*фр.*) — довірочний, щирий, сердешний

інтимність (*фр.*) — близькі, сердешні відносини; щира приязнь, довірочність

інтонація (*лат.*) — звукові відтіні в мові, читанні; чистота тону; початок співу

інтонувати (*лат.*) — заспівувати; давати тон

інтратний (*лат.*) — корисний, хосенний

інтриґа (*фр.*) — підступ, хитра підмова; завязка дії в творах красного письменства; потайне кохання

інтриґувати (*фр.*) – підмовляти; зацікавлювати; викликати непорозуміння

інтроверсія (*лат.*) — самопізнання

інтродуктор (*лат.*) — провідник

ітродукція (*лат.*) — вступ; невеличкий уривок, що стоїть на початку великого твору; короткий музичний заспів перед музичним твором

інтроліґатор (*лат.*) — палітурник, переплетник

інтроліґаторський (*лат.*) — палітурний, переплетний

інтронізація (*лат.*) — посадження на престіл

інтроспективний (*лат.*) — той, що заглиблюється, вдумується

інтруз (*фр.*) — непрошений, влізливий, проноза

інтуїтивний (*лат.*) — принятий, відчутий не розумом а передчуттям, відгадуванням

інтуїція (*лат.*) — передчуття, відгадка, надхнення

інфамія (*лат.*) — неслава, ганьба, сором; утрата прав громадянина, нечесть

інфант, інфантка (*ісп.*) — титул княжат королівського дому (Іспанія, Портуґалія); син, донька

інфантерія (*фр.*) — піхота, піхотинці

інфекційний (*лат.*) — заразливий

інфекція (*лат.*) — зараження

інфернальний (*лат.*) — підземний; пекельний

інфільтрація (*лат.*) — всякнення, проціджування

інфінітив (*лат.*) — дієйменник (читати)

інфірмерія (*фр.*) — невелика лікарня

інфлюенца (*іт.*) — переступа (катар, кашель, гарячка і біль по цілім тілі)

інфлюенція (*лат.*) — вплив, ділання

інфляція (*лат.*) — наплив; надмірне появлення в обізі грошевих знаків, непокритих вартісною валютою

інфлямація (*лат.*) — запалення

інформатор (*лат.*) — той, що пояснює, дає вказівки, радить

інформація (*лат.*) — пояснення, повідомлення, звістка

інформувати (*лат.*) — пояснювати, повідомляти; інформуватись — довідуватися, переконуватися

інфузія (*лат.*) — наливка, наливання (зел), настоянка

інфузорія (*лат.*) — найпростіша водяна тварина, вимочки

інфула (*лат.*) — єпископська митра

інфулат (*лат.*) — духовний достойник, пралат, що має право носити митру і патерицю

інцидент (*лат.*) — випадок, несподівана пригода, приключка

інцидентальний (*лат.*) — додатковий, побічний; і. скарга — така, коли водночас скаржить один другого

іпекакуана (*ісп.*) — коріння американської рослини, що викликує блювоту; вживається в медицині

іподиякон (*гр.*) — молодший диякон

іраде (*тур.*) — писаний наказ турецького султана

іранські мови — родина мов індоевропейського пня; зендська, пельві, парси і новоперська; бічні галузі — афґанська, балютшійська, курдська, осетинська

іраціональний (*лат.*) — нерозумний, невідповідний; невимірний

іраціоналізм (*лат.*) — відкидання керуючого значіння для розуму в релігійних справах і в мистецтві

іредентизм (*іт.*) — змагання до незалежности або до обєднання окремих частин народу

іриґатор (*лат.*) — приладдя для штучного поливання поля; прискавка, якою промивають рани

іриґація (*лат.*) — штучне зрошення полів; промивання ран

іритація (*лат.*) — гнів, досада, хвилювання, роздратування

іритуватися (*лат.*) — гніватися, гризтися, хвилюватися

іридектомія (*гр.*) — вирізка частини дугівки в оці

иридій (*гр.*) — твердий сіробілий метал з ріжнобарвними відблисками

іріс (ірис) (*гр.*) — післанниця богів; веселка; дугівка в оці; рослина з великими ріжнобарвними квітами

ірі(и)т (*гр.*) — запалення дугівки в оці

іронізувати (*фр.*) — глумитися, насміхатися, кпити

іронічний (*фр.*) — глумливий, їдкий, насмішкуватий

іронія (*фр.*) — насмішка, двозначник, скритий глум

ірха (*лат.*) — овеча, теляча або оленяча шкурка виправлена на мягко; вживається на рукавички, легке взуття

іслям (*ар.*) — магометанська віра

ісполком (*рад.*) — скор. виконавчий комітет (ісполнітельний)

іссоп (*гр.*) — сильно запашний корінь

істерія — див. гістерія

істмос (*гр.*) — вузина, пасмо землі між двома морями

історіограф (*лат.*) — дієписець; літописець

історіографія (*лат.*) — наука, що вивчає всі історичні твори і джерела історії; писання історичних творів

історіософія (*гр.*) — наука про закони, що кермують історичними подіями

історія (*гр.*) — наука про минувшину народа, держави і цілого світа; подія, опис подій

ісхіяс (ішіяс) (*гр.*) — запалення сідального нерва, нервець

ітінерар (*лат.*) — провідник, подорожний щоденник

іфігенічний (*гр.*) — могутній від уродження

іхневмон (*гр.*) — єгипетський щур, що зїдав яйця крокодила, за те його шанували за часів панування фараонів

іхнографія (*гр.*) — штука креслення плянів

іхтіографія (*гр.*) — опис і зображення риб

іхтіозавр (*гр.*) — великанська передпотопова ящірка

іхтіоліт (*гр.*) — скамяніла передпотопова риба

іхтіольог (*гр.*) — учений знавець риб; той, що пише наукові праці про риби

іхтіольогія (*гр.*) — наука про риби

іхтіоморфічний (*гр.*) — подібний до риби

іюль (*гр.*) — липень

іюнь (*гр.*) — червень.

Й.

Йовіяльний (*фр.*) — веселий, жартовливий, добродушний

йоґ (*ст. інд.*) — індійський пустельник

йоґа (*ст. інд.*) — напружене скупчення думки і волі; містичне поєднання з богом (в Індії)

йоґурт (*тур.*) — рід квасного молока, здорова пожива (у Болгарів)

йод (*гр.*) — хемічний первень, виглядає, як невеликі сіруваті плитки

йодина (*гр.*) — протизаразний лік, плин темножовтої барви

йодоформ (*гр.*) — відзаразний лік у виді жовтого порошка; має сильний запах

Йом-Кіпур (*ев.*) — судний день у Жидів

йон (*анг.*) — складова частинка (атом) електроліту

йонійський стиль (*гр.*) — старогрецький стиль в будівництві, що визначався легкістю колон і пишністю прикрас; й. вірш складається з двох довгих і двох коротких складів (— — ⏑ ⏑)

йор (*ц. сл.*) — твердий знак ъ

Йордан — назва ріки в Палестині; Водохрещі, водосвяття

йорж — відміна великої риби, осетер

йори (*ц. сл.*) — знак *ы*

йота (*гр.*) — грецька буква і; незначна величина.

К.

Кааба (*ар.*) — мечет (молитовний дім) Магомета в Меці, де хорониться чорний камінь, святощі магометанів

кааміт *(н.)* — газ, що викликує сльози; вживався у світовій війні

кабак, кабачок (*тур. мос.*) — диня, гарбуз; шинок, корчма

кабала (*єв.*) — старожидівська тайна наука (VII ст.), мішанина релігії, філософії та магії; ворожбитство (з карт); все надто таємне, незрозуміле

кабаліст — знавець кабалістики, ворожбит

кабалістика — збір кабалістичних книжок; заплутанина

кабан (*тат.*) — годована свиня

кабанник (*тат.*) — свинар, що скуповує свині

кабарга, кабарда (*тат.*) — рід оленя

кабаре *(фр.)* — весела з ріжноманітною програмою (спів, танці, весела музика, одноактівки, деклямації тощо) вистава, звичайно у каварні

кабат *(гр.)* — верхня одіж, каптан, куртка

кабель (*гол.*) — косяк від великого якора на кораблі; підводний електричний провід (телеграфний і телефонний)

кабетисти — комуністи (від імені французького соціольога Кабе)

кабіна (*анг.*) — кімната на кораблі; купелева будка

кабінет (*фр.*) — кімната для заняття (письменника); збірка всіляких рідкоців, оказів і вартісних (з наукового погляду) річей; вищий орган виконавчої влади, рада міністрів

каботаж (*фр.*) -- побережне мореплавство, торговля

кабріолет *(фр.)* — легенький повіз на двох колесах, без окремого місця для конюшого

кабріоль (*фр.*) — легкий плиг у балетних танцях; скік коня на місці

кава (*ар.*) — сірі зернята кавового дерева; напиток з палених і змелених кавових зерен

кавалер (*іт.*) — лицар; парубок, холостяк, мужчина в товаристві пань

кавалерист (*іт.*) — кіннотчик, їздець, верхівень

кавалерія (*іт.*) — кіннота, кінниця

кавалькада *(фр.)* — прогулька кількох осіб на конях (верхи)

каварня — веселе пристановище, де сходяться люди бавитися, ділитися новинками, читати часописи, журнали, слухати музики, кабаретів тощо

кавас (*тур.*) — турецький поліцай, жандарм

каваті(и)на (*іт.*) — невеличка пісня, співомовка

каверна (*лат.*) — порожнеча в живих тканинках, яка повстає наслідком недуги; прим. при сухотах легенів; печера

кавзальний (*лат.*) — причиновий

кавстика (*гр.*) — штука випалювати

кавстичний (*гр.*) — їдкий, пекучий

кавція (*лат.*) — застав, порука

кавчук (*ам.*) — стверднілий сок, який здобувається з південноамериканського кавчукового дерева; штучний кавчук повстає через ділання сильних квасів на деякі товщі; ґума дуже поширена в техніці

кавяр (*тат.*) — солена ікра з риби осетер; ікра, як примана для політичних смакунів („ходити на ікру", „ікроїд")

кагал (*єв.*) — управа жидівської віроісповідної громади; гомонливе зібрання

каданс (*фр.*), **каденца** (*іт.*) — знак зупинки в нотах, такт; витримання; розмір; мірна хода добре виученого верхівця

кадастр, катастр (*лат.*) — спис і оцінка маєтку водночас і з можливим доходом (для наложення податку)

каденція (*лат.*) — час тривання (суду, парляменту), період

кадет (*фр.*) — вихованець середньої військової школи; скорочена назва члена російської конституційно-демократичної партії (к.-д.)

кадик (*тат.*) — борлак, адамове яблуко

каді, кадій (*ар.*) — найвищий турецький суддя; найвищий духовний достойник

кадм (*гр.*) — блискучий білий мінерал, подібний до олива

кадр (а) (*фр.*) — основний склад війська або окремої військової частини (в спокійному часі); осередок організації, партії

кадриль (*фр.*) — збірний танець з шістьох фігур

кадук (*лат.*) — чорт; лихо; падавиця

казан (*тур.*) — великий котел

казарма (*іт.*) — будинок для вояків, робітників

кавба (*ар.*) — твердиня в північній Африці

казеїн (*лат.*) — білковина в яєчному жовтку, молоці та в інших живих річовинах

каземат (*іт.*) — камяна будівля зі склепінням у твердині, у вязниці; тяжка тюрма (одиночка)

казна (*тур.*) — каса, скарб

казуар (*мал.*) — східноіндійський птах, відміна струся

казуїстика (*лат.*) — наука про релігійну обичайність; штучне розвязання складних питань з галузі філософії або права; вміння дотепно, з користю для себе, толкувати окремі випадки; крутійство

казус (*лат.*) — випадок, пригода

каініт (*гр.*) — сполучення солі з сірчаном магнезії; вживається, як штучний гній

кайєнський перець — надзвичайно міцний перець; місцевість Кайєна — французька каторга (в полудневій Америці)

кайзер (*н.*) — німецький цісар

кайзерка (*н.*) — пшенична булочка з порепаним верхом

кайма (*тур.*) — крайка, рубець

каймакам (*тур.*) — намісник турецької провінції

кайман (*ам.*) — американський крокодил

какаду (*мал.*) — біла папуга з чубом на голівці

какао (*мек.*) — мелені бобові зерна з какаового дерева; з тої муки вариться на молоці дуже поживний напиток і виробляється шоколяда; з какаових зерен витискають олій, вживається його в медицині

какафонія (*гр.*) — незгідність тонів, немилозвучність

кактус (*гр.*) — довголітня безлиста рослина, стебло якої вкрите голками

каламбур (*фр.*) — гра слів, приповідка; зударення

каламайка (*анг.*) — рід вовняної тканини

каламіт (*гр.*) — скамянілий хвощ

каланча (*тур.*) — хурдигарня, арешт; висока башта, з якої постерігають пожежі

калган (*тур.*) — ростина

калевала (*фін.*) — збір фінських народніх дум (зібрав Лекрот у XIX ст.)

калейдоскоп (*гр.*) — прилад з трох зеркальців у рурці та з ріжнобарвних камінців, які легко змінюються і прибирають ріжні цікаві форми, наслідком відбивання в зеркальцях; химерна зміна вражінь (як в калейдоскопі)

калейдоскопічний (*гр.*) — строкатий, химерно змінливий

календар (*лат.*) — покажчик звичайних днів і свят на цілий рік, поділений на місяці; літочислення, основане на астрономічних явищах

календи (*лат.*) — перший день кожного місяця у стародавніх Римлян

калим (*тат.*) — викуп, що його складає молодий родичам молодої

калібр (*фр.*) — прогін отвору стрільних знаряддів (рушниць, ґвинтівок, гармат), а також рур; міра; сорт

каліграф (*гр.*) — той, що має гарне письмо; краснописець

каліграфічний (*гр.*) — красиво, правильно писаний

каліграфія (*гр.*) — краснопис; умілість красиво, правильно писати

калій (*лат.*) — первень, що трапляється в природі у солях (салітра, поташ); вапнець, луг

каліко (*анг.*) — англійське тонке полотно на палітурки

каліф (*ар.*) — світский і духовний намісник Магомета

каліфат (*ар.*) — намісництво, гідність каліфа

Калліопа (*гр.*) — муза геройської пісні та краси в мистецтві (у виді жінки з табличкою і писальцем в руці)

каломель (*гр.*) — сполука живого срібла з хлором; лік на прочищення

калюмнія (*лат.*) — наклеп, обмова, клевета

калярепа (*іт.*) — відміна городової капусти

каляфактор (*лат.*) — шкільний сторож;

каляфіор (*іт.*) — відміна городової капусти, що має білі тверді рожі

каляфонія (*гр.*) — живиця, якою натирається смики; вживається в електротехніці

Кальварія (*лат.*) — Голгота (місце Христових страстей)

кальвінізм — релігійна наука Кальвіна (XVI. ст.), протестантська секта (реформовані евангелики)

кальвініст — прихильних кальвінізму, протестант (реформований евангелик)

калька (*фр.*) — папір або полотно до відбивання письма або рисунку; копіювальний папір

калькувати (*фр.*) — відбивати, копіювати

калькулювати (*лат.*) — обраховувати, розважувати, міркувати, обдумувати

калькуляція (*лат.*) — обрахування, підрахунок; оцінка товару по вчисленні всіх видатків, обрахунок собівартости

кальма (*ісп.*) — тишина

кальмус (*гр.*) — запашна рослина, уживається в лічництві

кальориметр (*лат.*) — тепломір

кальориметрія (*лат.*) — наука про питому теплоту живих тіл

кальорифери (*лат.*) — печі для огрівання помешкань теплим повітрям, що йде рурами від загального парового кітла (центральне огрівання)

кальорія (*лат.*) — одиниця теплоти; кількість тепла, якої треба для огріття одного грама очищеної води до одного степеня по Цельсію (мала кальорія); кількість тепла для огріття одного кільограма води до одного степеня по Цельсію (велика кальорія)

кальота (*фр.*) -- округла шапочка, яку носять котолицькі духовні особи

кальотехніка (*гр.*) — способи для розвинення краси тіла

кальоша (*фр.*) — ґумове взуття на черевики (від болота, холоду)

кальсони (*фр.*) — підштанки, портяниці, гачі

кальцит (*лат.*) — жовтавий блискучий мінерал, що в сполуці з киснем дає вапно

кальцій (*лат.*) — хемічна основа вапна

кальян (*тур.*) — східний прилад для куреня тютюну (дим переходить через воду і очищений йде руркою до уст)

камарилья (*ісп.*) — таємна державна рада при іспанському королі Фердинанді (VII ст.); злі дорадники (в державі, установі)

камаші (*фр.*) — теплі панчохи поверх взуття, підколінниці

камбала (*тур.*) — одноока морська риба

камбіо (*іт.*) — вексель

камбрійська формація — найдавніша верства землі, з доби існування живих тварин на землі

камбуз (*гол.*) — кухня на кораблі

камґарн (*н.*) — тканина з кращої чесаної вовни

камедь (*гр.*) — ґума; безбарвна або жовтава річовина, що знаходиться в багатьох ростинах (на вишневому дереві)

камелія (*лат.*) — східноазійська рослина з родини чайних з красивим темнозеленим листям та ріжнобарвними незапашними квітами; жінка легкого поведення

камени (*лат.*) — музи, богині опікунки (науки, мистецтва)

камера (*лат.*) — комора; темниця; урядова установа (камера прокурора — в Росії); цісарські добра; місце в міні, де вкладається набій; кімната, де переводиться відзаразнення

камера-обскура (*лат.*) — прилад до світлення

камеральний (*лат.*) — державний, краєвий

камергер (*н.*) — двірське звання, почесний титул, шамбелян

камердинер (*н.*) — прислужник, льокай, козачок

камеристка (*фр.*) — покоївка; прислужниця вельможної пані

камерлінґо (*іт.*) — кардинал, що завідує папською казною і заступає папу протягом виборів нового папи

камерний (*лат.*) — кімнатний; камерна музика — невелика складом музика, що виступає в малих помешканнях

камертон (*лат.*) — строєві вилочки або дудочки, що подають основний тон

камерюнкер (*н.*) — наймолодший почесний надворний титул

камея (*фр.*) — самоцвіт з опукло різбленим образком, але в іншій барві як самоцвіт

камилавка (*гр.*) — фіолетне накриття на голову у старших священиків (нагорода)

камзол (*фр.*) – старовинне верхнє убрання з довгими полами (нижче колін)

камізелька (*фр.*) — спідній одяг без рукавів, жилет

камін (*гр.*) — відслонена грубка з широкою дучкою (отвором) і прямовісним димарем

камка (*пер.*) — рід шовкової матерії

камльот (*фр.*) — рід вовняної матерії з анґорської вовни

каморра (*іт.*) — таємне розбійницьке товариство в Неаполітанському королівстві, яким послугувалася влада; „камори народньої кари“ — чорносотенні організації в Росії

кампанія (*фр.*) — похід, війна; час плавання воєнного корабля; виборча кампанія

кампануля (*лат.*) — рослина з квітками у виді дзвіночків

камрат (*н.*) — товариш

камуфлет (*фр.*) — підземний вибух підчас облоги твердині; підпустити камуфлета — запаморочити, спантеличити

камфіна (*н.*) — очищена терпентина, що колись вживалася для освітлення; давня назва нафти

камфора (*лат.*) — біла живиця з камфорового дерева, з гострим духом і скоро випаровує; вживається в лічництві

канавс, канаус (*пер.*) — перська легка шовкова тканина
канак *(тут.)* — намисто із самоцвітів; пестунчик
канал (*лат.* *фр.*) — рів, перекіп, протока; широкий штучний рів (канава) для сполучення річок, озер, морів; провід
каналізація (*лат.*) — уряджения каналів (підземних) для очищення, для допровадження води
каналізувати (*лат.*) — робити каналізацію
каналія (*фр.*) — голота, ледащо, підляка
канапа (*фр.*) — мягка лавка з подібним опертям і поруччями
канарка — ясножовта співуча пташка з канарських островів
канарок — рід вівса
канва (*фр.*) — сіткова тканина до вишивання і гаптовання; підклад, основа твору
канґар (*н.*) — див. камґарн
канделябр (*фр.*) — великий свічник з кількома раменами
кандидат (*лат.*) — особа, що старається о посаду або має до цього управнення і чекає черги
кандидатура (*лат.*) — старання о місце, посаду, посольський мандат
кандидувати (*лат.*) — старатися за що, записатися на кандидатському списку
кандизувати (*фр.*) — смажити в цукрі
канефори (*гр.*) — різблені жіночі постаті з кошем цвітів на голові, що підпирають сволок (в будівництві)
канібалізм (*ісп.*) — людожерство; жорстокість
канібаль (*ісп.*) — мешканець Караїбських островів; людожер; жорстока людина
канікули (*лат.*) — гарячі дні; вакації, ферії
канікулярний (*лат.*) — гарячий; вакаційний
каніон (*ісп.*) — яруга
каніфас (*фр.*) — димка, дебела бавовняна тканина зі смужками
каніфоль (*гр.*) — див. каляфонія
канкан (*фр.*) — галас; непристойний танець
канон (*гр.*) — правила і постанови апостолів та вселенських і краєвих соборів відносно церковного устрію; збірка церковних книг; церковна пісня в честь свята або святого; правило, зразок; великі букви (друкарські черенки)
канона (*фр.*) — гармата, пушка
канонада (*фр.*) — обстріл (з гармат); гамір
канонізація (*гр.*) — урочисте зачислення до святих (з волі папи)

канонік (*гр.*) — старший священик, крилошанин

канонір (*фр.*) — перша ранґа в артилерії, пушкар

канонірка (*фр.*) — найменше воєнне судно, з 2-4 гарматами, для оборони побережжя

каноніст (*гр.*) — знавець канонічного (церковного) права

кант (*н.*) — край, берег, ріг

кант (*лат.*) — похвальна пісня; бурсацька пісня

канталуп (*іт.*) — відміна дині, мельон

кантар — вага 3-ох фунтів

кантариди (*гр.*) — іспанські мухи, засушені і потовчені на порошок, який уживають в медицині; майка

кантата (*іт.*) — релігійна похвальна пісня; поважна урочиста пісня

кантилена (*лат.*) — пісня, любовний вірш

кантина (*іт.*) — військова крамниця; буфет; робітнича їдальня (при фабриці)

кантичка (*лат.*) — книжечка з церковними піснями

кантон (*фр.*) — округа федеративної Швайцарської Республіки, що складається з 22-х республік (кантонів); повіт (у Франції)

кантор (*лат.*) — вчитель релігійного співу; співак; співак у жидівській божниці

канцелярист, канцеліст (*лат.*) — писар, нижчий урядовець

канцелярійний (*лат.*) — що належить до канцелярії; к. стиль — важкий, сухий, діловий спосіб писання

канцелярія (*лат.*) — помешкання для діловодства; склад службовців якоїбудь установи

канціонал (*іт.*) — церковний співаник

канцлер (*лат. н.*) — перший міністр; високий титул духовний; в старовину — високий урядник, що беріг державну печатку

канцона (*іт.*) — віршована пісня з XIII. ст.)

канцонета (*іт.*) — пісенька, співанка

каолін (*кит.*) — краща біла гончарська глина

кап (*фр.*) — ріг, пригірок, кінчина

капа (*лат.*) — частина одіжи латинського священика, що деколи уживається замість ризи; наліжник, заслона

капама (*тур.*) — рід тісточок

капар (*гр.*) — пупянки капарової рослини, що вживаються (мариновані), як кухонна приправа

капацітет (*лат.*) — повага, незвичайно здібна людина

капеля (*лат.*) — хор співаків або музик; банда; каплиця

капелян (*лат.*) — римокатолицький священик; військовий священик

капельдинер (*лат. н.*) — театральний слуга

капельмайстер (*лат. н.*) — провідник капелі, капельник

капер (*гол.*) — розбійницький (корсарський) корабель, що підчас війни (підісланий) захоплював ворожі кораблі

каперський лист — урядове письменне уповноваження, яке давалося розбійницькому кораблеві на право захоплення ворожого (для держави) корабля

капілярний (*лат.*) — тоненький, як волосинка; капілярні жилки — волосянки, дрібнесенькі кровоносні жилки, що зеднують червоножили зі синежилами

капітал (*лат.*) — гроші, скарб, майно; постійний капітал (машини, будинки, земля), оборотний капітал (гроші, сировина, вироблені предмети); залізний капітал, від якого уживаються лише відсотки

капіталізація (*лат.*) — обертання знаряддя праці або майна в гроші; заміна постійного доходу на капітал

капіталізм (*фр.*) — суспільний лад, в якому панує капітал; використання праці більшости грошевитою меншостю

капіталізувати (*лат.*) — складати відсотки на капітал; перемінити в гроші

капіталіст (*лат.*) — багатир, власник великого капіталу

капіталістичний (*лат.*) — устрій, лад, де панує капітал

капітальний (*лат.*) — цінний, основний; головний, проломовий; знаменитий

капітан (*фр.*) — сотник; начальник корабля

капітель (*лат.*) — в мистецькому будівництві горішня частина колони (по ній розріжняють стилі будови)

Капітоль, Капітолій (*лат.*) — твердиня старого Риму, в ній відомий храм Юпітера; побіч Тарпейська скеля, з якої скидали державних злочинців засуджених на смертну кару

капітула (*лат.*) — рада крилошан при соборній церкві; капитула ордерів — влада, що признає і роздає нагороди (ордер)

капітулювати (*лат.*) — здаватися ворогові на підставі уложеної сторонами умови; здаватися, уступати кому

капітулянт (*лат.*) — вислужений вояк, що служить далі

капітуляція (*лат.*) — піддання переможцеві твердині, міста; віддача зброї по умові, без рішучого бою; піддання, уступлення

капішон (*фр.*) — очіпок, каптур, відлога; богородиця

капкан (*тур.*) — лапка, самолов, западня

капонір (*фр.*) — критий стрілецький рів

капор (*фр.*) — жіноча тепла шапка з бавовняною підшивкою, подібна до очіпка

капорський чай — підроблений чай з листячка плакуну

капот (*фр.*) — жіноча домова тепла сукня

капота (*фр.*) — довгий мужеський плащ, опанча

капраль (*фр.*) — молодший підстаршина, вістун

каприз (*фр.*) — вибаганка, примха, витребеньки

капризний (*фр.*) — примхуватий, вередливий

каприфолій (*лат.*) — козолист, кучерявий чагарник

капричіо (*іт.*) — легкий, веселий музичний твір

капсуля (*лат.*) — маленька бляшаночка зі запальною річовиною, яка запалює (від удару) набій; желятиновий міхурець на ліки

каптенармус (*фр.*) — підстаршина, який завідує військовим складом (одежі, взуття)

капуза (*н.*) — велика баранячa або футряна шапка

капут (*лат.*) — кінець, каюк, амінь

капуцин (*лат.*) — монах ордену св. Франціска (XVI ст.); південноамериканська малпа; рослина — красульки (великі гарні квіти)

карабеля (*ар.*) — крива шабля (назва від арабського міста Карабаля)

карабін (*фр.*) — військова рушниця, ґвинтівка

карабінери (*фр.*) — кіннота озброєна карабінами; жандарми (в Італії)

караван (*н.*) — похоронний віз

каравана (*пер.*) — торговельна валка; ватага мандрівників або прочан на Сході

караван-сарай (*пер.*) — заїздний дім для мандрівників в Азії; торгові ряди, ринок у східніх містах

карагез (*тур.*) — чорноокий, спокусник жінок

каразія (*н.*) — просте грубе сукно

Караїми (*єв.*) — жидівська секта, що відкидає Талмуд і перекази рабинів; суворо додержується Біблії

каракули (*тур.*) — азійські вівці (бухарські та хівинські); кучерявий смушок з молодих ягнят

карамболь (*фр.*) — гра на більярді в три кулі; удар кулею; зударення поїздів

карамельки (*фр.*) — цукорки

карантин, кварантанна (*фр.*) — задержання кораблів, осіб, звірят, річей, що приїхали з місцевостей де панувала заразлива недуга, пошесть; час і місце, де перебувають задержані (для відзаразнення) під доглядом лікарів

карарийський мармур — найкращий білий мармур (в Італії)

карат (*гр. фр.*) — одиниця ваги для золота, самоцвітів, перел (205 міліграмів); 24 каратове золото = чисте золото

караул (*тур.*) — сторожа, варта; оклик — „рятуйте!"

карафка (*фр.*) — шкляний збанок

карболь (*лат.*) — отруйна з гострим запахом рідина, яка здобувається з камяновуглевого дьогтю, вживається для відзаразнення, до фарбів, ліків тощо

карбон (*лат.*) — наймолодша верства найстаршої ери землі

карбонарії (*лат.*) — члени тайного революційного політичного товариства в Італії (на початку XIX ст.)

карбонат (*лат.*) — відміна діяманту (чорної барви); сіль вуглеквасу

карбоніт (*н. лат.*) — вибуховий матеріял зі сполуки нітробензолю, салітри та целюльози

карбункул (*лат.*) — самоцвіт (червоний рубін); небезпечний нарив, чиряк, боляк

кардамон (*гр.*) — рослина споріднена з імбірем; вживається в медицині, куховарстві

кардинал (*лат.*) — найвищий духовний достойник (після папи)

кардинальний (*лат.*) — головний, основний, дуже значний

кардит (*гр.*) — запалення серця

кардиф (*гр.*) — відміна камінного вугля

кардіоїда (*гр.*) — замкнена крива у виді обрису серця

кардіотомія (*гр.*) — анатомія серця

каре (*фр.*) — чотирокутник; положення піхоти у виді чотирокутника, щоби зі всіх боків зустріти нападаючу кінноту

кареси (*фр.*) — пестощі

карета (*іт.*) — рід критого (з вікнами) повоза; берлин

карєра (*фр.*) — поле діяльности; успіх у службі, добре становище

карикатура (*іт.*) — насмішка (в рисунку); смішне, пересадне представлення або змалювання; натягання; дивогляд

карикатурист (*іт.*) — рисівник карикатур

карикатурний (*іт.*) — сміховинний, дотепний; дивоглядний

карини (*гр.*) — плакальниці в старій Греції, що наймалися на час похорону; кінна прибічна сторожа султана

карієс (*лат.*) — гниль, порохно (в зубі)

каріоля (*іт.*) — легкий візок на двох колесах

каріомітоза (*гр.*) — ділення клітини

каріятиди (*гр.*) — статуї жіночі без рук в довгому одязі, що в містецькому будівництві служать за підпори бальконів або ґзимсів

каркас (*лат.*) — старовинний гарматень для підпалу ворожих будівель; снасть корабля або будинку; дротяна форма капелюха, серпанка на лямпу; залізне дерево, що росте на Закавказзі

карльсбадська сіль — лічничий середник для реґулювання жолудка; здобувається через випаровування карльсбадської мінеральної води

карма (*стінд.*) — стан душі (в буддизмі)

кармазин (*ар.*) — темночервона барва; одяг тієїж барви; шляхтич, дворянин

кармазиновий (*ар.*) — малиновий; шляхетський

карманьйоля (*фр.*) — весела революційна пісня з часів французької революції; верхній одяг французьких революціонерів

кармеліти (*лат.*) — католицькі ченці ордену св. Тереси, заложеного в Палестині (1146 р.)

кармін (*гр.*) — багряна фарба, яку здобувають з червця (кошенілі)

карнавал (*іт.*) — масниця; пущення; народня забава (в Італії)

карналіт (*гр.*) — гній, що має в собі поташ

карнеоль (*н.*) — напівшляхетний камінь червоної і жовтої барви, керванич

карнет (*фр.*) — записник з порядком танців

карнив, карніш (*фр.*) — листва з ліпленими прикрасами над вікнами, дверми; прилад для роблення дірочок; струг

карнотит (*лат. н.*) — мінерал, в тонні якого міститься 4 міліграми раду

каро (*фр.*) — барва карт, дзвінка, скісний червоний квадратик; подібний крій жіночо станика на шиї

кароліна (*лат.*) — карний кодекс Карла V. виданий р. 1532 для римської імперії

каронада (*фр.*) — коротка морська гармата

карота (*фр.*) — відміна короткої грубої моркви; звій тютюну, з якого труть табаку

карполіт (*гр.*) — скамянілий овоч

карпольогія (*гр.*) — наука про овочі та їх насіння

карта (*лат.*) — лист, сторінка; твердий листок з намальованими образками та значками (карта до гри); мапа; спис страв

картач (*іт.*) — бомба, набій зі залізними кульками

картезіянізм (*н. лат.*) — наука французького математика і філософа Декарта, яка джерелом пізнання рахує розум, а не змислові відчуття („думаю,— значить існую“)

картелізація (*н. лат.*) — зосередження продукції в промислових картелях, котрі стремлять до захоплення цілого ринку і боронять лише свій добробут

картель (*фр.*) — спілка підприємців, фабрикантів для реґулювання продукції і цін (на свою користь); умова між державами про виміну полонених, політичних злочинців; взаємна поміч

картограма (*гр.*) — географічна мапа, на якій зазначені (барвними площинами, лініями) статистичні відомості

картограф (*гр.*) — той, що креслить географічні карти

картографія (*гр.*) — наука про креслення і виготовлення ріжних карт (мап)

картон (*фр.*) — грубий гарний папір до рисовання; твердий папір на палітурки; лист грубого паперу; картонка — пуделко з картону

картонаж (*фр.*) — вироби з картону

картонувати (*фр.*) — оправляти в картон

картотека (*гр.*) — упорядкований (по азбуці) збір карток (в книгозбірні, випозичальні книжок, в торговлі); збірка окремих малюнків

картуз (*фр.*) — вовняний мішок набитий порохом (гарматень); плоска шапка з дашком, кашкет

картуш (*фр.*) — малюнок на початку або в кінці розділу в книжці; мисливський пояс з набоями; сміливий і спритний розбишака

карун (*н.*) — тканина

карунка (*н.*) — обшивка

каруселя (*фр.*) — давні лицарські кінні ігрища; крутілка, їзда довкола стовпа на деревляних конях

каруца (*рум.*) — румунський повіз

карцер (*лат.*) — кімната для арешту на короткий час (в школі)

карцинома (*гр.*) — рак (тяжка недуга)

карчох (*ар.*) — городова рослина, вживається як салата

каса (*іт.*) — скарбниця; скриня, шафа на гроші; щаднича каса; стан грошей

касарня (*н.*) — казарма, будинок для війська

касаційний суд — вища судова установа, що має право касації

касація (*лат.*) — уневажнення, перегляд судового вироку нижчої судової установи; писана скарга до касаціної, судової установи

касетка (*фр.*) — скриночка мистецького виробу

касида (*ар.*) — східні героїчні або жалібні вірші

касино (*іт.*) — місце товариських сходин, клюб

касир, касір (*іт.*) — скарбник

каситерит (*гр.*) — цинова руда

касівник (*іт.*) — знак, що зносить попередні хрестики (бемолі) (муз.)

касіопея (*гр.*) — сузіря на чумацькому шляху, на півночі

каска (*фр.*) — металевий, шкіряний убір на голову, шолом

каскада (*фр.*) — штучний, природний водопад; штучний вогонь, що нагадує собою водопад іскор (коли розсиплеться вгорі)

каскадний (*фр.*) — жартовливий, що викликує бризки сміху

каскадо (*прт.*) — земля, в якій знаходяться самоцвіти

Кассандра (*гр.*) — імя доньки троянського царя Пріяма, що пророкувала кінець Трої; лиховісна пророчиця

каста (*ісп.*) — замкнена в собі верства суспільства; цех

Касталіда (*гр.*) — муза, богиня опікунка (мистецтв, науки)

кастальське джерело (*гр.*) — в грецьких народніх переказах—джерело у підніжжя гори Парнасу, вода з якого давала поетичне надхнення

кастаньети (*ісп.*) — деревляні брязкілки для відбивання такту в іспанських танцях (одягаються на пальці рук)

кастелян (*лат.*) — начальник замку; достойник у давній Польщі; доглядач костела, палацу, громадського будинку

кастелянія (*лат.*) — уряд кастеляна

кастелянша (*лат.*) — жінка, що порядкує білизною в шпиталях, готелях

кастель (*лат.*) — замок, твердиня

кастет (*фр.*) — залізний наручник з тупими кінцями на кождому перстені

кастовий (*ісп.*) — відокремлений; цеховий

касторин (*фр.*) — легка вовняна коротко стрижена тканина; бавовняний плюш

кастрат (*лат.*) — різанець, евнух, скопець, валах

каструвати (*лат.*) — валашати, обрізувати, халаштати

касувати (*лат.*) — уневажнювати, усувати, зносити

касувати (*іт.*) приймати гроші до каси

катавасія (*гр.*) — спів ірмосів (церковних пісень) на два хори

катадіоптрика (*гр.*) — побільшення і приближення предметів при помочі побільшуючого скла

катадіоптричний (*гр.*) — позірно побільшений або зменшений

катаклізм (*гр.*) — потоп; переворот; велике, світове нещастя

катакомби (*гр.*) — печері первісних християн, за часів переслідування; служили вони для молитви і хоронення померлих; сховок єгипетських мумій

катакустика (*гр.*) — наука про відбиття голосу, про луну

каталекти (*гр.*) — збір уривків зі старовинних творів; уривки з одного твору

каталектичний вірш — неповний вірш, без одного або двох складів

каталепсія (*гр.*) — нервова недуга, остовпіння, параліч, грець

каталептик (*гр.*) — хорий на каталепсію, паралітик

каталог (*гр.*) — поабетний спис книжок, картин, рідкостей тощо

каталогізація (*гр.*) — упорядкування книжок, картин, річей через записання їх до катологу

каталогувати (*гр.*) — записувати до катологу, порядкувати

катанка (*уг.*) — суконна куртка (військова)

катаплазма (*гр.*) — теплий оклад з висівок, насіння, зел (в лічництві)

катаплексія (*гр.*) — одубіння з перестраху у звірят; раптовний грець

катапульта (*лат.*) — метавка до кидання на ворога колод, каміння, стріл (в старовині)

катар (*гр.*) — запалення ослизня (носа, горла, кишок, шлунку), нежить

катаральний — нежитовий

катаракта (*гр.*) — полуда на очах, більмо; водопад

катастаза (*гр.*) — завязок у драматичному творі

катастер (*іт.*) — спис і оцінка маєтку, водночас із можливим доходом (для визначення податку)

катастрофа (*гр.*) — жахлива подія, нещасливий випадок; несподівана розвязка в повісті, драмі тощо

кататонія (*гр.*) — сплячка (небезпечна недуга)

катафальк (*іт.*) — погребова колесниця; підвищення, на яке кладуть труну; мари

катафора (*гр.*) — завмертя, летарг

категоремат (*гр.*) — загальне поняття, рід, верства

категоричний (*гр.*) — безумовний, рішучий, безперечний, певний

категоричність (*гр.*) — рішучість, певність

категорія (*гр.*) — відділ, рід, ділянка, кляса, фах

катедра (*гр.*) — підвищення, з якого виголошують промови, викладають, або вчать; у вищих школах посада професора; єпископська церква (катедральна)

катер (*гол.*) — байдак з вітрилом; паровий або моторовий невеликий човен, для переїзду з корабля на берег

катеринка, катаринка (*н.*) — вертлик, музичний прилад бродячих музикантів

катет (*гр.*) — оба коротші боки прямокутного трокутника, припрямка

катетер (*гр.*) — медичний прилад, що витягає моч з міхура

катехеза (*гр.*) — наука християнської віри

катехетика (*гр.*) — наука викладання релігії

катехит (*гр.*) — учитель релігії, законовчитель

катехізіс (*гр.*) — підручник до науки релігії (з питаннями і відповідями)

катод (*гр.*) — відемний бігун ґальванічної батерії; протилежний — анод

католик (*гр.*) — сторонник католицизму

католицизм (*гр.*) — загальна віра; римокатолицьке віроісповідання

католицький (*гр.*) — загальний; що торкається католицизму

Катон (*лат.*) — римський цензор (II ст. до Хр.); вславився чесністю, щирістю та суворою обичайністю; тепер — обичайна, чесна, непідкупна людина

катоптика (*гр.*) — наука про відбиття світла від зеркал

каторга (*гр.*) — тяжкі роботи в копальнях, як кара для злочинців; заслання політичних вязнів

катрага, катрига (*тур.*) — шатро, намет

кафа (*н.*) — гострий кінець корабля

кафар (*н.*) — прилад до вбивання палів, баба

кафе (*фр.*) — каварня

кафтан, каптан (*ар.*) — верхня одіж, жупан; сорочка з довгими рукавами, яку одягають на буйного божевільного (рукави звязуються за спиною)

кахля (*н.*) — поливяна плита з паленої глини (кахльова піч)

кацик (*ісп.*) — вожд індіянського племені; зарозумілий, самовладний пан

качуча (*ісп.*) — жвавий народній іспанський танець

кашальот (*фр.*) — ссавець з породи морських китів; з нього добувають товщ

кашемір (*фр.*) — тонка тканина з овечої (мериносової) вовни; вівці розводяться в Гімалаях

кашне (*фр.*) — широкий шаль на шию, шалік

кашт (*н.*) — підпори в копальнях

кашта (*н.*) — скринка з переділками на друкарські черенки

каштан (*лат.*) — красиве велике дерево з їдомими овочами, що нагадують великі горіхи

каюк (*тур.*) — вузький, критий одновесловий човен; кінець

каюта (*гол.*) — окрема кімната на кораблі

квадра (*лат.*) — (перша і послідня) положення місяця, коли освітлена лише половина, а другу половину закриває земля (від сонця); четвертина; четверня

кваранс (*лат.*) — чверть години, 15 мінут

квадрант (*лат.*) — четверта часть кола; кутомір

квадрат (*лат.*) — чотирокутник; число помножене через себе, піднесене до квадрату (приміром: $3^2 = 3 \times 3 = 9$)

квадратура (*лат.*) — віддалення двох небесних тіл о четвертину кола; квадратура кола — математична задача, яка шукає способу накреслити такий квадрат, щоби його поверхня була рівною з поверхнею кола; питання, неможливе до розвязання

квадриґа (*лат.*) — староримська двоколесна колесниця, запряжена у чвірку коней (для перегонів)

квадрильйон (*лат.*) — цифра 1 і пятнадцять нулів

квадрієніюм (*лат.*) — протяг чотирох літ

квазі (*лат.*) — приставка до слова в значінні — буцім, ніби

Квазімодо *(лат.)* — герой повісти Гюго „Собор Паризької Богоматері“; потвора, машкара

квакери (*анг.*) — протестантська секта в Англії, Америці (не визнає священиків, присяги, військової служби й розкошей)

кваліта́тивний *(лат.)* — якісний

кваліфікація *(лат.)* — зазначення якости, визначення, оцінка; уздібнення

кваліфікований (*лат.*) — означений, оцінений; кваліфікований робітник — той, що відбув приготовлення, визволився

кваліфікувати (*лат.*) — визначати властивості, оцінювати; кваліфікуватися — надаватися

квантитативний (*лат.*) — кількісний, чисельний

кварантанна (*іт.*) — див. карантин

кварт (*лат.*) — формат паперу, чверть великого аркуша

кварта (*лат.*) — пів літри; чверть гарця; літра; четверта струна; четвертий тон

квартал (*лат.*) — чверть року; дільниця міста

квартерони (*ісп.*) — діти білих і метисів або іспанців і мулатів; мало відріжняються від европейців

квартет (*лат.*) — музичний твір на чотири голоси або струменти; чотири виконавці таких творів

квартира (*фр.*) — помешкання; військовий постій

квартирер (*лат.*) — той, що знаходить і розміщує військо по квартирах

кварц (*н.*) — рід креміня, звичайно безбарвний, прозорий і блискучий

кварцяне військо (*л. пол.*) — у старій Польщі військо, що вдержувалося з четвертої частини доходів з королівських маєтків

кватерно (*іт.*) — чотири числа накриті в одному ряді картки (в льотерії)

кватирка (*лат.*) — чверть кварти

кватр (*іт.*) — чвірка (коней)

кватріно (*лат.*) — давня римська мідяна монета

квеста (*лат.*) — збирання милостині на бідних, на монастир; збірка

квестія (*лат.*) — питання; імовірність; збір питань, що відносяться до одної справи

квестор (*лат.*) — в давнім Римі головний суддя і скарбник; завідуючий господарською частиною в університетах

квестувати (*лат.*) — збирати добродійні датки (на бідних, благодійні установи)

квестура (*лат.*) — каса (в університеті, парляменті); посада квестора

квитанція (*лат.*) — посвідчення про одержання, посвідка, розписка

квитувати (*лат.*) — посвідчити; розплачуватися; зложити (уряд)

квієтизм (*лат.*) — душевний спокій; байдуже відношення до життя; наука релігійної секти, що вимагала зречення від усього земного і стремління до Бога

квієтист (*лат.*) — прихильник квієтизму; байдужий

квінквенія (*лат.*) — протяг пяти літ; пятилітній додаток до платні

квінквільйон (*лат.*) — цифра 1 і вісімнадцять нулів

квінта (*лат.*) — пятий тон; найвищий скрипковий тон; струна E

квінтерно (*іт.*) — виграння усіх 5-и чисел на льотерії

квінтерони (*ісп.*) — діти білих і квартеронів

квінтесенція (*лат.*) — найкраща сила; найкращий вивар, витяг (з рослин); найважніша суть речі

квінтет (*іт.*) — музичний твір на пять голосів або інструментів; пять виконавців такого твору

Квіринал (*лат.*) — назва одного з сімох пагірків, де збудовано колись папську, сьогодні королівську, палату (в Римі); королівська влада в Італії

квіриналія (*лат.*) — староримські свята в честь Ромула (основника Риму)

квірити (*лат.*) — почесна назва повноправних горожан старого Риму

кворум (*лат.*) — найменше число присутніх на зборах, яке дає право до вирішування справ; комплект

квота (*лат.*) — грошева сума

квоцієнт (*лат.*) — число, яке одержуємо при діленню двох чисел через себе

кеґельбан (*н.*) — кругольня

кедр, кедрина (*гр.*) — дерево з родини чатинних (шпилькових), міцне і довговічне

кейф (*ар.*) — післяобідній відпочинок за чашкою кави (у східніх народів); безтурботний відпочинок

кейфувати (*ар.*) — відпочивати, забутися

кеквок (*анг.*) — музика і танець північноамериканських муринів

кекс (*анг.*) — англійське солодке печиво до чаю

келар (*гр.*) — завідатель монастирського майна, ключар

келейний *(гр.)* — хатній, таємний, секретний

келеп *(н.)* — молот, топір; черепаха

келіх *(н.)* — церковна чаша,ківш, бокан

келішок *(н.)* — чарка, чарочка

келія *(гр.)* — окремий монаший покоїк у монастирі

кельнер *(н.)* — послугач (в ресторані, каварні, гостинниці)

кельня *(н.)* — мулярська лопатка, черпак

кенґуру *(авс.)* — торбун (звіря)

кенди *(а. ам.)* — цукорки

кенозойська епоха *(гр.)* — нова доба землі

кентаври *(гр.)* — у стародавніх грецьких переказах дивовижний нарід, напів люди, напів коні; звізда в громаді Лучника

кепі *(ар. фр.)* — військова шапка з широким дашком

кер *(фр.)* — червінь, карта з червоним серцем

кераміка *(гр.)* — гончарство; мистецькі вироби з глини

керамографія *(гр.)* — малювання на глині

керат *(н.)* — прилад із зубчастим колесом, яке обертають коні, щоби пустити в рух машину (молотарку, січкарню)

кератит *(гр.)* — відміна кварцу; запалення рогівки

кервель *(н.)* — рослина трембулька, відміна дрібної цибулі

керосин *(гр.)* — земний олій, нафта

кесар *(лат.)* — цісар, цар; титул давніх римських імператорів

кесон *(фр.)* — великий залізний прилад у виді дзвона, наповнений повітрям, якого вживають для підводних камяних та інших робіт; ящик для гарматніх набоїв

кета *(лат.)* — відміна великої риби

кефалометр *(гр.)* — прилад до мірення голови

кефір *(тат.)* — здорове, поживне питво з коровячого молока, яке мусується на особливих грибках

кивер, ківер *(тур.)* — рід військової шапки; круглий, високий, плоский вгорі шолом

кивот *(гр.)* — ковчег, шафка під склом, в якій поставлені образи святих, божник

килим *(тур.)* — диван, ковер

кимвали *(гр.)* — старожидівський музичний струмент, у виді мідяних тарілок

кинографія *(гр.)* — опис ріжних пород псів

кипарис *(гр.)* — вічно зелене, високе струнке дерево з родини шпилькових

киптар, кептэр (*рум.*) — короткий півкожушок без рукавів

кирея (*н.*) — довгий, широкий плащ без рукавів

кирилиця (*сл.*) — церковнословянське письмо (від ім. св. Кирила)

кирпич (*тур.*) — цегла

кит (*гр.*) — велике морське звіря

китайка — рід шовкової тканини

кібітка (*ар.*) — легкий критий візок або сани; шатро

кібіц (*н.*) — чайка; непрошений дорадник; підлесник (біля дівчат)

кікс (*анг.*) — схиблена нота у співі; схиблений удар у грі на більярді; гра в карти; помилка

кіксувати (*анг.*) — робити кікса; помилятися; піймати облизня

кіло (*гр.*) — тисяча; приставка до слова (для збільшення у тисячу разів)

кіловат — одиниця праці, яку дає електрична машина = 1000 ватів; 736 ватів відповідає силі одного механічного (машинового) коня; кіловат-година — праця, яку виконує один кіловат протягом одної години

кіловольт — одиниця сили електромоторичного напруження = 1000 вольтів

кілограм (*гр. фр.*) — тисяча грамів (2, 44 рос. фунтів)

кілограмометр (*гр. фр.*) — одиниця праці, потрібна для піднесення одного килограма до висоти одного метра

кілолітр (*гр. фр.*) — тисяча літрів (81 рос. відро)

кілометр (*гр. фр.*) — тисяча метрів (468, 7 сажня)

кіль (*анг.*) — гранчастий брус, що лежить долиною повздовж судна

кільватер (*гол.*) — слід, що лишається на воді позад корабля; лава бойових одиниць фльоти

кілька (*лат.*) — дрібна риба з родини оселедців

кімель (*н.*) — кминова горілка

кімоно (*яп.*) — довга, свобідна, шовкова, жіноча домова одіж

Кімри, Кімерийці (*гр.*) — у Гомера згадується мітичний нарід на далекому заході, в царстві вічної ночі; історичний нарід невідомого походження, що сидів на берегах Босфору

кінґ (*анг.*) — король

кінґ (*кит.*) — столиця

кінематика (*гр.*) — наука, що вчить про види руху

кінематограф (*гр.*) — прилад, що показує світляні живі образи (винахід ученого Едісона — на засаді скорости руху)

кінетика (*гр.*) — наука, що вчить про повстання руху; наука про рухи лиця

кінетичний (*гр.*) — рухливий; кінетична енерґія — дієва, чинна сила руху; кінетична теорія — науковий погляд, що всі ґази складаються з великої кількости рухливих неподільних частинок

кінетограф (*гр.*) — прилад, що записує рухи

кінетоза (*гр.*) — хвороба набута через перепрацьовання

кінетофон (*гр.*) — сполучення кінематографу з грамофоном (таке, що образові відповідає звук)

кінкет (*фр.*) — сильна лямпа, зі зеркалом для відбивання світла (в театрах)

кіно (*фр.*) — густий сік з деяких рослин, як лік проти біґавки; скорочена назва кінематографа

кіновар (*гр.*) — цинобра, копалина, що складається із сірки та живого срібла; червона мінеральна фарба

кіновія (*гр.*) — братський монастир

кінодрама (*гр.*) — кінематографічний твір (для висвітлення)

кінотеатр (*гр.*) — театр, де висвітлюють живі образи

кінофіл (*гр.*) — любитель кіна

кіо (*яп.*) — столиця

кіоск (*тур.*) — невеличкий павільйон або альтанка в східньому стилі; будка-крамничка, для продажі всіляких річей (часописів, цукорків, води, папіросів тощо)

кір (*тур.*) — чорне сукно, пасок з нього, серпанок на знак жалоби; заразлива діточа недуга

кіраса (*фр.*) — панцир, нагрудник зі шкури або з ріжних металів

кірасир (*фр.*) — вояк важкої кінноти

кірха (*н.*) — протестантський молитовний дім

кісляр-аґа (*тур.*) — головний доглядач гарему

кісмет (*ар.*) — віра у призначення (в Магометан); доля

кіста (*гр.*) — міхурниця (недуга)

кіт (*н.*) — липка маса до ліплення (вікон, щілин)

кітель (*н.*) — полотнянка, легке полотняне мужеське вбрання

клеврет (*гр.*) — прибічник; товариш, однодумець

клейнод (*н.*) — дорогоцінність, скарб; герб, ознаки власти

клепсидра (*гр.*) — старовинний водний або пісочний годинник; жалібне повідомлення про смерть і похорон

клептоманія (*гр.*) — хворобливий наклін до крадіжки

клер, клир (*гр.*) — духовенство

клерик (*гр.*) — духовник; питомець, що скінчи́в духовну школу, але ще не висвячений на священика

клерикал (*лат.*) — приклонник панування духовної влади

клерикалізм (*лат.*) — змагання до зміцнення впливів духовної влади над світською (в державному і громадському житті)

клерикальний (*лат.*) — духовний; сторонник духовної влади; клерикальний настрій — у громадському житті

клерк (*анг.*) — писа́р; помішник нотаря

клетрит (*гр.*) — скамяніле вільхове дерево

клівер (*гол.*) — трокутне скісне вітрило напереді корабля

клієнт (*лат.*) — у давніх Римлян — особа, що була під опікою; особа, що віддає свої справи адвокатові, нотареві; хорий у лікаря; покупець

клієнтура (*лат.*) — загал клієнтів

клізма (*гр.*) — леватива, рідина, що прочищує кишки хорого жолудка

кліка (*фр.*) — громада людей, котрих вяже спільна справа; ватага, зграя

клімакс (*гр.*) — степенування; перелім (у недузі)

клімактеричний (*гр.*) — ступневий, поступовий; клімактерична доба — літа, коли тіло людини занепадає; у жінок (між 40 та 60 роками), коли вже не появляється місячне

клімат (*гр.*) — підсоння; загал атмосферичних умовин (теплота, вогкість)

кліматичний (*гр.*) — що стосується до клімату, відповідає властивостям країни; кліматична стація — місцевість з лагідним, здоровим кліматом для лікування хворих

кліматольогія (*гр.*) — наука, що досліджує підсоння та його вплив на здоровя людини

кліматотерапія (*гр.*) — наука про кліматичне лікування

клінґа (*н.*) — голівка шаблюки; вістря ножа

клініка (*гр.*) — наукова лікарня; наукова установа при вищих медичних школах, де відбувається практичне лікування хворих

клінічний (*гр.*) — що стосується до клініки; хворий на таку недугу, що не позволяє встати з ліжка

Кліо (*гр.*) — муза, богиня опікуна науки історії

кліпер (*гол.*) — швидке торговельне судно (з вітрилами)

клірінґовий оборот (*анг.*) — чековий оборот

клісомантія (*гр.*) — ворожба по деревах

клістір (*гр.*) — промивка відходової кишки, леватива, клізма

клітор (*гр.*) — семен, качка (назва частини полового органу)

кліше, кліша (*фр.*) — різблений, витравлений на дереві або металі малюнок для друкування; плита до світлення

клобук (*тур.*) — чернеча намітка, каптур

клоун (*анг.*) — блазень, комік-акробат у цирку

клю (*фр.*) — цвях; найцікавіша частина (повісти, виставки, забави), принада

клюб (*анг.*) — товариство (для забави, спорту), місце його сходин; політичне товариство (в парляменті)

клявза (*лат.*) — затамований збірник води в горах

кляввуля (*лат.*) — застереження, умова, примітка

кляввура (*лат.*) — замкнення, монастирське життя; завдання під гострим доглядом (*гал.*)

клявікорд (*лат.*) — старосвітське фортепіяно

клявіш (*лат.*) — кістяний брусочок або кружальце в музичнім струменті, по якому вдаряють пальцями, щоби добути ріжні звуки

клявіятура (*лат.*) — рядок клявіш у музичному струменті

кляйстер (*н.*) — клій з крохмалю, муки

кляк (шапокляк) (*фр.*) — складаний капелюх

кляка (*фр.*) — наймлені оплески для акторів; загал клякерів

клякер (*фр.*) — наймлений ляпач, що робить славу виконавцям (в театрі, на концерті)

кляксон (*анг.*) — остерегаюча трубка на самоході

клямра (*н.*) — залізний подвійний гак для злучення брусів, стін; скоба, спинка

клян (*шк.*) — родова громада (всі члени мають одно назвище) у Шкотів

кляпа (*н.*) — затичка, хлипавка, накривка, закот,

клярет (*фр.*) — загальна назва легких французьких вин

клярнет (*іт.*) — деревляний, дутий музичний інструмент з пищиком і клявішами

клярнетист (*іт.*) — той, що грає на клярнеті

клярований (*лат.*) — чистий, прозорий, ясний

клярувати (*лат.*) — чистити (плини), цідити; вияснювати

кляса (*лат.*) – відділ (у школі), частина суспільства, що має однакові засоби існування; верства, ранґа; кімната, де відбувається наука

клясик (*лат.*) — стародавній або сучасний взірцевий письменник; дослідник і знавець культури, письменства, мови давніх Греків і Римлян; письменик, що наслідує старинні зразки

клясифікація (*лат.*) — поділ річей або явищ по певним прикметам на окремі групи, оцінка

клясифікувати (*лат.*) — розподіляти, оцінювати

клясицизм (*лат.*) — напрямок у мистецтві, що полягає на наслідуванню старовинних, грецьких та римських взірців; досконалість форми і змісту

клясичний (*лат.*) — зразковий, взірцевий, доскональний; клясична гімназія — середня школа, де вчать латинської та грецької мови і культури

клясовий (*лат.*) — приналежний до кляси; клясовий устрій — державний лад, в якому ріжні верстви суспільности користають не з однакових прав і обовязків; клясова боротьба -- між верствами суспільности за економічні та політичні права

кляштор (*лат.*) — католицький монастир

кльоака (*лат.*) — підземні канали для спаду відходів; відхідник; надто брудне місце; необичайне, розпусне середовище

кльовн (*анг.*) — блазень, весельчак

кльозет (*анг.*) — виходок, відходове місце

кльомб (*анг.*) — округлий або ріжних форм квітник (звізда, місяць); травник

кльот (*анг.*) — лискуча тканина (на підшивку)

кльош (*фр.*) — скляний серпанок у виді дзвона на лямпу; форма жіночої спідниці

кмети (*срб.*) — почесні селяни, що призначаються на посади старшин (війтів) та суддів (у Сербії); чиншовики

кнайпа (*н.*) — згідлива назва шинку; темне місце

кнастер (*н.*) — міцний тютюн, бакун

кнебель (*н.*) — затичка рота

кнеблювати (*н.*) — насильно заткати рота

кнехти (*н.*) — німецькі кріпаки (у середніх віках); наймані жовніри; рогачі, стовпчики, до яких привязують корабельні снасті

кнікербокер (*анг.*) — мешканець Нью-Йорку (жартлива назва)
кніксен (*н.*) — низький жіночий уклін
кнопка (*н.*) — цвящок з великою голівкою; ґудзичок, електричний натискач, до запалення світла; оздобні цвяшки
кнут (*шв.*) — канчук, нагайка; батіг
коадьютор (*лат.*) — помічник єпископа
коаліційний (*лат.*) — союзний; складений з представників ріжних партій (коаліційна рада міністрів)
коаліція (*лат.*) — союз, спілка; тимчасова спілка кількох держав, політичних партій, для осягнення спільної мети
кобальт (*н.*) — дуже крихкий метал сталевої або червоної барви; блакитна фарба
кобольд (*н.*) — злий гірський дух (у германських народніх переказах), домовик
кобра (*ісп.*) — їдовита змія в Індії і Бразілії
кобур (*тат.*) — шкуряний похівник для револьвера або пістоля
ковдра (*н.*) — накривало, рядно
коверта (*фр.*) — паперова обгортка для листів і паперів
ковчег (*ц. сл.*) — корабель (Ноїв)
когезія (*лат.*) — звязок; сполучність; взаємне притягання частинок (у фізиці)
когорта (*лат.*) — десята частина римського леґіону піхоти; старовинна назва сотні у французькій національній ґвардії; дружина, загін
коґнат (*лат.*) — свояк з боку жінки
коґнація (*лат.*) — спорідненння
коґномен (*лат.*) — прізвище, у Римлян родинне імя
код (*анг.*) — збірка умовлених скорочень (для телеграфування
кода (*іт.*) — кінцева частина музичного твору
кодак -- апарат до світлення (з фільмовою плівкою)
кодеїна (*н. лат.*) — складник, що знаходиться в опію; лік на заспокоєння
кодекс (*лат.*) — у давніх Римлян навощена дощечка для письма; книжка; збірка законів
кодифікатор (*лат.*) — впорядчик збірника законів
кодифікація (*лат.*) — зібрання законів в одну цілість
кодифікувати (*лат.*) — впорядковувати (закони)
коедукація (*лат.*) — спільне виховання хлопців і дівчат у школах

коефіцієнт (*лат.*) — сочинник, величина, якою треба помножити другу величину (в альґебрі)

козетка (*фр.*) — мала канапка, на дві особи

козир (*тур.*) — світна карта; картуз

коінциденція (*лат.*) — зустріч (ліній); збіг обставин, випадок

коітус (*лат.*) — полові зносини

кок (*анг.*) — корабельний кухар

кока (*ам.*) — рослина (в полудневій Америці), з якої добувают кокаїну

кокаїна (*лат.*) — складник, який добувають з листя кокі, у виді білих кристаликів; лік, що вживається до знечулення

кокаїніст (*лат.*) — той, що зловживає (дурманить себе) кокаїною

кокарда (*фр.*) — звязана стяжка; відзнака на шапках у військових та урядників

кокетерія, кокетство (*фр.*) — залицяння, маніжність, бажання подобатися

кокетка (*фр.*) — зальотниця, маніжниця, хабалиця; стара кокетка — макуша

кокетувати (*фр.*) — залицятися, бісики пускати, продавати зуби до кого

коклюш (*фр.*) — кашлюк, пошесна діточа хвороба

кокон (*фр.*) — засклеп, гніздо шовковика, з якого розмотують шовкову нитку

кокос (*прт.*) — пальмове дерево, що дає великі їдомі горіхи, а з них олій; лушпина вживається на ріжні токарські вироби

кокосовий — зроблений з кокосу (масло, олій)

кокотка (*фр.*) — жінка легкого поведення, повія

кокс (*анг.*) — пражений камінний вуголь

коксувати (*анг.*) — пражити камінний вуголь для очищення його, або для одержання світляного газу; робити кокс

колеґа (*лат.*) — товариш

колеґія (*лат.*) — збір; товариство, що склалося для якоїсь мети; місце подібних зборів; назва вищих державних установ (в Росії), потому зреформованих на міністерства; назва вищих шкіл; всі професори одного відділу (факультету) в університеті

колеґіяльний (*лат.*) — товариський, спільний, загально вирішений

коледж (*анг.*) — вища школа в Англії та Америці

колеж (*фр.*) — середня школа у Франції та Бельгії; товариство

колежський — титул урядовця в Росії

колекта (*лат.*) — збірка, складка

колектанея (*лат.*) — збірка виїмків і заміток, що пояснює або доповнює якусь справу, питання

колектив (*лат.*) — спілка, гурт; спільне господарство

колективізм (*н. лат.*) — суспільно-політична наука про рівність і спільність людських прав і маєтків

колективіст (*лат.*) – прихильник, сторонник колективізму

колективний (*лат.*) — гуртовий, спільний, збірний

колектор (*лат.*) — збірщик; електричний прилад для нагромадження електричної сили; той, що продає льотерійні білети

колектура (*лат.*) — місце, де продаються льотерійні білети

колекціонер (*лат.*) — збирач

колекція (*лат.*) — збірка однородних річей

колет (*фр.*) — рід ковніра; шкуряна куртка

колі (*фр.*) — скриня з товаром (посилкою)

колібрі (*ісп.*) — маленька красива пташечка, з родини горобців (у полуд. Америці)

коліґація (*лат.*) — споріднення; союз, звязок

колідувати (*лат.*) — перешкаджати, не годитися

колізей (*лат.*) — великий театр (90.000 глядачів) під голим небом у давньому Римі, де відбувалися ігрища; дотепер лишилися руїни

колізія (*лат.*) — суперечність, сутичка, зударення

колона (*лат.*) — стовп (в будівництві) для підпори або прикраси; спосіб уставлення війська; сторінка книжки або часопису

колонада (*лат.*) — перехід між двома рядами колон, відкритий з обох або з одного боку

колонізація (*лат.*) — осадництво, заселювання нових країв або пограничних округ держави

колонізувати (*лат.*) — осаджувати, заселяти вільні землі, закладати колонії

колоніст (*лат.*) — осадник, новоселець, поселенець

колонія (*лат.*) — осада, рільнича оселя поза межами рідного краю; країна політично, економічно залежна від іншої (наслідком війни або економічної підлеглости)

колоніяльний (*лат.*) — що походить з колоній, витворений нею; колоніяльна політика-стремління держави до придбання або збільшення колоній, як ринків збуту виробів своєї промисловости

коло́с (*гр.*) — велетень; статуя великих розмірів

колосальний (*гр.*) — величезний, велетенський, здоровенний

колосальність (*гр.*) — величність

колпак (*тур.*) — висока стіжкувата шапка

колтун, ковтун (*лит.*) — ненедуга волосся

колчан (*тур.*) — сагайдак, піхва на стріли

коляса (*фр.*) — повіз

колятор (*лат.*) — опікун церкви, що має право вибирати священика

коляціонування (*лат.*) — порівнування відпису з первотвором

коляціонувати (*лат.*) — провірювати

кольба (*н.*) — приклад рушниці; кругляста скляна посуда з довгою вигнутою шийкою, вживається при ріжних наукових дослідах

кольє (*фр.*) — дорогоцінне намисто

кольодій (*лат.*) — стрільна бавовна, розпущена в сірчаному етері; вживається в медицині

кольоіди (*гр.*) — тіла, що не кристалізуються (білок, клей)

кольокація (*лат.*) — спис вірителів у порядку платности; село, поділене між кількох власників

кольоквіюм (*лат.*) — наукова розмова, бесіда; релігійний спір; іспит в університеті в формі бесіди з якоїнебудь наукової галузі

кольор (*лат.*) — колір, барва, краска

кольоратура (*іт.*) — мистецька прикраса пісні переливами голосу, трелями, рулядами; блискучий пасаж

кольоризація (*лат.*) — прикрашування барвами, малюнками

кольорист (*лат.*) — мистець - маляр, що вміє з чуттям підбирати краски в своїх творах

кольорит (*лат.*) — колір відповідний річі; підібрання фарбів і тонів у малярстві, що найкраще відповідають природі, настрою, змістові твору

кольорувати (*лат.*) — покривати рисунок красками

кольпортаж (*фр.*) — розношення і продаж книжок по хатах

кольпортер (*фр.*) — той, що розносить і продає книжки, товари

кольпортувати (*фр.*) — розносити, розповсюджувати, розголошувати

кома (*гр.*) — протинка; сплячка

команда (*фр.*) — невеликий військовий загін; військовий наказ; начальство

командир, командант (*фр.*) — отаман, військовий старшина, начальник окремої військової частини; провідник

командировка (*фр.)* — службове доручення з виїздом на деякий час з місця постійної служби

командирувати (*фр.*) — вирядити когось з певним службовим дорученням

командитове товариство — торговельна, промислова, кредитова спілка, в якій складають гроші члени, а господарить лише невелика управа; тиха спілка

командор (*фр.*) — в старовину голова лицарського ордену; власник найвищої степені якогось ордеру (відзнаки); старшина воєнної фльоти

командувати (*фр.*) — подавати команду, накази, проводити, старшинувати

комасація (*лат.)* — сполучення розкинених ґрунтів в одну цілість (через заміну)

комбінація (*лат.)* — сполучення ріжнородних явищ, річей, обставин, висновків; обчислювання

комбінувати (*лат.)* — обчислювати, порівнювати, розташовувати, вязати, промишляти

комедія (*гр.*) — веселий драматичний твір, що осміює людські хиби; смішна подія, чудасія; удавання

комедіянт — згірдлива назва актора; той, що удає (грає комедію); чудак, штукар, блазень

комедіянство — удавання, легковажність, сміховисько

комедіянтський — чудацький, чудернацький

коментар (*лат.)* — пояснення, товмачення, примітка, вказівка

коментатор *(лат.)* — товмач, той, що пояснює твір

коментувати *(лат.)* — пояснити

комерс (*н.*) — святочні сходини, бенкет

комерційний *(лат.)* — торговельний, купецький

комерція *(лат.)* — торговля, торг

комета (*гр.*) — світяче небесне тіло, інколи з хвостом у протилежний від сонця бік; мітла

кометольогія (*гр.*) — наука про комети

комі *(фр.*) — торговельний помічник

комівояжер (*фр.)* — торговельний аґент

комізм *(фр.)* — смішність, чудернацтво

комік (*гр.*) — актор, що виконує смішні ролі, сміхованець; весельчак

комінтерн (*рад.*) — скор. комуністичний інтернаціонал

коміс (*лат.*) — поручення, поручення залагодити якубудь справу; дати в коміс — поручити продати

комісар (*лат.*) — урядовець до деяких доручених справ (к. поліції, наказний к.); член ради народніх комісарів; управитель

комісаріят (*лат.*) — державна установа

комісійний (*фр.*) — що має відношення до комісії

комісіонер (*фр.*) — торговельний посередник, особа, що за певну винагороду (відсоток) виконує ріжні торговельні доручення

комісіонерство (*фр.*) — установа, контора, що за певну винагороду виконує ріжні торговельні доручення

комісія (*лат.*) — рада, зложена з урядовців для обміркування якоїнебудь справи або для керування нею

комітаджі (*тур.*) — провідник балканських повстанців (у боротьбі за волю)

комітат (*лат.*) — повіт, округа на Угорщині

комітет (*лат.*) — рада з уповноважених осіб для вирішення або виконання якоїнебудь справи

коміції (*лат.*) — загальні збори у давніх Римлян (в справах релігійних і державних)

комічний (*фр.*) — смішний, сміховинний, чудернацький

комічність (*фр.*) — смішність, чудернацтво

комода (*фр.*) — низька шафа зі шухлядами (на білизну)

коморник — судовий урядник, що виконує судові вироки (в справах довжників, залеглих податків)

компактний (*лат.*) — одноцільний, суцільний, густий, щільний

компанієць (*фр.*) — козак легкої кінноти (в XVIII. в.)

компанія (*фр.*) — гурток знайомих, товариство; торговельна спілка; відділ війська

компаньйон (*фр.*) — спільник, учасник

компас (*лат.*) — прилад з магнетичною стрілкою, що все показує на північ, а це дає змогу відшукати всі сторони світа; соняшний годинник

компатріот (*лат.*) — земляк

компендій (*лат.*) — скорочення; провідник, підручник

компенсація (*лат.*) — відшкодовання, винагорода

компетентний (*лат.*) — той, що добре розуміється на чомусь; той, що має право вирішувати ту чи іншу справу

компетенція (*лат.*) — знання справи, уповноважнення, обсяг ділання

конверзація (*лат.*) — розмова

конверсія (*лат.*) — полегшення боргових тягарів; заміна старих державних боргових зобовязань новими, але з меншими відсотками і полегшами в сплаті

конверт (*фр.*) — обгортка, на якій пишуть адресу, коверта,

конвертит (*лат.*) — новонавернений

конвертувати (*лат.*) — робити конверсію, замінювати

конвікт (*лат.*) — бурса, інститут

конвой (*фр.*) — варта, достава під охороною війська; охорона торговельних кораблів воєнним кораблем

конвокація (*лат.*) — скликання

конвоювати (*фр.*) — супроводити, вартувати кого, сторожити

конвульсійний (*лат.*) — корчовий, нагальний, судоржний

конвульсія (*лат.*) — судорги, корчі, перелоги

конґестія (*лат.*) — хворобливий наплив крови в одній частині тіла

конґльомерат (*лат.*) — зліпка, сумішка ріжних мінералів звязаних глейким вапнистим або кварцовим цементом; ріжнородна сумішка

конґльомерація (*лат.*) — скупчення, нагромадження

конґреґація (*лат.*) — збори (духовних осіб), товариство, релігійне братство; конґреґація кардиналів — виділ кардиналів у Ватикані для вирішення деяких справ; закон

конґрес (*лат.*) — зїзд володарів або їх представників для обміркування важливих справ міжнародного значіння; державна рада в Америці; спільне засідання палати депутатів і сенату у Франції; зїзд (учених, промисловців, громадських діячів, знавців)

конґресивний (*лат.*) — обєднаний

конґресівка (*лат.*) — назва всіх губернь королівства польського (по віденському конґресі, 1815 р.)

конґруа (*лат.*) — найнище уставове забезпечення священика

конґруенція (*лат.*) — згідність, подібність, схожість

кондак (*гр.*) — коротка церковна пісня в честь якогось празника (тропар і кондак)

конденэатор (*лат.*) — прилад до згущування і скаплювання пари; прилад до нагромадження електричної сили

конденэація (*лат.*) — згущення, скаплювання, привертання до плинного стану газів, пари

конденсувати (*лат.*) — згущати, збільшувати силу (пари, газів, електрики)

кондикт (*лат.*) — порозуміння; заборона

кондитор (*фр.*) — цукорник, пекар солодкого печива

кондиторська (*фр.*) — цукорня, крамниця зі солодким печивом

кондиція (*лат.*) — умовини; стан, положення; становище, служба

кондоленція (*лат.*) — спочуття, співчуття

кондомінія (*лат.*) — спільне володіння; поділ влади між двома установами

кондор (*ісп.*) — американський хижацький птах із породи супів

кондотьєри (*іт.*) — отамани наємних військ в Італії (XIV—XVI ст.)

кондуїт (*фр.*) — поведення, поводження, обхід

кондукт (*лат.*) — опровід, урочистий похоронний похід

кондуктор (*лат.*) — провідник; громозвід; кондуктор при потязі — провідник потягу, валківничий

конексія (*лат.*) — дружні відносини з впливовими особами

конектувати (*лат.*) — припускати, догадуватися

конектура (*лат.*) — домисл, міркування, оперте на правдоподібности

коніґльоб (*гр.*) — небесна куля (ґльобус)

конідометр (*гр.*) — прилад до мірення цукру в рослині

коніфери (*лат.*) — шпилькові дерева

конічний (*гр.*) — гостроверхий, стіжкуватий, шпичастий

конквістадори (*ісп.*) — перші іспанські завойовники ріжних частин Америки та їх нащадки

конклав (*лат.*) — збори кардиналів для вибору папи та саме місце цих зборів

конклюзивний (*лат.*) — кінцевий, оконечний, рішучий

конклюзія (*лат.*) — заключення, вислід, висновок

конкорданція (*лат.*) — згідність; поазбучний показчик слів і біблійних думок

конкордат (*лат.*) — умова між світською і духовною владою щодо спільного поступовання

Конкордія (*лат.*) — богиня згоди (у давніх Римлян)

конкретний (*лат.*) — наочний, певний, діловий; змисловий

конкретність (*лат.*) — наочність, дійсність, реальність

конкретизувати (*лат.*) — здійсняти; надавати уявленому поняттю дійсности

конкубіна (*лат.*) — полюбовниця, наліжниця, підбічниця

конкубінат (*лат.*) — нешлюбне подружжя, життя на віру

конкурент (*лат.*) — суперник, сперечник; жених, свататальник

конкуренція (*лат.*) — суперництво, перебій; боротьба за осягнення одної мети

конкурс (*лат.*) — заходи кількох людей о нагороду, посаду, працю, о вступ до школи; оголошення вільних місць або нагороди; судове оголошення претенсій вірителів до довжника; змагання

конкурувати (*лат.*) — суперничати, змагатися, перемагатися, старатися

коносамент (*фр.*) — пароплавна або залізнича фактура, квит на перевозовий товар

консеквентний (*лат.*) — послідовний, послідущий, відповідний

консеквентно (*лат.*) — послідовно

консеквенція, консеквентність (*лат.*) — послідовність, висновок, заключення, згода в думках і діланню

консекрація (*лат.*) — посвячення, висвячення

консенс (*лат.*) — дозвіл

консервативний (*лат.*) — назадницький, ворожий до всього нового

консерватизм (*лат.*) — прихильність до старих форм громадського життя; назадницькі політичні переконання; ворожість до нового взагалі

косерватист (*лат.*) — назадник, приклонник старого ладу та ворог нових порядків; член консервативної партії

консерватор (*лат.*) — опікун старовинних памятників і збірок старини

консерваторія (*лат.*) — вища музична школа, музичний інститут

консервація (*лат.*) — дбайлива охорона, охорона перед знищенням, перед зіпсуттям

консерви (*лат.*) — харчові продукти, овочі, приладжені і забезпечені так, щоби не псувалися; колірові окуляри, щоби не разило сонце

консервувати (*лат.*) — зберігати від зіпсуття, від знищення; готувати консерви

консиґнація (*лат.*) — виказ, спис товарів висланих на рахунок крамаря; військове поготівля

консиґнувати (*лат.*) — виказати, списати; вислати товари (зі списком); бути напоготівлі

консиліюм (*лат.*) — нарада кількох лікарів над способами лікування тяжко хворого; рада, нарада

консиляр (*лат.*) — дорадник; лікар

консистенти (*лат.*) — польські війська, що колись стояли на Україні

консистенція (*лат.*) — тривалість, тривкість, міць, звязність, густота

консисторія (*лат.*) — церковна влада, церковна рада

конскрипційний список (*лат.*) — переписний список

конскрипція (*лат.*) — вписання рекрутів (до війська); переведення перепису людности

консолідація (*лат.*) — сполука, союз, зміцнення; забезпечення державного боргу на певних постійних доходах

консоліди (*фр.*) — державні вартісні папери, що заступають кілька речинцевих державних позичок

консоля (*фр.*) — столик із дзеркалом; стовпик для свічад, годинника, статуеток; підставка (на цвіти)

консоляція (*лат.*) — потішення, потіха, відрада; угощення

консоме (*фр.*) — міцний вивар з мяса, дичини

консонанс (*лат.*) — суголосність, бездоганний акорд; досконалість

консонанта (*лат.*) — шелестівка

консонанца (*іт.*) — згода звуків, созвучність

консорціюм (*лат.*) — спілка, товариство підприємців (промислових, торговельних, банкових)

конспект (*лат.*) — виказ, перегляд; короткий зміст (книжки, підручника, промови)

конспективний (*лат.*) — неповний, зроблений у виді конспекту

конспіративний (*лат.*) — тайний, таємний

конспіратор (*лат.*) — змовник, заговірник

конспірація (*лат.*) — змова, потайні змовини, заговір

конспірувати (*лат.*) — змовлятися потайки; таїтися, критися

констабль (*анг.*) — поліцай в Англії, Америці, Фінляндії; колись військовий суддя в Англії

констатувати (*лат.*) — потверджувати, справджувати, доказувати, признавати, встановляти

констеляція (*лат.*) — розміщення, уклад зір; сузіря; уклад обставин

констернація (*лат.*) — збентеження, переполох, переляк, прикре зчудування

конституанта (*лат.*) — перші народні збори у французькій республіці (1791 р.); всякі установчі збори для вироблення конституції або її змін

конституватися (*лат.*) — ділити між себе власть або заняття

конститутивний (*лат.*) — основний

конституційний (*лат.*) — опертий на конституції, обмежений конституцією

конституціоналізм (*лат.*) — державний лад, при якому влада монарха обмежується народнім представництвом

конституція (*лат.*) — основний державний закон, по якому до влади приходить народнє представництво; будова тіла, стать; устрій

конструктивний (*лат.*) — корисний, творчий; зложений

конструктор (*лат.*) — будівничий; той, що плянує і виконує конструкцію, керманич; спорудник

конструкція (*лат.*) — розміщення слів у реченню, будова літературного твору; будова, склад, устрій

конструувати (*лат.*) — укладати, будувати, розміщати

консул (*лат.*) — найвищий достойник у Римлян за часів республіки і у Франції між роками 1800 і 1805 (за часів Наполеона); представник чужої держави для опіки над торговельними справами своїх земляків

консулент (*лат.*) — дорадник

консулят (*лат.*) — звання і обовязки консула; бюро консула

консульство (*лат.*) — назва влади за часів першої французько і республіки

консульта (*іт.*) — державна рада в Іспанії; суд в Італії та Швайцарії

консультант (*лат.*) — порадник, лікар, що бере участь в консиліюмі; правник

консультація (*лат.*) — нарада; порада (правна, лікарська)

консумент (*лат.*) — споживник, споживач

консумпційний (*лат.*) — споживний, споживчий

консумпція (*лат.*) — споживання; знемога (хворість)

консумувати (*лат.*) — споживати, зуживати; смакувати

контаґіозний (*лат.*) — заразливий

контаґіюм (*лат.*) — зараза, заразливий мікроб

контакт (*лат.*) — зіткнення, стичність; звязок, звязь; зносини

контамінація (*лат.*) — сполука всіляких частин

контекст (*лат.*) — звязність (думки, твору), зіставлення

контемпляція (*лат.*) — роздумування (над релігійними справами), розважання, задума

контенанс (*фр.*) — смілість, певність

контентний (*фр.*) — вдоволений

контерфект (*лат.*) — портрет, образ; світлина; взір, зразок

континґент (*лат.*) — означена скількість (війська, податків), яка мусить бути зібраною з країни; кількість

котинент (*лат.*) — суходіл, суша

континентальний (*лат.*) — сухопутній, приналежний до континенту, суходольний

континуація, континування (*лат.*) — продовження

континувати (*лат.*) — продовжувати

конто (*іт.*) — рахунок, підсумок; кредит (на рахунок); на конто — на рахунок

контора (*іт.*) — канцелярія; відділ торговельного підприємства

конторист, конторщик — писар, урядник в конторі

контрабанда (*іт.*) — пачкарство, потайний ввіз товарів

контрабандист (*іт.*) — пачкар

контрабас (*іт.*) — великий бас в оркестрі; октава, басистий

контрагент (*лат.*) — особа, що робить умову; рядчик

контраґітація (*лат.*) — протиділання

контрадикція (*лат.*) — суперечність, противенство

контрадмірал (*фр.*) — генерал воєнної фльоти

контракт (*лат.*) — взаємна умова на письмі, зобовязання, угода

контракти — великі, рокові ярмарки, на яких полагоджуються всілякі справи

контрактовий (*лат.*) — умовлений; зобовязаний

контрактувати (*лат.*) — заключувати умову, зобовязуватися

контракція (*лат.*) — протидіяння, реаґування

контральт (*іт.*) — дуже низький жіночий голос

контрамарка (*фр.*) — паперова картка від управи театру, що заступає квиток на право входу до театру; контрольний білет, ретурка

контрапункт (*лат.*) — у музиці наука про гармонійне обєднання окремих голосів, або окремих мелодій

контрасиґнатура (*лат.*) — другий підпис на документі; свідчення міністром документа, що вже підписаний головою міністрів

контрасиґнувати (*лат.*) — дати підпис на ствердження другого підпису

контраст (*фр.*) — протилежність, протиставлення

контратон (*іт.*) — дуже низький тон, нижчий від басового С

контрафакція (*лат.*) — підробка; недозволений передрук

контреданс (*фр.*) — танець двох пар на переміну

контрибуція (*лат.*) — воєнне відшкодовання, данина, окуп

контрифал (*гр.*) — цина

контркандидат (*лат.*) — супротивник

контрміна (*фр.*) — підземний хід, підкоп призначений для знищення закладеної ворогом міни

контроверсія (*лат.*) — спротив, суперечка, спір

контролер (*лат.*) — провірник

контролювати (*лат.*) — провірювати, вглядати, слідкувати

контроль (*лат.*) — провірка, перевірка, догляд; надзірна влада

контрофензива (*лат.*) — протинаступ (у війні)

контрреволюція (*лат.*) — політичний переворот, який намагається знищити лад установлений революцією

контрреформа (*фр.*) — реформа проти внесеної вже реформи

контузія (*лат.*) — ушкодження тіла без скалічення, стовчення, приголомшення, придушення

контумація (*лат.*) — упертість, неслухняність; заочний вирок; карантин

контур (*фр.*) — начерк, нарис, окреслення, обрис

контуш, кунтуш (*уг.*) — старопольський стрій

конус (*гр.*) — стіжок (геометрична фігура)

конфедерат (*лат.*) — член конфедерації, союзник; назва польських шляхтичів, що боролися з королівською владою; прихильник рабства у півд. Америці

конфедерація (*лат.*) — союз незалежних держав, кантонів; у давній Польщі зїзд шляхти (в політичних справах)

конфекти, конфети (*лат.*) — смажені овочі у цукрі, цукорки

конфекція (*лат.*) — виріб на продаж, готова одіж, склад одеж, убрань

конференція (*лат.*) — зібрання ради, нарада

конферувати (*лат.*) — нараджуватися з ким; надати кому що, призначати

конфесійний (*лат.*) — той, що належить до якогобудь віровизнання

конфесіонал (*лат.*) — сповідальниця

конфесіоналізм (*лат.*) — згідність із пануючою релігією

конфесія (*лат.*) — віроісповідання, віровизнання, віра

конфетті (*іт.*) — ріжнобарвні паперці, якими обкидаються учасники забав, карнавалу

конфігурація (*лат.*) — форма, вигляд речі; уложення частей в одну цілість

конфідент (*лат.*) — повірник, довірений; поліційний урядник

конфіденціяльний (*лат.*) — довірочний, довірливий, таємно повідомлений

конфірмація (*лат.*) — потвердження вироку; у протестантів — миропомазання

конфірмувати (*лат.*) — потверджувати

конфіската (*лат.*) — відібрання приватної власности; покарання злочинця відібранням майна на користь держави; заборона друкувати

конфіскувати (*лат.*) — забирати в користь державної каси (за кару); заборонити друкувати

конфітури (*фр.*) — варення, ягоди або овочі смажені в цукрі

конфлікт (*лат.*) — сутичка, незгода, противенство, спір, боротьба

конфрер (*фр.*) — побратим, приятель

конфронтація (*лат.*) — зводини, доочне переслухання для справдження зізнань

конфронтувати (*лат.*) — зводити до очей, порівнувати

конфузитися (*фр.*) — збентежитися, соромитися

конфузія (*фр.*) — засоромлення, бентеження, ніяковість

конха (*лат.*) — мушля, скойка, перлівниця

конхольогія (*гр.*) — наука про мушлі

концедувати (*лат.*) — йти на руку, позволяти

концентраційний (*лат.*) — зосереджений, скупчений, збитий, сукупний

концентрація (*лат.*) — зосередження, скупчення; згущення

концентричний (*лат.*) — о спільнім осередку

концентрувати (*лат.*) — зосереджувати, скупчувати, згущати

концепіст (*лат.*) — титул молодшого урядовця

концепт (*лат.*) — уклад; замисел, задум; нарис, начерк; жарт

концепція (*лат.*) — розуміння, спосіб розуміння; зачаття

концерт (*лат.*) — музичний твір; прилюдне виконання низки вокальних або музичних творів; порозуміння держав

концертант,-ка (*фр.*) — особа, що дає концерт або бере в ньому участь

концертино (*іт.*) — музичний струмент подібний до гармонійки; невеликий концертовий твір

концертовий — гарний, бездоганний

концертувати (*лат.*) — давати концерт; укладати, добре розвязати (справу)

концесійний (*лат.*) — дозволений (концесією)

концесіонер (*лат.*) — особа, що одержала концесію; підприємець

концесія (*лат.*) — дозвіл державних властей на отворення підприємства (за оплатою)

конциляційний (*лат.*) — згідний, згідливий

конципієнт (*гал.*) — адвокатський практикант

конципієнтура (*гал.*) — протяг часу, потрібний для адвокатської практики; обовязки конципієнта

конципувати (*лат.*) — обдумувати, укладати

концілюм (*лат.*) — збори; церковний собор

коншахти (*н.*) — тайні переговори, умови; підозрілі відносини

коньюґація (*лат.*) — відміна дієслова, словозміна

коньюнктура (*лат.*) — обставина; збіг ріжних (технічних, господарських, правових, політичних) обставин; вигляди

коньюнкція (*лат.*) — злучник; стріча двох звізд або планет під одним знаком

коньяк (*фр.*) — вищий сорт французької виноградної горівки

кооператив (*лат.*) — кооперативна установа, крамниця

кооперативний (*лат.*) — співробітницький, товариський, спілковий

кооператор (*лат.*) — помічник; людина, що ширить і здійснює гадки про спільництво

кооперація (*лат.*) — спільництво, співробітництво, закладання товариських спілок з метою поліпшити економічне становище а заразом і культурно-освітнє

кооптація (*лат.*) — доповнення, покликання в члени

кооптувати (*лат.*) — доповнити, взяти кого до помочі

координація (*лат.*) — підпорядковання, сполука (для осягнення мети)

координувати (*лат.*) — упорядкувати, розложити працю так, щоби дійти до бажаної мети

копервас (*н.*) — синій камінь; сіркова сіль, сіркан заліза

копіювати (*лат.*) — переписувати слово в слово; робити відбитки (письма, рисунку); переймати, перекривляти

копія (*лат.*) — відпис, відбитка

копула (*лат.*) — баня

копуляція (*лат.*) — щеплення; сполука

коралі (*гр.*) — скамянілі гнізда дрібних морських сотворінь; прикраси, намиста з цього матеріялу

кораліти (*гр.*) — скамянілі коралеві сотворіння

Коран (*ар.*) — святе письмо Магометан, писане арабською мовою

корвет (*фр.*) — невеликий, скорий воєнний корабель

корд (*іт.*) — мисливський ніж

корда (*фр.*) — линва, на якій ганяють коня (хворого)

корда (*лат.*) — чернецький пасок зі шнурків

кордебалет (*лат.*) — загал танцюристів (в театрі, цирку); загальний танець

кордит (*анг.*) — бездимний порох

кордіяльний (*лат.*) — милосерний, чулий, мякосердий

кордобан (*ісп.*) — кізлова шкура

кордон (*фр.*) — ряд військових сторожей, розміщених в одній лінії; границя держави; межа

кореґувати (*лат.*) — направляти, управильняти, справляти

корейшити (*ар.*) — племя Арабів, з якого походить Магомет

коректа, коректура (*лат.*) — поправка друкарських помилок; поправа

коректний (*лат.*) — поправний, ввічливий, стриманий

коректність (*лат.*) — правильність, стриманість, чемність, ввічливість

коректор (*лат.*) — особа, що поправляє друкарські помилки; настройник (піяніна, фортепіяна)

корелятивний (*лат.*) — зглядний, залежний від другого

кореляція (*лат.*) — взаємні відносини, взаємини

корепетитор (*лат.*) — домашній вчитель

корепетиція (*лат.*) — повторення; лекція

кореспондент (*лат.*) — той, що веде переписку, писар; співробітник, дописувач до часописів

кореспондентка — почтова переписна картка, листівка; дописувачка

кореспонденція (*лат.*) — листування, переписка, допис (у газеті)

кореспондувати (*лат.*) — листуватися, переписуватися, дописувати

корзо, корсо (*іт.*) — біг; місце для перегонів; площа або широка гарна вулиця (місце прогульок, забав); весняна гулянка по вулицях в день „свята цвітів“

коридор (*фр.*) — вузький довгий прохід поміж кількома кімнатами, сіни

коринки (*гр.*) — малі чорні родзинки без зернят

корифей (*гр.*) — в грецькому хорі провідник хору; найкращий, славний діяч, провідник

корінтійський стиль (*гр.*) — найпишніший стиль в стародавньому грецькому будівництві; виріжнюється мистецькими прикрасами і красою верхів колон

корнет (*фр.*) — хорунжий, найнижчий старшинський титул у кінноті; мала трубка в оркестрі

корнішони (*фр.*) — маленькі мариновані огірочки

корок (*лат.*) — затичка, зроблена з кори коркового дерева

корона (*лат.*) — царський, королівський вінець, який вбирають при вступленні на престіл; назва монет у ріжних краях; вершок зуба, дерева, верховіття; обвід цвітки

коронація (*лат.*) — церемонія вінчання володаря, коронування

коронер (*анг.*) — урядовець в Англії, Ірляндії, що чинить слідство в случаях наглої або підозрілої смерти

коронка (*лат.*) — зубчики, мережево, мережка

коронний (*лат.*) — державний, урядовий; важний, головний (свідок)

корпія (*лат.*) — щипана марля, вживається при перевиванню рани

корпоративний (*лат.*) — обєднаний, приналежний до корпорації

корпорація (*лат.*) — стоваришення, обєднане спільною метою, цех; товариство студентів

корпулентний (*лат.*) — кремезний, дебелий, огрядний

корпус (*лат.*) — тіло людини, тварини; окрема будівля; частина армії, складена зі всіх родів зброї; військова школа; рід друкарських черенок (ґармонт)

корреферент (*лат.*) — другий референт тої самої справи

корсаж, корсет (*фр.*) — жіночий станик, шнурівка

корсар (*іт.*) — морський розбійник, пірат, ушкал

корт (*анг.*) — грище; вовняна тканина

кортеж (*фр.*) — прибічна дружина, почот, свита; партія верхівнів, кавалькада

кортези *(ісп.)* — законодавчі збори в Іспанії і Портуґалії

корунд *(лат.)* — дорогий камінь, найтвердіший після діяманта (сафір, рубін); окис алюмінію

корупція *(лат.)* — зіпсуття, продажність, підкупство

косеканс *(лат.)* — секанс доповняючого кута в тригонометрії

косинус *(лат.)* — синус доповняючого кута в тригонометрії

косметика *(гр.)* — умілість піддержувати красу людського тіла; ріжні засоби для збереження і надання краси обличчю та тілові

косметичний *(гр.)* — скрашуючий

космічний *(гр.)* — всесвітній, світовий

космогонія *(гр.)* — наука про повстання всесвіту

космографія *(гр.)* — опис всесвіту; наука, що описує небесні тіла і землю як одну цілість (астрономія)

космольогія *(гр.)* — наука про всесвіт, про його будову, складові частини, про початок і можливий кінець світа

космополіт *(гр.)* — людина, що вважає цілий світ своєю вітчиною; світовий громадянин

космополітизм *(гр.)* — світове громадянство; світогляд, що відкидає любов до батьківщини і стремить до загально-людського братства

космос *(гр.)* — світ, всесвіт

космофізика *(гр.)* — наука про природні закони, якими рядиться всесвіт

костел *(лат.)* — римокатолицький молитовний дім

костюм *(фр.)* — одіж, стрій, убрання

кот *(фр.)* — міра висоти, гора

котанґенс *(лат.)* — танґенс доповняючого кута в тригонометрії

котара *(тат.)* — завіса з тяжкої матерії над дверима, вікнами або ліжком; юрта

котедж *(анг.)* — сільський дімок з усіма вигодами, вілла

котерія *(фр.)* — тісний гурток людей, що дбає лише про свої особисті інтереси

котильйон *(фр.)* — танець з ріжними довільними фігурами; вальс з фігурами

котірувати *(фр.)* — урядово означати біржеву ціну на вартісні папери

котлет *(фр.)* — смажене, жарене мясо, риба

котурни *(гр.)* — у старогрецьких акторів рід черевиків на дуже високих запятках; ставати на котурни — величатися, пересадно пописуватися

кофе (*ар.*) — напиток із палених і змелених зерен кавового дерева;

кофеїн (*ар.*) — шкідливий сок, що міститься в зернятах і листю кофейного дерева

кофейня (*ар.*) — дім, куди сходяться люди пити кофе і читати часописи

кохіна (*н.*) — лік проти сухіт (від ім. ученого Коха)

коц (*н.*) — груба, волохата вовняна тканина, накриття (на ліжко)

коч (*мад.*) — рід коляси з відкидною будою

кошеніля (*фр.*) — комаха червець, з якої роблять темновишневу краску

кошерний (*єв.*) — дозволений релігійними приписами до їди, чистий

кошерувати (*єв.*) — вичищувати; кошеруватись — митися, чиститися, приводити себе до порядку

кошмар (*фр.*) — змора, тяжкий химерний сон; страшне почуття

краб (*анг.*) — морський рак (десятиногий)

крайцар (*н.*) — старий австрійгріш вартости двох сотиків

крамола (*лат.*) — підступ; таємна змова; зрада, заколот, лихоліття

крамплювати (*н.*) — вигладжувати, чесати вовну

кран (*н.*) — підойма, журавель; затичка, чіп

краніографія (*гр.*) — опис черепа людини

краніоліти (*гр.*) — скамянілі мушлі

краніольогія (*гр.*) — наука про будову черепа людини

краніометрія (*гр.*) — наука про поміри людського черепа

краніотомія (*гр.*) — анатомія (розбір) черепа людини

крап (*н.*) — марена; червона краска з коріня маруни

крас (*н.*) — вапнові гори

красноармєєц (*рад.*) — червоноармієць — скор. жовнір червоної армії

кратер (*гр.*) — гирло вулькана, з якого вибухає полумя, лява

крах (*н.*) — велика знижка курсу вартісних паперів; руїна, розбиття

креатура (*лат.*) — сотворіння; осібняк, ставленик, лиха людина; підляка

креація (*лат.*) — твір, витвір людської уяви, думки; творення

креденс (*фр.*) — шафа, де переховується столове накриття, напитки; буфет

кредит (*лат.*) — довіря до довжника, що заплатить довг; позичка, борг; пасив (в книговодстві)

кредитив (*лат.*) — повновласна грамота посла, довірочна грамота

кредитова каса, товариство — позичкова установа; кредитові папери — векслі, вартісні папери

кредитор (*лат.*) — віритель

кредитувати (*лат.*) — позичати, боргувати

Крез (*гр.*) — останній лідійський цар, що вславився надзвичайним багатством (VI ст. до Хр.); дуже багата людина

крезиліт (*гр.*) — вибуховий матеріял

крейда (*н.*) — вапняк, опока; білиця (крейдяна верства землі)

крейсер (*н.*) — швидкий, панцирний, воєнний корабель; кружляк

крейсерувати (*н.*) — плавати, кружляти по морі (з воєнною метою)

крем (*фр.*) — солодка страва (з яєць, цукру і сметани); назва густих лікерів і солодких горівок; масть (до рук, лиця)

крематорій (*лат.*) — піч для палення трупів

креозот (*гр.*) — олійний плин, що добувається з деревного дьогтю; вживається в лікарюванні, забезпечує від гниття

креол (*ісп.*) — білий, що вродився в іспанській, портуґальській колонії в Америці; мішанець

крепа (*фр.*) — легенька, прозора шовкова або вовняна тканина (ріжної барви); чорна крепа — знак жалоби

крестінтерн (*рад.*) — крестянскій (селянський) інтернаціонал

кретин (*фр.*) — дурнуватий, півголовок

кретинізм (*фр.*) — умова недуга, тупоумність

кретон (*фр.*) — груба бавовняна тканина для оббивання меблів або стін

креувати (*лат.*) — творити; установляти

крещендо (*іт.*) — все сильніше (в співі, музиці)

крилос (*гр.*) — місце хору в церкві, біля вівтаря

кримінал (*лат.*) — тюрма, арешт

криміналіст (*лат.*) — знавець карного (кримінального) права

криміналістика (*лат.*) — наука про карне право; карні справи

крин (*лат.*) — рослина з родина лілей

кринолін(а) (*фр.*) — матерія з кінського волосся; спідниця зроблена з такої матерії; широка спідниця на тонких дротяних обручах

крипта (*гр.*) — підземна каплиця (під церквою)

криптогами (*гр.*) — ростини з невиразними половими ознаками (баговиння, гриб, мох, хвощ, папороть), безцвітні

криптогамія (*гр.*) — тайне подружжя

криптографія (*гр.*) — тайне письмо

криптограм (*гр.*) — лист, записка написана умовними знаками; загадка

криптон (*гр.*) — газ, що входить у склад атмосфери (повітря)

криптонім (*гр.*) — автор, підписаний першими буквами; умовний підпис

криптопсихія (*гр.*) — підсвідомість

кристалізація (*гр.*) — перехід тіл з плинного або парового стану в твердий, коли тіла прибірають кристалевий вигляд; творення кристалів

кристалізувати (*гр.*) — творити кристалі; виявляти, вияснювати

кристаль (*гр.*) — твердий многобічний мінерал (камінчик); назва блискучого, безбарвного, рубчастого скла; кристалевий цукор

кристальографія (*гр.*) — загальний опис кристалів

кристальоід (*гр.*) — тіло, яке може прибрати форму кристалю

кристальофізика (*гр.*) — наука про фізичні прикмети кристалів (походження, уклад, тягар)

кристальохемія (*гр.*) — наука про хемічні прикмети кристалів (вплив ріжних плинів, газів, повітря)

критерій (*гр.*) — мірило, при помочі якого оцінюємо правдивість поглядів або тверджень; бездоганна прикмета, підстава; міра для думки

критик (*гр.*) — знавець, що оцінює твори письменства, мистецтва, науки

критика (*гр.*) — обоснований присуд, осуд, научна оцінка, розбір; поговір

критикувати (*гр.*) — осуджувати, оцінювати

критицизм (*лат.*) — науковий світогляд, що досліджує межі та джерела людської здібности до пізнання (Кант); вміле відріжнення правди від фалшу

критичний (*гр.*) — обоснований, безсторонній; язикатий; непевний, скрутний, тяжкий

Кришна (*інд.*) — індійський бог війни

кріда (*лат.*) — банкрутство

кріза (*гр.*) — пересилення, переломова хвиля, лиха година, перелом, вирішення

крокет *(анг.)* — рухлива гра великими кулями, які довгими молотками прогонять крізь дротяні дужки, встромлені в землю

крокіс *(гр.)* — шафран

крокодил *(гр.)* — довга земноводна тварина, з родини ящіркових плазунів; сльози крокодила — нещирі, облудні сльози

крона *(анг.)* — англійська монета (5 шилінґів)

кротон *(гр.)* — рослина, з листя й сімя якої роблять олій, уживаний до красок і ліків

кружґанок *(н.)* — крита веранда, ґалерія

круп *(анг.)* — гостре запалення горлянки, дихавиця

крупє *(фр.)* — таємний, тихий спільник в торговлі; людина, що стежить за грою в домах газардової гри

крустацеї *(лат.)* — скамянілі скорупяки

круцифікс *(лат.)* — образ Христа на хресті

Ксантипа, Ксантіппа *(гр.)* — жінка Сократа, що мала бути дуже сварливою; люта і лайлива жінка, яга

ксенії *(гр.)* — збірники коротких віршів (короткі віршовані поздоровлення, бажання)

ксенія *(гр.)* — гостинність; дарунок для гостя

ксенократія *(гр.)* — панування чужинців

ксеноманія *(гр.)* — пересадна прихильність до всього чужинецького

ксенофобія *(гр.)* — пересадна ненависть до чужинців і всього чужинецького

ксерома *(гр.)* — хвороблива худість, вялість

ксилограф *(гр.)* — ритівник на дереві

ксилографія *(гр.)* — друкування дерев'яними буквами; мистецьке різблення на дереві (дереворит)

ксилофон *(гр.)* — дерев'яні цимбали

ксьондз *(пол.)* — католицький священик

куафюра *(фр.)* — зачіска

куб *(лат.)* — шестистінник; третя степень даної величини; баняк

куба — сигара (від острова Куба)

кубан *(рум.)* — хабар, взятка, хапанка, базаринка

кубатура *(лат.)* — обчислювання обєму тіла

кубеба *(ісп.)* — цілюща ростина

кубізм *(н. лат.)* — напрям у мистецтві (малярстві, різбарстві); кубісти в своїх творах надають предметам (живим і мертвим) геометричні форми

кубікулюм (*лат.*) — опочивальня у давніх Римлян; цвинтар християнських мучеників

кубічний (*лат.*) — шестистінний

кубрак (*н.*) — одяг з простого сукна; сурдут; бідолаха

куверт (*фр.*) — накриття на одну особу (на столі)

куґляр (*н.*) — штукар; мантій, обманник, фаринник

куґуар (*ам.*) — американський лев

кузен, кузин (*фр.*) — сестринок, братанок

кукла (*тур.*) — лялька, почварка, подушка

кулебяка (*фр.*) — пиріг, пляцок начинений рибою, капустою або мясом

кулі (*інд.*) — китайський зарібник

кулінарний (*фр.*) — куховарський, приналежний до кухарської штуки

куліси (*фр.*) — бічні стіни театральної сцени, декорації, заслони; за кулісами (справи) — все, що робиться потайки

кулюари (*фр.*) — коридори, кімнати в парляментських будинках, де у вільний час сходяться посли, представники часописів, гості та обмінюються думками, враж́іннями, звістками тощо

кулянтний (*фр.*) — гладкий, ввічливий

кульмінаційний (*лат.*) — найвищий, піднесений

кульмінація (*лат.*) — найвище і найнижче положення світила над обрієм; найвища точка, вершок

культ (*лат.*) — шанування якоїсь особи, речі або явища як бога (культ сонця); віддавання чести; віроісповідні справи

культивувати (*лат.*) — управляти, годувати, плекати; освічувати, виховувати

культура (*лат.*) — оброблювання, управа, годівля; освіта, виховання

культурний (*лат.*) — освічений, вихований

культуртреґер (*лат. н.*) — людина, що сіє культуру, освічує; сіяч культури

кумир (*ц. сл.*) — ідол, бовван; вівтар, жертвенник

кумис (*тат.*) — кобиляче перешумоване молоко; вживається як лік на грудні недуги (сухоти)

кумулятор (*лат.*) — збірник

кумуляція (*лат.*) — громадження, скупчення, сполучність

кунероль — ростинне масло

кунктатор (*лат.*) — прізвище нерішучого римського полководця Фабія; нерішучий, повільний, обережний, марудний

кунсткамера (*н.*) — місце, де зберігаються рідкі речі

кунштик (*н.*) — рисунок, малюнок; влучний жарт

купе (*фр.*) — переділка в залізничому вагоні

Купідон (*лат.*) — божок любови, у виді крилатого хлопчика з луком і стрілами в сагайдаці через плече

куплет (*фр.*) — строфа; весела пісня з тим самим приспівом

куплетист (*фр.*) — співак, що творить і виконує куплети

купон (*фр.*) — відтинок від вартісного паперу, по якому одержують в означеному речинці належний відсоток; відтинок, посвідка посідання паю (акції)

купор (*анг.*) — коркотяг

куприт (*лат.*) — окис міди; червона мідяна руда

купюра (*фр.*) — скорочення, скреслення, вирізка (в творі, у фільмовій стяжці — заборонені цензурою місця)

кураж (*фр.*) — відвага, сміливість

курант (*фр.*) — оборотовий гріш; пісня, що грає годинник

куранти (*фр.*) — годинник, що грає; видання, в якому містилися відомості з чужоземних часописів (в Росії, за царя Олексія Михайловича)

курара (*ам.*) — міцна отрута, якою дикуни південної Америки затроюють стріли

курат (*лат.*) — військовий священик

куратели (*лат.*) — правна опіка над неповнолітньою, хворою або марнотратною особою; непрошена опіка

куратор (*лат.*) — правний опікун; вищий урядник, що має назирати над науковими установами; шкільний інспектор

кураторія (*лат.*) — опіка; опікунча влада; влада і бюро куратора шкільної округи

курація (*лат.*) — лікування, лічення

курдюк (*тат.*) — грубий шар товщу на хвості або крижах у деяких овечих пород

куренда (*лат.*) — обіжник

кур'єр (*фр.*) — нарочитий післанець, гонець; скорий поїзд

кур'єрський (*фр.*) — швидкий, скорий

куріон (*лат.*) — представник курії в давньому Римі

курія (*лат.*) — назва верстви, на які ділилося староримське громадянство; місце, де збиралися курії; папський двір; уряд зложений з кардиналів, що рішає про всі релігійні справи; виборчий поділ населення на окремі верстви, в залежности від маєткового стану

куріяльний (*лат.*) — що стосується до курії, що відбуваються по куріях (вибори)

курйоз (*фр.*) — щось невидане, надзвичайне, дивовижа

курйозний (*фр.*) — невиданий, нечуваний, дивовижний

курорт (*н.*) — місцевість з цілющими водами, купелями

курс (*лат.*) — біг, хід, обіг; дорога, напрям дороги; обігова ціна гроша або вартісного паперу; повний, систематичний виклад науки; час потрібний для повного вивчення якоїнебудь науки, для лікування хвороби; напрям державної політики

курси (*лат.*) — сталі виклади

курсив (*н.*) — похиле письмо або друк, подібний до написаного рукою

курсивний (*н.*) — похило писаний або друкований

курсист (*лат.*) — слухач курсів

курсистка (*лат.*) — слухачка курсів

курсор (*лат.*) — післанець, побігач, бігун

курсоричний (*лат.*) — доривочний

курсувати (*лат.*) — ходити, йти; бути в обізі; відбувати дорогу; ширитися (вістка, помовка)

куртаж (*фр.*) — нагорода посередникові після залагодження торговельної угоди; баришівне, факторне

куртиван, куртиванка (*фр.*) — милованець або милованка королівського двору або якоїнебудь впливової особи; придворна розпусниця; легкої вдачі жінка

куртина (*фр.*) — частина валу між двома оборонними вежами; театральна завіса, заслона

куртуазія (*фр.*) — надзвичайна ввічливість

курфірсти курфюрсти, (*н.*) — німецькі можновладці, що вибирали німецького імператора

кустос (*лат.*) — зарядник научних музеїв; бібліотекар

кутас (*тур.*) — китиця

кутер (*анг.*) — бічний човен военного корабля; прибережний скорий човен

кутухта (*монг.*) — духовний голова Монголів

куфа (*н.*) — велика бочка

куфер (*н.*) — скриня

кухмістр (*н.*) — кухар

кухта (*н.*) — послугач при кухні

кучер (*н.*) — візник

куш (*фр.*) — грошова ставка (у грі в карти); наказ муштрованій собаці — „лягай!“

кушетка (*фр.*) — мягка канапка без спинки

кюмель (*н.*) — кминківка, солодка горілка або лікер

кюрасо (*фр.*) — французька солодка горілка, помаранчівка

кюре (*фр.*) — у Франції священик, що має парохію.

Л.

Лабіринт *(гр.)* — в давнині палати з величезною кількістю кімнат і заплутаних переходів, звідки важко було знайти вихід; внутрішня частина вуха; плутанина, заколот

лабрадор — темносірий камінь, полевик

лавр (*лат.*) — вічнозелене дерево, що росте по берегах Середземного і Чорного морів; бобковець; лавровий вінок — ознака слави, перемоги, тріюмфу; спочити на лаврах — відпочивати по праці

лавра *(гр.)* — великий манастир (Київська Печерська лавра)

лавреат (*лат.*) — особа, яку на знак слави, перемоги увінчано лавровим вінком; мистець, що одержав якусь вищу нагороду

ладан (*гр.*) — запашна смола, якої вживається до церковних кадильниць

лавур (*ар.*) — блакить, синя краска

лакей, льокай (*фр.*) — послугач

лаконізм (*гр.*) — коротkомовність, стислість і виразність мови

лаконічний (*гр.*) — короткий і звязкий

лама (*монг.*) — буддийський жрець; жуйна тварина, завбільшки оленя, з довгою шиєю

ландлорд *(анг.)* — великий землевласник в Англії

латина *(лат.)* — латинська мова

латинізм *(лат.)* — зворот властивий латинській мові

латинізувати (*лат.*) — латинщити

латиніст (*лат.*) — знавець латинської мови й письменства

латинник (*лат.*) — католик латинського обряду

латра, латер (*н.*) — сажень, сяг

лева (*фр.*) — забитка, взятка (у грі в карти)

Леванта (*іт.*) — Схід, Мала Азія

левантина — гладка шовкова матерія

левати́ва (*лат.*) — прочищення відходової кишки

левенець (*тур.*) — парубок, козак

левече (*ісп.*) — гарячий вітер в Іспанії

левірат (*єв.*) — жидівський звичай, по якому з вдовою по браті мусів женитися молодший брат

Левіт (*єв.*) — нащадок покоління сина Якова, Леві, що мало право бути священиками; книга Мойсея

лезіяфан (*єв.*) — морське чудовище, велетенська риба, мясо якої праведники їстимуть в раю (за Талмудом); машина до миття вовни

левкемія, левкоцитоза, (*гр.*) — блідниця, білачка

левкой (*гр.*) — левконія, ростина з родини хрестоквітних із запашними ріжнобарвними квітами

левкома (*гр.*) — більмо на роговиці ока

левкоцити (*гр.*) — білі тільця у крові; білокрівці, що вбирають в себе шкідливі для крови речовини

левретка (*фр.*) — французька порода невеличких хатніх собак

левцит (*гр.*) — кристалевий камінь білої барви

леґалізація (*лат.*) — посвідчення, управнення, надання правової сили

леґалізувати (*лат.*) — управнювати, потверджувати підпис на документі або переклад

леґальний (*лат.*) — правний, законний

леґальність (*лат.*) — правність, закономірність, законність

леґат (*лат.*) — у давніх Римлян посол з політичним дорученням; посол папи римського; завіщання, запис

леґато (*іт.*) — сполучення тонів (в музиці)

леґація (*лат.*) — посольство

леґенда (*лат.*) — релігійний переказ про життя святих, про чудесну подію; оповідання про щось чудесне, надзвичайне, химерне, народнього або й літературного походження

леґендарний (*лат.*) — виганий, казковий, химерний

леґінь (*гуц.*) — парубок

леґіон (*лат.*) — найвища військова одиниця у давніх Римлян; сила силенна, тьма, безліч

леґіонер (*лат.*) — вояк леґіону; член французької леґії (добровільного війська); доброволець; власник ордера Почесного Леґіона (у Франції)

леґіслятивний (*лат.*) — законодатний

леґіслятор (*лат.*) — законодавець, праводавець

леґіслятура (*лат.*) — законодавство; законодавча установа

леґітимація (*лат.*) — доказ тожсамости, виказка, повновласть; управнення нешлюбних дітей

леґітимізм (*лат.*) — право дідичення верховної влади по старшині, в роді володаря

леґітиміст (*лат.*) — прихильник, прибічник законної династії (Бурбонів у Франції)

леґуан (*ам.*) — рід ящірки

леґумін (*лат.*) — білковина у стручкових ростинах

Леда (*гр.*) — у стародавніх грецьких народніх переказах полюбовниця Зевса, до якої він зявлявся у виді лебедя

леді (*анг.*) — пані, жінка з вищих верств в Англії

лезґінка (*лез.*) — народній танець кавказького племени Лезґінів

леї (*рум.*) — лев, румунська монета

лейбік (*н.*) — камізелька

лейстровий — втягнений в урядовий спис

лексика (*гр.*) — наука про склад, походження і вимову слів, про походження і будову мови

лексикограф (*гр.*) — автор словника

лексикографія (*гр.*) — складання словників у науковий спосіб, із обробленням повного матеріялу до них

лексикон (*гр.*) — словник з повним поясненням слів в якійбудь мові; енциклопедія

лексичний (*гр.*) — словниковий, звязаний зі словником, словесний

лектика (*лат.*) — ноші з накриттям, для перенесення хворих, ранених

лектор (*лат.*) — чтець; вчитель чужої мови у вищій школі

лектура (*лат.*) — читання книжок з науковою метою або для розваги; книжка, яку необхідно прочитати (в школі)

лекція (*лат.*) — наука, виклад (у школі, прилюдний), завдання

лема (*гр.*) — в математиці вступне твердження для доказу іншого твердження

лемури (*лат.*) — малпівки

ленний (*н.*) — залежний від володаря

ленник (*н.*) — в середньовіччі власник землі на ленному праві, васаль

ленно (*н.*) — середньовічний політичний лад, по якому володар надавав лицарям землю, а за те вимагав на случай потреби воєнних послуг

лента (*лат.*) — бинда, стяжка, стрічка (кулеметна)

ленте (*іт.*) — повільно, легко

ленч (*анг.*) — друге снідання, перекуска

леопард (*лат.*) — хижацьке звіря з родини котів

лепідоліт (*гр.*) — камінь, блищик

лепорид (*лат.*) — поміш зайця з кріликом

лепра (*гр.*) — проказа

лепрозоріюм (*гр.*) — лікарня для прокажених

лепта (*гр.*) — старогрецька дрібна мідяна монета; милостиня, даток

лептографія (*гр.*) — дрібне писання

лептургія (*гр.*) — дуже дрібне, делікатне сницарство; мініятюрне малювання

лес (*н.*) — суглинок; грубі верстви його лежать у Китаю, є і в Европі

лесбійське кохання (*гр.*) — протиприродні полові зносини між жінками (у старовину на острові Лесбос)

лестригони (*гр.*) — велетні людожери (в творах Гомера)

Лета (*гр.*) — ріка в підземнім царстві, вода з якої давала померлим (давнім Грекам) забуття усього земного; забуття

леталіс (*гр.*) — смертний

летарг, летаргія (*гр.*) — завмертя; хворобливий стан нібито сну, що триває кілька днів, а той тижнів; підчас сну затримується кровобіг і дихання; бездіяльність

летаргічний (*гр.*) — завмерлий; бездіяльний

лецитина (*лат.*) — складова частина нервів і мозку

лиман (*гр.*) — широке гирло річки; болотниста затока, де ріка впадає у море

листва (*н.*) — лата, рубець

литкуп (*н.*) — могорич, барішне

лі (*кит.*) — мідяна монета; міра довжини ($^1/_2$ клм.)

лібаномантія (*гр.*) — ворожба по жертвенному димові

лібація (*лат.*) — у давніх Римлян виливання вина в жертву богам, перед бенкетом; пир, піятика

лібеля (*лат.*) — водна вага; прилад, яким знаходять рівень; русалка (комаха)

ліберал (*лат.*) — вільнодумець, особа поступових переконань

лібералізм (*лат.*) — вільнодумство, поступові переконання; змагання до загальної свободи для всіх верств суспільства; напрям, що противиться вмішанню держави в справах праці, торговлі, освіти тощо

ліберальний (*лат.*) — поступовий, вільнодумний
лібертин (*лат.*) — у давніх Римлян раб, якого відпущено на волю; (*фр.*) — людина легкої вдачі, розпусник
лібідо (*лат.*) — половий несвідомий нахил (в. науці про душевний стан людини)
лібра (*лат.*) — аптикарська вага (12 унцій); 24 листів паперу
лібрація (*лат.*) — колихання маятника; позірне відхилення місяця від своеї осі
лібретто (*іт.*) — зміст, слова до опери, оперетки, пісні
лівар (*лат.*) — прилад до піднощення тягарів, підойма; прилад до переливання рідин; печінка, легені і горлянка зарізаної скотини
ліверант (*н.*) — доставець
ліврея (*фр.*) — убрання челядина у великих панів, звичайно з блискучими ґудзиками, прикрасами
ліґа (*фр.*) — товариство, союз, спілка
Ліґа Народів — союз державних народів, що повстав після світової війни по думці американського президента Вілсона
ліґатура (*лат.*) — вязло, шво (для затамовання крови); стоп ріжних металів; зєднання сусідніх ноток; двійна буква, титла (в письмі)
ліґніт (*лат.*) — відміна вугілля, в якому помітні сліди дерева
лідер (*анг.*) — провідник політичної партії; проводир
лідит (*лат.*) пробний камінь, відміна чорного кварцу; хемічне сполучення, що має велику вибухову силу
лідо (*іт.*) — морське побережжя
лізоль (*лат.*) — темнобурий плин, походить з дьогтю і лугу; вживається до дезинфекції
ліквація (*лат.*) — відділення срібла від олива
ліквідатор (*лат.*) — урядник, що переводить ліквідацію
ліквідація (*лат.*) — остаточне припинення діяльности якогось підприємства або установи; закінчення, розвязання
ліквідувати (*лат.*) — припинювати, закінчувати, розвязувати
лікер (*фр.*) — міцний густий напій зі спирту, цукру та з примішкою ріжних овочевих соків і запашних трав
лікнеп (*рад.*) — скор. ліквідація неписьменности
лікоподій (*гр.*) — запальний порошок, штучний вогонь
ліктори (*лат.*) — у давніх Римлян почесна варта царів, диктаторів, консулів, преторів; виконавці судових присудів

ліліпут (*анг.*) — людина з палець завбільшки, мешканець казкової країни описаної у дивовижнім творі „Подорож Ґулівера“ (письм. Свіфта); людина дуже малого зросту, куцак; моральний каліка
лілія (*лат.*) — лілея; латаття
ліля (*фр.*) — ясносиня, фіялкова барва
лімакольогія (*лат.*) — наука про слимаків
лімб (*лат.*) — лямівка; у мірничих приладах обвід дуги поділений на степені (для мірення кутів)
лімба (*н.*) — пінія, рід ялиці
лімета (*фр.*) — солодка цитрина
лімітація (*лат.*) — відрочення, відложення; обмеження
лімітувати (*лат.*) — відкладати, обмежувати
лімнограф (*гр.*) — прилад, що записує зміни рівня води (на морі, ріці)
лімнольогія (*гр.*) — наука о мочарах, озерах
лімон (*іт.*) — цитрина
лімонада (*іт.*) — холодячий напиток з води, цитринового соку та цукру
лімоніт (*гр.*) — залізна руда, залізняк, мочаринець
лімотерапія (*гр.*) — лікування голодом
лімузина (*фр.*) — замкнений, з вікнами обабіч, самохід
лімфа (*лат.*) — пасока, кров без червоних тілець
лімфатичний (*лат.*) — пасоковий; пасокові жилки — тоненькі рурочки з прозорими ніжними стінками, якими у кров увіходять харчові соки і пасока; пасокові залози — місця, де творяться білокрівці
лінґвафон (*лат.*) — грамофон з плитами для вивчення мов
лінґвіст (*лат.*) — знавець мов; особа, що студіює мовознавство
лінґвістика (*лат.*) — мовознавство
лінґвістичний (*лат.*) — мовознавчий, що стосується до лінґвістики
лінеал (*лат.*) — прилад до креслення простих ліній
лінійний (*лат.*) — уставлений в один ряд; лінійне військо-стале військо
лініювати (*лат.*) — креслити, тягнути лінії
лінія (*лат.*) — одноровмірний геометричний твір, що не має ні ширин, ні висоти, лише довжину; черта; $^1/_{12}$ цаля; ряд; покоління, рід
ліноксина (*лат.*) — речовина, яку видобувають із льняного олію
лінолеум (*лат.*) — полотно намащене грубим шаром коркового порошку змішаного з ґумою; вживається як підстілка
лінотип (*анг.*) — друкарська машина, що сама відливає

черенки на цілу стрічку (лінію) і водночас друкує

лінотипія (*анг.*) — спосіб друкувати лінотипом

лінч (*анг.*) — самосуд (в півн. Америці), від імени судді Д. Лінча (XVI в.)

лінчувати (*анг.*) — вбивати без суду на місці злочину, самосудом

ліпеманія (*гр.*) — хвороблива понурість, задума, чорна вдумчивість

ліпоіди (*гр.*) — товщі, що не розпускаються у воді

ліпотимія (*гр.*) — хвороблива безвладність тіла, при здоровому розумі

ліра (*іт.*) — італійська срібна монета

ліра (*гр.*) — стародавній музичний інструмент зі струнами; український народній музичний інструмент сліпців -лірників; сузіря

ліризм (*гр.*) — особливості форми і змісту властиві ліриці; душевний стан, коли людина відчуває потребу виявити свої почування і настрій в зворушливих словах

лірик (*гр.*) — ліричний поет

лірика (*гр.*) — рід поезії, в якій поет оспівує власні почування та думки

ліричний (*гр.*) — чулий, чуттєвий, зворушливий

лірник — кобзар

ліста (*н.*) — спис, виказ

літ (*лат.*) — литовська монета ($^1/_{10}$ доляра)

літаври (*гр.*) — музичний струмент, у виді мідяного кітла обтягненого шкурою; тулумбаси

літанія (*гр.*) — покутна молитва в римокатолицькій церкві, літія, молебень; надто довгий список або нудне оповідання

літера (*лат.*) — буква

літеральний (*лат.*) — буквальний, дослівний, точний

літерат (*лат.*) — письменник; літератка — письменниця

література (*лат.*) — письменство; збір творів, необхідних для освітлення якоїсь наукової ділянки

літературний (*лат.*) — письменницький; л. власність — право автора на видання свого твору; л. мова — правильна мова, властива мистецьким творам

літія (*гр.*) — церковна молитва підчас вечірні

літограф (*гр.*) — знавець літографії, власник літографічної майстерні

літографія (*гр.*) — малювання, писання або рисування на камені особливим хемічним олівцем; друкування на камяній плиті; майстерня, де роблять образи, друки при помочі літографії

літографувати (*гр.*) — малювати, писати на камені та робити з цього відбитки; гарно і старанно писати

літольогія (*гр.*) — наука про скали, їх походження, склад

літосфера (*гр.*) — тверда верства землі

літотомія (*гр.*) — хірургічна операція сечника (міхура), для виймання з нього камінців

літофіт (*гр.*) — скамяніла ростина

літохромія (*гр.*) — штука малювання олійними фарбами на камені та відбивання малюнків на полотні

літра (*фр.*) — одиниця міри сипких тіл і рідин = 1 кубічному дециметрові = 1/12 відра

літургіка (*гр.*) — наука про церковні обряди

літургічний (*гр.*) — що торкається релігійних обрядів

літургія (*гр.*) — Служба Божа

ліф (*гол.*) — стан в одежі, станик

ліфт (*анг.*) — підойма, електрична машина для піднімання людей та тягарів на вищі поверхи

ліхтар (*н.*) — свічник, поставник

ліцей (*гр.*) — у давніх Греків місцевість біля Атен з садками і гімназією; назва середніх шкіл; вище наукове заведення (в Росії); жіноча гімназія

ліценція (*лат.*) — дозвіл, позволення, уповноваження; поетичний відступ від підставових правил віршування; право викладати в університеті; знижка мита

ліценціят (*лат.*) — академічний (науковий) титул, нижчий від докторського

ліцитатор (*лат.*) — урядник, що переводить ліцитацію

ліцитація (*лат.*) — публічна примусова продаж; авкціон, переторг

ліцитувати (*лат.*) — продавати з торгів; займати

ліяни (*ісп.*) — американська лісова ростина, ніби повій, що міцно заплітається на дерева і робить ліси недоступними

ліяноси (*ісп.*) — американські степи, порослі ліянами

ліяс (*анг.*) — долішні верстви землі т. зв. юрайської формації

ловелас (*анг.*) — зальотник, джиґун, перелесник, облесник, бабій

логаритм (*гр.*) — у математиці степеневі виложники, до яких треба підносити певне число, основу, щоби одержати друге дане число

логізм (*гр.*) — розумування, висновок

логіка (*гр.*) — наука про закони і форми правильного мислення

логіст *(гр.)* — державний контролер у старих Атенах; особа, що студіює альґебру

логічний *(гр.)* — згідний із законами логіки, розумний, послідовний

логічність (*гр.*) — послідовність, докладність

логографи (*гр.*) – найстарші грецькі літописці

логогриф (*гр.*) — загадка, де ходить о відповідне уложення слів або букв

логомахія (*гр.*) — балаканина; спір, в якому супротивники не розуміють один одного, бо не визначили точно, про що саме будуть сперечатися

логос (*гр.*) — вищий розум, бог ,творча воля; слово

логософія (*гр.*) — основне знання значіння слів, їх походження, творення тощо

локшина (*тур.*) — рід страви, макарони

лорд (*анг.*) — титул вищої англійської шляхти, що дідично переходить на старших синів; слово, яке додається до назви вищих достойників

лорд-мер (*анг.*) — міськіи голова в більших містах Англії

лот (*н.*) — $^1/_{32}$ частина російського фунта; грузило, поземомір; німецький лот = 16,66 грам.

лотос (*гр.*) — водяна рослина з чудовими квітами, в давньому Єгипті - символ землі

лоцман (*н.*) — провідник кораблів у пристані

луг (*н.*) — вода з розпущеною содою, зола, золійник

лудан (*н.*) — рід блискучої матерії, лудіння

лукулловський обід — розкішний, дорогий обід, від імени марнотравного римського можновладця Лукулла (І. ст. до Хр.); марнотравство, обжирство

лунатизм (*лат.*) — сновиддя, нервова хвороба

лунатик (*лат.*) — сновида, місячник

любисток (*лат.*) — чарівна рослина (лік на кохання)

любрика *(лат.)* — червона крейда

Лювр (*фр.*) — сторовинний королівський палац у Парижі; тепер - один з найкращих мистецьких і наукових музеїв

люес (*лат.*) — пранці, сифіліс

люза (*фр.*) — на більярді дучка, куди падуть кулі

люзувати (*н.*) — зміняти, заступати

люї (*фр.*) — золота французька монета (20 франків)

люїдор (*фр.*) — стара золота монета у Франції

люка (*н.*) — отвір, діра, прогалина

люкер (*фр.*) — поливка з вареного цукру

люкративний (*лат.*) — зисковний, прибутковий

люкреція (*лат.*) — рослина з родини стручкових, має солодкий корінь; вживається в медицині, у виробі пива, красок; цукруха

люкрувати (*фр.*) — поливати люкром, прикрашувати

люксус (*лат.*) — виставність, пишність; зайвина

люксусовий (*лат.*) — виставний, пишний, розкішний; зайвий

люмінатор (*лат.*) — вікно в корпусі корабля

люмп (*н.*) — ледащо, обірванець

люмпенпролетаріят (*н.*) — безжурна голота

люнель (*фр.*) — солодке виноградне вино

люнета (*фр.*) — далековид

люпа (*фр.*) — побільшаюче скло

люпанарій (*лат.*) — дім, гніздо розпусти

люпин (*лат.*) — рослина, що угноює поле; вернисонце

люпус (*лат.*) — вовчак, вовчий лишай (скірна хвороба)

люстра (*фр.*) — великий висячий свічник, павук

люстратор (*лат.*) — особа, що переводить люстрацію; провірник

люстрація (*лат.*) — оглядини, провірка, перегляд

люстрина (*фр.*) — лискуча тонка бавовняна матерія

люстро (*фр.*) — дзеркало, свічадо, зеркало

люструвати (*лат.*) — оглядати, переглядати, перевіряти

лютеранин (*н.*) — визнавець протестантської віри

лютеранство (*н.*) — протестантська віра, основана Лютером у XVI ст.

лютня (*іт.*) — музичний струнний інструмент, подібний до ґітари

лютрувати (*н.*) — перечищувати, цідити

лютувати (*н.*) — споювати розтопленим оливом

люфа (*н.*) — цівка, стрільно, дуло

люфт (*н.*) — продув, отвір

люфтувати (*н.*) — провітрювати, свіжити

люцерна (*лат.*) — паша, вовчий горох, равлинник

люципер (*лат.*) — рання зірниця; найстарший чорт, дідько

лябардан (*н.*) — солена морська риба

лябіялізація (*лат.*) — плавність (в мові)

лябіяльний (*лат.*) — губний, плавний

ляборант (*лат.*) — особа, що працює в лябораторії; старший помічник в аптиці

ляборагорія (*лат.*) — технічна або хемічна робітня

лява (*іт.*) — густа розтоплена маса, яку викидають вулькани

лявенда (*лат.*) — городова запашна рослина

лявіна (*лат.*) — ледозвал, сила криги або снігу, що суне з гори

лявірувати (*гол.*) — кружити; осторожно вимінати небезпеку

лявн-теніс (*анг.*) — ситківка, гра в мяча

лявфер (*н.*) — бігун (в шахах)

ляґер (*н.*) — склад; вистояле пиво; табор, обоз

ляґуна (*іт.*) — затока, озеро, лиман

ляда (*н.*) — шинквас, прилавок у крамниці; частина січкарні, ткацького станка

ляж (*іт.*) — ріжниця між номінальною і дійсною ціною грошей і вартісних паперів

лязарет (*іт.*) — військова лікарня

лязароні, ляцароні (*іт.*) — італійський волоцюга

ляїк (*лат.*) — послушник в монастирі; невчений, необізнаний, непорадний

ляїцизація (*лат.*) — усунення духовенства від управи над якоюсь установою

ляйбґвардія (*н.*) — прибічна сторожа володаря

ляйтмотив (*н.*) — провідна думка, мелодія

ляйтнант (*н.*) — перша старшинська степень (у піхоті); фльотський старшина, рівний сотникові в піхоті

ляк (*н.*) — мішанина живиці з терпентиною, вживається до печатання листів; назва квітки

лякер (*н.*) — розпуск живиці в терпентині або спирті, що надає предметам полиск

лякмус (*н.*) — синя краска

лякмусовий папір — папір, що змінює барву від ділання квасів (з синьої на червону)

лякгеїна (*гр.*) — складова частина молока

ляктобациля (*лат.*) — бациля, що викликує квасніння молока (відкриття вченого Мечнікова)

ляктоза (*лат.*) — молочний цукор

ляктоскоп (*лат.*) — прилад до мірення товщу в молоці

лякувати (*н.*) — запечатувати, прибивати печатку; лощити

ляма (*фр.*) — золотом або сріблом ткана матерія

лямаркізм (*фр.*) — науковий світогляд, по якому звірина і рослини пристосовуються до середовища, змінюють відповідно свою форму, а ті зміни дідично переходять на нащадків (французький вчений Лямарк)

лямбрекіни (*фр.*) — короткі фалдовані завіси на дверях, вікнах

лямент (*лат.*) — плач, нарікання

ляментація (*лат.*) — голосіння, заводження

ляментувати (*лат.*) — голосити, заводити, репетувати

лямпа (*лат.*) — прилад до свічення; л. Давія — гірнича безпечна лямпа

лямпарт (*лат.*) — великий африканський хижий кіт, леопард

лямпас (*фр.*) — випуски (на шапці, штанах), борта, нашівка

лямпіон (*фр.*) — ріжнобарвний скляний або паперовий ліхтар для урочистого освітлення міста, парку і т. п.

лямпрометр (*гр.*) — прилад до міріння сили світла

лямпрофонія (*гр.*) — чистота, виразність голосу

лямувати (*фр.*) — обшивати краї матерії

лянґуста (*лат.*) — великий морський рак (має смачне мясо)

ляндара (*н.*) — стародавній, тяжкий повіз для подорожі, дорожка

ляндвер (*н.*) — краєва оборона (до світової війни) в Австрії і Німеччині

ляндграф (*н.*) — титул колишніх німецьких князів

лянди (*фр.*) — неродючі, піскуваті або болотяні рівнини на західньому березі Франції

ляндлорд (*анг.*) — землевласник, дідич, пан в Англії

ляндо (*фр.*) — берлин на чотири особи, з будою, що розкладається на два боки, уперед і назад

ляндрат (*н.*) — повітовий староста у Німеччині; повітова рада

ляндскнехт (*н.*) — наємний німецький вояк, у середніх віках; газардова гра у карти

ляндстінґ (*дан.*) — державна рада в Данії

ляндтаґ (*н.*) — назва парляменту в окремих державах Німеччини

ляндшафт (*н.*) — краєвид; картина, що змальовує краєвид, особливо сільський

ляндшеп (*н.*) — громадський суддя

ляндштурм (*н.*) — загальне ополчення, всенародня міліція (в Німеччині)

лянолін (*лат.*) — товщова масть, яку добувають з овечої вовни; вживається в медицині і косметиці

лянсада (*іт.*) — луковий скік коня; викрутас

лянсет (*фр.*) — лікарський, хірургічний ножик, з обох боків гострий

лянсьє (*фр.*) — стародавній французький танець

лянца (*лат.*) — списа

ляпідарний (*лат.*) — вираз різблений на камені (на старовинних римських памятниках); короткий, звязкий (спосіб писання)

ляпіс (*лат.*) — синій камінь, азотан срібла, яким випалюють на тілі шкідливі нарости

ляпісувати (*лат.*) — припікати, випалювати ляпісом

ляпсус (*лат.*) — помилка

лярва (*лат.*) — личинка; машкара

ляр'ґетто (*іт.*) — повільніше (в музиці)

лярґо (*іт.*) — звільна (в музиці)

ляри (*лат.*) — домовики (тіни батьків у давніх Римлян); забрати ляри та пенати — випровадитися з усім

ляринґіт (*лат.*) — запалення гортані

ляринґольогія (*гр.*) — наука про недуги гортані і віддихових проводів

ляринґоскоп (*гр.*) — прилад із зеркальцем, при помочі якого оглядається горло

ляринґотомія (*гр.*) — лікарське розрізання гортанки

лярі-фарі (*н.*) — небилиці

ляссо (*ісп.*) — ремінний аркан (з петлею), яким в американських степах ловлять диких коней

лястик (*фр.*) — матерія на підшивку; ґума, кавчук

лятанія (*лат.*) — африканська ростина з родини пальмових; виховується і в Европі в теплицях

лятентний (*лат.*) — скритий, утаєний

лятеральний (*лат.*) — бічний, побічний, сторонній

лятифундія (*лат.*) — велика земельна посілість, власність

ляфет (*фр.*) — двоколесний станок, на якому лежить гармата

ляфіт (*фр.*) — червоне бордоське вино

льоґ (*анг.*) — прилад для мірення скорости плавби корабля

льоден (*н.*) — чиста вовняна тканина, що не пропускає води

льоджія (*іт.*) — ґалерія, що оточує цілий будинок

Льоенґрін (*н.*) — старовинний німецький народній герой (XIII ст.); відома опера Ваґнера

льожа (*фр.*) — перегородка в театральній салі для кількох осіб; масонська льожа — осередок вільномулярів і місце їх сходин

льожемент (*фр.*) — шанець, окіп

льозунґ (*н.*) — гасло, клич; провідна думка

льойд (*анг.*) — комерційне підприємство, що обезпечує кораблі та товари на них; назва пароплавних підприємств

льокавт (*анг.*) — змова підприємців для боротьби з домаганнями працівників

льокай (*фр.*) — послугач, козачок

льокалізація (*лат.*) — обмеження певним місцем якоїнебудь діяльности, явища, хвороби і т. п.; зосередження

льокалізм (*лат.*) — слово, вираз, що вживається лише в одній місцевості

льокалізувати (*лат.*) — зосереджувати, обмежувати певним місцем, не давати поширюватися

льокаль (*лат.*) — місце, кімната, хата

льокальний (*лат.*) — місцевий

льокатор (*лат.*) — комірник, мешканець, наймач

льокація (*лат.*) — приміщення; вложення грошей у підприємство, до каси

льокомобіль (*лат.*) — пересувна парова машина, що порушує другі машини (молотарку, млин тощо)

льокомотив (*лат.*) — паротяг, паровіз, машина, чавунка

льокомотори (*лат.*) — мізкові осередки, що керують рухами організму

льокомоція (*лат.*) — пересування

льокон (*н.*) кучер, пасмо кучерявого волосся

льоксодрома (*гр.*) — лінія, що перетинає всі полудenники під однаковим кутом

льокувати (*лат.*) — містити, поміщувати, вкладати

льомбард (*іт.*) — державна, громадська або приватна позичково-заставна каса

льомборозівський тип — злочинний, кримінальний осібняк (назва від ім. вченого дослідника Льомборозо)

льонт (*н.*) — запальник

льора (*анг.*) — некритий залізничий віз

льорелея (*н.*) — русалка, що мешкає на скелі посеред Райну (старонімецький переказ)

льорнет (*фр.*) — окуляри з ручкою

льорнета (*фр.*) — далекогляд, далековид

льорнетувати (*фр.*) — дивитися на кого через льорнет, стежити

льос (*н.*) — картка з числом до гри в гроші або інші предмети; жереб, жеребок

льосувати (*н.*) — тягнути жереб, жеребувати

льотерія (*фр.*) — гра, в якій відіграє ролю жереб у виді нумерованих платних білетів; непевна справа

льото (*іт.*) — гра, в якій виграє той, хто перший закриє пять чисел одного з трьох рядків карти

льоялізм (*фр.*) — згідність з законами, слушність, чесність, вірність

льояліст (*фр.*) — вірнопідданець

льояльний (*фр.*) — закономірний, вірнопідданий, чесний

льояльність (*фр.*) — законність, вірність, правильність; чесність.

М.

М. — римське число 1.000; скор. слово-метр, німецька марка

мавзер (*н.*) — німецька ґвинтівка, револьвер

мавзолей (*гр.*) — величезний, розкішний надгробник

Маври (*лат.*) — племена північної Африки, що повстали через змішання темношкірих мешканців з Арабами

мавританський стиль (*лат.*) - стиль в будівництві, принесений до Европи Маврами (у VII—VIII ст.); визначається численними арками, колонадами і високо мистецькими прикрасами

маг (*гр.*) — староперський, халдейський, мідійський жрець; віщун, чарівник

Магабгарата (*санск.*) — велика війна; стародавній народній твір, написаний санскритською мовою, у 18-тьох книжках, що описує боротьбу кількох племен Індії

магараджа (*санск.*) — великий цар; вищий титул володарів в Індії

магди (*ар.*) — великий пророк, на якого сподіваються Магометани

магік — штукар, дурисвіт

магія (*гр.*) — наука давніх перських і індуських чарівників, віщунів, магів; чари, віщування; штукарство

магма (*гр.*) — напівплинна, розпалена верства землі

магнезія *(лат.)* — окис металю магнія, білий порошок; вживається в техніці і медицині

магнет (*лат.*) — одна з залізних руд, що притягує до себе деякі металі та цю властивість може передати деяким з них; брусок заліза або криці, якому надали прикмет магнету (натиранням, електрикою); штучний магнет; все що притягає, вабить, спокушує

магнетизер (*лат.*) — особа, що вміє викликати у других явища магнетизму

магнетизм (*лат.*) — властивість деяких залізних руд притягати інші тіла; земний магнетизм — причина, з якої магнетична вказівка все показує одним кінцем на північ, а другим на південь; ще майже не досліджена особлива сила в людині, якою вона може опанувати волю іншої людини (може впливати, відучати від поганих звичок, хиб і навіть лікувати)

магнетизувати (*лат.*) — надавати металеві прикмет магнету; викликати явища магнетизму

магнетит *(гр.)* — дуже цінна залізна руда, що сама з себе є магнетом

магнетичний (*лат.*) — такий, що притягає, що повстає від впливів магнетизму, від ділання магнету

магнето (*лат.)* — прилад у самоході, що викликує іскру і запалює бензинові свічки

магнетольогія *(гр.)* — наука про магнетизм і магнети

магнетометр (*лат.*) — прилад до мірення магнетичної сили

магнетотерапія (*гр.*) — лікування магнетизмом

магній (*лат.*) — хемічний первень, сріблистий металь

магнолія (*лат.*) — вічно зелене дерево з великими запашними квітами

магометанин (*ар.*) — визнавець магометанської віри, безувір

магометанство — релігійна наука Магомета, що вчив у VII віці по Хр.

магонь (*ам.*) — рід дуже тривкого, твердого дерева, темночервоної барви

маґазин (ф*р*.) — склад, гамазея, шпихлір; крамниця

маґазинка (ф*р*.) — часострільна рушниця, що має затвір на кілька набоїв

маґазинник *(фр.)* — завідатель маґазину

маґдебурзьке право (*н.*) — від м. Маґдебурґ-середньовічне німецьке право

маґель (*н.*) — прилад до тачання білизни, тачівка

маґістер *(лат.)* — науковий, університетський титул, нижчий від докторату

маґістраля (*лат.*) — головна лінія по відношенню до другорядних (головна залізниця, канал, електричний провід)

маґістральний (*лат.*) — головний, важний

маґістрант (*лат.*) — особа, що здала іспити на наукову степень маґістра, але ще не боронила наукової праці

маґістрат (*лат.*) — міська самоуправа

маґістратура (*лат.*) — урядниче гідність; уряд; загал судових урядників (у Франції)

маґлювати (*н.*) — тачати, валькувати

маґнат (*лат.*) — вельможа, боярин, дука

маґнатський (*лат.*) — великопанський, боярський, дворянський

маґніфіка (*лат.*) — чепурна пані; жінка (жарт.)

маґніфіценція (*лат.*) — титул ректора університету

мадам (*фр.*) — пані; модистка; повитуха

мадаполям — краще полотно на білизну

мадера (*ісп.*) — біле виноградне вино з острова Мадери

Мадонна (*іт.*) — Богородиця

мадриґал (*іт.*) — короткий, чуттєвий, дотепний віршик; комплімент

мадьяризувати — від ім. Мадьяри — перетягати на мадьярське

мадьярон — перекінчик, перевертень, зрадник

маестозо (*іт.*) — урочисто

маестро (*іт.*) — учитель, майстер; почесна назва композитора, учителя співу, танців

маєстат (*лат.*) — величність, величчя, блеск; титул царів і королів

маєстатичний (*лат.*) — величний, достойний, поважний

маєстатично (*лат.*) — велично

мажордом (*фр.*) — найстарший надворний урядовець в давній Франції

мажорний (*фр.*) — в дуровім тоні (муз.)

мазаґран (*фр.*) — прохолодний напій, солодка кава з ледом і коньяком

маздеїзм (*перс.*) — обожання вогню

мазохізм (*лат.*) — ненормальна полова любов, коли особа в жорстокому обходженню відчуває полове побудження і задоволення

мазур (*пол.*) — (від плем. Мазурів) рід танця; бублик

мазурка (*пол.*) — танець у такті $^3/_4$

мазут (*тат.*) — рештки нафти, з якої відділено світляні олії; вживається як паливо

майдан (*тур.*) — площа

майоліка (*іт.*) — гончарські вироби, вкриті непрозорою поливою і розмальовані вогнетривалими фарбами

майонез (*фр.*) — холодна страва з риби або птиці, залита підливкою з оливного масла, жовтків та оцту; назва самої підливки

майор (*лат. н.*) — старшина, наступний по капітані

майорат (*лат.*) — право, по якому спадщина переходить лише на первенця (найстаршого сина); назва самої спадщини

майордом (*лат.*) — див. мажордом

майоризувати (*лат. н.*) — переголосувати, використовувати перевагу

майоритет (*лат.*) — більшість голосів, перевага

майран (*лат.*) — ростина, коріння якої уживається як приправа до страв

майстер (*н.*) — мистець; ремісник, мастак; цеховий м. — ремісник записаний до відповідного цеху

майстерзинґери (*н.*) — середньовічні німецькі поети і співаки міщанського роду

майстерний (*н.*) — взірцевий, штучний

майстерність (*н.*) — вмілість, здібність, справність

макабр (*фр.*) — танець смерти

макака (*порт.*) — малпа з породи вузьконосих; образлива назва Японців

макарони (*іт.*) — локшина, тісто, тачане в рурки

макаронізм (*н.*) — сумішка чужомовних слів з рідними; жартовлива поезія, в якій помішані слова і вирази з ріжних мов; зловживання (в мові або письмі) чужомовними словами і реченнями

макаронізувати (*н.*) — уживати макаронізми (в мові, письмі), калічити (мову)

маката (*ар.*) — шовкова тканина, гаптована золотими і срібними нитками

макет (*фр.*) — перший нарис різбарської праці; обрис, нарис, плян (театрального кону для якоїбудь штуки)

макінтош (*фр.*) — тканина, що не пропускає вогкости; кирея, плащ з такої тканини

макіявеллізм (*іт.*) — політичний світогляд, по якому ціль оправдує засоби, якими її здобувається (від ім. італ. вченого Макіявеллі); хитре і підступне поступовання, без огляду на способи

Маккавеї (*єв.*) — родина жидівських народніх героїв (II в. до Хр.)

маклер (*н.*) — посередник, фактор, баришівник

макреля (*фр.*) — морська риба, скумбрія, чорноморський селедець

макробіотика (*гр.*) — наука про те, як треба чинити, щоби довго жити

макрокефалія (*гр.*) — надмірна величина голови

макрокосмос (*гр.*) — всесвіт, протилежність мікрокосмосу — людині

макроптеричний (*гр.*) — довгокрилий

макроскопійний (*гр.*) — видимий голим оком

макрот (*гр.*) — людина з довгими вухами

максима (*лат.*) — правило, правило життя, яке особа виробляє для себе; закон обовязковий для кожної розумної істоти, максима лише для окремої особи

максималісти (*лат.*) — крайні ліві соціялісти, метою котрих було здійснення в найкоротшому часі більшости соціялістичних бажань; звідси назва більшовик

максимальний (*лат.*) — найбільший, найвищий

максимум (*лат.*) — найбільша величина; найдальша межа, до якої хто або що може дійти; найвища ступінь, міра

макулятура (*лат.*) — зіпсований або зужитий папір; безвартісна літературна або наукова праця, нісенітниця

малахіт (*гр.*) — зелений камінь, з якого роблять прикраси

маліґна (*лат.*) — сильна гарячка, маячіння

маляґа (*ісп.*) — солодке іспанське вино; рід родзинків

маляйська раса (*мал.*) — смугла раса, що замешкує в Індії та острови Індійського океану

малярія (*іт.*) — лихоманка, тяжка болотяна пропасниця

мальвазія (*гр.*) — солодке, виноградне вино

мальверзація (*лат.*) — спроневірення, обман, підроблення документів, рахунків

мальконтент (*лат.*) — невдоволений

мальпост (*фр.*) – легка пошта; поштова карета

мальтийський кавалер — член лицарського ордену св. Івана Єрусалимського (від остр. Мальти)

мальтоза (*н.*) — цукор, що витворюється при робленню пива, горілки з картопель і збіжжя

мальтретувати (*фр.*) — знущатися, зневажати

мальтузіянізм (*анг.*) — світогляд англійського вченого Мальтуса про необхідність штучного обмеження приросту населення

мамелюки (*ар.*) — прибічна султанська сторожа, яка складалася з християнських невільників, вихованих в ісламськім дусі; зрадник

мамона (*сір.*) — бог багатства у давних Сірійців; гроші, багатство, розкоші

мамут (*тат.*) — величезний, передпотоповий слонь

манастир (*гр.*) — місце, де перебувають черці, монахи

манґан (*лат.*) — сіруватий, крихкий, тяжкотопкий метал; вживається в техніці при виробі криці

мандарин (*санск.*) — представник китайської урядової шляхти; мандаринка — рід малої помаранчі

мандат (*лат.*) — поручення, повновласть; імперативний мандат-наказ, якого треба точно додержуватися

мандатор (*гал.*) — колись поліційно-судовий урядовець (в Австрії)

мандель (*н.*) — мидель, чверть копи, 15 штук

мандоліна (*іт.*) — музичний струмент з чотирма парами металевих струн

мандолінАта (*іт.*) — пісня в супроводі мандоліни

мандраґора (*лат.*) — довголітня рослина-переступень

маневр (*фр.*) — відповідний рух; зворот, підступ, хитрощі

маневри (*фр.*) — в спокійному часі практичні воєнні вправи; позірна війна

маневрувати (*фр.*) — виконувати воєнні практичні вправи; вміти дійти до цілі; хитрувати, крутити, пускати тумана

манеж (*фр.*) — будівля, в якій вчаться їздити верхи і муштрують коней

манекін (*фр.*) — дерев'яна лялька (для вжитку кравців, малярів); безвільна людина

манзи (*кит.*) — китайські переселенці або заробітчани в Усурійській країні

маніжитися (*фр.*) — пеститися, перекривляти кого

маніжний (*фр.*) — удаваний, пересадний, штучний

манікюр (*фр.*) — плекання рук

маніпулювати (*лат.*) — зручно керувати, майструвати, оперувати

маніпуля (*лат.*) — відділ римського війська (сотня)

маніпулянтка (*лат.*) — урядничка

маніпуляція (*лат.*) — ручна робота, переведення якоїсь справи; управління, заряджения

маніра (*фр.*) — спосіб виконувати якусь роботу, взір; поведінка, звичай; штучність

манірити́ся (*фр.*) — гороїжитися

манірний (*фр.*) — звичайний, вихований, чемний; пересадний, штучний

маніфест (*лат.*) — всенароднє оповіщення найвищої влади про свою волю; урочиста відозва до народу

маніфестація (*лат.*) — прилюдне масове виявлення своїх думок, бажань; демонстрація, протест

маніфестувати (*лат.*) — виявляти прихильність; протестувати; домагатися; маніфестуватися-показуватися, пописуватися

маніхейці (*лат.*) — сторонники перського черця Маніхея (III ст. по Хр.), що визнавали існування двох богів, доброго і злого

манія (*лат.*) — киноварь, червець, кармазин

ма́нія (*лат.*) — нервова хвороба (манія переслідування), пристрасть, маячіння (манія величности)

маніяк (*лат.*) — божевільна людина, що має якусь манію

манкірува́ти (*фр. н.*) — ухилятися від обовязків, легковажити, занедбувати

манко (*іт.*) — брак, недобір, недостача

манліхер (*н.*) — скорострільна рушниця

манна (*ев.*) білі крупи, пожива для Жидів на пустині (Біблія); солодкий сок деяких ясеневих дерев

маннистий — багатий на молоко, що дає багато молока

манометр (*гр.*) — прилад до мірення тиснення повітря, пари або газу

манометрія (*гр.*) — наука про тиснення повітря та ріжних газів

мансарда (*фр.*) — піддашшя

мантилья (*ісп.*), **манто** (*фр.*) — жіноча накидка

мантиса (*лат.*) — частина логаритму, після протинки

мантія (*лат.*) — архієрейська довга шовкова накидка

мантля (*н.*) — плащ

ману (*інд.*) — в індійських переказах — праотець людського роду; збірник законів, що лишив прабатько людей (за кілька століть до Хр.)

мануальний (*лат.*) — ручний

манумісія (*лат.*) — звільнення невільників, рабів

ману проприя (*лат.*) — власноручно

манускрипт (*лат.*) — рукопис

мануфактура (*лат.*) — ручна робота, промисл; виріб сукна, полотна та інших тканин; підприємство для перерібки сировини; крам

манципація *(лат.)* — у староримському праві — правний акт купівлі-продажу; передача речі на власність

манчестер (*анг.*) — бавовняний оксаміт

маншети (*фр.*) — тверді частини рукавів, нарукавці

мапа (*лат.*) — рисунок землі або її частин, географічна карта

марабу (*ар.*) — африканський птах з родини лелекових (бузьків), годується падлом і покиддю; магометанський пустельник

маразм (*гр.*) — виснага, наслідком хвороби або старости; кволість, безсилля

мараскін (*іт.*) — лікер з далматийських вишень

маргарин (*гр.*) — штучний товщ із звіринного лою

марґель (*н.*) — рід землі, сумішка гіпсу з глиною та піском, опока

марґінес (*лат.*) — незаписаний, незадрукований край сторінки (рукопису або книжки)

марґо (*фр.*) — французькі червоні вина (з долини ріки Жіронди)

мареми (*іт.*) — нездорова болотяна місцевість (в Італії)

марена (*лат.*) — довголітня трава, з коріння якої добувають краску для бавовняних тканин

мареограф (*гр.*) — прилад до механічного записування припливу і відпливу моря

марина (*іт.*) — намальований морський краєвид; риба

маринад (*фр.*) — консервоване мясо, риба, ріжні овочі та городина, що заливається оцтом або оливою з ріжним запашним корінням, для зберігання їх на довший час

маринувати (*фр.*) — заправляти запашним корінням і оцтом або оливою для довшого переховування (мясо, рибу, овочі, городину); занедбувати, довго не вживати

маріонетка (*іт.*) — рухома лялька; безвільна людина

маріонетковий театр — ляльковий театр, вертеп, шопка

маріявіти — релігійна секта у Польщі, що не признає папи і деяких католицьких обрядів; метою їх є наслідування життя Богородиці

маріяш, маряж (*фр.*) — гра в карти на дві особи

марка (*н.*) — почтовий значок; знак; гріш (в ріжних державах); пайка

маркантний (*фр.*) — остро означений, ясний, зрозумілий

маркграф (*н.*) — граф, якому доручали управління прикордонною округою (в старовину в зах. Европі)

маркграфство (*н.*) — гідність маркграфа; посілість маркграфа

маркер (*фр.*) — хліборобський прилад для роблення борозен на ріллі, остаточно підготованої до сіяння; прислужник при грі на більярді

маркетант, маркетантка (*іт.*) — крамар, крамарка у військовому таборі

маркіз (*фр.*) — шляхетський титул у Франції

маркіза (*фр.*) — жінка або донька маркіза; рухомий дашок з полотна над вікнами або дверима

марксизм (*н.*) — наука німецького економіста і соціольога Карла Маркса (1818 — 1883 р.), автора твору „Капітал“

марксист (*н.*) — приклонник німецького теоретика соціялізму Карла Маркса, знавець марксизму

маркувати (*н.*) — значити (гру на таблиці), відзначувати; заступати ролю (на пробах)

маркшайдер (*н.*) — гірничий мірник (геометра), гірничий інженер

марля (*фр.*) — прозора легка матерія, для перевивання ран

мармеляда (*фр.*) — густі варені на цукрі овочі

мармур (*лат.*) — вугляний вапняк або зернистий, надається до полірування

мармуровий (*лат.*) — зроблений з мармуру; твердий, незворушливий

марод (*фр.*) — хворий

мародер (*фр.*) — вояк, що підчас війни як хворий або змучений лишається позаду; вояк - волоцюга, що рабує вбитих і ранених товаришів або спокійних мешканців воєнної смуги

мародерство (*фр.*) — грабування мародерами вбитих і ранених товаришів або спокійних мешканців прифронтової смуги

мароканська шкура (*фр.*) — виправлена овеча шкура, сап'ян (від країни Марокко)

марони (*іт.*) — їдомі каштани

Марс (*лат.*) — бог війни (у давніх Римлян); планета

марсельєза (*фр.*) — народній французький гімн (від м. Марсель); революційна пісня з 1792 р.

март (*лат.*) — березень

мартиністи — таємна містична секта, заснована (XVIII ст.) Мартином Паскалісом; члени її вважали себе здібними бачити надприродні явища; початок окультизму

мартиріюм (*гр. лат.*) — опис смерти християнського мученика; церква на гробі мученика

мартирольогія (*гр.*) — життєписи християнських мучеників; тяжкі переживання, повні душевних і фізичних терпінь (людини, народу)

мархія (*н.*) — пограничні краї давньої німецької держави

марципан (*іт.*) — сухе тістечко з мигдалю та цукру, солодкі присмаки; забаганка

марціяльний (*лат.*) — войовницький, лицарський, грізний

марш (*фр.*) — похід (війська); музичний твір, який виконується оркестрою підчас маршу

маршал (*фр.*) — найвища військова ранґа у Франції

маршалок (*фр.*) — високий надворний уряд; зарядчик; провідник сейму, сенату, дворянства

маршрута (*фр.*) — розклад подорожі, пересування війська; плян подорожі

маряж (*фр.*) — подружжя

маса (*лат.*) — кількість речовини, з якої складається тіло; сумішка, з якої виробляють деякі предмети; сила, безліч; нижчі, широкі верстви народу

масаж (*фр.*) — збудження правильного кровобігу у хворих частинах тіла через вміле сильне натирання або тиснення їх

масажист,-истка (*фр.*) — особа, що виконує масаж, масує

масакра (*фр.*) — бійка до крови, різанина, розбій

масакрувати (*фр.*) — мордувати, різати; розбивати, нищити

масивний (*лат.*) — суцільний, міцний, тяжкий, важкий; огрядний, дебелий

маска (*іт.*) машкара, личина; відтиск лиця в гіпсі; замаскована особа — потайна людина; дротяна сітка, що одягається на лице при фехтуванню; прилад для оборони проти трійливих газів

маскарада (*іт.*) — забава, в якій беруть участь цікаво і штудерно замасковані гості

маскувати(ся) — заслонювати (ся) масками, заличковувати, удавати, критися

маскулінізація (*лат. н.*) — переміна самиці в самця, способом відповідного перенесення ядерець самця до самиці

масовий (*лат.*) — поголовний

масон (*фр.*) — вільномуляр; член масонської льожи

масонство (*фр.*) — всесвітня тайна організація, метою якої є удосконалення і обєднаня людей на засадах правди, рівности та братерської любови; відділ організації називається — масонська льожа

мастика, мастикс (*гр.*) — живиця з мастиксового дерева у виді прозорих жовтавих застиглих крапельок; розпущена в спирті або етері вживается до покостів і до наліплювання вусів, бороди (в театрі)

мастодольогія (*гр.*) — наука про ссавців

мастодонт (*гр.*) — передпотоповий слонь

масувати (*фр.*) — робити масаж, натирати

мат (*ар.*) — послідній тяг у грі в шахи, яким замикаються всі тяги для короля противника; кінець

мат (*н.*) — відсутність полиску, непрозорість

мата (*іт.*) — плетінка, рогожа

матадор (*icn.*) — переможець у боротьбі з биками (народня розвага в Іспанії); знатна особа, могутник

мате (*порт.*) — рід чаю в півд. Америці

мательот (*фр.*) — матроський танець і музика до нього

матема (*гр.*) — засада, наука

математик (*гр.*) — знавець математики; студент математичного відділу (в університеті)

математика (*гр.*) — наука про числа та величини, про їх взаємовідношення і форми; складається з аритметики, альґебри, геометрії

математичний (*гр.*) — точний, певний, належний до математики; м. географія — наука, що досліджує відношення землі до інших планет

матеольогія (*гр.*) — балакливість

матеософія (*гр.*) — мудрагельство

матерац (*н.*) — випханий травою або волосінням сінник на ліжко

матерія (*лат.*) — все, що існує і дається пізнати нашим змислам; зміст, предмет; гнійна ропа (з ран), сукровиця; тканина

матеріял (*лат.*) — знадіб, річ, з якої щонебудь можна зробити; заправа, причинок

матеріялізація (*лат.*) — втілення, перехід духового стану в матеріяльний; здійснення думки

матеріялізм (*лат.*)— світогляд, що визнає лише матеріяльну природу всіх річей і явищ; заперечує існування духової сили. Історичний матеріялізм — наука про залежність соціяльних та політичних явищ від форм продукції; користолюбність

матеріяліст (*лат.*) — прихильник матеріялізму; особа, що дбає лише про свої вигоди, користолюбець

матеріялістичний (*лат.*) — то(й), що заперечує існування духової сили; користолюбивий

матеріяльний (*лат.*) — зроблений з матерії; дійсний, тілесний,

матине, матинка (*фр.*) — ранкове жіноче вбрання

матиця (*серб.*) — наукове або просвітне словянське товариство

матовий (*н.*) — ясний без полиску, непрозорий; байдужний (погляд), тмяний

матрикула (*лат.*) — список осіб якогось стану або товариства; книга, до якої записують студентів університету; студентська книжка, в якій записується вислухані виклади

матрикуляція (*лат.*) — запис студентів (у вищих школах), впис

матримоніяльний (*лат.*) — подружній, шлюбний

матриця (*лат.*) — вилита форма, для роблення відбиток, черенок, монет, медалів тощо

матріярхат (*лат.*) — лад, в якому жінки мають провід у родині

матрона (*лат.*) — поважна, шанована жінка, паніматка

матрос (*н.*) — моряк, корабельник

матура (*лат.*) — іспит зрілости в середніх школах; свідоцтво, атестат

матч (меч) (*анг.*) — змагання (спортові, у грі в шахи); заклад

матчиш (*браз.*) — жвавий, веселий сальоновий танок

мафія (*іт.*) — тайне товариство у Сіцилії, для боротьби з владою; заговір

махаон (*лат.*) — великий, ясножовтий метелик, з павиними очками на кінцях крил

махер, махляр (*н.*) — мантій, крутій, брехун, фактор

махіна (*лат.*) — щось дуже велике; огрядна людина

махінація (*лат.*) — хитрий вчинок, підступ, каверза, змова, крутійство

махлювати (*н.*) — крутити, ошукувати, обманювати

маца (*ев.*) — жидівське печиво на свято Пасхи

машадо (*браз.*) — сокира

машерувати (*н.*) — йти густою лавою (в ногу); спішитися

машина (*н.*) — знаряд, прилад для улегшення роботи; паротяг, паровіз

машинальний (*н.*) — несвідомий, підсвідомий, мимовільний

машинально (*н.*) — мимохіть

машинерія (*н.*) — складові частини машини; внутрішня будова машини; загал машин (на фабриці); рухомі декорації (в театрі)

машиніст (*н.*) — знавець, що обслугує або складає машину

машиністка (*н.*) — урядничка, що пише на машині

машкара (*іт.*) — маска; маца-пура, мармува

машт (*н.*) — високий стовп на кораблі для прикріплення вітрил

маштаб (*н.*) — мірило, лінія з поділкою, при помочі якої можна виміряти віддаль між двома точками (на карті)

машталір (*н.*) — стаєнний, конюший

маюскули (*лат.*) — великі букви (черенки)

меандри (*гр.*) — в будівництві прикраси зі сплетених вужуватих ліній або рослин; короткі вірші з повторенням або приспівом (рефреном)

мебель, меблі (*фр.*) — хатня обстанова (столи, ліжка, шафи, крісла тощо)

мегадина (*гр.*) — мільйон дин

мегаелектрометр (*гр.*) — прилад до мірення електричности

мегаліт (*гр.*) — великий доісторичний камінь

мегалографія (*гр.*) — малювання предметів у натуральній величині

мегалозавр (*гр.*) — величезна ящірка, кістяки якої знаходяться у крейдяній верстві

мегаломан (*гр.*) — особа, яка багато про себе думає, зарозумілець

мегаломанія (*гр.*) — манія великости, зарозумілість

мегаскоп (*гр.*) — прилад до побільшення непрозорих образів (на екрані) при денному освітленню

мегера (*гр.*) — богиня шалу; лиха жінка, яга, гадюка

медаля (медаль) (*фр.*) — металевий знак, відзнака, нагорода

медальєр (*фр.*) — ритівник медалів, печаток

медальйон (*фр.*) — оздоба на стіні у виді медалі; овальний (подовгастий) образок; дукач

меделян (*іт.*) — порода псів

меджиліс (*ар.*) — товариство; парлямент у Персії; магометанська духовна управа в Росії

меджіджіє (*тур.*) — турецька золота монета; турецький ордер

медик (*лат.*) — лікар, лікарка; студент медичного відділу в університеті

медикамент (*лат.*) — лік

медитація (*лат.*) — роздумування, міркування

медитувати (*лат.*) — роздумувати, мізкувати; сушити голову (думками); вагатися

медицина (*лат.*) — наука про лікування і застереження від недуг

медицейська Венера — славна мармурова статуя богині Венери (в Італії)
медичний *(лат.)* — лікарський
медімнус (*гр.*) — старогрецька міра ($52^1/_2$ літри)
медіо (*лат.*) — середина місяця (на біржі)
медіюм (*лат.*) — посередник; у спіритистів посередник між духами і живими
медіюмізм (*лат.*) — викликування ріжних надприродних явищ, духів покійників
медіянта (*лат.*) — середній тон між основним тоном та його квінтою
медіятивація (*лат*) — позбавлення самостійности
медіятор (*лат.*) — посередник
медіяція (*лат.*) — посередництво (особливо в спірних справах між двома державами)
медок (*фр.*) — французьке червоне бордоське вино
медресе (*ар.*) — вища мусулманська школа
медуза *(гр.)* — богиня, що своїм поглядом обертала людий в каміння; морське страховище
мевальянс (*фр.*) — подружжя з нерівнею, з особою нижчого стану
мезанін, мезонін (*іт.*) — кімната між партером і першим поверхом
мезовойська епоха *(гр.)* — друга доба у розвитку землі
мезокефалія (*гр.*) — середньоголовість
мезотин (*гр.*) — копалина, що складається з кремянокислої магнезії, натрію й води
мезотроп (*гр.*) — найблища та найдальша віддаль, в межах якої предмет видно голим оком
Мекка (*ар.*) — святе магометанське місто в Арабії, в якому вродився Магомет; мета, до якої стремить людина
меконій (*гр.*) — сік недозрілих маківок
мектебе (*ар.*) — нижча мусулманська школа
меламед (*єв.*) — навчитель у жидівській школі
меланезія (*гр.*) — острови, де мешкають чорноскірі (Нова Ґвінея)
меланемія (*гр.*) — чорна хворість (недуга крови)
меланіт (*гр.*) — чорна, непрозора відміна ґраніту
меланоз (*гр.*) — хвороба виноградної лози, яку викликує грибок (чорні плямки)
меланхолійний *(гр.)* — сумний, задумливий, пригноблений
меланхолік (*гр.*) — меланхолійна людина
меланхолія *(гр.)* — сумний настрій, тяжкий сум, чорна задума

мелініт (*гр.*) — вибухова речовина, сумішка пікринового квасу і пірокселіну; жовта малярська фарба

меліорація (*лат.*) —в сільському господарстві поліпшення ріллі через зрошування або осушуванвя

мелісса (*гр.*) — ростина медунка

мелітоза (*гр.*) — рослинний цукор

мелограф (*гр.*) — прилад, що підчас співу або музики записує ноти

мелодеклямація (*гр.*) — мистецьке виголошення літературного твору в супроводі музики

мелодика (*гр.*) — наука про мелодії, мелодійність

мелодійний (*гр.*) — співний, милозвучний, гармонійний

мелодія (*гр.*) — стрій, поспів, напів

мелодрама (*гр.*) — встаровину драма, в якій найбільш зворушливі місця виголошувалося в супроводі музики; пересадна чугливість в драматичному творі

мелодраматичний (*гр.*) — чутливий, жалісний; слізний

мелодраматург (*гр.*) — письменник, що пише мелодрами

меломан (*гр.*) — любитель музики

меломанія (*гр.*) — пристрасне замилування до музики

мелотипія (*гр.*) — друкування нот

мелянж (*фр.*) — мішанина, сумішка; кава з молоком, морожене

мелянтрит (*лат.*) — вітріоль заліза

меляса (*фр.*) — темнава теч, що лишається при виробі цукру

мельдувати (*н.*) — доносити, повідомляти, голосити, зголошувати

мельдунок (*н.*) — зголошення

мельон (*лат.*) — рід гарбуза

Мельпомена (*гр.*) — муза (опікунка) трагічної поезії

мельхіор (*н.*) — стоп з міді, цинку і ніклю; заступає срібло

мембрана (*лат.*) — болонка (в усі), чутлива плівка

мемнонів колос — величезна сидяча фігура египетського царя Мемнона; на світанку, при перших проміннях сонця, статуя видає звук, немов бренькіт струни

меморандум (*лат.*) — назва ріжного роду нотаток, записок, листів, документів у рахівництві, торговельному книговодстві; памятна книжка; дипломатична нота, уложена для пояснення якоїсь справи і можливости дальшого її продовження

меморіял (*лат.*) — див. меморандум

мемуари (*фр.*) — записки сучасників ріжних подій, спомини, згадки, щоденник

менади (*гр.*) — у давніх Греків жриці бога вина та веселощів Бакха; жінки-красуні легкої вдачі

менаж (*фр.*) — домашнє господарство; спільне харчування; ощадність

менажер (*анг.*) — керівник підприємства, зарядник, директор

менажерія (*фр.*) — звіринець

менажки (*фр.*) — начиння для ношення обідів

менгір (*кел.*) — великий і високий камінь з передісторичних часів

Менелай (*гр.*) — цар, у котрого Парис викрав дружину Прекрасну Олену; назва чоловіка, якого зраджує молода, гарна жінка

менер (*фр.*) — провідник

менестрель (*фр.*) — середньовічний мандрівний поет у Франції та Англії, що співав свої твори в супроводі гарфи

мене-текель-фарес (*халд.*) — почислено, обдумано, розсіяно; осторога перед грізним кінцем (вавилонському цареві)

менехми (*гр.*) — двійники

менза (*лат.*) — стіл, харч, харчівня

мензура (*лат.*) — міра; віддалення між змагунами; аптикарська посуда з поділкою до мірення рідин

мензуральний (*лат.*) — вимірний; мензуральний спів — середньовічний спів з докладним відданням тонів і такту

менiлiт (*лат.*) — відміна опалю

менінгіт(іс) (*гр.*) — запалення мізкової оболонки

менонiти (*лат.*) — приклонники секти Менона (XVI ст.), що не признають присяги, хрещення дітей і військової служби

менструація (*лат.*) — місячка, місячне очищення крови у жінок, свій час

ментальний (*лат.*) — духовий, розумовий

ментекаптус (*лат.*) — обмежений, придуркуватий

ментик (*фр.*) — гусарська кожушана накидка, оздоблена плетеними шнурками

ментоль (*лат.*) — олій з мяти, вживається як лік

ментор (*гр.*) — вихователь, дорадник

менторський (*гр.*) — навчальний, дорадний

менует (*фр.*) — стародавній французький танець; музика до нього

меншовизм (рос.) — умірко-ваний соціялізм, що змагався за здійснення своїх бажань оскільки позволять сприятливі обставини (протилежність більшовизму)

меншовик (*рос.*) — визнавець меншовизму; член російської соціяльдемократичної партії

меню (*фр.*) — спис страв (в ресторані, на бенкеті)

мер (*фр.*) — голова міста або громади у Франції й Англії; посадник, бурмістер

меридіян (*лат.*) — уявлене коло, що переходить через оба бігуни земної кулі (північний і південний); південник

мериноси (*ісп.*) — порода іспанських овець, що дають довгу, тонку та мягку вовну

меристема (*гр.*) — жива ростинна тканинка

мериторичний (*лат.*) — дотикаючий самої річі або змісту справи, річевий

меритум (*лат.*) — головний зміст справи, спірний предмет

меркантилізм (*лат.*) — господарська система (лад), що підпирає вивозову торгівлю, обмежує ввіз товарів і накладає високе охоронне мито; дух дрібязкової матеріяльної користи

меркантильний (*лат.*) — торговельний, купецький

меркур(ій) (*лат.*) — від ім. бога торговлі й промислу Меркурія — найближча від сонця планета; живе срібло

мерлан (*фр.*) — дрібонька солена риба

Мерлін (*анг.*) — славний чарівник і пророк, що згадується у середньовічних британських переказах

мерсі (*фр.*) — дякую

Месаліна (*лат.*) — жінка римського імператора Клавдія, що вславилася своєю розпустою; жінка легкої вдачі

месидор (*фр.*) — десятий місяць французького республіканського календаря (від 19 червня до 18 липня)

месія (*єв.*) — помазаник, обіцяний спаситель людського роду, Христос

месіянізм (*єв.*) — віра в прихід Месії; віра народу або особи, що його призначенням є здійснити надану йому згори думку, яка має врятувати людство

месмеризм (*н.*) — тваринний магнетизм, при помочі якого людина може впливати на іншу людину або тварину (від ім. вченого др. А. Месмера)

местозо (*іт.*) — велично, поважно

метабавис (*гр.*) — перехід в мові від одної речі до другої

метабола *(гр.)* — зміна; переставка букв або речень (в мові); повторення одної думки в кількох інакше збудованих реченнях

метагенеза *(гр.)* — чергування полового і безполового розмноження у деяких тварин

метаграма *(гр.)* — загадка (зложити речення через переставку даних букв)

металюрґія *(гр.)* — наука про топлення, чищення і оброблення металів; гамарство

металь *(гр.)* — просте тіло, здебільшого тверде, непрозоре, з особливим полиском; гарний провідник тепла, електрики; руда, криця

метальографія *(гр.)* — опис металів; заміна камінних плит металевими при відбиванню рисунків або письма

метальоід — просте тіло, що не посідає властивостей металю (водень, кисень, сірка, фосфор); деякі мають прикмети металів, а деякі — мінералів

метаморфізм *(гр.)* — зміна первісного складу скель від ділань тепла, хемічних явищ або тиснення

метаморфоза *(гр.)* — перетворення, переміна

метампсихоза *(гр.)* — наука про переселення душі з одного тіла до другого; первісна віра у безсмерття

метан *(гр.)* — болотяний газ, підземний газ (у шахтах)

метастаза *(гр.)* — перенесення хвороби з одної части тіла на другу

метатеза *(гр.)* — переставка (складів у мові)

метафізика *(гр.)* — ділянка науки, що займається досліджуванням надприродних явищ

метафізичний *(гр.)* — надприродний

метафора *(гр.)* — слово вжите в образовім значінню, перенесення (прим. гостре слово, камінь на серці)

метафоричний *(гр.)* — образовий, образний

метацетон *(гр.)* — продукт перегону цукру через вапно, безбарвна запашна рідина

метеки *(гр.)* — чужоземні переселенці в стародавній Греції

метеор *(гр.)* — падуча зоря, що лишає на небі блискучу смугу, яка скоро зникає; людина, що мелькнула на громадськім обрію своїм талантом і зникла з очей

метеорити *(гр.)* — маси з каміння і металів, що падуть на землю з безмежних просторів

метеорогнозія *(гр.)* — наука про повітря і його зміни

метеорограф *(гр.)* — прилад, що записує повітряні явища

метеорографія (*гр.*) — опис стану повітря і його змін

метеорольог *(гр.)* — знавець і дослідник повітря

метеорольогічний (*гр.*) — назва наукових установ, що слідкують, записують і досліджують повітряні явища

метеорольогія (*гр.*) — наука про явища у воздусі (тепло, холод, тиснення, вогкість, барва повітря, хмари, вітер тощо)

метеорономія (*гр.*) — наука про закони, від яких залежить зміна погоди

метиль (*гр.*) — складник деревного спирту

метильовий спирт — деревний спирт

метиси (*фр.*) — нащадки білих та індійців, мішанці

метода (*гр.*) — правильний спосіб дослідження, розумування; лад або плян, потрібний для досягнення якоїнебудь мети

методизм (*анг.*) — релігійна наука (в Англії — XVIII ст.), що стреміла до духового відродження шляхом додержання приписів евангельської науки; спосіб навчання, оснований на певних правилах

методика (*гр.*) — наука про доцільне дослідження якогонебудь наукового питання; загал вказівок, правил, як треба вчити ріжних наук

методист (*анг.*) — член протестантської секти (методизм)

методичний (*гр.*) — погоджений з певною методою, послідовний, постепенний, правильний

методичність (*гр.*) — послідовність, правильність

методольог (*гр.*) — знавець методольогії

методольогія (*гр.*) — наука про методи, з яких треба користати при доцільних наукових дослідах

метонімія (*гр.*) — спосіб в мові, по якому назва речі замінюється іншою, але однаковою змістом (прим. читати Шевченка, замість — читати твори Шевченка)

метр (*гр.*) — віршовий розмір (другий відмінок — метру)

метр (*фр.*) — міра довжини, основна одиниця метричної системи = одній десятимільйоновій частині чверти південника; (другий відмінок — метра)

метранпаж (*фр.*) — у друкарні старший складач, що верстує (укладає) набрані рядки у сторінки

метреса *(фр.)* — коханка, полюбовниця

метрика (*гр.*) — наука про будову віршової мови; наука про ритмічний розмір тонів

метрика (*лат.*) — свідоцтво народження, хресту, шлюбу, смерти, видане відповідною установою

метричний (*гр. фр.*) — розмірний; десяточний; метрична система — десяточний порядок мір; одиниці цього порядку: метр, літра, грам

метрогнозія (*гр.*) — мірознавство

метрографія (*гр.*) — опис мір і ваг ріжних країв

метрольогія (*гр.*) — наука про міри й ваги

метроном (*гр.*) — прилад до мірення темпу при виконанню музичного твору

метрополітен (*фр.*) — міська підземна або повітряна залізниця в деяких великих містах

метрополія (*гр.*) — матірний край, з якого виселилася певна колонія; держава у відношенні до своїх колоній

Мефістофель (*гр. н.*) — чорт, злий дух у творі Ґете — „Фавст"; єхидний осібняк, глузівник

механізм (*лат. н.*) — сукупність всіх засобів необхідних для повстання якоїнебудь діяльности; сукупність частин машини; внутрішня будова машини

механізувати (*лат. н.*) — урухомлювати

механік (*лат. н.*) — знавець або будівничий машин; оборотна, зручна особа

механіка (*гр.*) — наука про рівновагу та рух тіл; наука про будову і користування машинами

механічний (*гр.*) — машиновий; несвідомий, мимовільний (рух, дія)

механотерапія (*гр.*) — лікування рухами (масаж, гімнастика)

меценас (*лат.*) — назва заслуженого судового оборонця, адвокат

меценат (*лат.*) — щедрий опікун науки і штуки

меценатство (*лат.*) — щедра опіка

меццо-сопрано (*іт.*) — високий жіночий голос, нижчий від сопрано

Меццофанті (*іт.*) — кардинал, що володів багатьма мовами (1771—1849 р.); людина, що знає багато мов

мечет (*тур.*) — магометанський молитовний дім

мешти (*тур.*) — капці, легкі черевики без халявок

миля (*фр.*) — міра довжини, англійська м. — 1.609 метр.; французька м. — 4.451 мет.; російська м. — 7.469 метр. або 7 верстов

миро (*гр.*) — запашний олій; ладан

митра (*гр.*) — єпископська корона

митрополит (*гр.*) — начальний архієпископ; голова грекокатолицької церкви

митрополія (*гр.*) — округа і столиця митрополита

міґрація (*лат.*) — переселення, вандрівка (птахів, комах)

міґрена (*фр.*) -- частий, сильний біль голови

Мідас (*гр.*) — у грецьких народніх переказах фригійський цар, що мало не вмер з голоду, випросивши у богів силу перетворювати все до чого доторкнеться у золото

мізандрія (*гр.*) — ненависть до мужчин

мізантроп (*гр.*) — відлюдок

мізантропія (*гр.*) — ненависть до людей, відлюдність

мізерія (*лат.*) — зимна страва з огірків, помідорів, цибулі, цитринового соку

мізерка (*лат.*) — гра без взятки (в карти)

мізерний (*лат.*) — бідний, нужденний, слабий

мізогамія (*гр.*) — обридження, ненависть до подружжя і родинного життя

мізопедія (*гр.*) — нехіть до дітей; ненависть до власних дітей

мізопсихіка (*гр.*) — нехіть до життя

мізрах (*єв.*) — схід сонця; образ (в божниці, хаті), що нагадує Жидам Палестину

мікадо (*яп.*) — титул японського володаря; сухе тістечко

міква (*єв.*) — жидівська купіль

мікро (*гр.*) — приставка до слів у значінні — малий

мікроби (*гр.*) — дрібненькі заразливі організми, бактерії

мікробіольогія (*гр.*) — наука про бактерії

мікрокефал (*гр.*) — людина з дуже малою головою, звичайно умово хвора

мікрокефалія (*гр.*) — недорозвинення черепу і мізку

мікрокок (*гр.*) — бактерія у виді дрібнесенької кульки, що викликує гниття

мікрокосм(ос) (*гр.*) — невеличкий світ, людина

мікрометр (*гр.*) — прилад до мірення дуже малих величин

мікрон (*гр.*) — одна тисячна міліметра

мікроскоп (*гр.*) — побільшуючий прилад для дослідів над річами, яких невидно голим оком

мікроскопічний (*гр.*) — дуже малий, ледви помітний

мікрофон (*гр.*) — прилад для зміцнення і передавання слабих звуків (в телефоні)

мікрохронометр (*гр.*) — годинник, що показує найдрібніші відступи часу

мікстура *(лат.)* — лік змішаний з кількох речовин

міледі (*анг.*) — пані, жінка лорда

мілі (*лат.*) — в метричній системі — приставка до слова у значінні — одна тисячна частина

міліграм (*лат.*) — одна тисячна грама

міліметр (*лат.*) — одна тисячна метра

мілімікрон (*гр.*) — мільйонова частина міліметра

мілітаризм *(лат.)* — державний лад, в якому головну увагу звертається на організацію війська

мілітарний (*лат.*) — військовий, войовницький

міліція (*лат.*) — краєва оборона; державна варта, що виконує обовязки адміністративного догляду

мілорд (*анг.*) — слово, з яким звертаються в балачці до лорда

мільє *(фр.)* — середовище, оточення

мільйон *(лат.)* — тисяча тисяч

мільйонер (*лат.*) — багач, дука

мільрейс (*порт.*) — гріш, тисячна частина рейса

мільярд (*лат.*) — тисяча мільйонів

мільярдер (*лат.*) — посідач майна, що оцінюється мільярдами

мімеограф (*гр.*) — прилад для відбивання письма (ручного, машинового)

міми (*гр.*) — народні комедії у давніх Греків і Римлян, в яких говорив лише один головний актор, решта приймала участь жестами і мімікою; актори

міміка (*гр.*) — вміння за допомогою рухів обличчя відтворювати думки й чуття; довільні рухи мязів, найбільш обличчя

мімікрі(я) (*лат.*) — приноровлення звірят або ростин до середовища; вміння пристосуватися до всяких обставин

мімоза (*лат.*) — ростина „не руш мене“, яка від доторкнення згортає листя; дуже ніжна, вразлива людина

мімольогія (*гр.*) — вміння наслідувати рухи, жести; наука про міміку

міна (*фр. іт.*) — вираз лиця, вигляд; підкоп, тайник; прилад начинений вибуховою матерією

мінарет (*ар.*) — вежа на мечеті

міннезинґери (*н.*) — середньовічні поети і співаки німецької лицарської лірики

мінерал (*лат.*) — всі складники землі, неживі, тверді або плинні (вода, смола, нафта, живе срібло); копалина

мінеральний (*лат.*) — принале́жний до мінералів, з мінеральними складниками

мінеральог (*лат.*) — знавець, дослідник мінералів

мінеральогія (*лат.*) — наука про мінерали

мінея (*гр.*) — церковна книжка з молитвами і піснями на кожний день місяця

мінімальний (*лат.*) — найменший

мінімум (*лат.*) — найменша кількість або вартість чогось

міністер (*лат.*) — найвищий урядовець, що завідує одним відділом державної управи (ради міністрів)

міністерія (*лат.*) — рада міністрів, кабінет

міністерство (*лат.*) — найвища центральна установа, яка завідує певною ділянкою державної управи

мінія (*лат.*) — рід металю; червона фарба

мініятюра (*лат.*) — дрібна оздоба в старих рукописах, зроблена пензликом або пером; маленький образець на пергаменті, слоневій кості або металю; невеличкий мистецький нарис, оповідання

мініятюрний (*лат.*) — маленький дрібненький

мінор (*лат.*) — менший; ніжний, сумний тон в музиці

мінорат (*лат.*) — право наймолодшого з братів до спадщини по батькові

мінорний (*лат.*) — пригноблений, сумний, невеселий

мінотавр (*гр.*) — у грецьких переказах потвора у виді бика з людською головою

мінстрель (*анг.*) — середньовічний вандрівний співак

мінус (*лат.*) — знак відіймання (—); при означенні тепла показує ступінь нижчий від 0; недостача, хиба

мінускул (*лат.*) — мала буква

мінута (*лат.*) — шістьдесята частина години; хвилина

міньярдизм (*фр.*) — маніра малювання, що полягає на старанній обробці подробиць

міографія (*гр.*) — опис мязів

міокардит (*гр.*) — запалення мязів серця

міольогія (*гр.*) — наука про мязі

міома (*гр.*) — пухлина мязової тканини

міопія (*гр.*) — короткозорість

міоцен (*гр.*) — третя з черги верства землі третичної доби кенозойської ери

мірабеля (*фр.*) — відміна дрібних жовтих соковитих сливок

мірабіліт (*лат.*) — сіль на прочищення

міраж (*фр.*) — привид, мареві, омана

міріяграм (*гр.*) — десять кілограмів

міріяда (*гр.*) — десять тисяч; безліч, тьма

міріяметр (*гр.*) — десять кілометрів

мірт (*гр.*) — дерево з вічно зеленим листям; ознака обітуваної землі у Жидів; у Греків — подружньої вірности

міс (*анг.*) — панна, дівчина

місис (*анг.*) — пані, заміжня жінка

місійний (*лат.*) — приналежний до місії, до місійної роботи

місіонер (*лат.*) — проповідник христіянства між невірними; священик, якому доручали боротьбу з сектанством

місія (*лат.*) — дипломатичне посольство; товариство поширення христіянства; завдання, доручення

міскаль (*ар.*) — одиниця ваги для перел і самоцвітів $= 4^1/_2$ грама (в Турції, Персії, Єгипті)

містер (*анг.*) — пан, до особи, що не має титулу сер або лорд

містерія (*гр. лат.*) — у давніх Греків та Римлян тайні релігійні обходи; брали в них участь лише посвячені; давні релігійні представлення мук і смерти Христа

містика (*гр.*) — наука про таємничий зміст святого письма і релігійних обрядів; наука про надприродні явища у звязку з вірою; таємничість, надприродність

містифікація (*лат.*) — обманство, піддурення когось для жарту, розваги; химера

містифікувати (*лат.*) — видумувати, уявляти, дурити

містицизм (*гр.*) — намагання зрозуміти незбагненні таємниці буття шляхом надприродного єднання духа людини з таємничими силами; віра в надприродні всемогутні сили

містичний (*гр.*) — таємничий, надприродний, загадковий

містичність (*гр.*) — таємничість; загадковість

містраль (*фр.*) — північно-західній сухий, дужий і холодний вітер у південній Франції

містріс (*анг.*) — пані

місцелянеа (*лат.*) — збірка творів, статтей всілякого змісту, всячина (у часописах)

міт (*гр.*) — переказ із доісторичних часів про старопоганських богів і героїв; казка, байка, вигадка

мітинґ (*анг.*) — народнє зібрання, віче громадського або політичного характеру

мітичний (*гр.*) — казковий, байковий, вигаданий

міткаль (*пер.*) — перкаль

мітольог (*гр.*) — знавець і дослідник мітів

мітольогія (*гр.*) — сукупність переказів про старинних богів і героїв; наука, що досліджує зміст і походження мітів

мітральєза (*фр.*) — скорострільна гармата (для картечів)

мічман (*анг.*) — перша старшинська ранґа у фльоті

мішмаш (*н.*) — нелад, заколот, плутанина

мішна (*єв.*) — перша частина Талмуду (жидівського закону)

міязма (*гр.*) — отруйні випари, що повстають від гниття колись живих тіл

Мнемозина (*гр.*) — у грецькій мітольогії мати муз, богиня памяти

мнемоніка (*гр.*) — уміння зміцняти, поліпшувати память відповідними вправами

моб (*анг.*) — товпа, чернь

мобілі (*фр.*) — французька загальна національна ґвардія, що складалася з усіх здібних носити зброю

мобілізація (*лат.*) — приведення армії до стану воєнного часу; остаточна підготовка до війни; заміна нерухомого майна (земля, будинки) на рухоме (гроші)

мобілізувати (*лат.*) — переводити мобілізацію; урухомлювати

мобілярний (*лат.*) — рухомий

моветон (*фр.*) — негарна поведінка; невихована людина

могікан(и) (*ам.*) — вимерле племя Індійців, у північній Америці; останній представник роду, якогонебудь напрямку, руху і т. п.; повість Ф. Купера „Останній з Могіканів"

могол (*мон.*) — титул колишніх монгольських володарів Індостану; великий брилянт

мода (*фр.*) — принятий звичай, поведінка; взір

модальність (*лат.*) — здібність; в науці Канта — троякий спосіб роблення висновків: рішучий, сумнівний, обовязковий

модель (*фр.*) — зразок, взір; особа, з якої мистець творить свою працю

моделювати (*фр.*) — творити, користаючи з якогонебудь взору; відбивати, копіювати

модерантивм (*лат.*) — поміркованість; політичний напрям, що намагався приборкати крайні стремління французької революції

модерато (*іт.*) — уміркованo, мірно (в музиці)

модератор (*лат.*) — розємець, розсудчик; прилад у машині, що управильнює її рух, реґулятор

модерація *(лат.)* — уміркованість

модерний *(фр.)* — сучасний, новітній

медернізм *(лат.)* — напрям у письменстві та мистецтві, що розвиває і вишукує нові форми та гадки

модернізувати *(лат.)* — переробляти, пристосовувати до вимог сучасности

модистка *(фр.)* — власничка модної крамниці, робітні; дамська швачка

модифікація *(лат.)* — перетворення, зміна; обмеження

модифікувати *(лат.)* — перетворювати, змінювати; обмежувати, лагодити

модний *(фр.)* — зроблений по послідній моді, новий; сучасний

модул *(лат.)* — міра

модулювати *(лат.)* — переходити з одної тонації до другої; користати в мові з найбільшої кількости відповідних до змісту голосових тонів і відтінків

модуляція *(лат.)* — лагідний перехід з одної тонації до другої; відповідне змінювання голосу в мові, деклямації; тінювання

модус *(лат.)* — міра, спосіб; форма говорення, тон

мозаїзм *(н.)* — від ім. Мойсея — жидівська релігія і наука

мозаїка *(гр.)* — картина або образ зложений з ріжнобарвних кусничків каміння, шкла, дерева тощо

моздір *(н.)* — мідяна, залізна або камінна ступка; рід гармати

мойри *(гр.)* — богині людської долі

мокасини *(ам.)* — індіянські шнуровані черевики з невиправленої шкури

мокет *(фр.)* – бавовняна матерія, якою оббивають мякі меблі

мокка *(ар.)* — найкраща, найдорожча відміна арабської кави

мол *(іт.)* — камінна гать для захисту пристані від морських хвиль

молекул *(фр.)* — дробина, дуже мала частина (тіла)

молекулярний *(фр.)* — дуже малий, дробиновий

молох *(єв.)* — у сірійських племен бог сонця, якому приносили у жертву людей; щось невблаганне, що вимагає багато тяжких жертв

молюски *(лат.)* — мякуни, слимаки, устриці

моль *(іт.)* — сумний, мінорний тон

мольберт *(н.)* — малярський станок, на якому мистець-маляр приміщує полотно і малює

момент (*лат.*) — мент, мить, хвилина

моментальний (*лат.*) — хвилевий, нечайний, блискавий

монада (*гр.*) — у давніх математиків — одиниця; в науці (Ляйбніца) — нематеріяльна істота, зі сполуки яких повстало все, що існує; найпростіша тварина, що складається з одної лише клітинки

монарх (*гр.*) — володар, цар, цісар, самодержавець

монархізм (*гр.*) — політичний напрям, що змагає до монархічної влади

монархіст (*гр.*) — приклонник монархізму

монархічний (*гр.*) — самодержавний

монархія (*гр.*) — державний лад, у якому найвища влада належить до одної особи і здебільшого дідично переходить на її нащадків; держава з монархом на чолі

монах (*гр.*) — чернець

монголоіди (*н.*) — недорозвинені (умово) діти, з лиця подібні до монгола

монґольфьє (*фр.*) — назва першого повітроплава (XVIII в., від ім. винахідника)

монемерійний (*гр.*) — однодневний

монета (*лат.*) — металевий гріш

монізм (*гр.*) — науковий світогляд, що приймає за підставу неподільність всесвіту; протилежність дуалізму, що ділить всесвіт на матерію і дух

моніст (*гр.*) — прихильник монізму

монітор (*лат.*) — назва урядового журналу; военний пароплав

моно (*гр.*) — приставка до слова в значінні: одно —

моногамія (*гр.*) — одноженство

моногенеза (*гр.*) — походження кожного виду організмів від одної пари

моногонія (*гр.*) — безполове множення

монограма (*гр.*) — сплетені початкові букви імени та назвища

монографія (*гр.*) — твір, в якому оброблено якенебудь наукове питання або описано одну подію

моноклінічний (*гр.*) — дворідний, двостатєвий (ростина)

монокль (*фр.*) — шкло на одно око

монократ (*гр.*) — самовладник, самодержавець

моноліт (*гр.*) — річ зроблена з суцільної брили (каменя)

монолог (*гр.*) — розмова одної особи; мистецький твір, який виконує, виголошує одна особа

монологічний (*гр.*) — одноособовий

мономанія (*гр.*) — рід божевілля, хворобливе заклопотання якоюсь думкою або уявою

монометалізм (*гр.*) — грошова система, що за основну одиницю приймає один з двох шляхетних металів (золото або срібло)

мономорфічний (*гр.*) — однорідний

моноплан (*гр. лат.*) — літак з одною парою крил

монополізувати (*гр.*) — накладати державний податок на деякі товари (горівка, тютюн, сірники тощо); надавати виключне право на продукцію і торговлю деякими предметами

монополь (*гр.*) — виключне право на торговлю деякими товарами; державний монополь — державна установа, що продукує і продає деякі товари

монопс (*гр.*) — одноока потвора

моноптери (*гр.*) — комахи з одною парою крил

монософ (*гр.*) — особа, що вважає себе наймудрішою від усіх, хвалько

моноспермічний (*гр.*) — все, що має одно зерно (ростина)

монотеїзм (*гр.*) — віра в єдиного Бога

монотеїст (*гр.*) — віруючий в єдиного Бога

монотип (*анг.*) — рід друкарської машини

монотонний (*гр.*) — одноманітний, нудний

монофізити (*гр.*) — еретики, що признавали в Христі лише божеську природу (V ст.)

монохромія (*гр.*) — однобарвність; однобарвне малювання

моноцикль (*гр.*) — одноколесний ровер

монрое-доктрина (*ам.*) — засада виголошена пятим американським президентом Джемсом Монрое (1823 р.) — „Америка для Американців"

монсеньєр (*фр.*) — ваша високосте, почесний титул достойників у Франції

монстр (*фр.*) — величезний

монстранція (*лат.*) — дорогоцінна посуда, в якій переховуються Святі Дари (причастя)

монструальний (*лат.*) — потворний, невиданий, обридливий

монструм (*лат.*) — потвора, страховище; вирожденець

монсун (*ар.*) — південно-азійський вітер

монтаж (*фр.*) — складання, направа машини

монтаньяр (*фр.*) — верховинець; за часів французької революції член республіканської радикальної партії (назва від горішніх лав, де вони сиділи у Національному Конвенті)

монтекристо (*фр.*) — дрібнокаліброва рушниця, що стріляє майже безгучно

монтер (*фр.*) — механік, що складає або направляє машину

монтувати (*фр.*) — складати, направляти

монумент (*лат.*) — памятник великих розмірів; твір великої вартости

монументальний (*лат.*) — памятковий, вічний, величезний, солідний, вартісний,

мопс (*анг.*) — порода псів

мора (*фр.*) — шовкова тканина з хвилястим узором

мора (*іт.*) — народня забава, гра, що полягає на відгадуванню числа швидко випростовуваних пальців на обох руках

моралізація (*лат.*) — піднесення рівня моральности

моралізувати (*лат.*) — проповідувати, учити (обичайности)

мораліте (*лат.*) — середньовічна театральна штука морального змісту

мораль, моральність (*лат.*) — наука про добрі обичаї та поведення; обичайність; повчаючий висновок (з твору, події)

моральний (*лат.*) — обичайний, вихований, чесний, сумлінний

мораторіюм (*лат.*) — продовження, відклад речинця платности (довгів, податків тощо)

морґ (*фр.*) — будинок, в якому виставляють знайдені трупи невідомих людий, для огляду й пізнання їх рідними, трупарня; міра ґрунту = 55 арів, 5775 кв. м., 98 кв. м.

морґанатичне подружжя (*н.*) — подружжя з нерівнею, члена царської або королівської родини з особою нижчого стану; таке подружжя і діти від нього не користають з повних прав вищого стану

мореля (*фр.*) — рід великих вишень

морендо (*іт.*) — завмираючи (в співі, музиці)

морени (*фр.*) — уламки скель, що посуваються разом з ледняком; камінні насипи, вали

морзів апарат — перший телеграфічний прилад; назва від ім. винахідника Морзе

мормони (*ам.*) — релігійна секта, що признає многоженство, спільність майна; взагалі сумішка ріжних релігій (в півн. Америці)

мортаделя (*im.*) — рід ковбаси зі свинини та воловини

мортира (*фр.*) — рід тяжкострільної гармати, що стріляє майже прямовісно

Морфей (*гр.*) — в грецьких народніх переказах бог сну; сон; впасти в обійми Морфея — заснути

морфізм (*гр.*) — вигляд ріжних тіл, статність, рівномірність,

морфій, морфіна (*гр.*) -- отруйна складова частина опію; в медицині — середник для знечулення

морфінізм (*гр.*) — шкідлива пристрасть до вживання морфію; запаморочення морфієм

морфініст (*гр.*) — особа, що зловживає морфієм

морфографія, морфольогія (*гр.*) — наука про будову і уклад органічних тіл; наука про походження слів і будову речень

москіти (*icn.*) — шкідливі болотяні комарі, розносщики малярії, лихоманки (півд. Африка)

мосяж (*н.*) — металь, сплав міді й цинку

мотив (*лат.*) — спонука, основна думка; мелодія

мотивувати (*лат.*) — обосновувати, опирати, доводити

мотор (*лат.*) — сила, що надає руху машинам (електричність, пара, водоспад, гази, мязі); штучний двигун, рушій; спонука; діяч

моторизація (*лат.*) — урухомлення

мотоцикль (*лат.*) — ровер, що порушується бензиновим або електричним двигуном

мотто (*im.*) — дотепне слово, провідна гадка (на початку твору або кожного розділу)

моціон (*фр.*) — рух, прохід, прогулька

мошея (*ар.*) — магометанська святиня

мтс. (*рад.*) — скор. машиново-тракторна стація

муедзин, муеццін (*ар.*) — магометанин, що з вежі мечету скликує вірних на молитву

музагет (*гр.*) — привідця муз, бог Аполлон (у грецькій мітольогії)

музеальний (*лат.*) — приналежний до музею

музей (*гр.*) — у давніх Греків назва храму муз; помешкання, де містяться збірки рідкостей наукового, мистецького, промислового характеру; установа для зберігання та охорони мистецьких творів, памяток старини й наукових цінностей.

Музи (*гр.*) — у грецькій мітольогії — девять дочок бога Зевса; кожна з них опікувалася певною ділянкою мистецтва або науки; сили, що дають надхнення мистцям, творцям

музика (*гр.*) — милозвучне сполучення інструментальних або голосових звуків; вміння передавати чуття, настрої та думки в звуках, тонах; оркестра

музикальний (*лат.*) — такий, що має здібності до музики; гармонійний, звучний

музикант (*лат.*) — той, що грає на музичному струменті, музика; бандурист, гудак

музикоман (*гр.*) — любитель музики

музичити — бути музикантом, грати; цікавитися музикою

мул (*лат.*) — мішанець, що походить від осла і кобили

мулат (*ісп.*) — мішанець, від батьків білої та чорної раси

мулла (*ар.*) — магометанська духовна особа і суддя

мультиплікатор (*лат.*) — прилад для копіювання, роблення більшої кількости відбиток; прилад до міріння електричної сили, ґальванометр; множник

мультиплікація (*лат.*) — множення; напруження ґальванічного току

мультиплікувати (*лат.*) — множити, побільшувати

мумія (*ар.*) — забальзамоване (від гниття) тіло людини або тварини (в стародавніх египетських гробницях)

мундант,-тка (*лат.*) — писар, писарка

мундир (*фр.*) — однострій

мундштук (*н.*) — залізні удила з підборідником для стримування баских коней; картонова дудочка цигарки, папіроси; цигарниця; пищик

муніфіценція (*лат.*) — щедрість, добродійність

муніципалізація (*лат.*) — уділення міській громаді самоуправи; передання до заряду або й на власність міста якогось підприємства, будівлі тощо

муніципалітет (*лат.*) — міська громадська управа; склад міської громадської управи

муніципальний (*лат.*) — міський, городський

муніципія (*лат.*) — місто в старовинній Італії, що мало самоуправу

муніція (*лат.*) — військові причандали; амуніція

мурза (*пер.*) — у давніх мусулман, коли це слово стоїть перед іменем, означає — пан; коли після імени, тоді означає — князь

Мурин (*лат.*) — людина чорної раси, негр; муринка — негритянка

мус (*н.*) — необхідність

мускул (*лат.*) — мязень, мяз

мускус (*лат.*) — пахощі з мішочків мишки, пижмо

мусони (*фр.*) — вітри, що півроку віють з моря (в літі), і півроку з суходолу (в зимі) (на побережжі Індійського океану)

муссак, мусат (*тур.*) — прилад до гострення

мустанґ (*анг.*) — дикий кінь, у південноамериканських степах

мусування (*фр.*) — шумування

мусувати (*фр.*) — пінитися, шумувати, буркотіти

мусулманин (*ар.*) — правовірний магометанин

мутація (*лат.*) — зміна, відміна; зміна голосу у підростків

мутра (*н.*) — гніздо для шруби

мутуалісти (*фр.*) — члени таємного ліонського (у Франції) товариства, що прагнуло загальної рівноправности; поміркованi соціялісти

муфта (*н.*) — теплий зарукавчик

муфті (*ар.*) — найвища духовна особа і суддя в Турції

мушкат (*лат.*) — відміна винограду, з якого виробляють мушкатове вино; дерево, що дає дуже запашний овоч у виді орішка; мушкатовий оріх, вживається, як приправа до солодких страв

мушкатель (*лат.*) — назва багатьох солодких, запашних і міцних виноградних вин

мушкет (*фр.*) — самопал, тяжка рушниця, що вживалася в XVII і XVIII ст.

мушкетер (*фр.*) — колись жовнір королівської ґвардії (у Франції)

мушлин, муслін (*фр.*) — тонка, прозора шовкова тканина

мушля (*н.*) — черепашка, шкаралуща, скойка; штучна прикраса у виді мушлі (попільничка)

муштарда (*іт.*) — приправа до мяса, підливок, зроблена з оливи й гірчиці

муштра (*н.*) — військові вправи, вишкіл

муштрований (*н.*) — вивчений, вишколений

муштрувати (*н.*) — вчити, вишколювати, вправляти; не потурати

мюридизм (*тур.*) — релігійна секта Мюридів на Кавказі, яка за часів геройської боротьби Шаміля (з Росією у 1830 р.) голосила завзяту непримиренну боротьбу з іновірцями.

Н.

Набалдашник (*тат.*) — округла ручка ціпка

набоб (*ар.*) — почесний титул магометанських намісників в Індії; багатир, дука

нава (*лат.*) — склепіння, середуща частина костела; середньовічний корабель

наварх (*гр.*) — капітан корабля за старогрецьких часів, адмірал

навіґаційний (*лат.*) — що стосується до навіґації; н. закон — англійський закон (XVII ст.), по якому всі британські товари повинні перевозитися лише на англійських кораблях

навіґація (*лат.*) — сезон, протягом якого можлива плавба по морях, озерах і ріках; наука про мореплавство; мореплавство

навкратія (*гр.*) — громада (в старій Греції), обовязком якої було збудувати корабля і дати залогу з повним удержанням

навмахія (*гр.*) — морська битва

навтичний (*гр.*) — мореплавний

надір (*ар.*) — місце, на якому стоїмо, положене прямо під зенітом

наївність (*фр.*) — простодушність, добродушність, дитяча щирість

наївний (*фр.*) — простодушний, добродушний, благенький

найтичанка (*н.*) — повіз, бричка

намаз (*ар.*) — магометанська молитва, яку говорять пять разів на день

нанка, нанкін (*кит.*) — гладка, міцна тканина жовтавої барви (від м. Нанкін)

наполеондор (*фр.*) — золотий гріш з часів Наполеона I, вартости 20 франків

нард (*лат.*) — індійська запашна ростина; за старих часів запашна масть з цієї ростини

нарзан (*кав.*) — столова мінеральна вода з вуглекислого джерела на Кавказі

наркоза (*гр.*) — хворобливе знечулення, або викликане наркотиками; запаморочення

нарколепсія (*гр.*) — хворобливий сон

нарком (*рад.*) — скор. народній комісар, міністр

наркомат (*рад.*) — скор. народній комісаріят, міністерство

наркомзем (*рад.*) — скор. народній комісаріят (земледелія) земельних справ

наркоміндел (НКІД) *(рад.)* — скор. народній комісаріят (іностранних дел) закордонних справ

наркомторґ *(рад.)* — скор. народній комісаріят торговлі та промислу

наркомфін (*рад.*) — скор. народній комісаріят фінансів

наркотик (*гр.*) — середник, що викликує знечулення, забуття, безтурботність (хворобливу і шкідливу)

нарративний *(лат.)* — оповідаючий

нарти (*фін.*) — лещети; довгі, легкі санки, в які запрягаються собаки

нарциз (*гр.*) — в грецьких народніх переказах вродливий юнак, що закохався сам у собі; по смерти боги обернули його у квітку тієї ж назви; ростина з темножовтими, білими запашними квітками

нарцизм (*гр.*) — самозакохання

настурція (*лат.*) — садова пнуча ростина з квітками у виді яркожовтих дзвіночків

нативізм (*лат.*) — оборона інтересів місцевих громадян на некористь еміґрантів (у Злучених Державах півн. Америки)

натр (*лат.*) — сполука натрію з киснем

натрій (*лат.*) — металь, складова частина соли, соди

натура (*лат.*) — природа, вдача, істота; прикмети тіла або вдачі

натуралізація (*лат.*) — надання чужоземцеві прав, з яких користають громадяни даної країни

натуралізм (*лат.*) — науковий світогляд, що відкидає усе надприродне; на світі все відбувається і мусить відбуватися (в науці, мистецтві, житті) згідно зі законами природи

натураліст (*лат.*) — природознавець, прихильник натуралізму

натуральний (*лат.*) — природний, щирий, звичайний

натуральність (*лат.*) — природність

натурщик,-щиця (*лат.*) — модель, моделька

нафта (*ар.*) — скальний або земний олій; по дестиляції вживається для освітлення, палива; кипячка, ропа

нафталін (*лат.*) — білі кристалики з сильно разячим запахом; витворюється при виробі світляного газу; вживається в медицині, техніці та хатньому господарстві (від молі)

націоналізація *(лат.)* -- перехід майна на власність держави; стремління народньої політики до повного панування (матеріяльного і духового) в даній державі; удержавлення

націоналізм *(лат.)* — почуття приналежности до свого народу; стремління до оборони прав своєї народности

націоналіст (*лат.*) — народник, народовець, борець за право свого народу

національний *(лат.)* — приналежний до нації, народній

національність *(лат.)* — народність

нація (*лат.*) — окремішний народ, народність

нашатир — сіль амоніяку, вживається в медицині, техніці; сальміяк

наяди (*гр.*) — богині джерел та рік; русалки

невралгія (*гр.*) — хвороба нервів, нервовий розстрій, нервець

неврастенік *(гр.)* — нервово хворий, вразливий, кволий

неврастенія (*гр.*) — ослаблення нервів, хвороблива вразливість, кволість

неврит (*гр.*) — вісь нервової клітинки

неврит (*лат.*) — запалення нервів, небезпечна хвороба

невроза *(гр.)* — нервова недуга (гістерія)

неврольогія (*гр.*) — наука про нерви

неврон (*гр.*) — нервова клітинка з цілою сіткою тонесеньких ниточок; знищення одної або й кількох ниточок не перешкоджає діяльності неврона

невропатія (*гр.*) — нервиця

невропатольогія (*гр.*) — наука про нервові хвороби

невтралізація (*лат.*) — оголошення невтральности якоїнебудь території або моря; умова, що забезпечує невтральність якійнебудь державі; збайдужіння

невтралізувати (*лат.*) — відділяти, усувати; відняти силу; збайдужіти

невтралітет, невтральність *(лат.)* — стан держави, коли вона підчас війни або дипломатичних переговорів не підтримує ні одної ні другої сторони; безсторонність; байдужність

невтральний (*лат.*) — безсторонній, байдужний

негр (*фр.*) — мурин

неґатив (*лат.*) — первісний фотографічний образ на склі або плівці

неґативний (*лат.*) — відємний, відмовний, заперечний

неґація (*лат.*) — заперечення, відмова

неґліже *(фр.)* — легеньке, вільне вранішнє убрання

неґоціянт (*лат.*) — багатий купець; посередник

неґоціяція (*лат.*) — ведення переговорів, умова

неґувати (*лат.*) — заперечувати, відмовляти

неґус (*аб.*) — титул володаря Абесінії; вайло

недискретний (*фр.*) — що не вміє додержати тайни, довгоязикий

недиспозиція (*лат.*) — недомагання, поганий настрій

некомплектний (*лат.*) — неповний

некроза (*гр.*) — гангрена кости

некрокавстія (*гр.*) — палення трупів

некролог (*гр.*) — короткий життєпис з приводу смерти якоїнебудь відомої особи (в часописі)

некромантія (*гр.*) — гадання, що полягає на викликуванні тіней померших, з метою довідатися від них про майбутнє

некрополь (*гр.*) — великий цвинтар

некроскопія (*гр.*) — оглядини тіла мерця

нектар (*гр.*) — напиток грецьких богів, що давав їм безсмертність; солодкий гарний напиток

нелеґальний (*лат.*) — неправний, недозволений

нельма — рід білорибиці сарми (в Каспійському морі, у Волзі та по сибірських річках)

нематоди (*гр.*) — рід глистів

Немезида (*гр.*) — богиня помсти, що карала за гордощі й пиху

неморальний (*лат.*) — противний законам моралі, зіпсутий, негідний, розпусний

ненії (*гр.*) — жалібні пісні, похоронні плачі, голосіння, заводження

нео - (*гр.*) — приставка до слова в значінні: ново —

неогенічний (*гр.*) — новоутворений

неокатолицизм (*лат.*) — поступовий католицизм, що повстав під впливом французьких вчених (XIX ст.)

неоклясик (*лат.*) — представник неоклясицизму

неоклясицизм (*лат.*) — сучасний клясицизм, що бере приклад зі старовинних, клясичних творців

неолітична доба (*гр.*) — доба, коли людина уживала тесаних камінних знарядів

неольогізм (*гр.*) — нове слово, вираз в мові

неоманія (*гр.*) — хвороблива пристрасть до всього нового

неоменія (*гр.*) — перший день жидівського місяця

неон (*гр.*) — нововідкритий газ (1898 р.), складова частина повітря

неоплазма (*лат.*) — новотвір

неоплатонизм (*гр.*) — науковий світогляд, що лучив науку Платона з христіянськими поглядами

неорганічний (*лат.*) — неживий

неофілософ (*гр.*) — сучасний філософ

неофіт (*лат.*) — новонавернений, новохрещенець

неофобія (*гр.*) — боязнь, ненависть до всього нового, до змін

неоформлений (*лат.*) — безформенний, безформний

неп (*рад.*) — скор. нова економічна політика

непман (*рад.*) — приклонник нової економічної політики (вільної торговлі)

непотизм (*лат.*) — підпирання родичів і свояків при обсаді посад

Нептун (*лат.*) — бог моря у давніх Римлян; найдальша від сонця планета

нептунизм (*лат.*) — науковий погляд, що земля повстала наслідком ділання води

нервація (*лат.*) — розміщення нервів у тілі

нерви (*лат.*) — дуже тоненькі білі ниточки, що розходяться від мізку по цілому тілі, кермують його рухами і передають тілесні враження до мізку

нервовий (*лат.*) — так чи інакше звязаний з нервами; вразливий, дражливий

нервовість (*лат.*) — дражливість, вразливість

нервуватися (*лат.*) — злоститися, хвилюватися, клопотатися

нереїди (*гр.*) — у грецькій мітольогії гарні морські німфи, що допомагали мореплавцям; русалки; невеличкі морські червачки

Нерон (*лат.*) — римський цар (I ст. по Хр.), відомий жорстокий ворог христіян

несесер (*фр.*) — скриночка, що має в собі все необхідне для туалети або для рисування

нетактовний (*лат.*) — нестриманий, неумірковапий, неделікатний

нетактовність (*лат.*) — нестриманість, неуміркованість, неповздержність

нетолерантний (*лат.*) — нетерпимий

нетолерантність (*лат.*) — нетерпимство

нетто (*іт.*) — чиста вага товару, без опаковання, чистий дохід

нефас (*лат.*) — безправство

нефрит (*гр.*) — твердий зелений або сірий камінь; запалення нирки

нефортунний (*лат.*) — нещасливий, невдалий

Нібелюнґи (*н.*) — діти мраки; леґендарне племя оспіване в старовинному німецькому епосі; твори композитора Ваґнера під назвою „Перстень Нібелюнґів“

нівелір *(фр.)* — прилад, що ним переводять нівеляцію

нівелювати *(фр.)* — вирівнювати, зводити до одного рівня

нівеляція (*фр.*) — зрівняння ґрунту; оцінка ріжниць у висоті позему (в землемірстві); уодностайнення, вирівняння, виглада

нівоз (*фр.*) — четвертий місяць французького республіканського календаря (від 22 грудня до 22 січня); сніговий місяць

нігілізм (*лат.*) — світогляд, що все заперечував, не лише пізнання але й буття; в Росії (XIX ст.) — соціяльний рух проти старих форм (державних, політичних, мистецьких, наукових тощо), пізніще взагалі протидержавний напрям

нігіліст (*лат.*) — прихильник, сторонник нігілізму

нігілістичний *(лат.)* — такий, що все заперечує, байдужий до всього, безголовий

ніґромант (*лат.*) — чарівник

ніґромантія *(лат.)* — чарівництво

нізам (*ар.*) — турецька реґулярна піхота

Ніке (*гр.*) — у давніх Греків богиня перемоги

нікель (*н.*) — сріблисто білий, тяжкотопкий металь, що не ржавіє, тому покривають ним залізо, мідь та інші метали

ніклевий (*н.*) — зроблений з ніклю, нікльований

ніклювати *(н.)* — покривати металі ніклем, забезпечувати від іржі

нікотин (*лат.*) — отруя, що знаходиться в тютюновому листі та насінні, наркотик

нікс (*лат.*) — сірчан цинку; цілюща масть (на очі)

нікси (*н.*) — водні русалки (в старогерманських переказах)

німб (*лат.*) — сяйво (на образах святих), вінець

німфи (*гр.*) — у грецькій мітольогії півбогині, в образі жінок; русалки, нявки, водяниці

німфоманія (*гр.*) — хвороблива полова пристрасть у жінок

Ніоба (*гр.*) — тебанська королева, котра з жалю по вбитих дітях скамяніла, але й тоді не позбулася своєї журби; мати страдниця

нірвана (*інд.*) — стан безпорушного душевного спокою, відірвання душі від усього земського (основа науки буддизму); повне забуття, блаженство

ніт (*н.*) — металевий цвях, що споює два кусні металю

нітрит (*лат.*) — квасна салітряна сіль

нітробензоль *(лат.)* — хемічна сумішка бензолю з азотовим квасом

нітроген (*лат.*) — газ, складова частина повітря (азот)

нітроґліцерин (*лат.*) — олійний плин, продукт хемічної сумішки ґліцерину і сірчаного квасу; вибухова матерія (бездимний порох, динаміт)

нітрокальцит (*лат.*) — хемічна сумішка (вапняк і салітра)

нітроцелюльоза (*лат.*) -- вибухова матерія; повстає від ділання азотового і сірчаного квасів на целюльозу

нітувати (*н.*) — лучити, сполювати, злучувати

Ніцше (*н.*) — німецький вчений, славний своєю теорією про надлюдину

ніша (*фр.*) — заглублення в стіні (для ліжка, статуї, вази тощо)

н. н. (*лат.*) — не знаю назвища (nescio nomen), замість назвища

нобілі (*лат.*) — староримська шляхта; шляхта у венеційській республіці

нобілітувати (*лат.*) — надавати шляхетство, дворянство

новатор (*лат.*) — особа, що впроваджує нові речі або погляди

новеліст (*лат.*) — автор новель

новеля (*лат*) — невеличкий твір красного письменства; доповнення до закону, або відміна попереднього закону

новелювати (*лат.*) — доповнювати, відмінювати

новіціят (*лат.*) — час проби й науки для новика (послушника) в манастирі

ноема (*гр.*) — думка, дотеп

нокавт (*анг.*) — останній вирішний удар (у боксі)

ноктюрн (*фр.*) — нічний; невеличкий музичний твір в чутливім, мрійнім настрою; картини, на яких змальовано милі, затишні сцени на тлі ночі або вечора

ном (*гр.*) — округа в Греції

номади (*гр.*) — мандрівні народи, кочовики; комахи з породи чмелів

номен (*гр.*) — річ доступна лише для розуму; віщий знак

номенклятура (*лат.*) — усі назви з якоїнебудь ділянки науки або мистецтва; збірник назв місцевостей; спис назвищ та імен

номіналізм (*лат.*) — науковий світогляд, по якому всі загальні поняття (добро, зло, віра) існують лише в розумі людини, а не в дійсності; ототожнення поняття з його назвою

номінальний (*лат.*) — все, що існує лише на імя (на папері), а не в дійсності; ціна лише написана на грошовому папері, але не дійсна

номінація (*лат.*) — іменування, призначення до якогось уряду

номінувати (*лат.*) — іменувати, призначати

номоканон (*гр.*) — збірка церковних постанов

номократія (*гр.*) — державний лад, коли уряд лише виконує закони (а не творить)

нона (*лат.*) — девятий тон у гору від основного

нонет (*іт.*) — музичний твір на девять голосів

нони (*лат.*) — семий день місяців: березня, травня, липня та жовтня, і пятий день решти місяців (у староримських календарях)

ноніюс (*лат.*) — прилад до міреня дуже малих величин (від ім. винахідника Ноніюса)

нонконформісти (*лат.*) — секта в Англії, яка не визнає державної церкви

нонпарель (*фр.*) — рід дрібних друкарських черенок

нонсенс (*лат.*) — нісенітниця

ноократія (*гр.*) — панування розуму

норд (*н.*) — північ; північний вітер

норма (*лат.*) — точна міра; правило, зразок, мірило

нормальний (*лат.*) — правильний, зразковий, відповідний, звичайний; прямовісний; н. школа (*гал.*) — народня школа

нормувати (*лат.*) — управильняти, визначати

носталгія (*гр.*) — туга за рідним краєм

нострифікація (*лат.*) — признання, затвердження чужоземного докторату і диплому

нострифікувати (*лат.*) — приймити за свого (до студентського товариства); надавати чужинцеві прав громадянина; затверджувати чужоземний науковий диплом

нота (*лат.*) — увага, пояснення; музичний знак; купецький рахунок; урядове письмо одної держави до уряду іншої держави; банковий білет

нота бене (*лат.*) — вважай!; замітка

нотаблі (*фр.*) — найвизначніші громадяни, достойники

нотар (*лат.*) — заприсяжена урядова особа, що складає і посвідчує ріжні угоди між приватними особами; посвідчує копії документів, завіщання і т. ін.

нотаріяльний (*лат.*) — засвідчений нотарем, правний

нотаріят (*лат.*) — урядові особи та установи, що виконують обовязки нотаря

нотатка (*лат.*) — замітка, записник

нотація (*лат.*) — догана

нотифікація (*лат.*) — урядове повідомлення про постанову уряду

нотифікувати (*лат.*) — обмінюватися дипломатичними нотами

ноторичний (*лат.*) — загально знаний, явний, непоправний

Нотр-Дам (*фр.*) — Богородиця; славна катедра у Парижі (з XIII в.)

нотувати (*лат.*) — записувати, зазначати

ноябр, новембер (*лат.*) — листопад, падолист

нуайяд (*фр.*) — масове топлення політичних ворогів, за часів французької революції, відбувалося при помочі човна з рухомим дном

нуґат (*фр.*) — сухе тістечко з краяними оріхами або мигдалями

нуль, нуля (*лат.*) — знак О, зеро; ніщо

нумер (*лат.*) — число; особняк

нумератор (*лат.*) — машинка до нумерування

нумерація (*лат.*) — числення; означування ряду предметів числами; наука про числа

нумерувати (*лат.*) — значити числами

нумізмат (*гр.*) — старовинна рідка монета або медаля; рідкість

нумізматика (*гр.*) — наука про старинні гроші й медалі.

нумізматичний (*гр.*) — рідкісний, старовинний, особливий

нунцій (*лат.*) — папський дипломатичний представник, папський посол при урядах

нунціятура (*лат.*) — уряд і резиденція нунція

нута (*лат.*) — нота, мелодія

нутація (*лат.*) — колибання земної осі під впливом притягання землі до сонця

нюанс (*фр.*) — ледви помітна ріжниця, відтінь; повільний перехід тонів у музиці

нюансувати (*фр.*) — відтінювати, надавати нюансів

нюі (*фр.*) — сорт бурґундського вина.

нют (*н.*) — жолобок (в столярстві).

О.

О — при числах угорі з правого боку — ступінь (4^0); % = відсоток від сто; ‰ = відсоток від тисячі; отець; **о. о.** — отці

оаза (*гр.*) — родюча, вкрита рослинністю місцевість серед африканської пустині Сагари

обдукція (*лат.*) — оглядини тіла мерця судоволікарською комісією

обдуцент (*лат.*) — лікар, що робить обдукцію

обедієнція (*лат.*) — послух, слухняність

обевьяна (*тур.*) — малпа

обеліск (*гр.*) — високий, чотирогранний, островерхий стовп з каменю або металю; памятник

обер — (*н.*) — приставка до слова у значінні — старший, вищий над

оберкельнер (*н.*) — старший послугач

оберкондуктор (*н.*) — начальник поїзду, старший кондуктор

оберліхт (*н.*) — горішня частина вікна в окремих рямцях; освітлювання хати через скляну стелю

оберляйтнант (*н.*) — поручник

оберон (*фр.*) — король лісових духів (герой народніх переказів)

оберполіцмайстер (*н.*) — головний начальник поліції у великих містах

оберпрокурор (*н.*) — високий урядник, що стояв на чолі найвищої церковної установи — „святійшого Синоду" (в Росії)

оберст (*н.*) — полковник

оберстляйтнант (*н.*) — підполковник

обертони (*н.*) — додаткові до основного тону, від яких залежить закраска звуку

обєкт (*лат.*) — предмет, річ; зміст

обєктив (*лат.*) — око далековида, мікроскопа, світлинного апарату, звернене в сторону предмета, який оглядаємо або світлимо

обєктивний (*лат.*) — дійсний, безсторонній, річевий

обєктивність (*лат.*) — безсторонність, спокійне відношення, без упередження до справи, особи тощо

обєкція (*лат.*) — закид, заміт, догана, попрік

облатка (*лат.*) — платок з крохмалевого борошна для ліків неприємних на смак; в католицькій і лютеранській церквах невелика часточка, що вживається до причастя

обліґат (*лат.*) — зобовязання

обліґато (*іт.*) — в музиці — обовязково, без пропуску

обліґація (*лат.*) — боргове зобовязання, що випускає держава, місто або приватне товариство; кредитовий папір

облітерація (*лат.*) — звужування проводів (в тілі)

облята (*лат.*) — акт, дослівно вписаний в урядові книги

обляція (*лат.*) — жертва, дар, даток

обол (*гр.*) — старогрецька срібна або мідяна монета, яку клали давні Греки покійникам до уст (перевізне для Харона, що перевозив душі на той світ)

оброґація (*лат.*) — проект зміни або скасування певного закону

обсерватор (*лат.*) — дослідник; глядач, свідок, приглядач

обсерваторія (*лат.*) — наукова установа, що досліджує астрономічні, магнетичні, метеорольоґічні та т. п. явища

обсерваційний (*лат.*) — спостерігаючий, дослідний

обсервація (*лат.*) — догляд, дослід, спостерігання, розслід

обсервувати (*лат.*) — розсліджувати, примічати, спостерігати

обсидіян (*лат.*) — камінь вульканічного походження (чорний, бронзовий, темно-зелений), аґат

обскурант (*лат.*) — ворог освіти, назадник, неук

обскурантизм (*лат.*) — вороже відношення до освіти і взагалі до науки; назадництво

обскурний (*лат.*) — простацький, поганий, підлий

обсталювати (*н.*) — замовити

обструкційний (*лат.*) — схильний до обструкції, злонамірний

обструкція (*лат.*) — недуга жолудка; уживання всяких способів, щоби не допустити до якоїсь ухвали (в парляменті, на загальних зборах тощо)

обсценний (*фр.*) — безстидний, сороміцький

обцас (*н.*) — запяток, закаблук

обценьки (*н.*) — кліщі

обшляґ, обшлеґи (*н.*) — вилоги

оваль (*лат.*) — округло-подовгаста лінія, у виді обрису яйця

овальний (*лат.*) — подовгастий, яйцюватий

оваційний (*лат.*) — радісний, привітний

овація (*лат.*) — святочне повитання; публичне привитання, пошана

овеністи (*анг.*) — прихильники Р. Овена, котрий всі надії в боротьбі з капіталізмом покладав на соціялістичну кооперацію

оверян (*лат.*) — ростина стоян, чортове ребро, одхасник

ода (*гр.*) — у стародавніх Греків всякий ліричний вірш злагоджений до співу; велична пісня (в честь особи, події)

одаліска (*тур.*) — невільниця - красавиця; любка в гаремі султана

одекольонь (одеколон) (*фр.*) — запашна рідина, кольонська вода

одельстинґ (*норв.*) — нижня палата норвезького парляменту (стортинґа)

одеон (*гр.*) — у давніх Греків місце змагань мандрівних співців та музик; будинок призначений для концертів, танців тощо; назва державного драматичного театру в Парижі

Один (*скнд.*) — головний бог давніх скандинавських народів, творець всесвіту, бог війни

Одіссея (*гр.*) — грецька народня поема (Гомера) про десятилітню мандрівку героя троянської війни Одіссея; взагалі довга мандрівка з перепонами

одіюм (*лат.*) — ненависть, нетерпимство

одоль (*лат. н.*) — мятовий плин для полокання зубів

одонтоліт (*гр.*) — зубний камінь; скамянілий зуб

одонтольогія (*гр.*) — наука про зуби

одонтотерапія (*гр.*) — наука про лікування зубів

одонтотехніка (*гр.*) — наука про охорону зубів і роблення штучних зубів

одор (*лат.*) — немилий запах, сморід

одрина (*блр.*) — стодола, клуня

озена (*лат.*) — хвороба носа

Озіріс (*єгп.*) — у давніх Єгиптян верховне божество, бог сонця

озон (*гр.*) — наелектризований кисень з сильним фосфоричним пахом; вживають для очищення повітря і в техніці

оказійний (*лат.*) — припадковий, принагідний

оказія (*лат.*) — нагода, припадок, привід

окарина (*іт.*) — рід дутого інструменту з глини або кости; дудка

океан (*гр.*) — велике море

океаніди (*гр.*) — морські німфи, русалки

океанографія (*гр.*) — наука про океани, морезнання

окіграфія (*гр.*) — вмілість скоро писати

око, ока (*тур.*) — вага = 3 фунтам, 1282 гр.

оковита (*лат.*) — спирт, сильна горівка

оксалюрія (*гр.*) — хворобливий надмір квасних солей в мочі

оксаміт (*н.*) — рід матерії, бархат з короткою ворсою

оксиген (*гр.*) — кисень

оксигідроген (*гр.*) — окис водня

оксидація, оксид (*гр. лат.*) — сполучення кисня з якимсь іншим тілом, окисання; іржа

оксимора (*гр.*) дотепна протилежність (прим. зимна кров, багатомовна мовчанка)

оксія (*гр.*) — скорочення у церковно-словянських словах

оксіяфія (*гр.*) — тонкість, вражливість органів почуття

октав (*лат.*) — вісімковий формат книжки

октава (*лат.*) — восьмий тон музичної гами; вісім тонів гами; найнижчий чоловічий голос

октагон (*гр.*) — восьмикутник

октаедр (*гр.*) — восьмистінник

октет (*лат.*) — музичний твір на 8 голосів або інструментів

октильйон (*лат.*) — число один і двадцять сім нулів або сорок вісім (німецьке числення)

октоїх (*ц.-сл.*) — восьмигласник (церковна книга)

октройований (*фр.*) — позволений, дарований

октроювати (*фр.*) — давати право, привілей, дарувати (з волі володаря)

октруа (*фр.*) — дозвіл, закон, наданий верховною владою

октябр (*лат.*) – жовтень; октябрська революція (1917 р. в Росії) — жовтнева революція

окуліст (*лат.*) — лікар очних недуг

окулістика (*лат.*) — наука про очні недуги

окуляри (*лат.*) — скла на хворі очі

окуляція (*лат.*) — щеплення, очковання

окультизм (*лат.*) — наука про таємні, неприступні, незбагнені сили та явища природи

окультист (*лат.*) — особа, що займається окультизмом

окупант (*лат.*) — ворог, що хазяйнує в чужому краєві

окупаційний корпус (*лат.*) — частина війська, що тимчасово стоїть в завойованій або зайнятій країні

окупація (*лат.*) — захоплення, обсадження військом чужої країни

окупувати (*лат.*) — захоплювати, обсаджувати (військом)

окцидент (*лат.*) — захід; західня Европа

окцидентальний (*лат.*) — західній

олеандр (*лат.*) — кімнатна ростина, у виді деревця з великим листям

олександрійський вірш — шістьстоповий ямб з цезурою (зупинкою) після третьої стопи

олеографія (*гр.*) — вмілість робити олеодруки

олеодрук (*н.*) — образ друкований олійними фарбами

олеометр (*н.*) — прилад для мірення товщу в оліях

олеонафта (*н.*) — смаровило

олігарх (*гр.*) — володар, можновладник

олігархія (*гр.*) — панування кількох знатних і багатих родин, можновладство

олігофренія (*гр.*) — умова недомога

олігоцен (*гр.*) — друга з черги верства землі третичної епохи (між еоценом і неоценом)

Олімп (*гр.*) — гора, де за грецькою мітольогією жили боги

олімпієць (*гр.*) — кожний з 12-тьох головних грецьких богів; переможець на олімпійських, міжнародніх змаганнях; велична, могутня особа

олімпійський спокій — надлюдський спокій, безтурботність

олімпійські змагання (*гр.*) — народні мистецькі та спортові змагання давніх Греків, які відбувалися що чотири роки

олімпіяда (*гр.*) — протяг чотирьох літ, час між олімпійськими ігрищами; міжнародні спортові змагання

олово, оливо (*ісп.*) — рід топкого металю, цина

олофакторійний (*лат.*) — нюховий (нерв)

ом (*н.*) — одиниця міри електричного опору (від ім. німецького вченого Ома); купецька міра вина

омар (*лат.*) — великий морський рак з породи десятиногих

Омар (*ар.*) — арабський володар, що спалив славну александрійську бібліотеку (VII ст.)

омброметр (*гр.*) — прилад до мірення скількости атмосферичних опадів (дощу, снігу, граду)

омега (*гр.*) — остання буква грецької абетки; кінець

омен (*лат.*) — віщий знак, ворожба

омладина (*срб.*) — таємне політичне товариство (в Сербії минулого століття), що мало за мету об'єднання всіх Сербів у одну незалежну державу

омлет (*фр.*) — леґуміна з яєць

омнібус (*лат.*) — повіз або самохід для перевозки людий, що ходить між певними пунктами

омніпотенція (*лат.*) — всемогутність, всевладність

омофаг (*гр.*) — людина, що їсть сире мясо

омофонія (*лат.*) — одноголосся (муз.)

омофор (*гр.*) — покров; архієрейський нараменник

онагр *(гр.)* — дикий осел

онаніст (*лат.*) — солодун, солодій; той, що займається онанізмом, рукоблуд

онанізм (*лат.*) — солодійство, солодування; неприродне задоволення полових потреб, самонасильство, рукоблудство

ондометр (*лат.*) — прилад до мірення довжини електромагнетичних хвиль

ондулювати (*лат.*) — руркувати, кучерявити

ондуляція *(лат.)* — руркування, кучерявлення (волосся)

оникс (*гр.*) — рід каміня, відміна кременя

онколь (*анг.*) — біжучий рахунок у банкові, забезпечений заставою вартісних паперів

ономастикон *(гр.)* — слівник власних імен

ономатика (*гр.*) — наука про значіння і творення імен

ономатольогія (*гр.*) — наука про імена

ономатопея (*гр.*) — наслідування звуків у природі

онтогемія (*гр.*) — наука про розвиток живої одиниці

онтольогія (*гр.*) — наука про призначення людини

опалевий (*лат.*) — мінливий, ріжнобарвний, веселчаний

опаль (*лат.*) — дорогий камінь молочної барви, що міниться всіма красками веселки

опат (*сір.*) — настоятель деяких латинських манастирів

опатентувати *(лат.)* — виробити патент, забезпечити від наслідування

опера *(іт.)* — музична драма, яка виконується в театрі в супроводі оркестри

оператор (*лат.*) — лікар, що виконує операцію; особа, що оперує біля машини

операційний (*лат.*) — що стосується до операції, потрібний для неї; о. лінія — лінія, де відбуваються воєнні події

операція (*лат.*) — ділання, дія, чинність; підприємство; краяння людського тіла з лічничою метою

оперета,-тка (*іт.*) — комічна опера, в якій спів чергується з балачкою дієвих осіб

оперувати (*лат.*) — робити хірургічну операцію; провадити ріжні операції (торговельні, військові); діяти; направляти

опій (*лат.*) — молошний сік з недостиглих маківок; дуже сильний і шкідливий наркотик; на Сході вживають як курево

опініювати (*лат.*) — висловлювати свою думку, погляд, вирішати, вирішувати

опінія (*лат.*) — осуд, гадка, думка, погляд загалу

оплаток (*лат.*) — крохмальний платок (на ліки)

оподельдок (*ар.*) — мастика з розчину мила та камфори в спирті з додатком гліцерини, амоніяку та етерових олій; вживають для зменшення болів при ломцеві

опозиційний (*лат.*) — той, що робить опозицію, обстоює інші думки; завадливий

опозиція (*лат.*) — опір, спротив, протиставлення

опонент (*лат.*) — суперечник, противник

опонувати (*лат.*) — суперечити, противитися

опортунізм (*лат.*) — угодова політика, що пристосовується до обставин

опуртуніст (*лат.*) — прихильник опортунізму, угодовець

опортуністичний (*лат.*) — угодовий

опоссум (*ам.*) — рід американського звіряти, шкурка з якого йде на хутра

опресія (*лат.*) — утиск, гноблення, поневолення; гризота, журба

оптик (*гр.*) — досвідчений в оптиці; ремісник, що виробляє і продає оптичні прилади (окуляри, скла)

оптика (*гр.*) — наука про явища та закони світла й зору

оптимати (*лат.*) — аристократи давнього Риму, багачі

оптимізм (*лат.*) — науковий світогляд, що все на світі йде до кращого; оцінка подій і річей з найкращого боку

оптиміст (*лат.*) — прихильник оптимістичного світогляду; людина в „рожевих окулярах", легковірний

оптичний (*гр.*) — що стосується до оптики, зору; о. омана — омана зору

оптограм (*гр.*) — образ, який відбивається на сітничці ока

оптометр (*гр.*) — прилад до міреня сили зору

оптотипи (*гр.*) — букви, якими пробують силу зору

опублікований (*лат.*) — оголошений, оповіщений (друком)

опублікувати (*лат.*) — оголосити, подати до відома загалу, видрукувати, надрукувати, оповістити

оракул (*лат.*) — у давніх Греків і Римлян пророчня, ворожба; віщун, ворожбит

оранґутан(ґ) (*мал.*) — велика, подібна до людини малпа (на островах Борнео і Суматра); лісова людина

оранжерійний (*фр.*) — тепличний

оранжерія (*фр.*) — парник, теплиця для переховування полудневих деревець, квітів і ростин

оранжисти (*анг.*) — ірляндські протестанти (1689 р.)

оранжовий (*фр.*) — помаранчевий, жовто-червоний, жовтогарячий

орар (*гр.*) — дияконська перевязка на лівому плечу

оратор (*лат.*) — речник, промовець, промовник, красномовець

ораторія (*лат.*) — духовна музична драма, зміст якої взято з релігійних подій

ораторствувати (*лат.*) — промовляти, провадити що, толкувати

орація (*лат.*) — промова, бесіда

орбіта (*лат.*) — дорога обігу довкола сонця якогонебудь небесного тіла; очна ямина; обсяг впливів, ділань

орган (*гр.*) — прилад, знаряд (голосовий); частина тіла, що виконує якусь чинність; уряд, представник влади; часопис

органи (*гр.*) — музичний духовий інструмент, що вживається в римокатолицьких та протестантських молитовних домах підчас Богослуження

організатор (*лат.*) — впорядчик, орудар, упорядник

організаційний (*лат.*) — що стосується до організації

організація (*лат.*) — устрій, спорядження, уклад, упорядження, заснування, влаштування; внутрішня будова; товариство, спілка

організм (*лат.*) — всяка жива істота, тварина й рослина; устрій тіла, уклад

організований (*лат.*) — заснований, влаштований; обєднаний, згуртований

організувати (*лат.*) — влаштувати, складати, заснувати, спорудити, впорядити; обєднати, гуртувати

органіст, органістий (*лат.*) — особа, що грає на органах

органічний (*гр. лат.*) — що стосується до організму, що має органи, живий; тваринний, рослинний; прирожденний

органогени (*гр.*) — творці організмів; чотири первні: водень, кисень, азот, вугіль (складові часті живих тіл)

органон (*гр.*) — збір способів і правил необхідних при наукових досвідах; зміст якоїнебудь науки

органольогія (*гр.*) — наука про органи

органономія (*гр.*) — наука про органічне життя

органохемія (*гр.*) — органічна хемія

оргія (*гр.*) — старогрецькі обходи в честь бога Бакха; бенкети, гульня, розпусні пири

орґантина (*н.*) — тверда, сіткова бавовняна тканина

орда (*тат.*) — татарське плем'я; плем'я кочівників; безладний натовп народу; череда

ордалії (*лат.*) — „суд божий" за часів середньовіччя — ріжні жахливі, жорстокі тортури (огнем, водою, отрутою тощо)

орден (*фр.*) — братство; монаший закон; почесна відзнака (*мос.*)

ордер (*фр.*) — припис, писаний наказ, розпорядження, доручення; заслуга, відзнака

ординанс (*фр.*) — служник, чура, джура

ординарія (*лат.*) — додаток до заробітної платні служби і сільських робітників у певній кількості збіжжя

ординарний (*лат.*) — звичайний (професор), простий

ординат (*лат.*) — властитель майорату

ординатор (*лат.*) — лікар, що урядує в шпиталі

ординація (*лат.*) — висвячення на священика; лікарська порада; закон у справі поступовання у всіляких справах (виборчих)

ординувати (*лат.*) — заряджувати, порядкувати, приписувати; давати лікарські поради

ореада (*гр.*) — гірська німфа, русалка

ореогновія (*гр.*) — наука про походження молитов

ореографія (*гр.*) — наука про молитви; молитвознавство

ореол (*гр.*) — сяйво, коло з промінів світла над головою святих, на образах; слава, величність

ориґінал (*лат.*) — первотвір, первовзір, первопис, зразок; дивак, чудодій, химерник

ориґінальний (*лат.*) — первотворний, первописний, самостійний, своєрідний; чудний, дивний, дивачний

ориґінальність (*лат.*) — своєрідність, самобутність, дійсність, справжність; дивність, химерність

ориґінально (*лат.*) — своєрідно, самостійно; чудно, дивно

ориктогновія, ориктольогія (*гр.*) — наука про мінерали

орієнт (*лат.*) — Схід

орієнталізм (*лат.*) — все, що торкається Сходу

орієнталіст (*лат*) — знавець мов та історії східніх народів, знавець Сходу

орієнтальний (*лат.*) — східній, азійський

орієнтація (*лат.*) — розглянення (в справі, положенні), розгляд, розпізнання; головний напрям (в політиці)

орієнтуватися (*лат.*) — відшукувати сторони світа, роздивлятися, роззиратися довкруги, на всі боки, розпізнаватися, найти вихід (з тяжких обставин)

Оріон (*гр.*) — в грецькій мітольогії вродливий велетень і мисливець; сузіря Косарі, Косарики, Чепіга

оркан (*н.*) — сильна буря, буревій; ураган

оркестра (*гр.*) — сукупність ріжних музичних інструментів і музик для спільної гри

оркестрація (*гр.*) — розписання музичного твору на окремі музичні інструменти

окрестрино (*іт.*) — фортепіяно сполучене з органами

оркестріон (*гр.*) — штучна машина, що заступає музичну оркестру

оркеструвати (*гр.*) — розписувати музичний твір для цілої оркестри, на окремі інструменти

орлеан (*фр.*) — темночервона краска; рід бавовняної тканини

Ормузд (*пер.*) — у старовинній релігії Персів — головний бог, творець всесвіту, джерело світла, початок добра

орнамент (*лат.*) — оздоба, прикраса

орнаментика (*лат.*) — штука використування орнаментів в будівництві; сукупність орнаментів

орнат (*лат.*) — риза, фелон латинських священиків

орнітографія, орнітольогія (*гр.*) — наука про птахи, птахознавство

орнітольог (*гр.*) — птахознавець

орогнозія (*гр.*) — наука про походження гір

орографія (*гр.*) — описувагір якоїнебудь країни

орольогія (*гр.*) — наука про гори, горознавство

ортогон (*гр.*) — простокутник, прямокутник

ортографічний (*гр.*) — правильно написаний, грамотно, правописний

ортографія (*гр.*) — правопис; наука про правильне писання

ортодидактика (*гр.*) — наука про способи навчання

ортодокс (*гр.*) — праворір, правовірний

ортодоксальний (*гр.*) — правовірний, непохибний, непохитний

ортодоксія (*гр.*) — правовірність, непохитність

ортоепія (*гр.*) — наука про вимову

ортоклаз (*гр.*) — рід каменя, складова частина ґраніту

ортоморфія *(гр.)* — наука про лікування скривлень хребетного стовпа

ортопедист *(гр.)* — знавець ортопедії

ортопедичний (*гр.*) — все, що торкається ортопедії; о. інститут-лікарня, де лікують і направляють ушкоджені часті людського тіла (кості)

ортопедія (*гр.*) — наука, що досліджує і лікує ушкоджені часті людського тіла (кості)

ортотонія (*гр.*) — правильне наголошування

ортофонія (*гр.*) — правильна, добра вимова

ортохромія (*гр.*) — барвна світлина

Орфей (*гр.*) — в грецьких народніх переказах співак і музика (син бога Аполлона); своєю грою на лірі приборкував звірів і зрушував гори

орфеон (*гр.*) — на Заході — назва багатьох музичних і співочих товариств; крамниця з музичним знаряддям та музичними творами

орфеум (*гр.*) — заля для концертів; домівка вокально-музичного товариства

оршада (*фр.*) — овочевий напиток

осавул *(тур.)* — заступник, генеральний адютант гетьмана

осавула — доглядач (у панському дворі)

осанна (*єв.*) — витай! рятуй нас

Османи (*тур.*) — Турки (від ім. султана Османа І.)

осмій (*гр.*) — дуже твердий блакитний метал, складник плятини

осмоза (*гр.*) — сумішка двох плинів ріжної густоти через пористу оболонку

осмольогія (*гр.*) — наука про запахи і пахощі

осрам (*гр.*) — сплав осмію і вольфраму (тунгстену)

ост *(н.)* — схід

остентаційний (*лат.*) — чванькуватий, чванливий, величноважний

остентація (*лат.*) — чванливість, бундючність, підкреслене невдоволення

остеографія (*гр.*) — описування костей (чоловіка)

остеоліт (*гр.*) — скамяніла кістка

остеольогія *(гр.)* — наука про кості (чоловіка)

остеомаляція (*гр.*) — хвобробливе розмякшення кости

остеопатольогія (*гр.*) — наука про хвороби костей

остеосаркома (*гр.*) — злющий боляк на кістці

остеосклерова (*гр.*) — хворобливе ствердлість кости

остеотом (*гр.*) — пилка до пилування кости

остерія (*іт.*) — гостинниця, заїзд

остракізм (*гр.*) — у давніх Греків вигнання за межі країни небезпечного для державного спокою громадянина; вигнання, видалення

осциляція (*лат.*) — дрожання, колихання, хвилювання

отагра (*гр.*) — хвороба вуха від перестуди

отальгія (*гр.*) — нервовий біль в ухах

Отелло (*анг.*) — герой трагедії Шекспіра, що з заздрощів убив свою безневинну дружину; взагалі сліпий заздрісник

отіятр (*гр.*) — наука про імена

отіятрія (*гр.*) — лікування недуг уха

отольогія (*гр.*) — наука про вухо і його недуги

отомана (*тур.*) — широка мягка турецька канапа з подушками, без опертя

отоманський (*тур.*) — турецький (держава)

отоскоп (*гр.*) — лікарський прилад для оглядин вуха в нутрі

отофон (*гр.*) — прилад для глухих, що помагає чути балачку

офензива (*лат.*) — зачіпка, напад, наступ, напасть

офензивний (*лат.*) — зачіпний, напасний

оферма (*н.*) — мацапура, вайло, баланда, мяло

оферта (*лат.*) — услівя, предложення (умови, купна), показ

оферувати (*лат.*) — пропонувати, поручати, показувати

офіра (*гр.*) — жертва, принос, пожертва

офірний (*гр.*) — жертовний

офіцер (*фр.*) — начальник військового відділу, старшина

офіцерський (*фр.*) — старшинський

офіцина (*лат.*) — бічна частина головного будинку, прибудова; робітня

офіцинальний (*лат.*) — лічничий, дозволений до продажу (в аптиках)

офіціоз (*лат.*) — орган, часопис, що висловлює і обстоює погляди уряду, але не є його офіціяльним органом

офіціовний (*лат.*) — півурядовий, під впливом уряду

офіціял (*лат.*) — духовна особа, якій припоручено судові справи; урядовець ордену; урядовець (на почті, у суді)

офіціяліст (*лат.*) — приватний урядник; економ

офіціяльний (*лат.*) — урядовий; сухий, черствий

офіціянт (*лат.*) — помічник в уряді; слуга, льокай

офорт (*фр.*) — різблення на металі за допомогою хемічних квасів; малюнок відбитий з такої різби

офталмія (*гр.*) — запалення ока

офталмольогія (*гр.*) — наука про око, його хвороби й лікування

офталмоскоп (*гр.*) — очне дзеркало для оглядин ока

охлократія (*гр.*) — панування товпи, черні

охра (*гр.*) — жовта або червона фарба, вохра (жовта), червінь, червінька

охранка (*мос.*) — політична жандармська установа (в царській Росії)

оцет (*лат.*) — квасне вино, уксус

оштрафувати (*н.*) — наложити кару, покарати.

П.

Па (*фр.*) — крок у танці; дрібні па — дрібушки

павза (*лат.*) — перерва, перепинка, перестанок, зупинка; знак, коли та як довго не треба грати або співати

павзувати (*лат.*) — переривати, зупинятися, робити павзи; відпочивати, мовчати

павільйон (*фр.*) — невелика легенька будівля, ґарно збудована (в садах, парках); гарний будинок на виставах (міжнародніх, краєвих); пук з декількох ракет, що випускаються у повітря й розриваються разом; декорації, які складаються з кількох частин на кону і накриваються стелею

павіян (*н.*) — малпа з коротким хвостом та головою подібною до собачої, пристрасної вдачі

павперизм (*лат.*) — загальне зубожіння народу або одної верстви

паґіна (*лат.*) — сторінка книжки

паґінація (*лат.*) — нумерування сторінок книжки або зшитка

паґінувати (*лат.*) — нумерувати сторінки (книжки, зшитка тощо)

паґода (*інд.*) — назва індійських і китайських молитовень; пишно прикрашені статуї поганських богів; мистецькі китайські рухомі фігурки

падишах (*перс.*) — титул турецького султана й перського короля

паж (*фр.*) — молодий шляхтич, дворянин на послузі у володарів; чура; джура; вихованець пажеського корпуса (в був. Росії дворянська середня школа)

пай (*кит.*) — білий

пай (*тат.*) — частка, дільниця; доля; міра участи в якомунебудь підприємстві

пайдократія (*гр.*) — панування молодих; відмолодження урядів

пайдольогія (*гр.*) — наука про дітей

пайка (*тат.*) — певна кількість денного харчу для жовніра, робітника або вязня

пайлювати (*н.*) — вимірювати глибінь води

пака (*н.*) — скринька збита з дошок; морська свинка

пакгауз (*н.*) — комора при митниці або залізничній чи портовій стації, де переховують товари

пакер (*н.*) — носильник

пакет (*н.*) — посилка, пакунок, клумок; коверта з урядовим папером

пакт (*лат.*) — угода, умова, переговори

пактувати (*лат.*) — вести переговори, порозумiватися, умовлятися

пакувати (*н.*) — укладати крам або інші речі для висилки; їсти з охотою; вкладати силу грошей в підприємство

паламар (*гр.*) — церковний прислужник

паланка (*тур.*) — невелика твердиня; козацька округа

палата (*фр.*) — урядова установа (скарбова, судова); сейм, парлямент

палац (*іт.*) — великопанський дворець, хороми

палаш (*рим.*) — меч, шабля

палеоантропольогія (*гр.*) — наука про останки доісторичного чоловіка

палеогеографія (*гр.*) — стародавня географія

палеографія (*гр.*) — наука про відчитування та розпізнавання старинних рукописів і написів

палеозавр (*гр.*) — величезна ящірка, що водилася на землі у дуже давніх часах

палеозоічний (*гр.*) — приналежний до найдавніших часів існування живин на землі

палеоліт (*гр.*) — камінь, з якого роблено знаряддя за найстарших часів камінної епохи

палеолітична доба (*гр.*) — найдавніша з камінної епохи, коли люди не знали ще гладженого каменю

палеонтографія *(гр.)* — описування допотопових ростин і звірят

палеонтольогія (*гр.*) — наука про доісторичні єства, що доховалися в скамянілостях

палеофон (*гр.*) — голос минувшини; назва фонографу (винахід француза Ш. Кро)

палестра (*гр.*) — громадська спортова школа (у Греків та Римлян); судові оборонці, правознавці

Палестина (*гр. лат.*) — вітчизна жидівського народу, обітувана земля; жидівська держава під протекторатом Англії

палетнольогія (*гр.*) — наука про старовинність людського роду та його доісторичних предків

палета (*фр.*) — подовгаста деревляна, порцелянова або металева дощинка, що служить для розроблення і дібрання відповідного тону фарбів, підчас малювання

палійська мова (*інд.*) — свята мова буддистів (галузь староіндійських мов

палілії (*лат.*) . — колись у Римлян свято пастухів, в честь бога Палеса

паліmпсест (*гр.*) — старовинний папірус або пергамент, з якого стерто або змито стародавній рукопис (мальовило), щоби написати (намалювати) новий

палінгенеза *(гр.)* — вірування деяких старовинних народів у постійне відродження всіх явищ на світі; відродження; звершення

палінграфія *(гр.)* — відсвіження старих малюнків, образів і роблення з них відбитків

паліндром (*гр.*) — слово або речення, що мають той самий зміст при читанні зліва направо і навпаки (дід, кабак); загадка на якесь слово, що має ріжне значіння, залежно від читання — зліва направо чи навпаки (дім, мід; карб, брак)

палінодія (*гр.*) — вірш писаний для спростування раніше писаного (проти якоїсь особи); спростування (думки); пісня на новий голос

палісада (*фр.*) — гострокіл, обгорода

палісадник (*фр.*) — присадок, городчик

палісандрове дерево (*фр.*) — темнобронзового кольору дерево, що росте у півд. Америці та Індії; вживається на дорогі, гарні вироби (столярські)

палітра (*фр.*) — див. палєта

паліятив *(гр.)* — лік, що заспокоює лише хвилево; півсередник; спосіб, що не розвязує питання оконечно

Паллада (*гр.*) — Атена-Паллада, у грецькій мітольогії богиня війни і мудрости

палладій (*гр.*) — один з рідких металів, подібний до плятини

палладіюм (*гр.*) — статуя богині Атени, на яку Троянці підчас облоги покладали великі надії; взагалі — охорона, забезпека, запорука, прибіжище

паломник (*лат.*) — прочанин, богомолець; паломниця — прочанка

паля (*лат.*) — зверхня одіж давніх Римлянок

палядин (*іт.*) — знатний лицар з дружини Карла Великого; тепер — вірний прибічник

палянкін (*порт.*) — легкі, криті носилки для людей (в Індії та Китаї)

паляталізація (*гр.*) — мякшення шелестівок (піднебінні звуки)

палятальний (*гр.*) — змякшений, піднебінний

палятин (*лат.*) — у давніших часах високий надворний (придворний) титул; намісник краю, воєвода

палятинат (*лат.*) — округа, країна, що підлягає владі палятина

палятинка (фр.) — хутряний, футряний ковнір

пальма (*лат.*) — тропікове дерево з рівним гладеньким стовбуром і листям здебільшого на самім вершку; знак миру та перемоги; нагорода

пальмацит (*лат.*) — скамянілий пальмовий пень

пальмети (*фр.*) — мальовані або ліплені прикраси у виді пальмового листка

пальмітин (*лат.*) — складник пальмової олії та інших олій; в сполуці з гліцериною повстає пальмітиновий квас; вживається при виробі мила

пальовий (*фр.*) — ясножовтий, барви соломи

пальпітація (*лат.*) — прискорене биття серця

пальтот (*фр.*) — мужеський плащ, верхня одіж

памела (*анг.*) — назва доброчесної жінки, від ім. героїні повісти Ричардсона (англійського письменника)

пампаси (*ісп.*) — південноамериканські степи

пампейро (*порт.*) — дужий південний вітер, що віє в пампасах

памфлет (*анг.*) — невеликий твір на біжучі теми, написаний в досить різкому, іноді образливому тоні (проти особи, події, громадського явища)

памфлетист (*анг.*) — автор памфлетів

Пан (*гр.*) — у грецькій мітольогії бог лісів і гаїв, охоронець пастухів

пан- (*гр.*) — наросток у складних словах, що має значіння — все- (пантеїзм — всебожність)

панама (*фр.*) — велике, організоване поважними чинниками шахрайство (від судового процесу у Франції в справі нечистих махінацій при будові Панамського каналу (1888 р.); капелюх, бриль з широкими крисами, плетений з личка панамської ростини

панамериканізм (*гр.*) — громадсько-політичний рух серед американців у напрямі обєднання інтересів американських держав для скріплення впливів Америки

панамериканський (*гр.*) — всеамериканський

панахида (*гр.*) — богослуження за померших, парастас, задушниця

Панацея (*гр.*) — у грецькій мітольогії богиня лікування

панацей (*гр.*) — лік на всі недуги

панаш (*фр.*) — китиця з пер на брилі, кашкеті

пангенеза (*гр.*) — наукова теорія про походження всіх організмів від простої (пангенетичної) клітинки

пангеометрія (*гр.*) — геометрія, що досліджує взаємовідношення ліній, поверхнів і тіл в просторі та не в трьох вимірах (довжина, ширина і висота), а в неозначеній кількості їх

пангерманізм (*гр.*) — стремління Німців до повного обєднання; ідея великої єдиної Німеччини

панглос (*гр.*) — герой повісти Вольтера „Кандид", який запевнює всіх, що на світі все йде до кращого; завзятий оптиміст, всезнайко

пандан (*фр.*) — поняття або предмет, що цілком відповідає, пасує до другого; допари, доладу, відповідно

панданус (*лат.*) — тропікова ростина з родини однодольних, наближається до пальми

пандекти (*гр.*) — загальна назва римського права; Юстиніяновий збірник римського права (VI ст. по Хр.)

пандемічний (*гр.*) -- загальний, краєвий

пандемія (*гр.*) — пошесть, що лютує в цілій країні

пандемоній (*гр.*) — царство сатани, пекло; безладдя, вереск

пандорина скринька (*гр.*) — джерело всякого лиха, нещастя, невдач; пішло від старогрецького переказу про першу жінку Пандору, яка

від богів одержала цей дарунок і на лихо відчинила його з цікавости

пандури (*уг.*) — угорська прикордонна варта; в старовину сердюки угорських маґнатів; угорська піхота; 2 московських полки за часів цариці Єлисавети

паневропейський (*гр.*) — всеевропейський

панегірик (*гр.*) — надмірна похвала, славлення (в промові, віршах)

панегірист (*гр.*) — автор панегіриків, хвалій

панегіричний (*гр.*) — похвальний, надмірний, пересадний

панель (*фр.*) — деревляне оббиття стіни; хідник, пішохід

панзоотія (*гр.*) — поголовна пошесть на худобу

паніка (*гр.*) — великий переполох, раптовий страх, сліпий жах; переляк

панічний (*гр.*) — раптовий, жахливий, безпідставний (страх)

панікадило (*гр.*) — великий висячий свічник у церкві, павук, світич

панклястит (*гр.*) — сильний вибуховий матеріял

панкреас (*гр.*) — жолудкова железа

панкреатина (*гр.*) — жолудкове травлення

панкреатичний сок (*гр.*) — жолудковий сок, що змінює білковину на пепсину

панлексикон (*гр.*) — словник у кількох мовах

пано (*фр.*) — частина стелі, стіни, обрямована мальованими або ліпленими прикрасами, іноді прикрашена ще й картиною

паноптикум, паноптікон (*лат. гр.*) — щось подібне до невеликого музею; збірка всіляких цікавих, дивних річей, воскових ляльок і т. ін.

панорама (*гр.*) — широкий краєвид; вистава образів; ряд картин, які розглядаються через побільшуюче скло; гарматній прилад

паноскоп (*гр.*) — криве зеркало, в якому предмет відбивається ріжноманітно і чудернацько

пансіон (*фр.*) — школа з бурсою для учнів; помешкання з харчем

пансіонер (*фр.*) — учень пансіону, бурсак

панславізм (*гр.*) — ідея обєднання всіх словянських народів

панславіст (*гр.*) — прихильник панславізму

пансофія (*гр.*) — всезнання, мудрість

пантальонада (*іт.*) — блазнування

пантальони (*фр.*) — штани, галанці, спідні

пантеїзм (гр.) — науковий світогляд, що всесвіт це бог; боготворення природи, всебожність („бог у всьому і все у бозі“)

пантеїст (гр.) — прихильник пантеїзму

пантеольогія (гр.) — наука про богів у ріжних народів

пантеон (гр.) — у давніх Греків і Римлян храм присвячений усім богам; тепер — величні будівлі, присвячені памяті славних людей, де складають їх тлінні останки

пантера (гр.) — хижий звір з родини котів; водиться в країнах з гарячим підсонням

пантограф (гр.) — прилад для побільшеного або зменшеного відрисовування якогобудь рисунка, взірця

пантографія (*гр.*) — штучний спосіб відрисовування взірців, рисунків у бажаній величині

пантократія (*гр.*) — панування над усім світом, всемогутність

пантометр (гр.) — мірничий прилад до мірення кутів, довжини і висоти

пантоміма (гр.) — передача думок і чуття мигами та рухами; драматична вистава, що складається виключно з танців і ритмічних рухів, без слів

пантоморфічний (гр.) — ріжноманітний (вигляд)

пантопластика (гр.) — вмілість побільшувати і зменшувати пластичні взірці

пантофель (*н.*) — патинок, ляпанець, капець; покірливий чоловік

пантофобія (гр.) — хоробливий страх і ненависть до всього

панург (гр.) — злюка, хитрун

панургія (гр.) — підступ, хитрість, злість

панцир, панцер (*н.*) — металева сорочка, що захищає від ударів, куль; кольчуга; металева обшивка воєнних кораблів (назовні)

панцирник (*н.*) — боєвий корабель; боєвий самохід, поїзд; щербун

папа (*лат.*) — голова католицької церкви, намісник Христа

папа (*н.*) — смолена тектура для покриття дахів

папафія (гр.) — рід покриття на голову для священиків

папаха (*тат.*) — шапка верховинців на Кавказі та в Середній Азії; папаху носять кавказькі та сибірські козаки

паперть (*сл.*) — церковний ґанок, східці до церкви, притвор

папізм (*лат.*) — система керування католицькою Церквою з папою на чолі

папільйоти (*фр.*) — паперові закрутки до волосся, щоби воно потім було кучеряве

папіновий котел (*фр.*) — металевий, щільно замкнений котел, в якому при високому теплі вариться клей з костей (від ім. винахідн. Папіна)

папіроса,-ка (*фр.*) — цигарка, куричка

папірус (*гр.*) — довголітня болотяна ростина з родини осокових (у півн. Африці); староєгипетський папір з цеї ростини

папіст (*лат.*) — приклонник папізму, католик

папка (*н.*) — оправа з картону; картонова тека для паперів

паприка (*уг.*) — червоний перець (пекучий і солодкий)

папство (*лат.*) — влада і гідність папи римського

папуас (*мал.*) — австралійський кучерявий мурин

папуга (*ар.*) — ріжнобарвна птиця, що дається навчити повторювати слова, звуки; людина, що несамостійно думає і говорить

папуля (*лат.*) — ґудзь, наскірний прищ

папуша (*пер.*) — вязанка тютюнового листя

пара (*тур.*) — турецький мідяний гріш

парабаза (*гр.*) — перескакування від одної думки до другої (в мові); в старогрецькій комедії — вступне слово провідника до слухачів

параболічний (*гр.*) — образовий

параболя (*гр.*) — порівнання, притча, образова мова, приповість; рід кривої лінії

параболоїд (*гр.*) — фігура (брила), яка повстає від обороту параболі довкола своєї осі

параван (*фр.*) — штучна пересувна заслона; засада чи особа, котрою хтось криється для власної цілі; покривка

парагенеза (*гр.*) — наука про сполучення мінералів та їх походження

парагон (*гр.*) — другий примірник; змагання, конкуренція

парагоніт (*гр.*) — рід мінералу, ясний лосняк

параграма (*гр.*) — загадка (з букв або цифр)

параграф (*гр.*) — малий розділ, артикул, знак §

параґльобулін (*лат.*) — складник крови

парада (*фр.*) — виставність; святочний виступ, шати; урочистий перегляд війська

парадигма (*гр.*) — зразок деклінації або коньюґації; приклад, взір, взірець

парадиз (*гр.*) — рай

парадиз (*фр.*) — найвища ґалерія в театрі; райська пташка (в Австралії)

парадний (*фр.*) — пишний, урочистий

парадокс (*гр.*) — погляд, думка, твердження, що суперечать загальноприйнятим; незвичайний, дивовижний погляд, недоречність

парадоксальний (*гр.*) — ориґінальний, дивовижний, недоречний

парадувати (*фр.*) — announced — выписуватися, пишатися, чванитися, кирпу гнути

паразит (*гр.*) — ростина або живина, що живе коштом інших організмів; галапас, чужоїд; нечисть; дармоїд

паразитизм (*гр.*) — чужоїдство, живлення одного організму соками другого; дармоїдство

паразитний (*гр.*) — чужоїдний, трутневий

паралакса (*гр.*) — кут між двома лініями, що йдуть від центра якогонебудь небесного тіла до двох точок у ріжних місцях на землі

паралактичний (*гр.*) — змінливий

паралексія (*гр.*) — очна недуга, при якій трудно читати писане і друковане письмо

паралелізм (*гр.*) — рівнолежність, рівнобіжність

паралеля (*гр.*) — рівнобіжна лінія; порівнання

паралельний (*гр.*) — рівнолежний, рівнобіжний

паралельограм (*гр.*) — рівнобіжник, чотирокутник, якого потилежні боки рівні й рівнобіжні

паралельом (*гр.*) — прилад для міреня сили звуку в радіовідбірнику

паралізувати (*гр.*) — відніматі силу, протидіяти

параліпоменон (*гр.*) — пропуск, доповнення, частина Старого Завіта(у)

параліч (*гр.*) — повне або частинне обезвладнення деяких нервових центрів і мязів; грець, слута

паральогізм (*гр.*) — мильна думка, погляд, виснок

параметр (*гр.*) — стала величина (в математиці)

параметричний (*гр.*) — сталий, постійний

параморфізм (*гр.*) — дворідність

паранґ (*мал.*) — великий, тяжкий ніж

параноїк (*лат.*) — умово хворий

параномія (*гр.*) — безправство, беззаконство

параноя (*гр.*) — умова недуга, божевілля

парапет (*фр.*) — поруччя (на мостах, бальконах); невисокий насип від ворожих куль

параплексія (*гр.*) — півпараліч (ніг)

параскоп (*гр.*) — прилад, що показує зміни погоди, барометр

пароскопія (*гр.*) — заповідання погоди

парасоля (*гр.*) — охоронний прилад від сонця; дощник

парастас (*гр.*) — богослуження за померших

парастрема (*гр.*) — хворобливі судороги уст або повік

паратонія (*гр.*) — хворобливе напруження нервів

парафіна (*лат.*) — товщ з брунатного вугілля, вживаний до виробу свічок, земляний віск

парафія (*лат.*) — церковна громада, парохія

парафраза (*гр.*) — виклад чужої думки своїми словами; вільний переклад; перерібка (музичного твору)

парафренія (*гр.*) — безглуздість

парашут (*фр.*) — легкопад

парвеній (*фр.*) — простак, випанок, скоробагатько, доробкевич, з Івана пан

пард (*лат.*) — пантера

пардон (*фр.*) — дарування (життя на війні); даруйте, вибачайте!

пардонувати (*фр.*) — пробачати, прощати

пар-екселянс (*фр.*) — [par excellence] перш за все; в цілім значінні цього слова; як слід

паремболя (*лат.*) — вставка, вставлене речення

паремійник (*гр.*) — церковна книжка з виїмками зі св. Письма

парентеза (*гр.*) — вставлене речення; скобки, знак наведення, лапки

парере (*іт.*) — осуд знавців

парес, пареза (*гр.*) — слута, ослаблення рухових нервів

парестезія (*гр.*) — хвороблива зміна чуття, здеревілість

парикмахер (*н.*) — голяр, стрижій, постригач

парирувати (*н.*) — відбивати удари, напади (ділом, словом)

Парис (*гр.*) — в грецькій мітольогії дуже красивий син троянського царя Пріяма; красунь, улюбленець жінок

паритет (*лат.*) — рівність, однаковість, рівновартість

паритетний (*лат.*) — рівний, однаковий

парі (*іт.*) — в рівній вартості, сто за сто

парі (*фр.*) — заклад, застава

парії, паріяси (*інд.*) — упосліджене плем'я в Індії; безправні, упосліджені, гноблені народи

парк (*анг.*) — великий, штучний, привабний гай, місце для прогулянок; склад військових знарядів

паркет (*фр.)* — тафльована підлога, зложена з деревляних кусників ріжноманітної форми

Парки (*лат.*) — у староримських переказах богині людської долі — одна з них пряде нитку життя людини, друга тягне, а третя перетинає нитку

парлюар (*фр.*) — кімната для прийому гостей; розмовниця

парлямент *(фр.)* — збори народніх представників для полагоджування державних справ і ухвалювання законів

парляментар (*фр.*) — посол, переправник, посередник (підчас війни)

парляментаризм (*фр.*) — державний лад, у якому переважну ролю відограє парлямент; прихильність до парляментських установ

парляментарний *(фр.)* — згідний з рішеннями парляменту; пристойний, годящий

парляментувати (*фр.*) — порозуміватися, вести переговори

парляндо (*іт.*) — виразно, милозвучно (в співі)

парльофон (*лат. н.*) — прилад що записує та повторює промову

пармезан (*іт.*) — — твердий, зеленкуватий сир

Парнас (*гр.*) — у старогрецьких переказах гора, на якій жили бог мистецтва Аполлон і музи; місце поетичного надхнення

парнасисти (*фр.*) — школа французьких поетів (XIX віку), що виступила проти романтизму

парнелісти (*ірл.*) — члени ірляндської партії на чолі з Ч. Парнелем, що домагалася автономії для Ірляндії

пародіювати (*гр.*) — наслідувати, глузливо або нездарно; перелицьовувати; насміхатися

пародія (*гр.*) — глумливе наслідування або дотепна перерібка поважного твору („Енеїда" - Котляревського); нездарне наслідування

пароксизм (*гр.*) — напад хвороби, що повторюється через певний відступ часу; перепад, перепадок; вибух

пароль (*фр.*) — гасло, клич, умовлене слово

пароніміка (*гр.*) — слова, що однаково звучать а мають ріжне значіння (Прут, прут)

парономазія (*гр.*) — подібність слів у декількох мовах [прим. дім, dom (польске), domus (латинське)]

парох (*гр.*) — священик церковної громади

парохія (*гр.*) — церковна громада

парс про тото (*лат.*) — частина замість цілости

партбілет (*рад.*) — скор. партійний білет

партеногенеза (*гр.*) — однорідне розмноження деяких комах (без самців)

партенон (*гр.*) — храм Атени — Паллади у давніх Греків, збудований у V ст. до Хр.

партер (*фр.*) — долішня частина дому під поверхом; долішні місця в театрі

партес (*іт.*) — ноти

партизан (*фр.*) — охотник озброєного загону, що турбує ворога на власну руку; прибічник

партизанський (*фр.*) — властивий партизанам, належний до них; п. війна — летуча війна при помочі невеликих самостійних охотничих загонів, що весь час несподівано турбують ворога

партикуляризм (*лат.*) — змагання за відокремлення частин від цілости; відрубність

партикулярний (*лат.*) — частинний, відокремлений, приватний, неофіційний

партитура (*іт.*) — збірник нот на всі голоси та інструменти для одного музичного твору

партійний (*лат.*) — приналежний до партії, сторонничий, однобічний

партійність (*лат.*) — сторонничість, однобічність

партія (*лат.*) — частина, відділ, ватага; політична організація, сторонництво; корисне подружжя; здавка частини предмету (в школі); твір або його частина для виконання одного голосу, інструменту; кількість товару; одна гра (в шахи, карти тощо), грайка

партнер (*фр.*) — спільник, товариш у грі, співучасник

парфорс (*фр.*) — (par force) силоміць

парфос (*фр.*) — собачий нашийник з тупими шипами

парфума, перфума (*фр.*) — нахощі, пахнило

парфумерія (*фр.*) — продукція ріжних запашних і косметичних товарів

√ **парцелювати** (*фр.*) — ділити ґрунта на дрібні часті для розпродажу

парцеля (*фр.*) — частина ґрунту; місце під будову

парцеляція (*фр.*) — поділ більшого ґрунту на часті

парціяльний (*лат.*) — частинний; однобічний

парча (*тур.*) — золотом або сріблом ткана матерія, злотоглав, грезет, альтембас (срібна)

парчевий (*тур.*) — грезетовий, злотоглавий, альтембасовий

пас (*н.*) — пашпорт, перепустка; просмик, вузина, провал, яруга

пас (*фр.*) — нема, не йду, не можу (в грі); рух руками (при масажі, гіпнотичних сеансах)

пасаж (*фр.*) — перехід; критий коридор, що сполучує дві вулиці; ряд тонів, які треба скоро виконати; несподівана подія

пасажир (*фр.*) — подорожній

пасажирський (*фр.*) — особовий

пасаман (*н.*) — обшиття, ґальон, позумент

пасати (*лат.*) — східні вітри, що віють під тропіками, на північній півкулі — з північного сходу, а на південній — з південного сходу

пасива (*лат.*) — борги, довги, зобовязання

пасивний (*лат.*) — довжний, нечинний, недіяльний, слабий

пасивність (*лат.*) — бездіяльність, байдужність

пасія (*лат.*) — страждання; пристрасть, запал; особа, яку пристрасно кохають; гнів; муки І. Христа

пасквілянт (*іт.*) — той, що пише пасквілі

пасквіль (*іт.*) — писаний або друкований твір, без підпису автора, що своїм змістом безпідставно ганьбить когось; злобна прикладка

пасквільний (*іт.*) — злобний, безпідставний

паспарту (*фр.*) — картонові рямці на картки, світлини тощо; квиток вільного вступу (до театру)

паста (*іт.*) — згущений ростинний вивар; масть

пастеліст (*фр.*) — той, що малює пастелі

пастеля (*фр.*) — барвистий олівець; малювання сухими фарбами; малюнки намальовані ними

пастеризування (*лат.*) — зменшення шкідливого шумування в деяких рідинах через нагрівання, але не кипіння

пастилька (*фр.*) — цукорок; лікувальний цукорок

пастор (*лат.*) — протестантський священик

пасторал (*лат.*) — єпископський жезл

пастораля (*лат.*) — літературний твір з пастушого життя; музичний твір, що віддає настрій чарівної хуторної природи

пасторальна теольогія (*лат.*) — наука про душпастирську діяльність священика

пасторальний (*лат.*) — пастуший, хуторний

пасторат (*лат.*) — гідність та обовязки пастора

пасха (*єв.*) — Великдень

пасхалія (*лат.*) — таблиця для означення днів пасхи і свят на кілька літ

пасьянс (*фр.*) — забава або ворожіння на картах

пат (*фр.*) — у грі в шахи таке положення, коли грач не може рушити ні одної фігури

патент (*н.*) — урядовий документ, яким уряд за гроші дає право на відкриття якогось підприємства; охоронне урядове посвідчення на право користування якимсь винаходом, відкриттям або поліпшенням

патентований (*н.*) — управнений, забезпечений патентом

патентувати (*н.*) — старатися дістати патент; давати патент

патер (*лат.*) — батько; панотець, священик

патерик (*гр.*) — життя святих; отечник

пататизм (*гр.*) — пересадність

патетичний (*гр.*) — зворушливий, запальний, палкий; урочистий, величний

патина (*лат.*) — зеленуватий осад на старинних бронзових монетах, памятниках і різьбах; металевий таріль, на якому лежить причастя підчас богослуження

патогенеза (*гр.*) — початок, причина хвороби

патогенія (*гр.*) — наука про походження і розвиток хвороб

патогенний (*гр.*) — хвороботворчий

патольог (*гр.*) — знавець патольогії

патольогічний (*гр.*) — хворобливий, незвичайний, змінений недугою

патольогія (*гр.*) — наука про хвороби, їх походження, причини, познаки, особливості та вплив на організми

патос (*гр.*) — запал, захоплення, зворушення

патримоніяльний (*лат.*) — дідизний, батьківський

патристика, патрольогія (*гр.*) — наука про життя та твори духовних отців

патрицій (*лат.*) — член староримського знатного роду; аристократ

патриціят (*лат.*) — загал аристократичних привілейованих родів, патриціїв

патріот (*гр.*) — людина, яка щиро любить свій край

патріотизм (*гр.*) — щира любов до батьківщини

патріярх (*гр.*) — праотець людського роду; найстарший з єпископів у східній церкві; поважний старий чоловік; голова родини або громади

патріярхальний (*гр.*) — опертий на власті найстаршого в родині або на старих звичаях, старосвітський

патріярхальність (*гр.*) — старосвітська простота звичаїв та побуту, старосвітщина

патріярхат (*гр.*) — суспільний лад, в якому батько має власть над родом; гідність та округа патріярха

патрольогія (*гр.*) — див. патристика

патрон (*лат.*) — в давньому Римі патрицій, опікун своїх клієнтів; господар підприємства; оборонець; покровитель, святий опікун

патрон (*фр.*) — взірець до малювання стін; ладунок, набій; металеве гніздо в токарному станкові, що тримає річ яку обточують

патронат (*лат.*) — в давньому Римі опікунча влада патриція над його клієнтами; право дідичів в католицьких та протестантських країнах вибирати священиків на парохії; гідність та обовязки патрона

патронеса (*лат.*) — опікунка, заступниця, добродійка

патронташ (*н.*) — шкуряна торбинка на набої до стріляння, ладівниця, набійниця

патруль (*фр.*) — нічний поліційний обхід у місті; передня варта військової частини підчас війни, стежа

патуа (*фр.*) — говірка, наріччя

пацифізм (*лат.*) — стремління до міжнародного загального миру, до зменшення державних військових податків, до морального обезброєння; миролюбність

пацифікація (*лат.*) — заспокоєння, утихомирення; мирні переговори

пацифікувати (*лат.*) — переводити пацифікацію; утихомирювати; вести переговори

пацифіст (*лат.*) — миролюбець

Пацифічний океан — Тихий або Спокійний океан

пахт (*н.*) — аренда (саду, городу, молочних продуктів)

пахтувати (*н.*) — арендувати, наймати

пахтяр (*н.*) — арендар

пацієнт (*лат.*) — слабий, хворий в опіці лікаря

пачуля (*лат.*) — індійська ростина, з якої добувають етеровий олій, що вживається у виробі пахощів

паша (*тур.*) — найвищий титул турецьких вельмож, переважно військових

пашпорт (*фр.*) — особистий документ

паштет (*фр.*) — маса з січеного та приправленого мяса, переважно з дробу й дичини, запечена в тісті або в товщі

паяц (*іт.*) — сміхун, кумедник, блазень

пеан (*гр.*) — похвальна пісня (з нагоди перемоги), гимн, похвала

пегас (*гр.*) — в старогрецьких переказах крилатий кінь; нині — символ поетичного лету, надхнення; сузіря; рід риби — сарган

педагог (*гр.*) — вихователь, виховник, учитель; знавець педагогіки

педагогіка (*гр.*) — наука про виховання та навчання дітей

педагогічний (*гр.*) — згідний з засадами педагогіки

педагогія (*гр.*) — виховання та навчання

педаль (*фр.*) — ступир, прилад при фортепіяні та піяніні для скріплення й ослаблення звуків; лаба, шайда, підніжка для пущення машини чи станка в рух

педант (*фр.*) — чоловік, що придержується форм, не дбає про суть речі; дрібничковий

педантизм (*лат.*) — пересадне додержання приписаних форм, поглядів; пересадна дрібничковість, точність

педантичний (*лат.*) — докладний, сумлінний; дрібничковий

педатрофія (*гр.*) — діточа недуга, виснаження організму

педель (*лат.*) — університетський возний, служник

педераст (*гр.*) — половий збоченець, що віддається педерастії

педерастія (*гр.*) — неприродна полова пристрасть мужчини до мужчини

педіятр (*гр.*) — діточий лікар, знавець педіятрії

педіятрія (*гр.*) — наука про лікування діточих недуг

педольогія (*гр.*) — наука про дітей та їх вдачу

педометр (*гр.*) — прилад у виді годинника, що рахує число зроблених кроків або довжину пройденого шляху, крокомір

пезета (*ісп.*) — іспанський гріш вартости одного фр. франка

пейзаж (*фр.*) — краєвид; малюнок краєвиду

пейзажист (*фр.*) — маляр, що малює пейзажі

пейзанка (*фр.*) — картофляна (селянська) юшка

пектина (*лат.*) — хемічний складник деяких овочів, що під впливом високої температури стинається, перетворюється в студенець

пекуніярний (*лат.*) — грошевий

пелагічний (*гр.*) — морський, океанічний

пелагоскоп (*гр.*) — прилад, при помочі якого досліджують морську глибину

пелерина (*фр.*) — зверхня одіж, накидка без рукавів, дармовіс

пелікан (*лат.*) — баба-птиця, неситбаба, неясить з довгою й тонкою шиєю, живиться рибами; старовинна гармата; двогорлий скляний збан для перегонки плинів; дентистичний прилад

пеліти (*лат.*) — скали, зложені з дуже дрібних частинок ріжнородних мінералів

пеляґра (*гр.*) — рід прокази, яку викликує уживання зараженої шкідливим грибком кукурудзи

пемза (*лат.*) — мінерал, що вживається до гладження каменю і металів

пемзований (*лат.*) — гладжений (пемзою)

пемікан (*ам.*) — сушене консервоване мясо з американських бізонів (волів)

пенал (*фр.*) — пірник, пернач

пенале (*лат.*) — грошева кара

пенати (*лат.*) — староримські боги, що охороняли домівку; домовики

Пенелопа (*гр.*) — в старогрецьких переказах вірна жінка Одіссея, що двадцять літ ждала його повороту з мандрівки; зразок вірної жінки

пензель (*н.*) — щіточка, квачик, помазок, кисть

пензум (*лат.*) — завдання, вправа; визначена робота

пенітент (*лат.*) — покутник, каянник

пенітенція (*лат.*) — каяття, покута, кара

пенітенціярій (*лат.*) — дім поправи; сповідник

пенітенціярний (*лат.*) — напутливий

пенклюб (*анг.*) — міжнародне літературне товариство (скор. П. Е. Н. — поетика, ессаїстика, новелістика)

пенні, пенс (*анг.*) — англійська дрібна монета (1/12 шилінґа)

пенсіонат (*фр.*) — приватна виховна установа, бурса; приватна гостинниця, що за відповідну заплату дає помешкання та харч (на курортах)

пенсіонувати (*фр.*) — звільняти зі служби; давати, признавати вислуженину, емеритуру

пенсія (*фр.*) — стала платня, ґажа; заслуженина, вислуженина

пенсне (*фр.*) — окуляри, що тримаються на переніссі або з ручкою, цвікер

пентагон (*гр.*) — пятикутник

пентаграм(а) (*гр.*) — пятираменна зірка, старовинний знак (символ) досконалости й всесвіту; чарівний знак

пентадекагон (*гр.*) — пятнадцятикутник

пентаедр *(гр.)* — пятистінник

пентаметр (*гр.*) — старогрецький і римський пятистоповий вірш (-‿‿-‿‿-/-‿‿-‿‿-)

пентаптик (*гр.*) — образ, що складається з пятьох крил

пентархія (*гр.*) — панування пятьох (осіб, держав)

пентатевх (*гр.*) — пять книжок Мойсея: книги Битія, Ісход, Левіт, Чисел, Второзаконіє

пентатрон *(гр.)* — катодова лямпа (в радіотехніці)

пентахорд (*гр.*) — пятиструнний музичний інструмент

пентекости, пентекостія (*гр.*) — пятьдесять; пятидесятниця, Зелені Свята

пентера *(гр.)* — човен з пятьма парами весел

пеньюар *(фр.)* — вільне, легке вранішнє жіноче убрання

пеон (*гр.*) — чотирискладова стопа у старогрецькій поезії (—‿‿‿)

пеота (*іт.*) — венеційська ґондоля

пепіньєрка (*фр.*) — вихованка дівочого інституту, що лишилася при школі для педагогічної практики

пепіта *(ісп.)* — рід тканини (на взір шахівниці)

пепльос (*гр.*) — старогрецьке жіноче убрання без рукавів, що спиналося на раменах

пепсина (*гр.*) — складова частина жолудкового соку, що його виділюють залози шлунку; перетворює білковину в пептони; травляник, травлянка

пептон (*гр.*) — азотистий продукт жолудкового травлення під впливом пепсини

пептонізація *(лат.)* — переміна білковини на пептони; утравлення

пептонурія (*лат.*) — жолудкова недуга, коли залози не витворюють потрібної кількости пепсини

пептотоксина (*лат.*) — отрута, що іноді буває в пептонах

пер (*анг.*) — член вищої палати (в Англії); у давнину шляхтич, можновладник у Франції

ператоскопія (*гр.*) — заповідання веремя

пергамент *(лат.)* — гладко виправлена шкурка молодих звірят; в старовину вживали до писання; жовтавий, напівпрозорий твердий папір, що не пропускає вогкости

переґринація (*лат.*) — вандрівка в чужі краї

переґрини *(лат.)* — назва чужинців у старім Римі

переґринувати *(лат.)* — подорожувати, вандрувати

перигей (*гр.*) — найближче положення планети від землі

перигелій (*гр.*) — найближче положення планети від сонця

перикардит (*гр.*) — запалення осердя

перикардій (*гр.*) — серцевий мішок, осердя

перикляз (*гр.*) — рідкий мінерал (магнезія і окис заліза)

перикопи (*гр.*) — виїмки зі святого письма

перилепсія (*гр.*) — блудний погляд у божевільних

перименінгіт (*гр.*) — запалення спинного мізку

периметр (*гр.*) — обвід геометричної фігури; обруч, обєм

периморфоза (*гр.*) — перетворення

перипатетизм (*гр.*) — назва способу науки Арістотеля, котрий викладав підчас прогулянки з учнями

перипатетики (*гр.*) — ученики, послідовники філософа Арістотеля

перипетія (*гр.*) — в старогрецькій драмі — різка зміна долі героя; нагла, несподівана зміна, рішучий зворот; розвязка в драматично-творі

перископічне скло (*гр.*) — оптичне скло, через яке можна бачити, що діється довкола, не повертаючи голови

перистальтика (*гр.*) — рух кишок (в організмі), який нагадує рух червака; подібний рух пересовує вздовж проводу їжу

перистиль (*гр.*) — коридор або підсіння, окружене колонами, колонада

перитоніт (*гр.*) — запалення очеревини

периферійний (*гр.*) — околичний, передміський

периферія (*гр.*) — обвід, круг; околиця, передмістя

перифраза (*гр.*) — переказ, перерібка, вільний переклад, парафраза

перифразовувати (*гр.*) — переказувати, переробляти

пері (*пер.*) — у давніх Персів дивної вроди чарівниці, що захищали людей від лихих духів

період (*гр.*) — обіг; протяг часу, доба; дуже довге речення (в письменстві); місячне

періодичний (*гр.*) — навороговий; правильний

періодично (*гр.*) — час від часу, правильно

періост (*гр.*) — окістня, оболонка, що вкриває кість

періостит (*гр.*) — запалення окістні

перкаль (*фр.*) — гладка, густа бавовняна тканина

перкун (*лит.*) — головний бог у давніх Литовців, бог сонця й блискавки

перла (*гр.*) — самоцвіт сріблистобілої барви, що знаходится в перлівниці

перломут (*н.*) — блискуча внутрішня поволока перлівниці, вживається на ріжні прикраси; перлова матиця

перлюстрація (*лат.*) — потайне читання приватних листів; перегляд

перманетний (*лат.*) — постійний, сталий, безперестанний, безупинний, безперервний

перманенція (*лат.*) — сталість, тривалість, тривкість, безперервність

перміт (*анг.*) — позволення, уповажнення

пермська формація — перехідні шари землі між першою та другою добою творення земної кори

пермутація (*лат.*) — переміна, переставка

пернамбукове дерево (*ам.*) — бразілійське дерево, з гиблівок якого виробляють фарби (темнсчервону і темножовту)

перон (*фр.*) — критий поміст перед залізничним двірцем, повздовж якого зупиняються потяги (поїзди)

перпендикуляр (*лат.*) — прямовісна лінія, прямовіс, простопад, прямець

перпендикулярний (*лат.*) — прямовісний, сторчовий, простопадний

перпендикулярність (*лат.*) — прямовісність, простопадність

перпендикулярно (*лат.*) — прямовісно, простопадно, сторчма

перпетуум мобіле (*лат.*) — безперестанний рух; мрія про машину, якаби безперестанно працювала; нездійсниме бажання

персвадувати (*лат.*) — переконувати, радити, намовляти; потішати, вибивати з голови

персвазія (*лат.*) — намова, переконування, рада

персей (*гр.*) — сузіря на Чумацькому Шляху

персифляж (*фр.*) — глузування, прислонене чемністю, гостре слово, колючка

персона (*лат.*) — особа

персонаж (*фр.*) — дієва особа в повісті, драматичнім творі; роля

персонал (*лат.*) — особовий склад (установи, підприємства тощо)

персональний (*лат.*) — особовий, особистий

персонально (*лат.*) — особисто, своєю особою

персоніфікація (*лат.*) — уособлення (речі, явища, поняття в краснім письменстві)

персоніфікувати (*лат.*) — уособлювати

перспектива (*лат.*) — прозір; наука про рисовання предметів так, як вони представляються в дійсності, але у відповідно зменшеному виді; вигляд, надія

пертрактація (*лат.*) — умова, переговори

пертрактувати (*лат.*) — пересправляти, вести переговори

пертурбація (*лат.*) — заворушення, замішання, переворот; відхіл небесних тіл від еліптичного шляху (завдяки притяганню іншими планетами)

перуанський бальзам — густий, жовтобурий або білий сік з південноамериканського дерева; вживається в медицині й косметиці

перука (*фр.*) — зачіска; штучне волосся на голову

перфектум (*лат.*) — час минулий, доконаний

перфекціонізм (*лат.*) — світогляд, по думці якого звершення і розвиток одиниці відбувається лише в межах її особистого життя

перфекціоністи (*лат.*) — члени американської пуританської секти, яка відкидала шлюб, церкву, власність (1831 р.)

перфекція (*лат.*) — звершеність, досконалість, незвичайний хист

перфідія (*лат.*) — віроломність, зрадливість, безхарактерність

перфідний (*лат.*) — віроломний, зрадливий, безхарактерний

перфоратор (*лат.*) — прилад до дірковання

перфорація (*лат.*) — пробиття; продірявлювання, дірковання, просверлювання

перфорувати (*лат.*) — продірявлювати, діркувати

перцепція (*лат.*) — спостерігання, свідоме враження; дохід, прибуток

першерон (*фр.*) — шпакуватий верхівець, з раси годованої у північній Франції

песета (*ісп.*) — іспанська монета

песимізм (*лат.*) — світогляд, що у всьому на світі добачає лише погані сторони, явища

песиміст (*лат.*) — прихильник песимізму; розчарована у світі людина, що всюди добачає лихо, сіє сум

песимістичний (*лат.*) — понурий, сумний, безпорадний

петарда (*фр.*) — невеликий набій, який кладуть на рейках, щоби вибухом загримати потяг, якому загрожує небезпека; взагалі невеликий набій, що кілька разів вибухає, але не робить шкоди

петент (*лат.*) — прохач, подавець

петиметр, птиметр (*фр.*) — чепурун; вигадько, хвалько

петиція (*лат.*) — просьба на письмі, жадання

петіт (*фр.*) — рід дрібного друку (як цей)

петрель (*фр.*) — морський птах, буревісник

петрефакт, петрифікат (*лат.*) — скамянілість

петрифікація (*лат.*) — каменіння

петрогенія, петрогенеза (*гр.*) -наука про походження скал

петрограф (*гр.*) — знавець і дослідник скал

петрографія (*гр.*) — описування скал

петролей (*лат.*) — нафта

петрольогія (*гр.*) — наука про скали, скалознавство

петунія (*лат.*) — ростина з родини пасльонуватих з ріжнобарвним запашним цвітом

пех (*н.*) — брак щастя, невдача

пеховий (*н.*) — нещасливий

п'єдесталь (*фр.*) — підніжжя колони, статуї тощо

П'єро (*іт.*) — імя одної з дієвих осіб італійської народньої комедії, блазень, весельчак

п'єса (*фр.*) — штука; драматичний або музичний твір

питель (*н.*) — млинове сито, через яке пересівається змелена мука

Пігмаліон (*гр.*) — у старогрецьких переказах володар острова Кіпра, що закохався у дівочу статую, яку сам зліпив; боги її ожили і володар з нею одружився

пігмеї (*гр.*) — мітичне низькоросле племя, карлики; взагалі незначні, морально нікчемні люди

піґмент (*лат.*) — барвина в тілі тварин або ростин, яка надає закраску крові, скірі, волоссю, листю тощо; барвник

піґментований (*лат.*) — забарвлений

піґулка (*лат.*) — маленька, зроблена з ліків галка; прикрість

піджак (*анг.*) — куртка, кабат, катанка

підканцлер (*н.*) — заступник канцлера

підмінувати (*фр.*) — підложити міни, захитати

пієзоелектричність (*гр.*) — властивість деяких кристалів електризуватися від сильного тиснення

пієзокварц (*гр.*) — продукт з перетоплення певного гірського кристалю що під впливом механічних змін витворює електричність; вживається в надавчих радіоапаратах

пієзометр (*гр.*) — прилад до мірення густоти (тиснення) плинів

піємія (*гр.*) — затроєння крови

пієтет (*лат.*) — прихильник пієтизму; засліплений приклонник

пієтизм (*лат.*) — побожність; поважання, що граничить з обожанням

піжама (*інд.*) — вранішнє легке убрання

піжон (*фр.*) — легковірна, без життєвого досвіду людина

пік (*фр.*) — чорний значок у виді списи в картах, вино; островерхий, гірський шпиль

піка (*фр.*) — списа, ратище

пікадор (*ісп.*) — змагун - верхівень з пікою (в бою з биком)

пікантний (*фр.*) — приперчений, гострий; дражливий, побуджуючий змисли, лоскотливий, привабливий, неприличний, сласний, масний

піке (*фр.*) — міцна, густа бавовняна тканина з опуклими узорами

пікельгавба (*н.*) — шолом

пікет (*фр.*) — бекет, чата, стійка; гра в карти

пікетний (*фр.*) — бекетний

пікінер (*н.*) — вояк узброєний пікою

пікіруватися (*фр.*) — дошкулювати, скозуватися, шпигати

пікнік (*анг.*) — гулянка, маївка

пікнометр, пікноскоп (*гр.*) — прилад до мірення густоти пива, вина тощо

пікностиль (*гр.*) — колонада, в якій відступи між колонами рівняються обводу одної і пів колони

пікольо (*іт.*) — маленький флет; малий послугач (у гостинниці, ресторані тощо)

пікрат (*гр.*) — сіль, що повстає від сполуки пікринової кислини з іншим хемічним складником

пікринова кислина (*гр.*) — сполука вугля, азоту, водня і кисня, жовтий барвник; вибухова матерія

пікрит (*гр.*) — рід вибухової гірнини

пікроліт (*гр.*) — мінерал, відміна серпентину

пікромель (*лат.*) — жовчевий цукор

пікротоксина (*гр.*) — отруйний складник деяких ягід

піктографія (*гр.*) — образове письмо

піктоман (*гр.*) — нездарний маляр

пікулі (*анг.*) — консервована в оцті з гострою приправою городовина і деякі овочі

пілав (*пер.*) — улюблена страва східніх народів з рижу й мяса, переважно баранини, з ріжними приправами

пілігрим,-мка (*лат.*) — прочанин, прочанка

пілігримський (*лат.*) — прочанський

пілігримство *(лат.)* — проща

пілони *(гр.)* — високі чотиробічні стовпи перед входом до єгипетських святинь

пілюля, пилюля (*лат.*) — ліки виготовлені у виді кульки, піґулка; проковтнути пілюлю-мовчки проковтнути, мовчки стерпіти, ковтнути й облизатися

пілястр (*іт.* *фр.*) — чотиробічна колона, яка своєю основою, стовбуром або головою входить в стіну будівлі

пільот (*фр.*) — керманич, стерник, що впроваджує кораблі до пристані; провідник літака, летун

пімент *(фр.)* — явайський і англійський перець

піми (*сам.*) — чоботи (з оленячої шкури)

пінакотека (*гр.*) — старогрецький будинок, в якому містилися офіровані богам картини; ґалерія образів

пінахромія (*гр.*) — барвне світлення (в трох красках)

пінґвін (*лат.*) — великий морський птах на коротких ногах, з ледви розвиненими крилами; водиться в полярних країнах, дуже добре пливає

піндаризм (*гр.*) — літературне наслідування грецького поета Піндара (552 р. до Хр.), якого твори відзначалися лагідним релігійним почуттям і високими думками

піндаричний (*гр.*) — високий, величний, настроєвий

пінія (*лат.*) — дерево з родини кедрових, подібне до сосни

пінніт (*лат.*) — скамяніла черепашина

пінта (*фр.*) — міра плинів в Англії, Франції, Іспанії від $1/2$ л. до літри

пінцет (*фр.*) — лікарські кліщики; маленькі кліщики у гєдинникарів і юбілерів

пінчер (*анг.*) — англійська порода малих волохатих псів

піон (*іт.*) — хлопець у шахах

піонер (*анг.*) — вояк технічного відділу; перший виселенець до Америки; особа, що робить почин

піоскоп *(гр.)* — прилад до міpення товщу в молоці

піпа (*фр.*) — люлька; рурка; міра плинів; прилад до спускання плинів з бочок

піпермент (*лат.*) — холодна мята; французький лікер

піпермéнтовий *(лат.)* — з холодної мяти

піпетка (*фр.*) — шкляна рурка, крапельничка

піраміда *(гр.)* — гостроверхе тіло, яке основою має многокутник, і з боків оточене стількома трокутниками скільки основа має боків;

величезні камінні єгипетські надгробники у виді чотиробічної піраміди

пірамідальний (*гр.*) — що має форму піраміди

пірамідка (*гр.*) — гра на більярді 16-ома кулями, які, крім одної, позначені черговими числами від 1 (один)

пірамідон (*гр.*) — лік проти невралгії й пропасниці

піраргірит *(гр.)* — срібна руда

пірат (*лат.*) — морський розбійник

піргеліометр (*гр.*) — прилад до мірення соняшного тепла, що ділає на одиницю поверхні протягом одиниці часу

піренайт (*н.)* — відміна ґранату

піретографія, піретольогія (*гр.*) — наука про гарячкові недуги

пірит *(гр.)* — двосірчан заліза; провідник електричности, вживається в радіотехніці (детектор)

пірихій (*гр.*) — назва віршової стопи, що складається з двох коротких складів

пірнач — булава, відзнака полковника

пірова перемога — перемога, що дістається шляхом власного знесилення, на зразок перемоги володаря Піра над Римлянами (279р. до Хр.)

пірога *(н.)* — вузький човен з кори, або видовбаний з одного дерева, що вживають Індіяни у Південній Америці

піроксиліна (*гр.*) — рід вибухової матерії (стрільна бавовна)

піроманія (*гр.*) — хвороблива пристрасть до підпалювання, душевна недуга

пірометр, піроскоп *(гр.)* — прилад до мірення дуже високої температури, де звичайний термометр не надається

піронізм (*гр.*) — надмірний скептицизм, сумніви до всього що існує в життю людини (від ім. старогрецького філософа Пірона)

піроп (*гр.*) — чеський ґранат, самоцвіт червоної барви, крухлик, карбункул

піросфера (*гр.*) — вогняноплинне нутро землі

піротехнік *(гр.)* — знавець піротехнічної справи

піротехніка (*гр.*) — уміння виробляти порох, ракети, штучні вогні тощо

пірофаг *(гр.)* — штукар, що ковтає вогонь

пірофобія (*гр.*) — хворобливий страх перед огнем

пірофор (*гр.*) — самозапальна хемічна сумішка

пірует (*фр.*) — фігура в танці, круговий поворот тіла на кінчиках пальців; такийже поворот коня на задніх ногах; викрутас

пісанґ (*лат.*) — райський банан (musa paradisiaca)

пістоля, пістолет (*фр.*) — старовинна вогнепальна зброя

пістоль (*im.*) — давня золота монета

пістон (*фр.*) — наперсток, коминок; капсуля, прилад зі запальною масою

пісуар (*фр.*) — відхідник, призначений виключно для сечення

пісцикультура (*лат.*) — штучне розплоджування риби

пітекус (*гр.*) — загальна назва малпів

пітійські ігрища (*гр.*) — давні грецькі національні мистецькі та спортові змагання, які відбувалися що чотири роки у долині біля Дельфів

Пітія (*гр.*) — старогрецька жриця-віщунка, що сиділа на триніжку і запаморочена отруйними випарами зі скелі — віщувала (Дельфи)

пітометр (*гр.*) — прилад до мірення обєму (посудин)

пічікато (*im.*) — гра на смичковім інструменті при помочі смикання струн пальцем

піяніно (*im.*) — музичний інструмент з клявіятурою і багатьма струнами

піяніссімо (*im.*) — тихесенько (в муз.)

піяніст,-ка (*im.*) — особа, що грає на піяніні, фортепіяні

піяно (*im.*) — тихо, легко

піястр (*ісп.*) — старовинна іспанська монета; срібна турецька монета; золота італійська монета

плазма (*гр.*) — жива матерія, клітина; самоцвіт, темнозеленої барви

плазмогонія (*гр.*) — повставання організмів з матерії, що має білковину; самородність

плазмодій (*гр.*) — слизове середовище, в якому існують живі клітини

планета (*гр.*) — небесне тіло, що бере світло від сонця і обертається довкола нього, або довкола іншої планети

планетарій (*гр.*) — прилад, що наглядно ілюструє рух планет

планетоїд (*гр.*) — невелика планета

пластика (*гр.*) — штука відтворення краси форм тіла різьбарством або ліпленням; сницарство, різьбарство; яскравість, виразність, опуклість форм; втілення мистецької думки

пластичний (*гр.*) — що стосується до пластики; що визначається красою і закінченням форми; тілесний, виразистий, опуклий

пластичність (*гр.*) — опуклість, рельєфність форм; краса рухів; образність мови

платонізм (*гр.*) — сукупність науки грецького філософа Платона; духова, ідеальна, незмислова любов

платонічний (*гр.*) — уявний, ідеальний, незмисловий

плашкот (*гол.*) — плоскодонне судно для перевозки тягарів на невелику віддаль, або для настилання на них тимчасового мосту

плашкотовий міст (*гол.*) — міст зроблений з дошок покладених на плашкотах, що стоять на якорах

плевра (*гр.*) — олегочна, оболонка, що вкриває зовнішню поверхню легенів

плеврит (*гр.*) — запалення олегочної, олегениця

плевротомія (*гр.*) — лікарське розтинання грудної клітки, грудника

плед (*анг.*) — грубий, вовняний коц у крати

плезіозавр (*гр.*) величезна ящірка юрайської формації, кістяки якої знайдено підчас розкопів у Франції та Англії

плезіопсія (*гр.*) — короткозорість (від читання дуже дрібного письма)

пленарний (*лат.*) — повний, загальний

пленіпотент (*лат.*) — уповноважений, повновласник у маєткових справах

пленіпотенція (*лат.*) — повновласть

пленісти (*лат.*) — прихильники пленізму, світогляду, який твердить, що у всесвіті взагалі не існує порожнечі

пленум (*лат.*) — загал, усі, повні збори

плеоназм (*гр.*) — уживання рівнозначних слів або висловів у мові, письмі, що іноді бувають зовсім зайвими

плесиметр (*гр.*) — лікарський прилад для обстукування хворого

плетометрія (*гр.*) надмірна кількість деяких частей тіла, прим. шість пальців (на одній руці, нозі)

плетора (*гр.*) — надмір крови; надмір, переповнення

плеяда (*гр.*) — група звізд (Квочка з курчатами, Стожар, Волосожар); група визначних діячів якоїсь доби — учених, письменників, поетів, мистців тощо

плебеї (*лат.*) — найбідніша верства староримських громадян; прості люди

плебісцит (*лат.*) — постанова загалу; всенародне голосування з метою зясувати волю народу в якійсь важливій справі

плебс (*лат.*) — простий нарід, простолюддя; товпа

пліка, плік (*лат.*) — звій, вязка

пліндрувати (*н.*) — див. плюндрувати

плінтус (*гр.*) — нижня частина педесталю колони; вузенька лиштвочка повздовж стіни будинку біля самої долівки

пліоцен (*гр.*) — наймолодші верстви землі в т. зв. третичній добі (шутер, рінь, пісок, глина)

пліс(а) (*фр.*) — складка, закладка

плісувати (*фр.*) — прасувати, гладити матерію або папір у рівнобіжні закладки; карбувати, рисувати (спідниці)

плумпудинґ (*анг.*) — англійська народня страва

плутократ (*гр.*) — той, що має владу чи вплив лише завдяки свойому багатству; дука

плутократичний (*гр.*) — багацький, впливовий

плутократія (*гр.*) — панування багатіїв; дуки, багатії

Плутон (*гр.*) — в грецькій мітольоґії бог підземного світу; планета

плутонізм (*гр.*) — науковий світогляд, що земна кора утворилася через повільне охолоджування густої розтопленої маси, якою земля була колись

плутоніст (*гр.*) — прихильник плутонізму

плутонічний (*гр.*) — повсталий від діяння підземного вогню

плювіоз (*фр.*) — пятий місяць французького республіканського календаря (від 20 січня до 21 лютого)

плювіометр (*лат.*) — прилад до міренння атмосферичних опадів (дощу, снігу, граду тощо)

плюмаж (*фр.*) — прикраса з пір'я на жіночих брилях, сукнях; прикраса з пір'я, китиця, на головних уборах у військових одностроях

плюндрувати (*н.*) — рабувати, грабити, пустошити

плюралізм (*лат.*) — право більшости, більшість

плюральний вотум (*лат.*) — право громадянина користати при ріжних виборах кількома голосами, завдяки його маєтковому, науковому або іншому цензові

плюс (*лат.*) — більше; знак додавання +; покажчик тепла, додатного бігуна (електричної сили); перевага

плютон (*фр.*) — відділ війська, чета

плютоновий (*фр.*) — десятник, четар

плюш (*фр.*) — шовкова тканина подібна до оксаміту

пляґа (*лат.*) — язва, пошесть; кара, удар, нещастя, лихо

пляґіят (*лат.*) — крадіжка літературного чи мистецького твору (в цілому і частинно)

пляґіятор (*лат.*) — особа, що робить пляґіяти

пляжа (*фр.*) — морське купелеве узбережжя

плякат (*фр.*) — повідомлення, оголошення, відозва

плякета (*фр.*) — дрібна мідяна монета, медаля

плян (*лат.*) — зменшений рисунок будинку чи місцевості; нарис (праці); задум, замисл, гадка, проєкт

плянер (*лат.*) — літак без мотора

пляніґльоб, плянісфера (*лат.*) — географічна карта земської півкулі чи неба

пляніметр (*лат.*) — прилад для виміру поверхні площин на пляні

пляніметрія (*лат.*) — наука, що досліджує лінії та фігури на площині, геометрія

плянктон (*гр.*) — верхня верства води в морі до 200 м. глибини; водяні ростини й тварини

плянтатор (*лат.*) — власник плянтації; визискувач

плянтація (*лат.*) — великий простір землі справлений під управу промислових ростин, що вимагають особливого догляду за ними (тютюн, цукрова троща тощо)

плянти (*фр.*) — насипи; місця обсаджені деревами (для проґульок)

плянтографія (*лат.*) — спосіб друковання з плоскої поверхні (нерізьбленої); плоскорізьба

плянтувати (*лат.*) — зрівнювати землю; садити ростини

плянувати (*лат.*) — укладати пляни, задумувати, проєктувати; зрівнювати

пляншет (*фр.*) — мірничий столик

плястер (*н.*) — наліпка, поліпка, щільник; скибка

плястрон (*фр.*) — нагрудник (з бляхи)

плятан (*лат.*) — рід букового дерева, явір, чинар

плятина (*ісп.*) — тяжкий коштовний метал сріблистобілої барви

плятинотип (*лат.*) — світлина на плятинованім (солями плятини) папері

плятинувати (*лат.*) — вкривати плятиною

плято (*фр.*) — високорівня, височина

плятформа (*фр.*) — вирівняне місце, поміст; плоский дах; програма політичної партії; залізничний некритий ваґон

пляфон (*фр.*) — повала, стеля; малюнок або різьба на стелі; стеля, якою накривають стіни павільйону (в театрі); електрична лямпа на стелі, у виді скляної кулі

пляц (*н.*) — велика площа, переважно для військової муштри, майдан; місце

пляцкарта (*н.*) — квиток на нумероване місце в залізничному ваґоні

плячідо (*іт.*) — спокійно (в муз.)

пльомба (*фр.*) — оливяна печатка, що привіщують до товарів на фабриках, митницях на знак їхньої якости, походження, або заплати мита, і також до замкнених дверей навантажених ваґонів тощо; маса, яку вкладається до дірявих зубів по вилікуванні

пльомбувати (*фр.*) — запечатувати оливяними пльомбами; лікувати зуби пльомбуванням

пневма (*гр.*) — дух, вітер

пневматик (*гр.*) — ґумовий обруч напомпований повітрям, що одягається на колеса ровера, самоходу тощо

пневматика (*гр.*) — наука про рухи воздуха й газів

пневматичний (*гр.*) — воздушний; п. почта, — що пересилає листи рурами силою сгущеного воздуха

пневматоза (*гр.*) — хворобливе нагромадження повітря в нутрі тіла

пневматольогія (*гр.*) — наука про духів; спіритизм

пневматотерапія (*гр.*) — лікування повітрям

пневматофобія (*гр.*) — забобонна боязнь духів

пневмограф (*гр.*) — прилад, що записує рухи тіла підчас дихання

пневмокок (*лат.*) — бактерія, що викликує запалення легенів

пневмольогія (*гр.*) — наука про легені

пневмометр (*гр.*) — прилад до мірення сили повітря, повітромір

пневмонія (*гр.*) — запалення легенів

пневморагія (*гр.*) — кровавий кашель, вибух крови

пневмотиф (*гр.*) — відміна черевного тифу

пневмоторакс (*гр.*) — небезпечне нагромадження повітря або ропи з легенів у олегочній (при сухотах)

подагра (*гр.*) — гостець у руках і ногах; штрикавка

подагрик (*гр.*) — хворий на подагру

подеста (*іт.*) — бурмістер, начальник громади, посадник (в Італії)

подіюм, подій (*лат.*) — підвищення для глядачів, сцена

подометр (*гр.*) — прилад для помірів пройденої дороги

поевія (*гр.*) — рід красного письменства, в якому переважає віршована мова, для більшої краси й милозвучности; вірш, пісня; мрія

поема (*гр.*) — більший віршований епічний вірш, що малює життя, історію народу

поет (*лат.*) — особа, що пише поезії, віршовник; співець, кобзар, провидець; піїт

поетизувати (*лат.*) — мріяти, ідеалізувати, поетично малювати, поетично висловлюватися

поетика (*гр.*) — наука про поетичну творчість; правила віршування

поетичний (*гр.*) — ідеально гарний, величний, образовий, що викликує гарне враження; віршовий

поза (*фр.*) — постава; ріжноманітні постави тіла

позитив (*лат.*) — фотографічна відбітка на папері (відбитка з неґативу), світлина

позитивізм (*лат.*) — науковий світогляд, що єдиним засобом пізнання всіх явищ є лише досвід (французький вчений А. Комт, XIX ст.)

позитивіст (*лат.*) — прихильник позитивізму

позитивний (*лат.*) — додатний; дійсний, певний, справжній, реальний

позиція (*лат.*) — становище, розміщення; місце; положення пальців (в музиці), ніг (в танку); місце, де розташувалося військо в бойовому порядку

позувати (*фр.*) — приймати певні пози; бути взірцем, моделем; удавати, прикидатися, пишатися

позумент (*н.*) — обшиття, брузумент, ґальон, пасаман

поінформувати (*лат.*) — пояснити, повідомити

пойнтер (*анг.*) — порода ловецьких собак з короткою шерстю

покер (*анг.*) — рід гри в карти

полемарх (*гр.*) — начальник війська, головнокомандуючий армією і фльотою за старогрецьких часів

полемізувати (*гр.*) — сперечатися про літературні, наукові, політичні, громадські та інші питання (в часописах)

полеміка (*гр.*) — суперечка на якусь літературну, наукову, політичну або громадську тему

полемічний (*гр.*) — що стосується до полеміки, спірний, суперечний

полента (*іт.*) — італійська народня страва з кукурудзяної муки, масла й сиру

полеографія (*гр.*) — описування міст

полі (*гр.*) — приставка на початку слова в значінні: много—, багато—

поліандрія (*гр.*) — форма подружжя, коли жінка має кількох чоловіків; присутність численних пиляків у одній квітці

полігаміст (*гр.*) — прихильник полігамії

полігамія (*гр.*) — многоженство

полігархія (*гр.*) — державний лад, коли править кілька осіб

Полігімнія (*гр. лат.*) — муза, богиня опікунка музики, вимови

поліглот (*гр.*) — особа, що знає багато мов

полігон (*гр.*) — многокутник; площа для практичної військової стрілянки; палійон (народня говірка)

поліграф (*гр.*) — автор праць з багатьох ділянок науки; прилад для відбивання письма в багатьох примірниках

поліграфія (*гр.*) — штука писати тайним письмом; книгозбірня, де переховуються твори поліграфів; всі галузі друкарської штуки

полій (*лат.*) — ростина блохівник, блошник

поліклініка (*гр.*) — загальна лікарня для всіх недуг, де відбувають практику студенти медицини під доглядом професорів

полікратія (*гр.*) — з'осередження влади в руках багатьох осіб

поліметр (*гр.*) — прилад для роблення всіляких рахунків і помірів; багатостоповий розтягнений вірш

поліморфізм (*гр.*) — многоставність; явище, коли однородний хемічний звязок, ростина, тварина можуть існувати в кількох ріжних, але все сталих, властивих йому формах

полінезія (*гр.*) — групи островів на Великому океані

поліном (*гр.*) — многочлен (в математиці)

поліп (*гр.*) — морська тваринка, яка має багато відніг, що йдуть довкола уст; хворобливий наріст на слизовій оболонці носа, кишок тощо

поліпомедуза (*гр.*) — морська тваринка, що спочатку має вигляд поліпа, і потому перемінюється у медузу

поліптик (*гр.*) — складний образ

полірований (*н.*) — лискучий, вилощений, ґлянсуваний

полірувати (*н.*) — робити тверду поверхню гладкою й блискучою; покривати щось ляком, лощити, ґлянсувати; надавати зверхній лиск, виховувати

поліс, поліса (*фр.*) — посвідка забезпечення, видана асекураційною установою

полісиндетон (*гр.*) — нагромадження в мові або письмі сполучників

поліскоп (*гр.*) — многобічне скло, в якому предмет відбивається в ріжноманітних видах

полісмен (*анг.*) — англійський поліцай

поліспаст (*гр.*) — підойма, що складається з кількох рухомих та нерухомих бльоків

політбюро (*рад.*) — скор. політичне бюро при центральнім комітеті комуністичної партії

політеїзм (*гр.*) — віра в існування багатьох богів

політеїст (*гр.*) — прихильник політеїзму, поганин

політехнік (*гр.*) — студент політехніки; той, що скінчив політехніку

політехніка (*гр.*) — вища технічна школа; сукупність всіх технічних наук

політехнічний (*гр.*) — що стосується до технічних наук

політик (*гр.*) — державний муж; знавець політики, політичний діяч; хитрий і меткий чоловік

політика (*гр.*) — наука про правління державою (внутрішня п.), про взаємовідносини між державами (закордонна п.); діяльність уряду в межах своєї держави і у взаємовідносинах з чужими державами; плян осягнення якоїсь мети і відповідне до нього поступовання; зручність, меткість

політиканство (*гр.*) — поверхове, дрібничкове та легковажне відношення до політики; маскования своїх особистих інтересів політикою, іноді на шкоду для держави

політикувати (*гр.*) — крутити в політиці

політипаж (*гр.*) — гравюра на дереві

політипажний — різьблений на дереві

політипія (*гр.*) — роблення друкарських відбиток; друкування прикрас (віньєт)

політичний (*гр.*) — приналежний до публічних справ, суспільний, державний; тактовний; обережний, оглядний

політура (*фр.*) — лощіння, ґлянсування; ляк до полірування; оглада, полиск

поліфонізм (*гр.*) — багатозвучність

поліфонічний (*гр.*) — багатозвучний, багатотонний, багатомелодійний

поліфонія (*гр.*) — сполучення багатьох голосів (в музиці)

поліхорд (*гр.*) — музичний десятиструнний інструмент

поліхромія (*гр.*) — ріжнобарвність в будівництві й різьбарстві; малювання прикрас ріжними красками

поліцмайстер (*н.*) — начальник міської поліції

поліція (*гр.*) — державний уряд, що дбає про публічний лад і безпеку

поліціянт, поліцай — урядник або особа, що виконує обовязки поліційних установ

полішинель (*фр.*) — комічна дієва особа в італійських і французьких народніх комедіях, блазень; секрет полішинеля — всім відома таємниця

полюс (*гр.*) — бігун, кінцева точка нерухомої вісі, довкола якої обертається куля; два полюси — дві крайні протилежності

полюція (*лат.*) — мимовільний уплив насіння у сні (у мужчин)

поляризатор (*лат.*) -- прилад для розпізнавання укладу кристалів

поляризація (*лат.*) — зміна фізичних прикмет соняшного світла при переломленню в деяких прозорих тілах, або при відбиттю від непрозорих

полярний (*лат.*) — бігуновий, підбігуновий; полярна зоря — найближча до північного бігуна неба велика ярка зірка, в сузірї Малого Воза

полярність (*лат.*) — властивість магнету звертатися в сторону північного бігуна; протилежність двох сил, прикмет, вдач тощо

полька (*чес.*) — чеський танець; польський танець

польонез (*фр.*) — танець-хоровід і музика до нього

польонізація (*лат.*) — польщення

польонізм (*лат.*) — слово, вислів запозичений з польської мови

польонізувати (*лат.*) — польщити

польоніст (*лат.*) — знавець польської історії, літератури, мистецтва тощо

польонофіл (*лат.*) — приятель Поляків

полпред (*рад.*) — скор. політичний представник (посол)

помада (*фр.*) — косметична масть, що складається з товщу та запашних складників

помак (*бол.*) — болгарин, що перейшов на магометанство

помаранча (*іт.*) — золотисто-жовтий овоч помаранчевого дерева, походить з теплих країв

помольог (*гр.*) — вчений знавець овочів і овочевих дерев

помольогічний город — город, де годуються дерева під доглядом знавців, помольогів

помольогія (*гр.*) — наука про овочі та годівлю овочевих дерев

Помона (*лат.*) — староримська богиня овочів

помпа (*н.*) — смок, прилад до набирання води, ріжних плинів та газів; водотяг

помпа (*лат.*) — виставність, пишнота, урочистість, бучність

помпадур (*фр.*) — надмірно, пересадно прикрашений; дамська ручна торбинка; зачіска на зразок тої, що носила маркіза Помпадур, полюбовниця французького короля Людовіка XV.

помпезний (*лат.*) — урочистий, бучний, пишний

помпіер (*фр.*) — член огневої сторожі

помповий (*н.*) — смоковий, водотяжний

помпон (*фр.*) — затичка цівки рушниці; кулька з шовкових або вовняних ниток, як прикраса на жіночій одежі

помпозо (*іт.*) — велично, урочисто (в музиці)

пондерозо (*іт.*) — тяжко, поважно (в музиці)

поні (*анг.*) — куцик, муцик, порода маленьких коней

понсо (*фр.*) — пурпурова, багряна барва

понсовий (*фр.*) — пурпуровий, багровий, червоний

понтак (*фр.*) — французьке червоне вино

понтифекс (*лат.*) — старо-римський головний жрець; нині титул римського папи

понтифікальний (*лат.*) — епископський, урочистий

понтифікат (*лат.*) — достойність голови римо-католицької церкви

понтер (*фр.*) — грач в газардовій грі, що ставить гроші на карту проти банкомета

понтерувати (*фр.*) — в газардовій грі грати проти банкомета, що держить банк; відважуватися

понтон (*лат.*) — легкий, довгий плоский човен, на яких кладуть міст; міст побудований на понтонах

понтонний, понтоновий (*лат.*) — плавний, наплавний, живий (міст)

понтонери (*фр.*) — технічні військові відділи, що призначаються до будови мостів підчас війни

понч (*анг.*) — блазень, паяц

пончо (*ісп.*) — рід плаща з отвором на голову

попеліна (*фр.*) — вовняна тканина на шовковій основі

популяризатор (*лат.*) — особа, що поширює науку (ідею) в доступний для загалу спосіб

популяризація (*лат.*) — виклад якогонебудь наукового питання в загально доступній формі; переказ наукового твору зрозумілою, звичайною мовою; поширення

популяризувати (*лат.*) — робити зрозумілим для кожного, поширювати

популярний (*лат.*) — загально знаний і люблений; доступний, зрозумілий; народній

популярність (*лат.*) — легкодоступність; любов, пошана від загалу

попурі (*фр.*) — музичний твір зложений з ріжних музичних, співочих уривків; складанка, вязанка

пора (*гр.*) — маленька дірочка (в скірі)

пористий (*гр.*) — дірчастий, діркуватий, шпаристий, ніздруватий

порнографічний (*гр.*) — сороміцький, безсоромний, неморальний

порнографія (*гр.*) — сороміцького змісту література, малюнки тощо

порт (*лат.*) — затока, безпечна для постою кораблів, пристань; місто на березі цеї затоки

порта (*тур.*) — турецький уряд, держава (Пишновелична Порта)

порталь (*лат.*) — головний вхід до великого будинку, прикрашений колонами

портальний (*лат.*) — входовий

портаменто (*іт.*) — ледьви помітний, вдатний перехід від одної ноти до другої (у співі)

портативний (*фр.*) — зручний для перенесення, кишеньковий

портвайн (*н.*) — португальське червоне вино, з околиць м. Опорто

портер (*анг.*) — міцне, темне густе пиво, гіркувате на смак

портерна (*н.*) — шинок, пивна

портик (*лат.*) — кружганок, підсіння, крита галерія, що підтримується колонами

портляндський цемент (*анг.*) — англійський цемент, що повстає зі сумішки паленого вапна та глини; відзначається тим, що не пропускає вогкости

портмоне (*фр.*) — гаманець на гроші, калитка

порто (*іт.*) — почтова оплата (за листи, пакунки)

портофранко (*іт.*) — порт, в якому привезені товари не оплачуються митом

портплед (*анг.*) — подорожня торбина

портрет (*фр.*) — мальована або рисована подоба людини

портретист (*фр.*) — мистець, що робить портрети

портсигар (*фр.*) — папіросниця, шкуратяне або металеве пуделко на папіроси, цигарниця

портуляк (*лат.*) — ростина верблюжка, сосонка, блошки

портупей-юнкер (*фр. н.*) — юнкер (ученик) старшинської військової школи, що мав право носити портупею, як відзнаку; шабельтас-юнкер

портупея (*фр.*) — шкуряний або парчевий черезплечник, на якому носять холодну зброю (у війську), перевісь, шабельтас

портфель (*фр.*) — шкуряна тека на ділові папери; уряд міністра

портшез (*фр.*) — ноші

портьєр (*фр.*) — придверник, дверник

портьєра (*фр.*) — придверна завіса, запона

порфір (*гр.*) — відміна мінералу (червоної, зеленої барви)

порфіра (*гр.*) — царська мантія, багряниця

порфіровий (*гр.*) — червлений, багряний

порфіроносець — багреносець, цар і його родина

порфірородний — багрянородний, царського роду

порцеляна (*лат.*) — надзвичайно білий мінерал (каолін), з якого роблять всіляку дуже гарну посуду

порцеляник (*лат.*) — відміна морського слимака

порцеляніт (*лат.*) — рід глинкуватої гірнини

порція (*лат.*) — певна кількість, частина; пайка (їди), пронір

Посейдон (*гр.*) — в грецькій мітольогії бог моря

посесійне право (*лат.*) — право на промислові підприємства на державних землях, що його дав цар Петро В. деяким особам з умовою займати там певне число робітників; посесійні селяни — за старих часів селяни приписані до фабрик на державних землях

посесія (*лат.*) — посілість, власність, нерухоме майно; аренда

посесор (*лат.*) — державець, арендар

посибілісти (*лат. фр.*) — члени французького соціялістичного напряму, що головно змагався за впливи на міське самоврядування (у кінці XIX-го ст.)

пост (*фр.*) — місце, де чатує військова варта; вартівник; посада, уряд

постдилювіяльний (*лат.*) — післяпотоповий

постерунок (*лат.*) — стійка; станиця

постиля (*лат.*) — книжка проповідей, виклад і пояснення евангелій на неділі й свята

пост-рестант (*фр.*) — напис на листі або пакунку, що їх можна видати (на почті) лише на особисте жадання адресата

постскриптум (*лат.*) — дописка до листа після підпису

постулянт (*лат.*) — особа, що домагається чогось

постулят (*лат.*) — домагання, вимога; гадка, якої не можна заперечити

постумент (*лат.*) — підстава памятника, підніжжя

потас (*лат.*) — хемічний первень, легкий, мягкий, сріблистої барви алькалічний метаблагь

поташ (*фр.*) — потасовий вуглян, луг

потентат (*лат.*) — можновладна особа, можновладець, могутник

потенція (*лат.*) — сила, могутність, можливість

потенціял (*лат.*) — напруження електричної, магнетичної сили; міра напруження сили; здібність до праці

потенціяльний (*лат.*) — недіяльний, укритий, утаєний, скритий; п. енергія — утаєна, недіяльна сила, що може діяти, коли буде усунена перешкода

пофантазувати (*гр.*) — помріяти, помарити, думками в хмарах політати

пофарсувати (*фр.*) — попустувати, подурникувати

почта, пошта (*лат.*) — уряд, що приймає листи, пакунки, гроші, часописи тощо і висилає їх на місце призначення

почтальйон (*лат.*) — почтар, листоноша

поч(ш)тамт (*лат.*) — головна почтова контора (у великому місті)

почтмайстер, поштдиректор — начальник почти

прагматизм (*гр.*) — спосіб історичного досліду, при якому установляють причиновий звязок між подіями; обумовини духовних явищ обставинами з практичного суспільного життя

прагматика (*гр.*) — обзнайомлення зі справою; діловодство; службові приписи

прагматичний (*гр.*) — опертий на причиновому звязку (історія); п. санкція — порядок дідичення в австрійській цісарській родині; закон, що по думці законодавця мусить бути чинним довіку

праісторія (*лат.*) — доісторія, історія початків людства

прайскурант (*н. фр.*) — цінник

практик (*гр.*) — особа, що має вправу в чомунебудь, досвідний, знавець, битий в чім

практика (*гр.*) — здійснювання ріжних теорій; досвід, вправа, вживання, проба

практикант,-ка (*гр.*) — людина, що привчається до чогось

практичний (*гр.*) — вправний, досвідний, відповідний, корисний

практичність (*гр.*) — доцільність, зручність, досвідність

пралат (*лат.*) — заслужений духовний достойник, ігумен

пралінки (*фр.*) — рід шоколядових цукорків з мигдалевою начинкою

праматерія (*лат.*) — первісна матерія, з якої повстав всесвіт

прана (*ст. інд.*) — життєва сила, яка існує і діє в людині

прас, праска (*н.*) — залізко до прасування, гладження

праса (*н.*) — прилад для гніту, відбивання; друкарська машина

прасол (*мос.*) — гуртівник, згінник

пребенда (*лат.*) — церковні ґрунта, що належать до парохії

превентивний (*лат*) — попередній, заздалегідний; превентивна цензура — попередня цензура (часописів, друків тощо)

превенція (*лат.*) - упередження (кого перед чим), запобігання

предестинація (*лат.*) — призначення, передвизначення, передсуд, доля

предестинувати (*лат.*) — призначати, призначити наперед, присудити згори, назнаменувати кому що

предикат (*лат.*) — присудок (в граматиці); титул

преекзистенція (*лат.*) — віра в існування душі перед народженням людини

презбітер (*гр.*) — священик

презбітерій (*гр.*) — частина костела, де міститься головний вівтар

презбітеріянізм (*гр.*) — релігійний напрям, що не визнає єпископів, лише першу степень єрархії — презбітера (в Англії)

презбітеріят (*гр.*) — вищий клир при єпископі

презент (*лат.*) — дарунок, гостинець

презента (*лат.*) — надання парохії патронатом

презентабельний (*лат.*) — показний, статурний, поставний

презентація (*лат.*) — представлення (кого кому), показування; вибір пароха

презентувати (*лат.*) — дарувати кому що; вітати, привіт подавати (зброєю)

презенція (*лат.*) — присутність (на засіданню), приявність

презерватив(а) (*лат.*) — охоронний лік, запобіжний засіб

презервувати (*лат.*) — охороняти, забезпечувати, запобігати

превидент (*лат.*) — голова республіки; голова установи (суду), громади, провідник зборів

президія (*лат.*) — провід, головство

президіяльний (*лат.*) — до президії належний

презумпція (*лат.*) — припущення чогонебудь без доказів, здогад; упередження

преісторичний (*лат.*) — передісторичний

прелат (*лат.*) — див. пралат

прелеґент (*лат.*) — той, що виголошує прелекцію

прелекція (*лат.*) — публічний виклад, лекція

прелімінар (*лат.*) — попереднє зіставлення доходів і розходів, бюджет

прелімінарії (*лат.*) — попередні переговори

прелімінарний (*лат.*) — попередній, заздалегідний; підготовчий

прелімінувати (*лат.*) — обчислити наперед можливі доходи і видатки

прелюдія (*лат.*) — невеликий вступ до музичного твору, заспів; вступ, передмова

премедитація (*лат.*) — попереднє розважання, розумування, попередня розробка пляну діяння

премєр (*фр.*) — голова ради міністрів, президент міністрів, канцлер; найкращий актор театральної дружини

премєра (*фр.*) — перша вистава нової штуки в театрі

преміса (*лат.*) — подія (факт), з якої шляхом розумування доходимо до якогось висновку, засновок, попередка

преміювати (*лат.*) — винагороджувати, давати премію; заохочувати

премія (*лат.*) — заздалегідь визначена нагорода за працю (в науці, мистецтві, техніці тощо); безплатний додаток (до часописів, журналів тощо); оплата при обезпеченню

пренумерата (*лат.*) — передплата

пренумератор (*лат.*) — передплатник

пренумерувати (*лат.*) — передплачувати, виписувати

препаранда (*лат.*) — підготовна школа

препарат (*лат.*) — виріб; штучно приладжений виріб з науковою метою, пристрій

препаратор (*лат.*) — особа, що робить, приладжує препарати, просектор

препарація (*лат.*) — приготовлення (до науки в школі, до читання чужих письменників)

препарувати (*лат.*) — приладжувати, приготовляти

препозит (*лат.*) — парох

препозитура (*лат.*) — парохія, уряд пароха

препозиція (*лат.*) — прийменник (в граматиці)

прерафаеліти (*лат.*) — представники напряму в малярстві (повстав в Англії), що стремів до щирости та простоти у творах і повертав до італійських способів малювання, з часів перед Рафаелем

прерії (*фр.*) — безмежні північноамериканські степи

преріяль (*фр.*) — девятий місяць французького республіканського календаря, від 20-го травня по 20-те червня

прероґатива (*лат.*) — привілей, право першенства, особлива перевага

преса (*фр.*) — друк; загальна назва всіх друкованих видань (часописи, журнали тощо); денникарство, друковане слово

пресбіопія (*лат.*) — далекозорість, коли особа бачить предмети лише здалека

пресантимент (*лат. фр.*) — передчуття, передчування

пресія (*лат.*) — тиснення, натиск, примус

прескрипція (*лат.*) — передавнення, задавнення

преспапьє (*фр.*) — притискач, невелика тяжка прикраса на бюрку, яку кладуть на паперах, щоби вони не розліталися

престидижитатор (*фр.*) — штукар, що визначується спритністю в руках і пальцях, фігляр, дурисвіт

престиж (*фр.*) — авторитет, вплив, повага, сила (якоїсь держави)

престіссімо (*іт.*) — найшвидче (в музиці)

престо (*іт.*) — скоро, швидко (в музиці)

претекст (*лат.*) — приключка, зачіпка, привід, притока; вимовка, відмовка

претендент (*лат.*) — той, що має право до чогось (булави, престола), старається о щось

претендувати (*лат.*) — намагатися, важити, виміряти; реместуватися на що

претенсійний (*лат.*) — манірний, штучний, пересадний, перебільшений

претенсія (*лат.*) — домагання, право до чого; позов; ремство, наріканння, примха

претор (*лат.*) — суддя за староримських часів, який заступав консула в часі його неприсутности

преторія (*лат.*) — установа, де перебував претор підчас виконання своїх урядових обовязків

преторіянці (*лат.*) — прибічна сторожа староримських володарів

префект (*лат.*) (*фр.*) — начальник поліції в старому Римі; начальник округи (у Франції); начальник паризької поліції; намісник; настоятель (бурси)

префектура (*лат.*) — округа (департамент); установа, на чолі якої стоїть префект

преферанс (*фр.*) — гра в карти на 3 або 4 особи

преференційний (*лат*) — переважний, привілейний

преференція (*лат.*) — привілей, перевага

префікс (*лат.*) — приросток, приставка, наросток (в граматиці)

преформація (*лат.*) — первісне існування (в зародку)

прецедент (*лат.*) — попередній випадок, що може бути взірцем, як треба чинити, діяти в подібних випадках; приклад

прецель (*н.*) — солений обарінок, бублик, ріжок

прецизія (*лат.*) — докладність, точність

преюдикат, преюдиція (*лат.*) — попереднє рішення; засуд, що є взірцем для дальших подібних справ

приакуратити (*лат.*) — причепурити

приват-доцент (*лат.*) — нештатовий професор університету

приватист (*лат.*) — приватний ученик, що не вчащає до державної школи

приватний (*лат.*) — неурядовий, довірочний, хатній

привілей (*лат.*) — право, що звільнює особу, громаду чи установу від деяких загальних обтяжень, надає їм пільги; вільгота, вольність

приз (*фр.*) — нагорода, відзначення (за змагання); корабель з вантажем, захоплений підчас війни у противника, здобич

призма (*гр.*) — граняк; граняк з прозорого безбарвного скла, в якому соняшне світло міниться всіма барвами веселки

призматичний (*гр.*) — веселковий, райдужний, дуговий

призмовий (*гр.*) — все, що має форму граняка

прима (*лат.*) — перший основний голос; перша скрипка; перша струна скрипки, віольончелі; первина, найкращий сорт; перша кляса (гімназії)

примабалерина (*іт.*) — перша танцюристка в балеті

примадонна (*іт.*) — перша артистка в театрі

примар(ій) (*лат.*) — старший лікар у шпиталі

примас (*лат.*) — найстарший єпископ у краю, кардинал

примітивісти (*лат.*) — мистці, що черпали своє надхнення безпосередно з природи і відтворювали його дуже просто, наївно

примітивний (*лат.*) — первісний, початковий; простий, невироблений, звичайний, простацький

приміція (*лат.*) — перша Служба Божа нововисвяченого священика

примоґенітура (*лат.*) — право первородства

принц (*лат.*) — член королівського дому, королевич; принцеса-королівна

принцип (*лат.*) — провідна думка, засада, основне поняття, припис

принципал (*лат.*) — настоятель; службодавець, хазяїн, начальник, голова (торговельної фірми)

принципіяльний (*лат.*) — головний, основний, початковий, засадний

принцметаль (*лат.*) — біла мідь, мангаймське золото

пританейон (*гр.*) — за старих часів будинок в Атенах, де мали досмертне пристановище державні діячі

притани (*гр.*) — члени державної ради, що по черзі справували ріжні державні обовязки (за старих часів в Атенах)

пріор (*лат.*) — ігумен, архимандрит, настоятель монастиря

пріямель (*н.*) — форма німецької народньої дидактичної (виховної) поезії XIV—XVI вв.

проба (*лат. н.*) — спроба, спит, зразок, починок

пробабілізм (*лат.*) — науковий світогляд, що на світі не існує щирої правди, лише правдоподібність

пробірер (*н.*) — пробувальник, пробівник

пробірний (*н.*) — пробувальний; п. камінь — спробний камінь, кремінний лупак, яким випробовують золото; п. палата — пробувальна палата, де таврують коштовні метали

проблема (*гр.*) — завдання, питання, що треба розвязати; наукове питання, загадка

проблематичний (*гр.*) — здогадний, сумнівний, непевний, нестверджений

проблематично (*гр.*) — здогадно, сумнівно

пробст (*н.*) — німецький пастор; найстарша духовна особа католицького монастиря

провансальська мова — стара, поширена у південній Франції романська мова

прованська олія — оливкова олія, що виробляється у Франції (в Провансі)

провеніенція (*лат.*) — походження, початок

провербіяльний (*лат.*) — що ввійшов у прислів'я, пословичний

провіденція (*лат.*) — провидіння, призначення

провіденціялізм (*лат.*) — світогляд, що доля кожної людини і цілого людства залежить від Провидіння

провіденціяльний (*лат.*) — залежний від призначення

провізія (*лат.*) — живність, харчі, запас поживи; відсоткова винагорода

провізор (*лат.*) — повновласник; старший аптикарський помічник

провізоричний (*лат.*) — тимчасовий

провізорія (*лат.*) — тимчасовий розпорядок, кошторис; (*гал.*) — позов за нарушення посідання

провінція (*лат.*) — завойована країна (у давніх Римлян); місцевість поза межами столиці, більшого міста; закутина, закуток

провінціял (*лат.*) — особа, що походить з провінції, з далекої, глухої закутини; ігумен, що стоїть на чолі католицьких монастирів одної провінції

провінціялізм (*лат.*) — слово, вислів уживаний лише в одній місцевості; особлива прикмета, характерна для провінції

провінціяльний (*лат.*) — краєвий, місцевий

провіянт (*лат.*) — пожива, харчі (для війська)

провіянтмайстер (*лат. н.*) — харчовий комісар, завідувач харчами

провокатор (*лат.*) — шкідливий тайний зрадник, підмовник

провокаційний (*лат.*) — підступний, той що підюджує до злого, той, що підступною балачкою, поведінкою викликує суперечку

провокація (*лат.*) — підмова, підбехтання, виклик, дражнення

провокувати (*лат.*) — викликати, зачіпати, дражнити; підюджувати, намовляти до злого

прогібітивний (*лат.*) — охоронний, що забороняє або недопускає

прогібіціоністи (*лат.*) — політична партія в Злучених Державах, що домагалася заборони вживання алькоголю і виборчого права для жінок

прогібіція (*лат.*) — заказ, заборона (виробу і продажу алькогольних напитків)

прогімназія (*гр.*) — підготовна школа до гімназії, нижча гімназія

прогнативзм (*гр.*) — лице з сильно вистаючими щелепами й зубами

прогноза (*гр.*) — передбачення, як розвиватиметься та чи інша подія або явище

прогностик (*гр.*) — знак, віщування, ворожба

прогностика (*гр.*) — уміння передбачати розвиток подій, явищ тощо

програма (*гр.*) — короткий нарис чи перелік того, що має бути на виставі, концерті тощо; виклад основних тверджень політичної партії; напрям часопису або журналу

програмовий (*гр.*) — що торкається програми (п. гасла, п. музика тощо)

програмовість (*гр.*) — змістовість (часопису, журналу, праці тощо)

проґрес (*лат.*) — поступ, розвиток

проґресивний (*лат.*) — поступовий (параліч), передовий

проґресивність (*лат.*) — поступовість (податку), передовість

проґресист (*лат.*) — поступовець, передовик

проґресія (*лат.*) — поступ (ростучий, спадний), черга, порядок

продразвьорстка (*рад.*) — скор. харчевий (продовольственний) розподіл

продром (*гр.*) — вступ, передмова; початок (недуги)

продукт (*лат.*) — виріб, витвір, виплід; здобуток, вислід; добуток

продуктивний (*лат.*) — пожиточний, корисний; видатний, плідний

продуктивність (*лат.*) — видатність (праці), виробність, плідність

продукувати (*лат.*) — витворювати, виробляти

продукція (*лат.*) — витворювання, вироблювання, виробництво (фабричне, цукрове, гірниче, механічне тощо)

продуцент (*лат.*) — вирібник, робітник, витворець

проєкт (*лат.*) — плян, начерк, намір

проєктиль (*фр.*) — гарматна куля

проєктувати (*лат.*) — укладати пляни, обмірковувати, обдумувати, заміряти

проєкційний (*лат.*) — начерковий, метний

проєкція (*лат.*) — мет; представлення, накреслення якогобудь тіла на площині

прожект (*фр.*) — безпідставний проєкт, плян

прожектер (*фр.*) — охочий до всяких проєктів, витівник, вигадчик

прожектор (*фр.*) — електричний прилад, що кидає світло на віддаль; вживається у війську для освітлювання ворожих позицій

прова (*лат.*) — звичайна, невіршована мова; звичайне, буденне життя (життєва проза)

прозаїк (*лат.*) — письменник, що пише прозою; буденна людина

прозаїка (*лат.*) — наука про прозу і правила писання прозою

прозаїчний (*лат.*) — писаний прозою; буденний, повсякденний

прозаїчність (*лат.*) — буденність, звичайність

прозеліт (*гр.*) — новонавернений; ревний сторонник

прозодія (*гр.*) — див. просодія

прозопопея (*гр.*) — поетична, риторична фігура, уособлення

прокатедра (*лат.*) — філія катедри

проквестор (*лат.*) — заступник скарбника (в Римі)

прокимен (*гр.*) — стих із Давидових псальмів, що читається і співається перед апостолом (в церкві)

проклямація (*лат.*) — урочисте оголошення; відозва, заклик до загалу, летючка

проклямувати (*лат.*) — оголошувати, оповіщати

проконсул (*лат.*) — колись у Римлян вислужений консул, що діставав під заряд провінцію; заступник консула

прокруст (*гр.*) — мучитель

прокрустове ложе — ліжко, на яке мітичний розбишака Прокруст клав свої жертви і відповідно до росту жертви або відрубував її ноги або розтягав тіло до довжини ліжка; безвихідне положення, міра, до якої хочуть припасувати протилежності

прокура (*лат.*) — повновласть для відкриття філії підприємства

прокуратор, прокурор (*лат.*) — державний судовий оборонець, що наглядає за вірним пристосуванням і виконанням законів

прокураторія (*лат.*) — уряд, що заступає і боронить державу та її закони

прокуратура (*лат.*) — звання і уряд прокуратора

прокурист (*лат.*) — повновласник торговельної спілки

пролегомена (*гр.*) — передмова до наукового твору, вступні пояснення

пролепсія (*гр.*) — спосіб в мові, коли промовець сам використовує можливий закид

пролетар (*лат.*) — член найбіднішої верстви староримських громадян; зарібник, робітник

пролетаріят (*лат.*) — найбідніша верства громадянства; робітнича верства, зарібники

пролетарський (*лат.*) — приналежний до пролетаріяту (п. письменник)

пролог (*гр.*) — в старогрецьких драматичних творах — вступ, що пояснює зміст штуки перед її початком; вступ до літературного твору; церковна книга з короткими виїмками з життя святих

пролябс (*лат.*) — випад органів тіла з їх природного положення (матиці, кишки)

прольонґація, прольонґата (*лат.*) — продовження, відрочення терміну, проволока, продовжка

прольонґувати (*лат.*) — продовжувати, відрочувати термін (платности)

прольонжман (*фр.*) — прилад, що дає можливість піяністові продовжити бриніння одного тону або акорду, коли решта їх замовкає

промеморія (*лат.*) — пропамятні записки

променада (*фр.*) — прогулька, прохід; місце проходів; фігура в кадрилі

промеса (*фр.*) — обітниця; квит на виплату (ратами), довжний скрипт

Прометей (*гр.*) — в грецьких народніх переказах — герой, що вкрав у богів огонь для людей, і за це був прикований до скелі, де гірські орли розривали його тіло; сузіря у виді чотирокутника

прометейський (*гр.*) — величній, могутній, геройський

проміле (*лат.*) — десята частина відсотка (‰), відтисячок

проміненція (*лат.*) — славетність, виріжнення, високодумність

промоція (*лат.*) — надання вищого наукового титулу (доктора, маґістра тощо); поправка

промульґація (*лат.*) — публічне проголошування законів

промульґувати (*лат.*) — проголошувати, повідомляти

прономен (*лат.*) — займенник (в граматиці)

пронунціювати (*лат.*) — вимовляти

пронунціяція (*лат.*) — спосіб вимовлювання, вимова

пронунчіяменто (*ісп.*) — публічне оголошення; проголошення повстання

пропаґанда (*лат.*) — пляномірне розповсюдження між народом певних думок; поширення нових гадок; духовна установа в Римі для ширення католицької віри

пропаґандист, пропаґатор (*лат.*) — людина, що старається приєднати сторонників для якоїсь справи; людина, що пропаґує

пропаґувати (*лат.*) — поширювати, розповсюджувати

пропедевтика (*гр.*) — вступні пояснення до кожної науки

пропелер (*лат.*) — ґвинтовий прилад, що гонить уперед корабель або літак

пропілеї (*гр.*) — колонада по дорозі до Акрополю в давніх Атенах; передсінок у грецьких святинях

пропінація (*лат. гал.*) — право вишинку і місце продажу алькогольних напитків, шинок, корчма

пропозиція (*лат.*) — предложення, внесок; поставлення свого бажання

пропонент (*лат.*) — внескодавець

пропонувати (*лат.*) — піддавати думку, ставити внесок, предкладати

пропорційний, пропорціональний (*лат.*) — співрозмірний, розмірний, рівномірний, відносний

пропорційність (*лат.*) — співрозмірність; певне відношення між двома або кількома величинами

пропорція (*лат.*) — рівність двох аритметичних або геометричних відношень; відношення; домірність

пропретор (*лат.*) — намісник староримської провінції

проректор (*лат.*) — помічник і заступник ректора (у вищих школах)

пророґація (*лат.*) — відрочення сесії законодавчих установ у разі конфлікту між ними та урядом

просектор (*лат.*) — асистент (помічник) професора анатомії або хірургії, що виготовлює препарати з трупів; лікар, що завідує анатомічним відділом лікарні

просекторія(й) (*лат.*) — заля у медичних вищих школах, де дідбувається розтинання трупів з науковою метою, або судовою для вияснення причин смерти

проскомидія (*гр.*) — перша частина богослуження, перед Службою Божою, коли приготовляються дари

проскрибувати (*лат.*) — виймати зпід права, проганяти з краю за кару

проскрипція (*лат.*) — за староримських часів — список осіб, що з волі влади опинилися поза законом, і котрих кожний безкарно міг вбити; список засудженців

проскура, просфора (*гр.*) — пшеничний хліб до Служби Божої

просодія (*гр.*) — наука про віршування (розмір складів)

проспект (*лат.*) — довга, широка й рівна вулиця; загальний нарис якогось твору; плян підприємства; повідомлення про появу твору (літературного, наукового)

просперите(и) *(анг.)* — добробут

просперувати *(фр.)* — мати добробут, добре жити; вживати щастя

простиль (*гр.*) — старогрецька святиня, що замість передньої стіни мала колони

проститутка (*лат.*) — жінка легкої вдачі, повія, хвойда, хльорка, паплюга, діптянка, лайдачка

проституція (*лат.*) — продажня любов, безпутство, блуд, повійництво

прострація (*лат.*) — занепад фізичних та духових сил, ослаблення

просценій *(лат.)* — передня частина кону в староримському театрі; передсцена, місце між завісою та оркестрою (в театрі)

протагоніст (*гр.*) — перший змагун; перший актор у старогрецькому театрі

протазіс (*гр.*) — завязок у драматичному творі

протантроп *(гр.)* — первісна людина

протеґувати *(лат.)* — опікуватися, попирати; виріжнювати

протеже (*фр.*) — особа, яку виріжнюють, пiклованець

протеза (*гр.*) — штучна частина тіла

протеін (*гр.*) — складова частина білковини

протей (*гр.*) — у грецьких народніх переказах — морське божество; людина, що дуже скоро змінює думки та переконання; бактерія, що викликує гниття; рід плазуна

протектор (*лат.*) — добродій, опікун, охоронець, охоронник

протекторат (*лат.*) — опіка дужчої держави над слабшою, як у внутрішній так і в зовнішній політиці, на підставі договору між обома державами

протекціонізм (*лат.*) — політично-економічний лад, коли держави накладають високі мита на закордонні фабрикати та на власну вивозову сировину з метою сприяти розвиткові краєвої промисловости

претекціоніст *(лат.)* — сторонник проктеціонізму

протекція (*лат.*) — підпора, допомога, охорона, зарука

протест (*лат.*) — спротив, заперечення, застереження; нотаріяльна посвідка на векслі, що довжник відмовляється від заплачення боргу в означеному речинці

протестант (*лат.*) — християнин, що ісповідує протестантизм; взагалі той, що протестує проти чогонебудь

протестантизм, протестанство (*лат.*) — загальна назва всіх реформаційних релігійних течій проти католицизму (лютеранство, кальвінізм, англіканство та ін.).

протестувати (*лат.*) — спротивлятися, заперечувати що

протогенічний (*гр.*) — витворений передше

протодиякон (*гр.*) — перший диякон

протоєрей (*гр.*) — старший священик, протопоп, протопрезбітер

протозої (*гр.*) — найдрібніші одноклітинні тваринки

протозоїчна доба (*гр.*) — доба, в якій уперше заіснувало, повстало життя

протокол (*лат.*) — урядовий писаний документ про відбуття якоїсь урядової чинности, звідомлення з наради, засідання управи тощо

протоколіст (*лат.*) — особа, що пише або записує протоколи

протоколювати (*лат.*) — списувати протокол, записувати, вписувати до протоколу

протокольний (*лат.*) — написаний у формі протоколу; записаний в протоколі

протомедик (*гр.*) — головний, старший лікар

протон (*гр.*) — надзвичайно дрібне ядерце атому, довкола якого обертаються електрони, що надають атомові сили; ядро атому водня

протонотар (*гр.*) — секретар папської канцелярії

протоплазма (*гр.*) — основа всякої живої клітинки, зародок

протопласт (*гр.*) — далекий предок, основник роду, пращур

прототип (*гр.*) — первовзір, основний тип, первообраз

протуберанції (*лат.*) — соняшні нерівні, ріжноманітні проміні, які можна бачити при затьмі сонця

профан (*лат.*) — недосвідна, необзнайомлена з чимось людина, нетяма, неук, невіглас; недуховний, світський чоловік

профанація (*лат.*) — образа святих почувань; збезчещення, зневаження, зневага

профанувати (*лат.*) — збезчещувати, зневажати

професійний, професіональний (*лат.*) — становий, фаховий; п. спілка — група робітників, обєднаних спільною працею та потребою захищати свої інтереси

професіонал (*лат.*) — фахівець, фаховик, ремісник

професія (*лат.*) — призвання, стан, звання; ремесло, фах, заняття; визнання віри

професор (*лат.*) — науковий титул ученого, що викладає у вищих школах

професура (*лат.*) — посада, обовязки і звання професора; сукупність професорів

профет (*гр.*) — пророк, віщун

профіляктика (*гр.*) — охоронні способи перед недугами

профіляктичний (*гр.*) — охоронний, запобіжний

профіль (*фр.*) — бічний рисунок якоїбудь речі або обличчя; технічний рисунок поперечного перекрою (будинку, мосту, машини, ґрунту тощо), перекрій

профільтрувати (*лат.*) — процідити, перецідити, перепустити, переточити

профінтерн (*рад.*) — скор. професійний інтернаціонал

профіт (*фр.*) — зиск, дохід, користь, бариш

проформа (*лат.*) — пуста формальність, лише для ока

профос (*н.*) — військовий слуга; дозорець (в тюрмі)

профсоюз (*рад.*) — скор. професійний союз (спілка)

процедура (*лат.*) — поступовання; судові приписи, як переводити справи; повільне переведення якоїнебудь справи (довга процедура)

процент (*лат.*) — відсоток; надсоток; лихва

процентовий (*лат.*) — відсотковий

процес (*лат.*) — сукупність змін, явищ або дій конче потрібних для здійснення певної мети; судова справа, позов, судочинство

процесія (*лат.*) — урочистий похід з приводу великого свята або важливої події, опровід

процесуватися (*лат.*) — правуватися, судитися

прудерія (*фр.*) — неприродна або удавана соромливість

прунеля (*фр.*) — вовняна тканина, з якої роблять легке жіноче взуття

псаліграфія (*гр.*) — вміння витинати образки (з чорного паперу)

псалом, псальма (*гр.*) — одна зі 150 пісень царя Давида

псаломщик — дяк, дячок

псалтир(я) (*гр.*) — книга псалмів царя Давида

псальмодія (*гр.*) — заспів посередині між співом і говоренням

псаміт (*н.*) — відміна будівельного каменю

псевдо — (*гр.*) — приставка до слова у значінні: фалшивий

псевдоклясик (*лат.*) — псевдоклясичний письменник, мистець

псевдоклясицизм (*лат.*) — мистецько-літературний напрям, що пересадно наслідував староклясичні зразки

псевдольогія (*гр.*) — неправда

псевдонім (*гр.*) — прибране імя, вигадане назвище (письменника, актора)

психастенія (*гр.*) — хиткість, слабовільність

психе (*гр.*) — душа, дух

психе (*фр.*) — велике рухоме зеркало

психіка (*гр.*) — стан душі, духове життя людини, народу; душевний настрій

психічний (*гр.*) — духовий, душевний

психіятр (*гр.*) — лікар, що досліджує, лікує душевні недуги

психіятрія (*гр.*) — наука, що вчить про походження і лікування душевних недуг

психоаналіза (*гр.*) — дослід душевного стану; погляд, що причиною душевних, умових недуг є підсвідоме чуття людини, яке шкідливо впливає на розум, волю та чуття (учений Фройд)

психогенеза (*гр.*) — ступеневий розвиток душевного життя

психова (*гр.*) — умова, душевна недуга, душевний розстрій

психольог (*гр.*) — знавець і дослідник людської душі

психольогічний (*гр.*) — що відноситься до психольогії; п. ляборaторія — наукова установа, що досліджує явища духового життя

психольогія (*гр.*) — наука, що досліджує прояви і закони душевного життя людини

психопат (*гр.*) — умово хора людина, божевільний, причинний

психопатія (*гр.*) — душевна недуга, ненормальний умовий стан

психотерапія (*гр.*) — лікування душевних недуг

психофізіольогія (*гр.*) — наука, що досліджує впливи фізіольогічних процесів на душевну діяльність людини

психрометр (*гр.*) — прилад до мірення вогкости повітря

Псіхея (*гр.*) — у грецьких народніх переказах дуже красива дівчина, яку покохав Ерос і яку Зевс обдарував безсмертям та взяв на Олімп

псора (*гр.*) — заразлива скіряна недуга, сверблячка

психометр (*гр.*) — прилад до мірення напруження духової енерґії

П. Т. (*лат.*) — (скор. повний титул) вживається в написах і загальних відозвах замість вичислювання всіх титулів

Птаг (*егп.*) — головне божество у старому Єгипті, уособлення вогню і життя

птерозавр (*гр.*) — передісторична земноводна літаюча і плазуюча ящірка

пуант (*фр.*) — поза в танці, коли балетниця стає навспинячки; у грі — очко; точка, кропка

публіка (*лат.*) — народ, людність; громада, загал; глядачі, слухачі

публікація (*лат.*) — оголошення до загального відома, оповіщення, оповістка

публікувати (*лат.*) — оголошувати, оповіщати; поширювати

публіцист (*лат.*) — денникар, що порушує державні та суспільні питання

публіцистика (*лат.*) — часописне, журналістичне письменство; вмілість писати до часописів

публіцистичний (*лат.*) — що торкається публіцистики (п. стаття)

публічний (*лат.*) — прилюдний, суспільний, уселюдний, загальноприступний

пуд (*мос.*) — сорок російських фунтів = 16,379 клг.

пуделко, пудло, пуздерко (*н.*) — коробка, кошелець, скринка

пудель (*н.*) — порода собак, з гострою мордою, широким лобом і довгою шерстю; мах, обмах, хук (при стрілянні)

пудинґ (*анг.*) — народня страва з рижу, булок, яєць, масла, цинамону та цитринових скірок

пудра, пудер (*фр.*) — крохмаль, переважно з рижу, стертий на порошок і змішаний із запашними додатками; білило на лице

пудрувати (*фр.*) — присипати, білити пудром

пуента (*фр.*) — найцікавійша частина повісти, анекдоти, справи, події тощо

пузон (*н.*) — металевий, дутий музичний інструмент

пукля, пукель (*н.*) — звиток волосся, кучер

пуля, пулька (*фр.*) — одна гра в карти, партія; ставка у грі в гроші

пулярда (*фр.*) — печена годована курка

пулярес (*лат. гал.*) — мошонка, гаманець, калитка

пульвериватор (*лат.*) — прилад, яким розприскують плини, прискавка

пульверизація (*лат.*) — прискання, оприскування

пульверизувати (*лат.*) — прискати, оприскувати

пульменівський ваґон — дуже вигідний залізничний спальний або сальоновий ваґон

пульмотор (*лат. н.*) — прилад для помпування повітря до легенів

пульпіт (*лат.*) — див. пульт

пульс (*лат.*) — живчик, живець

пульсовий (*лат.*) — живчиковий, живцевий

пульсування — биття, кидання живчика

пульсувати (*лат.*) — бити, битися, кидатися, трипотіти

пульт (*лат.*) — похилий столик для писання; похила підставка для книжок, нот тощо

пума (*бр.*) — ссавець з родини котів

пумекс (*лат.*) — мінерал вульканічного походження, вживається до полірування мармуру, металів і літографічних камінів

пункт (*лат.*) — точка, кропка; границя або кінець лінії; вихідна точка; одна гадка, речення, запит; артикул; перехрестя

пунктація (*лат.*) — попередній спис точок умови; позначення

пунктик (*лат.*) — дурник, людина, в якої не всі дома, якій бракує клепки в голові

пунктир (*лат.*) — крапкування, точковання; лінія, що означена крапками

пунктований (*лат.*) — точкований, крапкований (нота)

пунктуальний (*лат.*) — точний, докладний, акуратний

пунктуальність (*лат.*) — точність, докладність, акуратність

пунктуація (*лат.*) — вживання розділових знаків (в письмі)

пунктувати (*лат.*) — крапкувати, точкувати

пунца (*фр.*) — ціха, значок на золотих або срібних предметах на знак, що зроблені зі щирого золота або срібла; прилад до пунцовання

пунцовий, понсовий (*фр.*) — червоногарячий, густочервоний, багровий

пунш, пунч (*анг.*) — напиток з руму, цукру, чаю, цитрини та води

пуншівка — чиста горівка, кизлярка (з винограду)

пупілярний (*лат.*) — сиротинський, опікунчий

пупіль (*лат.*) — вихованець пiклованець, годованець

пурга (*фін.*) — фуґа, заверюха, хуртовина, кушпела

пурґація (*лат.*) — прочищення, розвільнення

пуризм (*лат.*) — стремління до чистоти обичаїв; пересадне усування чужомовних слів з рідної мови; пересадна, підкреслена чистота і бездоганність мови

пурист (*лат.*) — людина, що дбає про чистоту мови, обичаїв

пуритани (*анг. лат.*) — англійські протестанти, що в своїм житті стремлять до

первісної євангельської чистоти та простоти; пуританин — надзвичайно чесний чоловік

пурифікатор (*лат.*) — прилад до чищення

пурифікація (*лат.*) — чищення

пурім (*ев.*) — жидівське свято і піст; Гаман

пурпура (*лат.*) — шарлат; багор, багрець, сильно червона краска; дорогоцінна матерія, забарвлена пурпурою, кармазин; фіолетово-червоний одяг, як ознака високого церковного достоїнства

пурпурат (*лат.*) — духовний достойник, кардинал

пурпуровий (*лат.*) — багровий, багряний

пуф (*анг.*) — вигадка, нісенітниця; широкий рукав; невеликий мягкий дзиґлик; облуда, туман

пуцувати (*н.*) — чистити, лощити

пуч (*н.*) — невдалий виступ, повстання, бунт; невдала акція (в політиці)

пушта (*угор.*) — угорський степ

пфальцграф (*н.*) — в середніх віках вищий адміністратор і суддя при дворах німецьких і французьких володарів

пфеніґ (*н.*) — дрібна німецька мідяна монета

пюпітр (*фр.*) — похила підставка для нот і книжок

пюре (*фр.*) — підливка з перетертих овочів; мячка (з картофлі).

Р.

Р. — при ступенях зимна та тепла скорочене — Реомюра

Ра (*егп.*) — бог сонця, у виді людини з головою крогульця, яструба

рабат (*н.*) — опуст, знижка

рабати (*н.*) — вилоги у військових одностроях

рабатка (*н.*) — мала грядка на цвіти

рабдомантія (*гр.*) — ворожба патичком; відкриття при помочі чарівної палички скритих в землі скарбів, згублених предметів тощо

рабин (*ев.*) — духовна особа у Жидів

рабувати (*н.*) — грабити, відбирати, дерти

рабуліст (*н.*)-- крутій (правник)

рабулістика (*н.*) — перекручування статтів закона на свою користь, крутійство

равві (*ев.*) — почесне звання учителя у Жидів; старожидівський письменник або філософ

равелін (*фр.*) — старовинне укріплення проти середини фронту, що мало форму гострого кута

равендук (*гол.*) — груба парусина

равт (*анг.*) — пишна вечірка без танців; урочисті сходини для вшанування якогось високого гостя, діяча або якоїсь важливої події

раґлян (*лат.*) — рід теплого пальто

раґу (*фр.*) — мясна страва з гострою підливкою

раджа (*санск.*) — титул колишніх індійських володарів; почесний титул у сучасній Індії

раджбари (*тат.*) — на Кавказі селяни на землях татарського хана

радикал (*лат.*) -- людина крайніх переконань; член радикальної партії; родень, атомове скупчення; корінь (в математиці)

радикалізм (*лат.*) — безоглядний спосіб розумування або поступування для осягнення якоїсь мети; змагання до рішучої та основної зміни суспільного ладу

радикальний (*лат.*) — крайній, основний, безоглядний, рішучий

радирка (*лат.*) — стирка, ґумка до витирання письма

радирувати (*лат.*) — стирати, скробати; викликувати образи на металевих плитах при помочі хемічних кислин

радій (*лат.*) — хемічний первень, метал, що видає зі себе ясні промені (відкритий в 1898 р. проф. Кюрі)

радіо (*лат.*) — загальна назва бездротного сполучення (телеграф, телефон); прилад, що приймає (антеною) і через голосник передає ріжні продукції, що відбуваються на надавчій радіостації

радіоактивні тіла — первні або хемічні сполуки, що виділюють зі себе невидимі промені, які пересвітлюють непрозорі тіла

радіограм (*лат. гр.*) — світлина, яку зроблено при помочі променів Рентґена

радіографія (*лат.*) — світлення внутрішніх органів при помочі променів Рентґена

радіоґоніометр (*лат.*) — прилад на кораблі, при помочі якого можна віднайти радіонадавчу стацію

радіометр (*лат. гр.*) — малий фізичний прилад до мірення енерґії промінювання деяких газів

радіотелеграма (*лат.*) — депеша надана через радіотелеграф

радіотелеграф, радіотелефон (*лат. гр.*) — бездротний телеграф, телефон

радіотерапія (*лат. гр.*) — лікування промiннями Рентґена

радіофонія (*лат.*) — пересилка звуків при помочі світла

радіюс (*лат.*) — промінь (кола), пряма лінія, що сполучує будьяку точку на обводі кола з його центром; велике полотнище, яке спускають з рушту навколо всього кону і утворюють ним загальне оформлення сцени (у театрі)

радіяльний (*лат.*) — промінний, промінистий

радіятор (*н.*) — прилад для огрівання (парою, повітрям); холодник в самоході

радіяція (*лат.*) — промінювання

разведупр (*рад.*) — скор. разведивательное управленіе — військова розвідка, шпигунство

райнвайн (*н.*) — вино, що виробляється по берегах Райну

район (*фр.*) — округа, околиця, паланка; обсяг (діяння)

райтузи (*н.*) — широкі штани до їзди верхи

райфайзенська спілка, райфайзенка (*н.*) — спілкова позичково-щаднича каса (від назвища нім. основника Райфайзена)

райхсвера (*н.*) — добровільна краєва оборона (в Німеччині)

райхсканцлер (*н.*) — державний канцлер, голова державного уряду

райхсрат (*н.*) — парлямент бувшої Австро-Угорської монархії

райхстаг (*н.*) — парлямент у Німеччині

райя (*ар.*) — немагометанин в Туреччині

рака, ракі (*тур.*) — назва горівки у східніх країнах

ракета (*анг.*) — овальна сіткова лопатка з ручкою, що вживається при сітківці (лявнтенісі)

ракета (*іт.*) — наповнена вибуховою сумішкою, металева або картонова рурка, яка по підпаленню вилітає вгору, там розривається і освітлює місцевість під нею; вживається на вечірніх забавах, у війську для освітлення ворожої позиції або для підпалу

ракурс (*фр.*) — перспективний рисунок предмету

рамадан, рамазан *(ар.)* — девятий місяць магометанського року; великий піст у Магометан

рампа (*фр.*) — поруччя; підїзд, підвищений доїзд перед великими будинками (двірцем, театром тощо); ряд лямп (у жолобі) на долині передсцени, що освітлюють кон

ранґа (*фр.*) — чин, степень, кляса, достоїнство, стан, гідність

рандеву (рандка) (*фр.*) — секретні сходини; умовлена зустріч

ранець (*н.*) — шкуряна або брезентова торбина, наплечник

ранжир (*фр.*) — розміщення жовнірів в одному ряді відповідно до росту; розміщення річей відповідно до їх величини

ранжувати (*фр.*) — упорядковувати, розміщувати, укладати

рантух (*н.)* — плахта, рядно, лантух

рантьє (*фр.*) — капіталіст, особа, що жиє з ренти, з відсотків свого капіталу

рапідний (*фр.*) — швидкий, бистрий, нагальний

рапідо (*іт.*) — швидко (в музиці)

рапіра *(фр.)* — чотирогранчаста шпада, якої вживається у фехтуванню; довга, вузька двосічна шпада

рапорт (*фр.*) — службове повідомлення про якийнебудь випадок, службове донесення; звідомлення, доповідь

рапортувати (*фр.*) — складати звідомлення, доносити

рапс (*н.*) — ріпак

рапсод (*гр.*) — мандрівний співець у давніх Греків

рапсодія (*гр.*) — героїчна пісня; музичний твір на народні мотиви

раритет (*лат.*) — рідкість, особливість, виїмковий зразок

раса (*фр.*) — порода живин, відміна, племя, покоління

расовий (*фр.*) — зі всіма прикметами своєї раси, породистий; гарний оказ

раскольнік *(мос.)* — відступник, старовір

растра(ль) (*н.*) — рід металевого пера для рисовання нотних ліній

рата (*лат.*) — частинна сплата боргів, чиншу, належностей тощо, виплата

ратафія (*іт.*) — рід солодкої овочевої горівки

ратифікація (*лат.*) — визнання і затвердження найвищою державною владою умови, яку уложили і підписали уповажнені представники двох держав

ратифікувати (*лат.*) — затверджувати, приймати, узнавати

ратгауз (*н.*) — міська управа в німецьких містах

ратман (*н.*) — радний, виділовий

ратуш, ратуша (*н.*) — міський будинок з вежою, де міститься міська управа; городська дума, радниця

рафа (*н.*) — підводна скеля у морі, поріг

рафаль (*фр.*) — морський вихор

рафінад(а) (*фр.*) — чистий цукор

рафінація (*фр.*) — очищування цукру, оліїв від ріжних примішок, рафінування

рафінерія (*фр.*) — фабрика, де хемічно відділюють шкідливі примішки у ріжних виробах; відділ цукроварні, де очищують цукор

рафінований (*фр.*) — очищений; зручний, спритний, бувалий

рафінувати (*фр.*) — очищати від ріжних шкідливих примішок; вдосконалювати

рахатлукум (*тат.*) — густа овочева мармеляда

рахіт, рахітіс (*гр.*) — дитяча хвороба, кривуха; англійська слабість

рахітичний (*гр.*) — хворий на рахіт, недорозвинений

раціон (*фр.*) — пайка поживи (у війську)

раціоналізм (*лат.*) — науковий світогляд, що опирається лише на розумі, який веде до істини та до пізнання дійсности; нехтування всього, що противиться розумові

раціоналіст (*лат.*) — прихильник раціоналізму

раціоналістичний (*лат.*) — розумовий

раціональний (*лат.*) — розумний, доцільний, оправданий, обміркований

рація (*лат.*) — причина, річ, основа, розумна гадка, слушність; пайка

рацція (*ар.*) — напад, грабіж, облава

рашкет (*іт.*) — друкарська ряма

рашкуль (*н.*) — рисувальний олівець

рашпіль, рашпля (*н.*) — великий пильник, терпуг, шкробачка

реаґент, реактив (*лат.*) — середник, при помочі якого можна довідатися чи в хемічній сумішці міститься складник якого шукаємо; протичинник

реаґування (*лат.*) — протидіяння

реаґувати (*лат.*) — протиділати, протидіяти, проявляти якесь діяння

реакційний (*лат.*) — назадницький

реакційність (*лат.*) — назадництво

реакціонер (*лат.*) — противник усякого поступу, прихильник старого ладу, назадник

реакція (*лат.*) — протиділання, протидіяння, протичинність, зміна наслідком діяння; ворожнеча до всього нового; упадок духових і фізичних сил після великого потрясення

реал (*ісп.*) — стара іспанська срібна монета

реалізація (*лат.*) — переведення в діло, здійснення якогонебудь пляну, наміру, думки тощо; переміна майна або вартісних паперів на готівку

реалізм (*лат.*) — науковий світогляд, що опирається на досвіді; літературний та мистецький напрям, що змальовує дійсність без всяких прикрас; здорове, практичне відношення до всіх життєвих явищ

реалізувати (*лат.*) — здійснити; перемінювати майно або вартісні папери на готівку

реалії (*лат.*) — відомості про життя та звичаї старинних народів

реаліст (*лат.*) — прихильник реалізму, практична людина; ученик реальної школи, де мають перевагу технічні науки

реальний (*лат.*) — дійсний, річевий, практичний, справжній

реальність (*лат.*) — дійсність; матеріяльність; нерухоме майно

реасекурація (*лат.*) — обезпека товариства обезпечень в іншому подібному, але більшому товаристві

реасумувати (*лат.*) — збирати в цілість, зводити докупи, висновувати, подавати зміст, переглядати наново (справу); касувати (постанову)

ребе (*ев.*) — вчитель; вчений, поважаний

ребелія (*лат.*) — бунт, повстання, ворохобня

ребус (*лат.*) — загадка у виді ріжних малюнків, знаків, окремих букв, нот тощо

ревакцинація (*лат.*) — повторне щеплення віспи

ревалюація (*лат.*) — переоцінка

реванжуватися (*фр.*) — відплачуватися, віддячуватися

реванш, реванж (*фр.*) — відплата, віддяка; пімста

ревелерси (*анг.*) — виконавці джезбендових музичних творів

ревеляція *(лат.)* — викриття, виявлення, несподіванка
реверанс (*фр.*) — жіночий уклін з присіданням
реверенда *(лат.)* — верхня одіж католицьких священиків, сутанна
реверенція (*лат.*) — поважання, пошана
реверзія (*лат.*) — зворот спадщини попередньому власникові; вишукування подібности
реверс (*лат.*) — посвідка, письменне зобовязання з власноручним підписом; бік монети, де карбована вартість
реверсалії (*лат.*) — писані королівські зобовязання щодо додержання конституції
реверсийний (*лат.*) — відворотний
ревідент (*лат.*) — контролер
ревідувати (*лат.*) — перевіряти; перешукувати, трусити
ревізитувати (*фр.*) — відгощатися
ревізійний *(лат.)* — провірний, надзірний
ревізіонізм (*лат.*) — змагання до перегляду міжнародніх наукозих, економічних, політичних трактатів (договорів)
ревізіоніст (*лат.*) — прихильник перегляду мирових договорів, трактатів
ревізія (*лат.*) — перевірка; трус, струс; послідня коректа; перепис
ревізор *(лат.)* — провірник
ревізувати (*лат.*) — переводити ревізію
ревіндикація (*лат.*) — відібрання, відзискання
ревіндикувати *(лат.)* — привернути відібране, відзискати
ревінь (*гр.*) — корінь рослини з родини гречкових, вживається в медицині (на прочищення)
ревір *(н.)* — округа, дільниця; діл, ділянка
ревія (*фр.*) — перегляд війська; огляд, перегляд
ревком *(рад.)* — скор. революційний комітет
ревматизм (*гр.*) — ломець, гризь, гостець; прошиб
ревматичний *(гр.)* — хорий на ревматизм; р. біль
ревмометр (*гр.*) — прилад до мірення швидкости бігучої води
ревокація (*лат.*) — відкликання (закидів)
ревокувати (*лат.*) — відкликати (закиди, делегата, військо тощо)
революційний *(лат.)* — що відноситься до революції (р. трибунал, р. комітет); змагаючий до перевороту, повстанчий, запальний

революціонер (*лат.*) — людина революційних переконань; учасник революційного перевороту

революція (*лат.*) — наглий переворот; наглий політичний переворот, зміна державного ладу; бунт, повстання

револьвер (*анг.*) — короткий пістоль, з якого можна стріляти кілька разів без перерви

револьта (*фр.*) — бунт, заворушення

регабілітація, реабілітація (*лат.*) — привернення втраченої чести, виправдання; звільнення від безпідставного засуду, або знеславлення

регабілітувати, реабілітувати (*лат.*) — привернути безпідставно знеславлену честь, виправдати, вибілити

реґал (*н.*) — полиця на книжки; друкарська шуфляда для черенок

реґалії (*лат.*) — відзнаки царської, королівської влади, клейноди (корона, скипетр, держава тощо); привілеї (влади)

реґата (*іт.*) — перегони на човнах

реґенератор (*лат.*) — відбудівник, відновитель; пристрій у газовій печі, що ощаджує тепло

реґенерація (*лат.*) — відродження, відновлення

реґент (*лат.*) — заступник володаря в часі недуги, неприсутности або малолітности дійсного володаря; диригент

реґентство (*лат.*) — форма державного ладу, коли за малолітністю або в разі хвороби дійсного володаря рядить державою одна особа або рада з кількох свояків володаря

реґести (*лат.*) — спис документів з їх коротким змістом, упорядкований по рокам

реґімент (*лат. н.*) — полк (піхоти, кінноти тощо)

реґістр (*лат.*) — скаля людського голосу, обсяг; загал рур в органах (від найнижчого до найвищого тону); штучний покажчик роботи, яку виконує машина або апарат; спис, реєстр

реґістратор (*лат.*) — урядник, що завідує реґістратурою, списувач

реґістратура (*лат.*) — відділ установи, уряду, де переховуються списані до книг та упорядковані урядові папери, акти тощо

реґістрація (*лат.*) — списування (мешканців, населення тощо)

реґлямент (*лат.*) — статут, збір приписів, розпоряджень, що управильняють якунебудь діяльність

реґляментація (*лат.*) — управильнення якоїнебудь діяльности; поліційно-лікарський догляд над проституцією

реґляментувати (*лат.*) — управильняти, впроваджувати певні норми

реґлян (*анг.*) — див. раґлян

реґрадація (*лат.*) — збезчещення, зневаження

реґрес (*лат.*) — рух назад; право вірителя стягати борг з ручителя, жіранта, спільника; право до відшкодовання за понесені втрати

реґресивний (*лат.*) — поступаючий, ділаючий, діючий взад

реґула (*лат.*) — правило, припис; закон

реґули (*лат.*) — див. менструація

реґулювати (*лат.*) — управильняти, уряджувати, виміряти, вирівнювати; надавати рівномірности роботі машин

реґулямін (*лат.*) — правильник, устава, що подає спосіб поступовання

реґулярний (*лат.*) — правильний, рівномірний, постійний; реєстровий

реґулярність (*лат.*) — правильність, постійність, точність

реґулятивний (*лат.*) — провідний

реґулятор (*лат.*) — пристрій, що управильнює рух машини

реґуляція (*лат.*) — управильнення, упорядкування

редаґувати (*лат.*) — висловлювати думку на письмі, укладати лист, статтю, твір тощо; готувати до друку; керувати видавництвом (книжок, часописів, журналів тощо)

редактор (*лат.*) — керманич редакції, впорядчик (часопису, журналу, книжки)

редакційний (*лат.*) — звязаний з редакцією, приналежний до неї

редакція (*лат.*) — редакторська праця; послідня підготовка видання (часопису, книжки) до друку; помешкання, де працюють редактор та його співробітники; особистий склад співробітників видавництва

редемпторист (*лат.*) — чернець ордену заснованого Альфонсом Ліґурі (1732 р.) для піднесення христіянської моральности

реденґот (*фр.*) — довгий чорний сурдут

редерер (*фр.*) — один з кращих сортів вина (шампанського)

редифи (*ар.*) — турецька краєва оборона

редова(ак) (*ч.*) — чеський народній танець

редукувати (*лат.*) — обмежувати, зменшувати, скорочувати; вилучати зі звязку з іншими складниками (в хемії)

редукція (*лат.*) — зменшення, обмеження, зниження; частинне звільнення (урядників, робітників тощо); переміна руди на чистий метал (в хемії)

редут(а) (*фр.*) — невелика твердиня з насипом та щанцями довкола неї; масковий баль

реевакуація (*лат.*) — поворот евакуованого населення, установ тощо

реекспортація (*лат.*) — вивіз імпортованих (увезених) товарів

реелекція (*лат.*) — поновний вибір

реемиґрувати (*лат.*) — повернути з еміґрації

реесконтувати (*лат.*) — відпродати дисконтовані векслі

реєнт (*лат.*) — нотар; дяк

реєнтальний (*лат.*) — нотаріяльний, урядовий

реєстр (*лат.*) — список, перелік; книга, де списують вхідні та вихідні папери

реєстрація (*лат.*) — списування до урядових книг (мешканців, товариств, підприємств тощо)

реєстровий (*лат.*) — втягнений у спис, вписаний; лейстровий

реєструвати (*лат.*) — списувати, затягати, порядкувати

режим (*фр.*) — загальний характер державного ладу; порядок життя окремої особи, особливо хворої щодо їжи, сну, праці тощо

режисер (*фр.*) — мистецький керівник постанови на сцені або для фільму ріжних драматичних творів

режисерія (*фр.*) — обовязки режисера, його праця

режисерувати (*фр.*) — приготовляти драматичний твір до постанови на сцені; приготовляти акторів до фільмового світлення

резеда (*лат.*) — запашна ростина, хаврашок

резерва (*фр.*) — допоміжні війська, що підчас бою стоять на поготівлі; запас, засіб, поклад; запасне військо; повздержність

резервіст (*фр.*) — вояк запасного війська

резервовий (*фр.*) — запасний; допоміжний

резервуар (*фр.*) — збірник; водойма, водозбір

резервувати (*фр.*) — заховувати, застерігати собі, замовляти (наперед)

резиґнація (*лат.*) — зречення, відмовлення, відмова; покірливість,

резиґнувати (*лат.*) — зрікатися, відмовляти

резидент (*лат.*) — державний представник при чужоземному уряді (але не посол); управитель

резиденція (*лат.*) — столиця, місто, де перебуває голова держави, головний уряд; осідок

резина (*лат.*) — ґума, кавчук; стирка, радирка

резистенція (*лат.*) — опір (пасивний), відпорність

резолютний (*лат.*) — рішучий, відважний, самовпевнений

резолюція (*лат.*) — рішення якоїсь справи, постанова, ухвала

резон (*фр.*) — причина, слушність, рація, сміливість, відвага

резонанс (*фр.*) — відголос, відгук, відгомін, луна

резонанція (*лат.*) — співзвучність (в науці про звуки)

резонатор (*лат.*) — голосник, що посилює звуки

резонер (*фр.*) — людина, що любить багато розводитися над маловажними справами, мудрак, балакун

резонний (*фр.*) — розумний, слушний, переконуючий, солідний

результанта (*лат.*) — сума сил спрямованих на одну точку; вислідна сила

результат (*лат.*) — вислід, виплив, висновок, здобуток

резурекція (*лат.*) — воскресення; великоднє всеношне богослуження в католицькій церкві

резюме (*фр.*) — коротка передача головних висновків твору, промови, статті тощо; останнє слово голови зборів; зміст

рейвах (*н.*) — галас, метушня, гамір

рейд (*гол.*) — пристань для великих кораблів

рейс (*прт.*) — портуґальська і бразілійська монета

рейс (*н.*) — морський переїзд корабля від одного порту до другого

рейс (*анг.*) — перегони

рек (*н.*) — поземий дрючок опертий на двох стовпах, для руханкових вправ

рекапітуляція (*лат.*) — повторення (змісту твору в головних точках)

реквієм (*лат.*) — панахида; вічна память

реквізити (*лат.*) — загал предметів необхідних для якоїсь чинности; предмети необхідні для вистави театральної пєси; дрібні речі, потрібні для гри (акторів)

реквізитор (*лат.*) — завідуючий театральними реквізитами; вирібник театральних реквізитів

реквізиція (*лат.*) — примусове стягання з населення у виїмкових випадках (підчас війни) робочих рук, харчів, паші, коней тощо; урядове відібрання деяких предметів без звороту власникам грошевої рівновартости; примусове відібрання

реквірувати (*лат.*) — відбирати (з відома урядових властей), домагатися, жадати

реклінація (*лат.*) — операція катаракти (більма)

реклюзія (*лат.*) — відокремлення (вязня у вязниці)

рекляма (*лат.*) — надзвичайне старання звернути загальну увагу на своє підприємство, виріб, твір, на свою особу тощо; розголос

реклямація (*лат.*) — домагання звороту речі або відшкодовання; упімнення

реклямовий (*лат.*) — все, що має характер реклями (р. ціни)

реклямувати (*лат.*) — прихвалювати, поширювати рекляму; домагатися звороту чогось або відшкодовання

реко́ґноскувати (*лат.*) — розвідувати, оглядати місцевість, слідити, чатувати, розпізнавати (особу)

реколекція (*лат.*) — духовна наука перед сповіддю; покута

рекомендація (*лат.*) — поручення кого або чого другій особі, раяння; добре, прихильне свідоцтво

рекомендований (*лат.*) — поручений (лист); припоручений

рекомендувати (*лат.*) — поручати, раяти; припоручати

рекомпензата (*лат.*) — винагорода втрати, відшкодовання

рекомпензувати (*лат.*) — винагороджувати, відшкодовувати

реконвалесцент (*лат.*) — виздоровець, видужник

реконвалесценція (*лат.*) — виздоровлювання; видужання

реконвокація (*лат.*) — повторне скликання

реконесанс (*фр.*) — стежа, чата, розвідка

реконструкція (*лат.*) — відбудова; відтворення, віднова

реконструвати (*лат.*) — відбудовувати, відновлювати; починати наново

реконциляція (*лат.*) — повне примирення, поновлена згода

рекорд (*анг.*) — найкращий вислід у ділянці спорту, в праці, взагалі в ріжнородних змаганнях

рекреаційний (*лат.*) — відпочинковий (заля в школах)
рекреація (*лат.*) — відсвіження, відпочинок, передишка
рекримінація (*лат.*) — взаємне оскарження, взаємні закиди
рекрут (*фр.*) — новобранець, некрут, вибранчик
рекрутувати (*фр.*) — вербувати, брати набір, набирати рекрутів
ректифікація (*лат.*) — спростовання, пояснення; повторна перегонка плину дестиляційним приладом; обчислення довжини кривої лінії (в математиці)
ректифікувати (*лат.*) — порядкувати, спростовувати; дестилювати (спирт, бензину тощо)
ректометр (*лат. н.*) — прилад до мірення та склададання тканин
ректор (*лат.*) — виборний зверхник (з професорів) у вищих школах (університет, академія); наставник єзуїтської колеґії
ректорат (*лат.*) — звання й обовязки ректора
рекурс (*лат.*) — відклик до вищої влади, спротив
рекурсувати (*лат.*) — вносити відклик, спротив
релеґація (*лат.*) — прогнання (зі школи)
релеґувати (*лат.*) — усувати, викидати
реле (*фр.*) — помічний ключ при телеграфічному апараті
релігійний (*лат.*) — віруючий, побожний, богобоязливий, благовійний
релігійність (*лат.*) — побожність, богобоязливість
релігіозо (*іт.*) — урочисто, поважно (в музиці)
релігія (*лат.*) — віра у вищу силу, яка рядить світом; віра в Бога
реліквія (*лат.*) — річ, що лишилася по особі або події, як память про них; святощі; тлінні останки, мощі
релятивізм (*лат.*) — світогляд про зглядність, умовність всякого пізнання
релятивіст (*лат.*) — прихильник релятивізму
релятивний (*лат.*) — зглядний, залежний (від способу пізнання), умовний
релятивність (*лат.*) — відносність, умовність
реляція (*лат.*) — справоздання, звідомлення, звіт; відношення, залежність
рельєф (*фр.*) — опуклий образ чогонебудь, горорізьба; форма земної поверхні
рельєфний (*фр.*) — опуклий, опукий, пластичний
рельєфність (*фр.*) -- опуклість, пластичність, виразність
рельси (*анг.*) — залізничі шини, рейки

реманація (*лат. н.*) — зворотний відплив

реманент (*лат.*) — касова готівка; запас (в товарах, продуктах); залеглість (податків)

реманентний (*лат.*) — залишковий

ремарка (*фр.*) — нотатка, увага, примітка, дописка, пояснення

ремедіюм (*лат.*) — зарада, запобігаючий лік; дозволена недостача щирого золота чи срібла в грошах

ремеса (*іт.*) — виплата належностей готівкою або векслем; переказний вексель

ремі (*фр.*) — нерозвязана гра, коли оба партнери мають однакове положення у грі (шахи); дозволене продовження речинця виплату

реміза (*фр.*) — возівня, паротягове депо

ремінґтон (*анг.*) — назва машини до писання

ремінісценція (*лат.*) — пригадка, спомин, спогад

ремітент (*лат.*) — власник вексля, особа, якій треба заплатити за вексель

ремонстрація (*лат.*) — протиставлення

ремонструвати (*лат.*) — робити закиди; збивати противника своїми виводами, протестувати

ремонт (*фр.*) — купівля коней для війська; видатки на утримання будинку; направа (доріг, будинків, машин тощо)

ремунерація (*лат.*) — одноразова винагорода за якусь працю

рендант (*фр.*) — рахівник, скарбник

ренеґат (*лат.*) — перевертень, перекінчик, лядовник, яничар, хрунь

ренеґатський (*лат.*) — зрадницький, віроломний, хрунівський

ренесанс (*фр.*) — відродження; доба в історії людства, що направляла хиби середньовіччя; мистецький стиль доби ренесансу - поворот до взірців старогрецьких та староримських

ренета (*фр.*) — рід зимового, тривкого яблука

ренкльода (*фр.*) — рід зеленожовтої сливки

реновація (*лат.*) — віднова; продовження (речинця)

реноме (*фр.*) — добра або погана слава, розголос

ренонс (*фр.*) — відмова; недостача карт одної краски (у грі в карти)

рента (*фр.*) — постійний річний дохід з майна або з капіталу вложеного у підприємство чи у вартісні папери; чинш

Рентґенові лучі (*н.*) — невидні промені, які мають цю прикмету, що пересвітлюють усі непрозорі тіла, крім металів і костей (від ім. нім. винахідника Рентґена)

рентґенодіягностика (*гр. н.*) — розпізнавання недуг проміннями Рентґена

рентґенольог (*гр. н.*) — вчений, що досліджує промені Рентґена; лікар, що лікує проміннями Рентґена

рентґеноскопія (*гр. н.*) — світлення якоїнебудь речі в середині непрозорого тіла проміннями Рентґена

рентіє, рантьє (*фр.*) — рентовик, людина, що живе з готового гроша

рентовний (*фр.*) — корисний, хосенний, що дає ренту

рентуватися (*фр.*) — давати прибуток

ренумерація (*лат.*) — повторне обрахування

ренунціяція (*лат.*) — зречення, занехаяння, відклик

реокупація (*лат.*) — повторна окупація країни

реометр (*гр.*) — прилад до мірення бистрини текучої води; прилад до мірення електричної сили

реомотор (*лат.*) — джерело електричної сили

Реомюр (*фр.*) — тепломір (від ім. винахідника Реомюра)

реорганізація (*лат.*) — переустрій, перетвір, віднова

реорганізувати (*лат.*) — перетворювати, реформувати

реостат (*гр.*) — прилад для збільшування чи зменшування натуження електричної сили, для реґулювання електричного струму

реотом (*гр.*) — прилад для хуткого перервання ґальванічного струму

реотропізм (*гр.*) — прикмета живої ростини обертатися до сонця, вогкости

репарації (*лат.*) — відшкодовання (воєнні)

репарація (*лат.*) — направа

репартиція (*лат.*) — поділ, розложення (податків, оплат, доходів тощо)

реперторій (*лат.*) — спис річей, покажчик; короткий зміст якоїсь науки (історії, географії, літератури тощо)

репертуар (*фр.*) — список театральних пєс призначених дирекцією театру до постановки в певному сезоні (літньому, зимовому); загал ролей, які може виконувати актор

репетитор (*лат.*) — вчитель, що поза школою допомагає школяреві вчитися

репетиторій (*лат.*) — скорочений шкільний виклад

репетиція (*лат.*) — повторення; праця репетитора; театральна проба

репетувати (*лат.*) — повторювати, повтаряти

репетьерова рушниця -- рушниця, що через потиснення пружини вистрілює 16 разів

реплі (*фр.*) — відділи військ для охорони відвороту, арерґард

репліка (*фр.*) — заперечування, спростовування, відповідь (у суді на закиди); кінцеві слова актора, по яких має говорити слідуючий

реплікувати (*фр.*) — подавати репліку; заперечувати, спростовувати

реплянтація (*лат. н.*) — перенесення живої тварини з одного середовища у друге

репозиторія (*лат.*) — поличка, шафа на книжки

репозитура (*лат.*) — місце для переховування, склад

репортаж (*анг.*) — звідомлення репортера; заняття репортера

репортер (*анг.*) — денникар, що подає до редакції часопису ріжні місцеві новинки, події тощо, новинкар, справоздавець

репрезентабельний, репрезентативний (*фр.*) — показний, помітний серед інших, гарний

репрезентант (*лат.*) — представник, заступник

репрезентація (*лат.*) — представництво, заступництво

репрезентувати (*лат.*)-- представляти, заступати кого, виступати, діяти, будучи представником (держави, установи тощо)

репресалії (*лат.*) — примусові засоби в державній внутрішній політиці, переслідування

репресивний (*лат.*) — примусовий, насильний, гострий (засіб)

репресія (*лат.*) — гніт, гноблення, утиск, пригніт

реприз (*фр.*) — відібрання втраченого корабля; поновлення справи; повторення головної частини музичного твору

реприманд (*фр.*) — нагана, догана, попрік, докір

репробата (*лат.*) — непризнання, відкинення (при іспиті)

репробований (*лат.*) — непринятий

репробувати (*лат.*) — ганити, непризнавати, гудити, відкидати, неприймати

репродукувати (*лат.*) — відбивати; відтворювати

репродукція (*лат.*) — відбитка; відтворення

репс, рипс (*фр.*) — рід шовкової густої тканини

рептилії (*лат.*) — плазуни; нікчемні продажні люди

рептильний фонд (*лат.*) — темного походження гроші для підкупу преси; р. преса — продажна преса, рептилька

репутація (*лат.*) — слава або неслава про когонебудь чи про щонебудь, думка більшости, поголос

ресекція (*лат.*) — витин частини хворої кости, кишки тощо

ресконтро (*im.*) — в книговодстві головна книга

ресконтувати (*im.*) — відчисляти, скреслювати з рахунку

рескрипт (*лат.*) — грамота голови держави на імя особи чи установи; розпорядок вищої влади; рішення папи в релігійних справах

ресора (*фр.*) — кілька склепаних залізних гнучких штаб і прикріплених до вісі повозу чи ваґону для зменшення трясення

ресорт (*лат.*) — обсяг влади, чинностей (уряду, установи, людини); заняття

респект (*лат.*) — повага, шана

респектабельний (*фр.*) — шанований, поважаний, поважний

респектувати (*лат.*) — поважати, шанувати

респіратор (*лат. н.*) — прилад для охорони легенів перед вдихуванням шкідливого повітря

респіраційний, респіративний (*лат.*) — віддиховий, дишний

респірація (*лат*) — віддих; значок для віддиху (в нотах)

респіцієнт (*лат. гал.*) — старший урядовець при фінансовій сторожі

республіка (*лат.*) — державний лад, коли верховні права належать народові, який для виконання своєї волі вибирає своїх представників і голову республіки-президента- на означений час

республіканець (*лат.*) — підданець республіки, прихильник республіканського ладу

реставратор (*лат.*) — спеціяліст у відновленню ріжних старовинних мистецьких творів; господар, власник гостинниці, ресторану (*гал.*)

реставрація (*лат.*) — відновлення старовини, віднова, відбудова; повернення старого ладу; гостинниця, ресторан (*гал.*)

реставрувати (*лат.*) — відновляти, свіжити, міцнити

рестанція (*лат.*) — остаток довгу, залеглість

реституція (*лат.*) — направа, відшкодовання; відновлення процесу

ресторан (*фр.*) — харчівня, де дають зимну, гарячу страву та ріжні міцні напитки; гостинниця

ресурс (*фр.*) — джерело прибутків; спосіб рятунку в тяжкому положенні
ресурса (*фр.*) — місце товариських сходин, касино, клюб
ретардація (*лат.*) — опізнення, зволікання
ретирада (*фр.*) — зворот назад, утеча
ретируватися (*фр.*) — відступатися, усуватися, забиратися
реторс(з)ія (*лат.*) — відплата, репресія (з боку держави)
реторта (*фр.*) — подовгаста, долиною заокруглена посуда з довгою вигнутою шийкою, що вживається при дестиляції плинів і хемічних дослідах
ретраншман, **ретраншемент** (*фр.*) — невелика твердиня, послідня перепона на шляху противника; ошанцовання
ретроверсія (*лат.*) — переклад із мови викладу на чужу
ретроґрад (*лат.*) — противник поступу, назадник
ретроґрадний (*лат.*) — відсталий, назадницький
ретроґрадність (*лат.*) — назадництво
ретроспексія (*лат.*) — погляд у минувшину, пригадка
ретроспективний (*лат.*) — минулий, що відноситься до минувшини, історичний; р. вистава — вистава оказів з давно минулих часів
ретур (*фр.*) — назад
ретурка (*фр.*) — поворотний білет
ретушер (*фр.*) — рисівник, що поправляє, викінчує світлину
ретушувати (*фр.*) — підрисовувати, поправляти, закінчувати світлину; поправляти дрібні хиби на малюнку, ґравюрі тощо; викінчувати
рефакція (*фр.*) — знижка залізничої оплати по причині ушкодження товарів при перевозі залізницею
рефектар (*лат.*) — їдальня в монастирі
реферат (*лат.*) — прилюдний відчит, доповідь; доклад, чинність, що належить до одного урядовця
референдар (*лат.*) — високий судейський урядовець у Польщі і Литві; молодий судовик у Німеччині
референдум (*лат.*) — розвязання важливих державних справ всенароднім голосуванням
референт (*лат.*) — доповідник, справоздавець
референція (*лат.*) — поручення з боку поважних фірм або установ
реферувати (*лат.*) — укладати, приготовляти реферати; полагоджувати урядові справи

рефлекс *(лат.)* — мимовільний рух, відрух; відблиск, відсвіт

рефлексійний (*лат.*) — несвідомий, відруховий, мимовільний, автоматичний; розважний, вдумливий

рефлексія (*лат.*) — міркування, роздумування, застанова

рефлексольогія (*лат.*) — наука про відбиття світла, звуку; наука про відрухові чинності живих організмів

рефлектор (*лат.*) — бляшана коробка із вгнутим зеркалом і жарівкою, що дуже сильно відбиває світло в один бік

рефлектувати *(лат.)* — опамятувати когось; мати на що надію, старати, числити на що

реформа (*лат.*) — зміна форм громадського, державного ладу шляхом нових законів, розпорядків тощо; поправа, переміна

реформатор (*лат.*) — людина, що переводить реформу для поправи існуючого ладу

реформація (*лат.*) — релігійний рух у Західній Европі на початку XVI го віку проти папства, що довів до оснований протестантської церкви (Лютер, Кальвін)

реформовані, реформати — приклонники релігійної науки Лютера і Кальвіна

реформувати (*лат.*) — поправляти, уліпшувати, перетворювати

рефрактор (*лат.*) — прилад зі вгнутим склом, в якому образ небесного тіла повстає від переломання його світляних променів

рефракція (*лат.*) — переломання променів світла, коли вони переходять через два осередки ріжної густоти; переломання променів світла в земній атмосфері

рефрен (*фр.*) — приспівка, примівка

рефутація (*лат.*) — протиставлення, оборона проти закидів противника

рецензент (*лат.*) — справоздавець, що оцінює, критикує літературні та мистецькі твори, критик

рецензія (*лат.*) — критична оцінка наукового, літературного, мистецького твору

рецепіс (*лат.*) — посвідка відібрання (листа, пакунку тощо)

рецепта (*лат.*) — короткий припис на зладження якоїнебудь сумішки; лікарський припис на приготовлення відповідного ліку в аптиці

рецептивний (*лат.*) — сприймальний

рецептура (*лат.*) — вмілість писати рецепти і приготовлювати по ним ліки

рецепція *(лат.)* — прийняття; перенятя

рецес (*лат.*) — умова в справі розділу спадку (у ст. Польщі та Литві); проволока

рецидив (*лат.*) — повторення злочину, за який ця особа була вже карана; поворот хвороби

рецидивіст (*лат.*) — непоправний злочинець; поновно хворий

реципієнт (*лат.*) — відбирач; скляний дзвін у воздушній машині, з якого випомповується повітря (при хемічних дослідах)

рецитація (*лат.*) — виголошування

рецитувати *(лат.)* — виголошувати, говорити з памяти

речитатив (*іт.*) — спів, що наближується до мелодійного читання; співомова

рея (*гол.*) — щоглова жердь на кораблі

ривалізація (*фр.*) — суперництво

риґведи (*ст. інд.*) — перша найдавніша книга Вед (святого письма Індусів)

риґор *(лат.)* — карність, суворість

риґоризм (*лат.*) — сувора моральність; суворе додержання приписів

риґорист (*лат.*) — суворий, строгий виконавець приписів та законів

риґористичний (*лат.*) — дуже суворий у моральному відношенню; надзвичайно точний і строгий у виконанню своїх обовязків

риґористичність (*лат.*) — суворість, строгість, точність

риґороз, риґорозум (*лат.*) — докладний іспит для одержання наукового титулу (маґістра, доктора тощо)

риґорозант (*лат.*) — той, що робить риґорози

риґувати (*іт.*) — лініювати папір для писання нот

риґсдаґ (*дан.*) — данський і шведський парлямент

ридван (*н.*) — двоколесна колесниця, уживана в старовину на перегонах та у війні; тріюмфальна колесниця

ридикюль (*фр.*) — жіноча ручна торбинка

риза (*ц. сл.*) — церковні шати

риза (*н.*) — міра паперу = 20 лібер = 500 аркушів

ризико (*іт.*) — небезпечна спроба, риск, газард, поривання

ризикований (*іт.*) — небезпечний, непевний, рискований, відважний, очайдушний

ризикувати (*іт.*) — рискувати, відважитися, пориватися

ризото (*іт.*) — італійська страва з рижу, мяса та помідорів

рикошет (*фр.*) — відскок, відбиття кулі від якогось предмету

рикша (*яп.*) — японський вуличний носильник

рима (*н.*) — однозвучність, однозвучне закінчення кінцевих складів вірша

римар (*н.*) — ремісник, що виробляє з грубої шкури ріжні предмети (ремінь, сідла, упряж тощо), лимар

римеса (*іт.*) — див. ремеса

римувати (*н.*) — складати вірші, підбирати риму

ринва (*н.*) — бляшана рура, якою спливає вода, окап, жолобниця, водоток, жолобок

ринґ (*н.*) — спілка підприємців з метою нормувати ціни на свою користь, картель

ринґ (*анг.*) — місце для змагань

ринольогія (*гр.*) — наука про хвороби носа

ринопластика (*гр.*) — штучна поправка ушкодженого носа

риноскопія (*гр.*) — лікарські оглядини носової ямини

ринський (*н. гал.*) — стара австрійська монета вартости 2 корон, ґульден

риншток (*н.*) — рівець, канавка

рипс (*фр.*) — див. репс

риса (*н.*) — черта; знак, знамено, познака, властивість; розколина

рислінґ (*анг.*) — відміна винограду і вино з нього

ристорно (*іт.*) — відступлення від умови при обезпеченню (страхованню)

ритардандо, ритенуто (*іт.*) — повільніше (в музиці)

ритм (*гр.*) — мірний рух (такт), розмір; рівномірний, милозвучний розподіл тактів у музиці; лад у русі; гармонійне упорядкування складів у віршах

ритміка (*гр.*) — наука про ритмічний рух тіла та його частей, про розмір віршів, ритм у музиці тощо

ритмічний (*гр.*) — рівномірний, милозвучний, упорядкований, гармонійний

ритмометр (*гр.*) — тактомір

ритор (*гр.*) — учитель красномовства у Греків і Римлян; бесідник, речник

риторика (*гр.*) — наука красномовства; красномовність; штучна, нещира мова

риторичний (*гр.*) — красномовний; штучний, нещирий

ритуал (*лат.*) — сукупність релігійних обрядів та приписів

ритуалізм (*лат.*) — поверховна прихильність до обрядовости

ритуальний (*лат.*) — обрядовий, звязаний з релігійними обрядами

ритурнель (*фр.*) — пригра, що повторюється у музичнім творі

риф (*н.*) — підводна скеля на морі, поріг; золотоносна жила

рихтувати (*лат.*) — ладити, направляти

рицина (*лат.*) — деревце, зі зерен якого виробляють рициновий олій, що уживається в медицині

ричалт (*н.*) — гуртівне

ричалтовий (*н.*) — гуртовий, загальний

ричалтом — гуртом

риштак (*н.*) -- теслярський прилад

Рівєра (*іт.*) — берег, далматійське побережжя, місце багатьох кліматичних стацій

ріґель (*н.*) — запора, засув, засувка

ріґлювати (*н.*) — засувати, запирати

ріґодон (*фр.*) — рід веселого танцю у Франції та Італії

рісорджімент(о) (*іт.*) — відродження, історична доба італійського народу (початок XIX ст.)

роба (*фр.*) — стрійний жіночий одяг; верхній одяг суддів у Франції

робер (*анг.*) — дві виграних партії у грі в віст або вінт

робінзонада (*н.*) — назва повістей, оповідань про фантастичні пригоди мореплавців (від пов. „Робінзон Крузо")

робінія (*фр.*) — дерево акація

робурит (*лат.*) — вибухова річовина, сильніша від динаміту

робфак (*рад.*) — скор. робітничий факультет (вища школа)

ровер (*анг.*) — двоколесний прилад до їзди, що порушується ногами, колесо

роверист (*анг.*) — наколесник

род (*анг.*) — англійська і північноамериканська міра довжини = $5^1/_2$ ярдам = 5,09 миль; металь (з плятиновців)

родзинки (*н.*) — сушений виноград

рододендрон (*гр.*) — тропікова ростина з родини ялинних, з великими рожевими та червоними цвітами

ровеоля (*лат.*) — наскірна хвороблива висипка (при тифі та ін. недугах)

ровет ка (*фр.*) — різьблена або ліплена прикраса в будівництві, у виді рожі; відзнака урядовців; рід шліфованого діяманту

розмарин, розмайран (*лат.*) — кущ з родини губоквітних із запашними ясноблакитними цвітами; дикий розмарин — бредулець

рокай (*фр.*) — прикрашування стін черепашками чи ріжнобарвними камінчиками (в будівництві

рокамболь (*фр.*) — рід часнику; приправа

рококо (*фр.*) — стиль в будівництві та декоративнім мистецтві, що виріжнюється вибагливістю та фантастичністю прикрас (XVII — XVIII ст.)

рокфор (*фр.*) — французький гострий сир з овечого молока

ролєта (*фр.*) - заслона на вікна, двері (дерев'яна, бляшана)

ролік (*н.*) — металеве коліщатко (на ніжках фотелів, піяніно тощо)

роля (*фр.*) — все, що говорить і робить одна дієва особа театральної пєси; частина пєси, яку виконує один актор; діяльність, становище; удавання

роман (*фр.*) — твір красного письменства, повість; любовна пригода

романіст (*лат.*) — знавець мов і письменства романських народів; повістяр

романс (*фр.*) — лірична пісня любовного змісту

романсувати (*фр.*) — залицятися, женихатися

романський (*лат.*) — давньоримський

романський стиль — стиль в будівництві, що виріжнюється головно півокруглими луками, низькими грубими колонами і важкими банями (XI—XIII ст.)

романські мови — мови, що повстали від сумішки латинської мови з мовами ріжних народів, які заселювали землі староримської імперії (французька, італійська, португальська, румунська, провансальська)

романтизм (*лат.*) — літературний напрям, що брав теми з народнього побуту, з визвольної боротьби зі застарілими формами клясицизму, даючи місце чуттєвим, іноді фантастичним явищам людського життя (кінець XVIII і поч. XIX. ст.); романтика

романтик (*лат.*) — прихильник романтизму

романтичний (*лат.*) — що має прикмети романтизму, чуттєвий, чутливий, мрійливий, фантастичний

ромб (*гр.*) — чотирокутник, що має всі боки рівні та однакові протилежні кути

ромбоедер (*гр.*) — ромбостінник, шестистінник, якого кожда стіна має вид ромба

ромбоід (*гр.*) — чотирокутник, що має протилежні боки і кути рівні

ромбоідальний (*гр.*) — що має вид ромбоіда

ронд (фр.) — коло (в танцях)

рондель (*фр.*) — кругла кухонна посуда з довгою ручкою

рондо (фр.) — резервуар з водою обсаджений травою; ліричний вірш; музичний твір з рефреном; рід друкарських черенок (округле письмо)

Росинант (*ісп.*) — назва шкапи Дон-Кіхота; взагалі жартівлива назва занедбаного, худорлявого коня

росоліс (фр.) — запашна солодка горівка

ростбіф (*анг.*) — напівзасмажена волова печеня

рота (*н.*) — відділ війська, сотня, компанія; присяга

ротація (*лат.*) — оборот; сівооборот

ротаційна машина (*лат.*) — друкарська машина, що сама крає папір, друкує, складає і числить відбитки, яких може зробити 20.000 на годину

ротаційний (*лат.*) — такий, що обертається (валець), оборотовий

ротмістр (*н.*) — старшина в кінноті, начальник ескадрону

ротонда, ротунда (*лат.*) — округлий будинок з банею, рід бесідки в парку; жіноча накидка без рукавів

рошада (фр.) — присунення вежі до короля і переставлення короля на другий бік вежі (у шаховій грі)

роялізм (фр.) — необмежене панування короля; прихильність до необмеженої королівської влади

рояліст (*фр.*) — прибічник королівської влади, прихильник роялізму

рояль (фр.) — велике фортепіяно з двома педалями й більшим числом струн

ртуть (*тур. ар.*) — живе срібло

Рубікон (*лат.*) — ріка в Італії, яку Цезар зі своїм військом перейшов проти волі сенату; тепер вислів „перейти Рубікон“ означає - зробити рішучий крок

рубін (*лат.*) — самоцвіт червоної барви

рубрика (*лат.*) — рід мінерала, що пише червоно; у римських законах і релігійних книгах заголовки, писані червоною краскою; місце між двома лініями на блянкеті; відділ (в часописі); видаток

рудера (*лат.*) — знищений будинок, розвалини

рудимент (*лат.*) — останок

рудиментарний (*лат.*) — первісний, початковий, нерозвинений

рулетка, рулета *(фр.)* — прилад для газардової гри у виді ріжнобарвного рухомого стола, поділеного на нумеровані гнізда; виграє той нумер, в гнізді якого опиниться пущена грачем кулька; мірнича стрічка

руль (*н.*) — керма корабля

рульон (*фр.*) — звиток, звій

рум (*анг.*) — міцний спиртовий напиток, зроблений з цукрової трощі

румб (*анг.*) — $^1/_{32}$ частина виднокругу; $^1/_{32}$ частина обводу морського компасу

румба — танок муринського походження

рундук — підвищення (на кораблі); ґанок; будка

руни *(н.)* — старогерманське знакове письмо

руничний — писаний старогерманським письмом

рупія (*ст. інд.*) — індійська й перська срібна монета (майже $^1/_2$ доляра)

рупор (*гол.*) — труба для посилення голосу при передачі наказів на далеку віддаль

руптура (*лат.*) — пропуклина, гризь, прірва

русифікація (*лат.*) — рущення, московщення

русифікувати (*лат.*) — рущити, московщити

рустикальний (*лат.*) — селянський, сільський, хліборобський

рута (*фр.*) — дорога, шлях

рутенізація (*лат.*) — перемога українських впливів

рутенізм (*лат.*) — галицька прикмета мови

рутина (*фр.*) — вправа, досвід, практичність, навичка

рутинер (*фр.*) — той, що придержується рутини

рутинований (*фр.*) — вправний, практичний

руфа (*анг.*) — зад корабля, задняк

рушт (*н.*) — залізна сітка у фабричних печах; нещільний настіл стелі кону, на якому розміщені крутені для декоративних підвісок

рюш (*фр.*) — серпанок або інша матерія зібрана в дрібні складки, для обшивки жіночого вбрання

рясофор (*гр.*) — монах, що має перше постриження.

С.

Сабайон (*фр.*) — рід сосу з яєць і вина

сабеїзм (*гр.*) — почитання, убожання небесних тіл (сонця, звізд, планет)

сабо (*фр.*) — дерев'яні черевики, що носять французькі та бельґійські селяни

саботаж (*фр.*) — злосливе ушкодження, нищення вар-

статів праці на знак протесту проти визиску, недодержання умов тощо; шкідлива праця

саботувати (*фр.*) — шкодити нормальному ходові праці, перешкоджувати

саван (*гр.*) — довга сорочка, яку одягають на покійника, покрівець

савани (*icn.*) — величезні південноамериканські степи, вкриті високою травою

Саваофт (*єв.*) — Бог сили, всесильний

савояр (*фр.*) — мешканець Савої, вандрівний музика

саврус (*гр.*) — передпотопова ящірка

сагайдак (*тат.*) — піхва для переховування стріл

саган (*тур.*) — великий кухонний котел

сагіб (*ар.*) — пан, товариш

саго (*мал.*) — крупа з мякушки стовбура сагової пальми; картопляний крохмаль

саґа (*скнд.*) — мітольогічне або історичне народнє оповідання скандинавських народів

садизм (*лат.*) — хвороблива, жорстока полова пристрасть (від ім. письм. маркіза де-Садо, що вперве описав цю пристрасть)

саді (*ар.*) — турецький вандрівний чернець

сажень (*рос.*) — міра довжини = 3 аршини = 7 футів = 2,14 метра

сазан (*тур.*) — риба карп

сак (*фр.*) — дорожній мішок, саква; широкий, просторий плащ; сітка, якою дістають рибу зі саджавки (ставу)

сакада (*фр.*) — коротке і сильне потягнення смичком по кількох струнах урав

саквояж (*фр.*) — дорожній мішок

саккос (*гр.*) — верхня єпископська одіж

сакля (*тат.*) — татарська землянка, кавказька колиба, хатчина

сакральний (*лат.*) — приналежний до святих тайн або обрядів, урочистий, усвячений

сакрамент (*лат.*) — церковний образ, св. Тайни, причастя; святощі

саксофон (*гр.*) — рід музичного дутого інструменту

Сакунтала (*інд.*) — імя дієвої особи індуської поеми Камдаса (з VI в. до Хр.); вірна жінка

саламандра (*гр.*) — їдовита, довгохвоста з жовтими смугами ящірка; дух вогню (за середньовічними переказами)

салгани (*тат.*) — великі варні лою

салдат (*н. мос.*) — жовнір, вояк

салійські закони (*лат.*) — збірник старогерманських законів (VI ст.)

саліна (*лат.*) — соляна жупа, копальня або солеварня

саліпірин (*лат.*) — сумішка антипірини з окисом саліцилю, лік проти гарячки

салітра (*лат.)* — прозора сіль, азотан соду, вживається до консервовання мяса, у виробі пороху та в медицині; чилійська салітра — штучний гній

саліфікація *(лат.)* — повставання соли

саліциль (*лат.*) — вербовина, хемічна сумішка, у виді блискучої луски; вживається в медицині

саліцилева кислина (*лат.*) — хемічна сумішка фенолу з натрієм, з домішкою вуглеквасу; вживається в медицині як відзаразник

салоп (*фр.*) — простора тепла жіноча одіж

салфетка (*іт.*) — серветка, обрусок

салют (*фр.*) — яса, привіт; військове привітання схиленням прапорів, стрілянням з гармат чи з рушниць

салютувати (*лат.*) — вітати по військовому, віддавати, військові почесті, ясувати

Салямбо (*вав.*) — вавилонська богиня любови та вроди

салямі (*іт.*) — рід сухої ковбаси (в Італії, Угорщині)

сальва (*лат.*) — яса, привіт, стріляння на привіт, в чиюсь честь

сальварсан (*лат.*) — лік проти сифіліса (винахід проф. Ерліха)

сальватор (*лат.*) — спаситель

сальдо (*іт.*) — в книговодстві: ріжниця між тим, — скільки хто винен, і скільки йому винні; закінчення рахунків; решта

сальмяк (*лат.*) — сіль амоніяку, вживається в техніці та медицині

сальоль (*лат.*) — сполука фенолевого етеру зі саліцилевою кислиною, відзаразний середник

сальон (*фр.*) — пишний покій, в якому вітають гостей, вітальня; вистава мистецьких образів

сальтареля (*іт.*) — італійський народній танець у супроводі ґітари

сальтомортале (*фр.*) — смертельний скік; відважна, небезпечна циркова вправа; несподіваний виверт

самаритянин — мешканець Самарії; милосердний чоловік

Сам (*ам.*) — жартівлива назва Американця Злучених Держав (Вуйко Сам)

самум *(ар.)* — гарячий, сухий африканський вітер, що по пустині Сагара ганяє хмари піску

самураї (*яп.*) — японська старосвітська дрібна шляхта, що залежала від великих землевласників; японське лицарство

сан (*ісп.*) — святий

сан *(тур.)* -- чин, ранґа, достойність

санаторія (*лат.*) — лікарня, де недужі перебувають довший час під особливим доглядом і в сприятливому підсонні

санація (*лат.*) — уздоровлення, поправа

санґвінік (*лат.*) — людина веселого, здорового вигляду та рухливої вдачі

санґвінічний (*лат.*) — здоровий, жвавий, рухливий, запальний, вразливий

сандал *(гр.)* — індійське сильно запашне дерево, вживається у виробі дорогих меблів; фарба, яку вироблюють з цього дерева і вживають у техніці та медицині

сандали (*гр.*) — давнє грецьке взуття; легка обува, що складається з підошви та ремінців; літня шкуряна обува

сандарак (*гр.*) — живиця з деяких шпилькових дерев у півн. Африці

сандвіч (*анг.*) — перекуска, канапка

санджак (*тур.*) — прапор з кінським хвостом (колись реліквія турецького султана); повіт, край

сандрильйона (*фр.*) — задріпанка, нечепурниця (від ім. дієвоі особи казки фр. письменника Пєро)

санітар (*лат.*) — дозорець хворих і ранених підчас війни чи епідемії

санітарний (*лат.*) — здоровий, забезпечений від зараження; санітарні установи для боротьби з протигігієнічними умовами, пошесними хворобами тощо

санкт (*лат.*) — святий

санктифікація (*лат.*) — посвячення; зачислення до ліку святих

санкціонувати *(лат.)* — потверджувати, управнювати

санкція (*лат.*) — потвердження найвищою владою (закона), управнення

санкюльот (*фр.*) — дослівно - без коротких споденъ; назва французьких республіканців (1789 р.), що замість загально вживаних коротких споденъ почали носити довгі; революціонер, простак, людина з низів

санскрит (*ст. інд.*) — найдавніша клясична мова народів Індостану, якою писані релігійні та наукові твори Індусів ще в XV ст. до Хр.; стала мертвою мовою за кілька століть до Хр. (за часів Александра Македонського)

санскритольог (*ст. інд. гр.*) — знавець і дослідник санскриту

санскритський — староіндуський, писаний с. мовою

санта, санте (*ісп.*) — свята, святе

сансусі (*фр.*) — дослівно: без турбот; назва забавових домів, віль тощо

сантиграм (*фр.*) — сота частина грама

сантилітр (*фр.*) — сота частина літри

сантим (*фр.*) — дрібна мідяна монета у Франції, Бельґії та Швайцарії, сота частина франка

сантимент (*фр.*) — чуття, почування, враження, вразливість, чулість

сантименталізм (*фр.*) — літературний напрям, що в своїх творах виріжнюється перебільшеним співчуттям до покривджених життям (XVIII—XIX ст.)

сантиментальний (*фр.*) — чутливий, вразливий, чулий

сантиментальність (*фр.*) — чутливість, вразливість, чулість, добросердя

сантиметр (*фр.*) — сота частина метра

сантоніна (*лат.*) — рід хемічної сполуки, вживається як лік проти глистів

сапер (*фр.*) — жовнір військово-інженерної частини, що підчас війни будує мости, дороги, приготовлює шанці, проводить телеграфну лінію тощо

сапонін (*лат.*) — мильний складник у деяких ростинах

сапян (*тур.*) — гарно виправлена, барвиста, овеча шкура (червона, жовта)

сарабанда (*ісп.*) — іспанський танець і музика до нього

сарафан (*мос.*) — московський народній стрій

сарацини (*лат.*) — назва Арабів і взагалі всіх Магометан за часів Хрестових походів

Сарданапал (*ас.*) — імя послідднього асирійського царя, що вславився своїм марнотравним і розпусним життям; розпусник

сарделя (*фр.*) — рід малих рибок з породи селедців

сардина, сардинка (*іт.*) — маленька рибка з породи селедців, що водиться у Середземному морі біля острова Сардінія; вживається консервованою в прованському олії з ріжною приправою

сардонічний (*лат.*) — глузливий, глумливий, злісний, колючий, їдкий, гіркий (сміх)

сардонікс (*гр.*) — відміна кварцу, що складається з білих і червоних шарів, які чергуються між собою; вживається в юбілерстві

сарказм (*гр.*) — відлива, куслива насмішка, кепкування, глум

саркастичний (*гр.*) — глумливий, глузливий, відливий, кусливий, відний

саркоза (*гр.*) — дике мясо (на ранах)

саркома (*гр.*) — мясистий шкідливий наростень, що повстає найчастіше між мязями, усувається лише операцією

саркофаг (*гр.*) — пишна велика камінна домовина з різбленими прикрасами; величавий камінний надгробник у виді домовини

Сармати (*гр.*) — племя, що в старовину заселювало країни, які опісля займили Словяни

сатана (*єв.*) — чорт, біс, злий дух, диявол, дідько

сатанізм (*єв.*) — ненависть до людей; почитання зла

сателіт (*гр.*) — супровідник, небесне тіло, що безнастанно кружить довкола своеї планети; невідступний товариш

сатина (*фр.*) — пружкована бавовняна матерія, подібна до атласу

сатинівка (*фр.*) — прилад до сатинування паперу, картону тощо

сатиновий (*фр.*) — гладкий, блискучий (папір)

сатинувати (*фр.*) — надавати паперові полиску й гладкости

сатир (*гр.*) — у грецькій мітольогії: божок-лісовик, напівлюдина - напівкозел, дуже бридкий і пристрасний; розпусник; рід гімалайських бажантів (фазанів); рід мотилів

сатира (*гр.*) — літературний твір, що помистецьки висміває людські хиби з метою їх поправити

сатирик (*гр.*) — автор сатири; людина, що має гострий язик

сатиричний (*гр.*) — колючий, їдкий, глузливий, дотепний

сатиріязис (*гр.*) — надмірна полова пристрасть у мужчин

сатисфакція (*лат.*) — вдоволення, задоволення, вирівняння кривди

сатрап (*гр.*) — староперський намісник, що мав необмежену владу і силу; самовладна людина, гнобитель, насильник

сатрапія (*гр.*) — провінція, на чолі якої стояв сатрап; намісництво

сатурація (*лат.*) — насичення (плину); невтралізація (в хемії); відвапнення бурякового соку, при виробі цукру

Сатурн (*лат.*) — у римській мітольоґії: бог часу; планета соняшної системи у виді округлої кулі, яку оточують два перстені; у давнину — назва олива

сатурналії (*лат.*) — староримські народні свята в честь бога Сатурна; бучна гульня

сафір (*гр.*) — самоцвіт ясносиньої барви

сафічний вірш (*гр.*) — старогрецька форма строфи, що складається з трьох одинадцятьскладових і одного пятискладового вірша

сафльор (*лат.*) — ростина carthamus tinctorius, крокіс, світлуха

Сафо (*гр.*) — славна грецька поетка (VI в. до Хр.)

сахарат (*лат.*) — сполука цукру з іншими тілами

сахарин(а) (*лат.*) — продукт, який добувають з нафтової смоли або з камінного вугілля, 300 разів солодший від цукру; вживається у медицині

сахароза (*лат.*) — ростинний цукор

сахарометр (*лат.*) — прилад для спроби ґатунку та кількости цукру в розпусках

сашетка (*фр.*) — торбинка, касетка; облита пахощами подушечка, яку кладуть у шафу з білизною

свастика (*інд.*) — первісна, символічно-релігійна прикраса у ріжних видах (у Персії, Індії, Китаї, Японії); найчастіше зустрічається у виді хреста, всі рамена якого переломлені та звернені в один бік

светер (*анг.*) — рід теплої вовняної сорочки або блюзки

світа (*фр.*) — дружина, почот

сеанс (*фр.*) — засідання, сходини (для викликування духів); одна програма в кіні

севрські вироби — найкращі порцелянові вироби, що продукуються у французькому місті Севрі з тамошньої глини-каоліну

сеґмент (*лат.*) — викрій, відтинок кола (в математиці)

сеґреґатор (*лат.*) — канцелярійний прилад для порядкування паперів, документів тощо; розподільник

сеґреґація (*лат.*) — відділення, поділ по відмінам

сеґреґувати (*лат.*) — відділяти, ділити, розподіляти, порядкувати

седец, седецимо (*лат.*) — аркуш паперу, зложений у шістнадцятеро на 32 сторінки

седимент (*лат.*) — осад верств землі, наверствування

седіль (*фр.*) — у французькому правописі значок під буквою „с“, яку тоді читається як наше с

сезон (*фр.*) — пора року; відповідна пора до чого

сезоновий (*фр.*) — такий, що відповідає порі року, що є на часі

сеїд (*ар.*) — князь, емір, пан; фанатик (у Магометан)

сейм, сойм — парлямент у Польщі

сейсмограф, сейсмоскоп (*гр.*) — прилад, що відчуває землетрус, записує його силу й приблизне місце

сейсмольогія (*гр.*) — наука про землетруси і вулькани

сек (*фр.*) — загальна назва солодких вин із перестиглого винограду

секанс (*лат.*) — січна, лінія, що перетинає обвід кола в двох точках

секатура (*лат.*) — дрочення, переслідування, докука

секвенс (*лат.*) — другий з черги, послідущий, наступний, черговий, дальший

секвенція (*лат.*) — наступство; порядок (тонів, акордів)

секвестр (*лат.*) — примусове займання маєтку довжника в користь держави або приватного вірителя

секвестратор (*лат.*) — урядник, що переводить секвестр, що стягає податки

секвестрація (*лат.*) — забирання підчас ревізії деяких предметів, як будучих доказів поповненого злочину; забирання приватного майна (владою або військом) без відшкодовання

секвеструвати (*лат.*) — виконувати секвестр, займати майно в користь держави або вірителя

✓**секко** (*іт.*) — малювання водними фарбами на сухих стінах

секрет (*лат.*) — таємниця, тайна; передня військова чата

секретар (*лат.*) — писар, канцелярійний урядник; член виділу, що провадить канцелярію; державний секретар — міністр

секретаріят (*лат.*) — уряд і канцелярія писаря; звання та обовязки державного секретаря (міністра), міністерство

секретний (*лат.*) — таємний, тайний, довірочний

секреція (*лат.*) — виділення; виділення людськими залозами поту, слини, молока тощо

секста (*лат.*) — шестий тон від головного тону; шеста кляса

секстант (*лат.*) — шеста частина кола; астрономічний прилад для мірення кутів, з метою означити положення корабля на морі

секстет (*лат.*) — музичний твір на шість голосів або інструментів; шість виконавців музичного твору

секстильйон (*лат.*) — цифра 1 і двадцять один нуль

секстина (*лат.*) — строфа, що складається з 6 віршів по 11 складів кождий; римуються вірші — перший з третім, другий з четвертим, пятий з шестим

сексуалізм (*лат.*) — полове життя

сексуальний (*лат.*) — половий

сект (*іт.*) — міцне солодке вино зі сушеного винограду; шампан

секта (*лат.*) — релігійний відлам, що не годиться з деякими релігійними доґмами головної, пануючої релігії; єресь

сектант (*лат.*) — прихильник будьякої секти, єретик; сектяр

сектанство (*лат.*) — наклін до творення сект, вузькоглядна партійність

сектор (*лат.*) — частина кола, обмежена двома радіюсами і дугою між ними, витинок кола; частина твердині, воєнного фронту

секувати (*лат.*) — переслідувати, дошкулювати

секуляризація (*лат.*) — перехід церковних дібр під світський заряд; визволення з під духовної опіки розумової та громадської діяльности

секуляризований (*лат.*) — перебраний від духовної власти

секуляризувати (*лат.*) — доконувати секуляризацію

секулярний (*лат.*) — столітній

секунда (*лат.*) — шістьдесята частина мінути, мить; міра кута (1/60 ступневої мінути) другий з черги тон; друга скрипка; друга струна скрипки;

секундант (*лат.*) — один з кількох посередників, свідків двобою

секундар (*лат.*) — другий лікар-помічник у лікарні

секундоґенітура (*лат.*) — право другого сина до спадщини

секундувати (*лат.*) — помагати; супроводити

секція (*лат.*) — різання, краяння (мерця); ділянка; виділ якогось уряду, установи; частина залізниці під окремим зарядом

селединовий (*лат.*) — блідозелений

селекта (*лат.*) — вибір

селективність (*лат.*) — чутливість відбираючого радіоапарату, яка позволяє відбирати лише бажані хвилі

селекція (*лат.*) — природний або штучний добір в боротьбі за існування живих єств

селен (*гр.*) — дуже рідкий хемічний первень, гарний провідник електричности

Селена (*гр.*) — богиня місяця (у давніх Греків); місяць

селеніт (*гр.*) — відміна гіпсу

селенографія (*гр.*) — наука, що описує вигляд місяця

селенотропізм (*гр.*) — вплив місячного сяйва на деякі ростини

селєра (*фр.*) — городова ростина, листя і корінь якої вживаються як приправа до страв

селядон (*фр.*) — любовник, коханець, джиґун, бабій

селямлік (*ар.*) — урочистий похід султана до мечету в день свята Байрам, коли султан приймав своїх достойників; частина магометанського дому, де мешкають чоловіки

сельдерей (*н.*) — див. селєра

сельтерська вода (*н.*) — природна мінеральна вода

семасіольог (*гр.*) — мовознавець

семасіольогія (*гр.*) — наука про значіння слів, частина мовознавства

семафор (*гр.*) — металевий стовп з ріжнобарвними рухомими ліхтарями, якими дається знаки залізничим поїздам чи можна заїздити на стацію; знаковий морський телеграф

семейографія (*гр.*) — вміння скоро записувати знаками (мову, спів)

семестр (*лат.*) — півріччя, половина шкільного року у вищих школах; шестимісячний речинець

семестральний (*лат.*) — піврічний

семінар (*лат.*) — школа, де вчаться на народніх учителів; духовний с. — духовна середня школа, де вчаться на священників; практичні вправи під доглядом професорів або асистентів у вищих школах

семінарист (*лат.*) — вихованець семінара

семінізм (*лат.*) — науковий світогляд, що сімя обох полів має однакові властивості зародка

семіольогія, семіотика (*гр.*) — наука про розпізнавання стану живого організму (здорового, недужого)

Семіти — загальна назва східніх народів кавказької раси (Жиди, Араби, Халдеї, Абесінці та ін.)

семітизм (*лат.*) — вираз, слово запозичене зі семітських мов; прихильність до Семітів

семітольогія (*гр.*) — наука про семітські народи та їх мови

семпре (*іт.*) — стало, все таксамо (в муз.)

сенат (*лат.*) — рада старших; найвища державна рада у давньому Римі; верхня законодавча палата в республіканських державах; найвища судова установа (в царській Росії); найвища університетська професорська рада

сенатор (*лат.*) — член державного сенату

сенеґа (*ам.*) — цілюща ростина Polygala senega

сенес (*ар.*) — стручки та листя одної ростини, навар з яких уживається як лік на прочищення

сенешаль (*фр.*) — найстарший достойник у давній Франції та Англії

сензація (*лат.*) — несподіване враження, зворушення, подив, дивовижна чутка, невидальщина

сензаційний (*лат.*) — зворушливий, небувалий, дивовижний, несподіваний

сенс (*лат.*) — суть, зміст, змисел, звязок

сенсуалізм (*лат.*) — науковий світогляд, що одиноким джерелом пізнання вважає зовнішні відчуття, зовнішній світ; похітливість

сенсуаліст (*лат.*) — прихильник сенсуалізму

сенсуальний (*лат.*) — змисловий, тілесний, похітливий

сентенція (*лат.*) — золота думка, мудрий вислів; вирок суду

сентимент (*лат.*) — див. сантимент

сентябр (*ц. сл.*) — вересень

сеньйор (*лат.*) — найстарший віком, або службою; предсідник братства; середньовічний февдальний землевласник; пан; сеньйора - пані

сеньйорат (*лат.*) — гідність і права февдального сеньйора; право найстаршого в роді до спадщини; право старшини

сепаратизм (*лат.*) — стремління відокремитися від більшости, від держави, з метою утворити нову державну незалежну організацію

сепаратист (*лат.*) — незалежник

сепаратка (*лат.*) — окрема кімнатка; переділка у ваґоні

сепаратний (*лат.*) — окремий, незалежний

сепаратор (*лат.*) — прилад, що відділює товщ від молока, центрофуґа

сепарація (*лат.*) — відділення, відокремлення; розлука подружжя (без розводу)

сепарувати (*лат.*) — відділяти, відокремлювати, розлучати

сепія (*гр.*) — водна тварина, що водиться в південних европейських морях, каракатиця; темнорудавий плин, що міститься у печінковому міхурі тої тварини, мутняк, з якого готують фарбу тої самої рудавої барви; картина мальована такою фарбою

септемвірат (*лат.*) — правління сімох людей

септет (*лат.*) — музичний твір на сім голосів або інструментів; сім виконавців такого музичного твору

септика (*гр.*) — заразливе гниття

септильйон (*лат.*) — цифра 1 і двадцять чотири нулі

септима (*лат.*) — семий тон з черги; сема кляса в школі

септичний (*гр.*) — заразливий, такий, що викликує гниття

сер (*анг.*) — титул англійського шляхтича, пан; шановний добродій

сераль (*ар.*) — царгородська резиденція турецького султана

Серапіс (*егп.*) — бог врожаю у давньому Єгипті

сераскір (*тур.*) — титул турецького военного міністра

серафим (*ев.*) — вищий ангельський чин

сервантка (*фр.*) — осклена шафка на всілякі дрібнички та прикраси

сервета (*фр.*) — скатерка, обрус, салфетка

сервілізм (*лат.*) — підлещування або понижування себе перед вищими або сильнішими задля страху чи користи, рабство, плазунство

сервіліст (*лат.*) — той, що плазує перед сильними впливовими людьми

сервіс (*фр.*) — столова посуда одного ґатунку (зі скла, порцеляни тощо)

сервітут (*лат.*) — право загального користування деякими вжитками (випас, вода, дорога, паливо тощо), якими володіє інший; повинність

сердаба (*пер.*) — водозбір; місце відпочнку торговельних валок (у середущій Азії)

сердар (сірдар) (*пер.*) — воевода, намісник

сердолік *(ар.)* — крівавник, напівкоштовний камінь з барвистими смугами, з якого виробляють дрібні прикраси

серенада *(іт.)* — музика або спів вечірньою порою під вікнами предмету любови, чи особи, якій хочуть зробити приємність

сержант *(фр.)* — молодший старшина, підстаршина

серія *(лат.)* — ряд, порядок, низка, група; певна кількість державних відсоткових паперів, що виходить в обіг одна за другою; ряд театральних представлень

серйозний *(лат.)* — поважний

серйозність *(лат.)* — поважність

серйозно *(лат.)* — поважно, справді, направду, без жарту

серкль *(фр.)* — урочистий двірський прийом

серольогія *(гр.)* — наука про виготовлення ріжних сировиць, про їх застосування та їх діяння

серотерапія *(гр. лат.)* — лікування при помочі впорскування сировиці

серпентин *(лат.)* — мінерал блідозеленої барви, цяткований ріжнобарвними цятками як гадюка

серпентина *(лат.)* — польова гадюка; кручена доріженька на гору

серсо *(фр.)* — дитяча забавка, у виді великого, легкого обруча

серум *(лат.)* — штучно виготовлена сировиця проти ріжних хворіб

сесія *(фр.)* — засідання, нарада; час, впродовж якого відбуваються засідання, наради

сестерцій *(лат.)* — давня римська дрібна монета = 1/4 динарія

сет *(анг.)* — партія у лявнтенісі (ситківці) = 6 ґемів

сетер *(анг.)* — порода мисливських собак з довгою хвилястою шерстю ріжної масти

Сефардими *(єв.)* — нащадки Жидів вигнаних з Іспанії (1492 р.)

сефертора *(єв.)* — пергаментовий сувій, на якому написано текст Біблії; переховується в синагозі

сецесіонізм *(лат.)* — літературний напрям, що в своїх творах не дбав про правдивий, життєвий зміст, лише про меланхолійно-фантастичний настрій і то дивачно висловлений

сецесіоніст *(лат.)* — прихильник сецесіонізму; той, що відділився від чогось, усу-

чувся; сторонник відокремлення полудневих американських держав від загальноамериканського союзу; відступник

сецесія (*лат.*) — відділення, відокремлення, відступництво

сибарит (*гр.*) — чоловік, що любить жити вигідно, в розкошах; розкішник

сибаритство (*гр.*) — вигідне життя

сигара (*ісп.*) — скручені листки тютюну, у виді веретенця

сиґнал (*лат.*) — умовлений знак на віддаль (трубкою, світлом, голосом, свистком, прапорцями тощо)

сиґналізація (*лат.*) — сукупність ріжних сиґналів; уживання сиґналів

сиґналізувати (*лат.*) — давати умовлені знаки, порозуміватися сиґналами

сиґнатура (*лат.*) — напис на товарі, пакунку чи на фляшці з ліком; підпис (на книжці)

сиґнет (*лат.*) — перстень з камінем, на якому вирізаний родовий герб або перші букви імени та назвища; уживається замість печатки

сиґнувати (*лат.*) — підписувати, зазначувати; давати знак дзвінком (у костелі)

сиґуранца (*рум.*) — політична тайна поліція в Румунії

сидерит (*лат.*) — залізна руда, зложена з окису заліза та двокису вугля; з неї вироблюється криця

сидерографія (*гр.*) — ритівництво на криці

сидеростат (*гр.*) — плоске зеркало в далековиді

сидр (*фр.*) — прохолодний овочевий напиток

сизифова праця (*гр.*) — важка, даремна, безхосенна праця (від ім. покараного богами мітичного грецького володаря Сизифа)

сикомор (*гр.*) — рід явору в Єгипті, з якого робили домовини для мумій; платан; цукровий клен

сикофант (*гр.*) — митний доглядач у давніх Атенах; донощик, шпиг, виказчик

сикстинська капеля (*лат.*) — славнозвісний папський хор у Ватикані

Силен (*гр.*) — у грецький мітольогії невідлучний товариш бога Діоніса, старий, лисий, веселий, завжди пяний сатир; малпа з родини песиголових, з чорною шерстю та білою бородою

силюета (*фр.*) — рисунок людини або предмету з профілю; рисунок з тіни, яку кидає людина, предмет; обрис, начерк характеристики якоїсь людини

силюрська формація — найстарша верства землі т. зв. палеозойської доби

силяба *(лат.)* — склад

силябічний (*лат.*) — складовий, зложений зі складів; силябічне віршування - віршування засноване на числі складів у вірші

сильван (*лат.*) — лісовик, лісовий цар

сильветка (*фр.*) — див. силюета

сильвін (*лат.*) — потасовий хльорак

сильогізм (*гр.*) — висновок, заключення на підставі двох або й більшої кількости тверджень

сильф, сильфіда (*гр.*) — у середньовічних леґендах: духи повітря; легке, повабне сотворіння

симбіова (*гр.*) — співжиття ріжнорідних тваринних або ростинних організмів

символ (*гр.*) — знак для означення якоїнебудь речі, поняття чи почуття (прим. сова - символ мудрости), прообраз, образ (символ віри)

символізм (*гр.*) — мистецьке представлення предметів, явищ, понять відповідними символами

символіка (*гр.*) — наука про символи та їх значіння

символіст (*гр.*) — прихильник символізму, мистець, що в своїх творах користає з символіки

символічний (*гр.*) — образовий; загадковий

симетричний (*гр.*) — рівномірний, рівноположний, правильний, співрозмірній

симетрія (*гр.*) — рівномірність, рівноположність, співрозмірність

симмахія (*гр.*) — воєнний зачіпний союз у давній Греції

симонія (*лат.*) — торговля святощами, святокупство; торговля духовними урядами, духовними ласками тощо

симпатизувати (*гр.*) — бути прихильним, сприяти (кому)

симпатичний (*гр.*) — приємний, сподобний

симпатія (*гр.*) — прихильність, співчуття; любов, потяг

симпепсис *(гр.)* — травлення

симповіон (*гр.*) — старогрецький урочистий бенкет; спільна наукова розвідка про одно якенебудь питання

симптом (*гр.*) — характеристичний, особливий знак, прояв (недуги), виявок

симптоматичний (*гр.*) — знаменний, такий, що має характеристичні признаки

симптоматографія *(гр.)* — опис признак і проявів ріжних хворіб

симптоматольогія (*гр.*) — наука про симптоми; семіотика

симулювати (*лат.*) — удавати, прикидатися, чинитися

симулянт *(лат.)* — прикидько, такий, що удає (хворого)

симуляція *(лат.)* — удавання, вигадка

симфонічний (*гр.*) — співзвучний, гармонійний

симфонія (*гр.*) — гармонійне, милозвучне сполучення звуків, тонів; гармонійна сполука барв, думок, почувань, дій тощо; музичний твір на велику оркестру, іноді в кількох частинах

синагога *(гр.)* — жидівська святиня, школа, біжниця

синаксар (*гр.*) — книга, в якій записано життя святих

синапізм (*лат.*) — плястер з гірчиці, вживається як компрес

синдик *(гр.)* — правний дорадник і заступник у маєткових справах якогось товариства, підприємства, установи тощо

синдикалізм (*гр.*) — одна з течій французького соціялізму, що головну увагу звертала на обєднання робітників у професійні синдикати

синдикат (*гр.*) — спілка підприємців одної або кількох близьких галузів виробництва з метою боронити виключно свої справи; професійна робітнича спілка для оборони професійних інтересів і для боротьби з визиском

синедріон (*гр.*) — найвища державна рада, старожидівський суд

синекдоха (*гр.*) — риторичний спосіб, коли для означення цілости згадується лише її частину (в мові)

синекура (*лат.*) — дослівно: без клопоту; корисна, добре платна посада без особливих обовязків

синель (*фр.*) — шнурок, сплетений з кількох ниток

синкліт (*гр.*) — увесь склад якоїсь найвищої установи; таємна нарада, зборище

синкопа (*гр.*) — випад голосівки між двома шелестівками; зміна ритму, коли наголос переноситься з наголошеної ноти на ненаголошену (в муз.)

синкразія (*гр.*) — забурення, помішання, божевілля

синкретизм (*гр.*) — науковий або релігійний спосіб, що полягає на вишукуванню ріжних наукових тверджень, нібито відповідних, для попертя своєї тези

синод (*гр.*) — найвища духовна установа православної церкви (в Росії), яка заступала зліквідований царями патріярхат; собор, церковний збір

синодик (*гр.*) — список померлих, поминальниця

синодичний (*лат.*) — міжмісячний, протяг часу між одним та другим новим місяцем = 29 днів 12 годин 44 мін. 3 сек.

синонім (*гр.*) — слово, що має тотожне або дуже близьке значіння з іншими словами (пес, собака; шлях, дорога, путь)

синоніміка (*гр.*) — наука про синоніми, вживання їх

синопсис (*гр.*) — збір матеріялів, що торкаються одного погляду, поняття чи явища; загальний погляд на річ; зміст, скорочення

синоптики (*гр.*) — метеорольогічні карти, на яких зазначуються атмосферичні явища, що відбуваються водночас у ріжних частинах земної кулі

синоптичний (*гр.*) — звідний, збірний

синтагма (*гр.*) -- збірник близьких змістом творів, думок, приміток тощо; головна частина старогрецької драми

синтагматичний (*гр.*) — збірний

синтакса (*гр.*) — складня (в граматиці)

синтаксис (*гр.*) — частина граматики, що дає правила будови та сполучення речень

синтаксичний (*гр.*) — згідний з правилами синтаксису (порядок слів у реченню або звязок кількох речень)

синтеза (*гр.*) — творення цілости з окремих частин; в розумованню перехід від подробиць до загальної думки, поняття; сполука

синтетичний (*гр.*) — зложений на підставі поступового розумовання, що має прикмети синтези

синтонина (*лат.*) — головна складова частина мязової тканки

синус (*лат.*) — встава, прямовісна лінія з кінцевої точки дуги на радіюс, що перетинає дугу в'її середній точці

синхронізм (*гр.*) — одночасність (подій), рівночасність

синхронічний (*гр.*) — одночасний; с. таблиця — таблиця, на якій зазначені історичні події, що сталися у ріжних країнах водночас

сипаї (*пер.*) — англійське військо, що вербується з тубільців Індії

сирена (*гр.*) — у грецьких переказах - водяна русалка у виді жінки з рибячим хвостом, що своїм співом манила мореплавців на небезпеч-

ні місця; чарівна, небезпечна жінка; сильний гудок на пароплаві, свисток; тропікова ящірка

Сиріюс (*гр.*) — найяскравіша зірка в сузір'ю Великого Пса

сироп (*ар.*) — густий цукровий сік, солодень

сиситії (*гр.*) — у давній Спарті — громадські обіди

система (*гр.*) — лад; відповідне упорядковання, уложення приналежних до себе або подібних річей, понять, явищ в одну згідну цілість

систематизувати (*гр.*) — порядкувати, обєднувати у систему, укладати згідно з науковими вимогами

систематик (*гр.*) — людина, що виконує свою працю свідомо і пляново, а не прихапцем; педант

систематика (*гр.*) — науковий розподіл подібних до себе річей, понять, явищ в окремі та згідні групи

систематичний (*гр.*) — впорядкований, послідовний, згідний пляновий

ситуаційний (*лат.*) — такий, що означує положення (місцевости, будинку, місце актора на сцені тощо)

ситуація (*лат.*) — положення, становище

ситуований (*лат.*) — положений; засібний, такий, що йому гарно живеться

сифіліс (*гр.*) — заразлива полова недуга, пранці

сифілітик (*гр.*) — заражений сифілісом

сифон (*гр.*) — прилад для переливання плинів з одної посудини до другої; посудина для содової води

Сієрра (*ісп.*) — дослівно: пила; гірський хребет (в Іспанії та Америці)

сієста (*іт.*) — полудневий відпочинок

сікспенс (*анг.*) — англійська срібна монета = 6 пенсів = пів шилінґа

сілікат (*лат.*) — кремяна сіль

сіліцій (*лат.*) — кремінь

сінто, синто (*яп.*) — первісна релігія Японців

сіньйор,-а (*іт.*) — пан, пані

сіонізм (*єв.*) — змагання Жидів до народньої окремішности та до утворення самостійної держави в Палестині

сіоніст (*єв.*) — прихильник сіонізму

сірокко (*іт.*) — сухий, гарячий вітер, що віє з Африки в напрямі південних берегів Італії та острова Сіцілії

сістоля (*гр.*) — скорч серця; діястоля — розкорч серця

Сіті (*анг.*) — старовинна торговельна дільниця столиці Англії (Лондону)

скабінат (*лат.*) — суд присяглих

скабіоза (*лат.*) — квітиста ростина - христова паличка, наголоваток

скавт (*анг.*) — пластун

скавтинґ (*анг.*) — організація скавтів

скаленоедр (*гр.*) — дванадцятистінний кристаль, якого кожна стіна має вид рівнобічного трикутника

скаля (*лат.*) — мірило, поділка; обсяг голосу (співака, інструменту); на велику скалю — на широку руч

скальд (*скнд.*) — староскандинавський кобзар

скальп (*анг.*) — здерта з черепа людини шкура з волоссям, воєнна здобич американських дикунів

скальпель (*фр.*) — хірургічний і анатомічний ніж; каменярське долото

скаммоній (*лат.*) — ростинний сік, що вживається як лік на прочищення

скандал (*лат.*) — згіршення, бешкет, осудовище

скандаліст (*лат.*) — той, що робить скандали, бешкетник, галабурдник

скандальний (*лат.*) — такий, що згіршує, обурює, вражає

скандинавізм (*скнд.*) — ідея обєднання скандинавських держав

скандувати (*лат.*) — читати, виголошувати вірші з притиском на довгих складах, щоби підкреслити ритм; виголошувати вірші ритмічно

сканзія (*лат.*) — скандівка, виголошування, читання ритмічних літературних творів

скарабей (*лат.*) — чорний жук, якого давні Єгиптяни шанували як божество

скарифікація (*лат.*) — нарізи на людському тілі, пороблені лянсетом; ставлення баньок

скарпа (*фр.*) — підмурування або насип, що підпирає стіну; внутрішній збіч рова

скат (*фр.*) — рід гри в карти на три особи

скафандр (*гр.*) — ґумовий непромочний одяг з відповідним приладдям для нурців

скафіт (*гр.*) — скамяніла мушля

сквайр (*анг.*) — вельможний, шановний (титул)

скватер (*анг.*) — поселенець Північної Америки, що осівся на вільній землі; державець пасовищ в Австралії

сквер (*анг.*) — невеликий міський травник обсаджений деревами

скелет *(гр.)* — кістяк; снасть; зміст, начерк; худяк

скепсис *(гр.)* — обдумування; сумнів, недовіра

скептик *(гр.)* — чоловік, що має до всього сумнів і не дається переконати, що сумнів може бути розвіяним; недовірок

скептицизм *(гр.)* — світогляд, що заперечує можливість пізнання і до всього приступає з недовірою та сумнівом; сумніви;

скептичний *(гр.)* — недовірливий, неймовірний, що в усьому сумнівається

скерцандо *(іт.)* — жартом, весело (в муз.)

скерцо *(іт.)* — легкий, веселий, у швидкому темпі музичний твір

скеч *(анг.)* — нарис, ескіз; коротенький драматичний твір на злободневні теми

скинія *(гр.)* — переносний ковчег Мойсея

скипетр *(гр.)* — берло, булава

скипідар *(пер.)* — терпентина

скит *(гр.)* — пустиня, пустеля, монастир

скі *(норв.)* — лещети, совги

скікерінґ *(норв.)* — совгання на лещетах за конем, що тягне совгуна

скіоптикон *(гр.)* — чарівний ліхтар, що кидає на екран побільшені нерухомі образи; вживається при відчитах

склерітис *(гр.)* — ствердіння роговиці ока

склероза *(гр.)* — хворобливе ствердіння коміркових тканин у жилах (від завапнення)

склерома *(гр.)* — ствердіння

склерометр *(гр.)* — прилад до мірення твердости мінералів

сколії *(гр.)* — старогрецькі ліричні веселі пісні, що співалися підчас бенкетів

сколопендра *(гр.)* — відміна комах з породи стоногих, водиться у південній Європі; деякі з них їдовиті

скомплікований *(лат.)* — ускладнений; замотаний, заплутаний

скомпонувати *(лат.)* — уложити, створити, написати (твір)

скомпримований, сконденсований *(лат.)* — згущений, стіснений; скорочений

скомпромітувати *(лат.)* — завдати сорому, знеславити, пошкодити

сконсолідований *(лат.)* — зєднаний, злучений, сполучений

сконстатувати *(лат.)* — справдити, переконатися, ствердити

сконстернований *(лат.)* — змішаний, здивований, схвильований, збитй з пантелику

сконсумувати *(лат.)* — зужити, зїсти

сконто (*іт.*) — знижка належности, коли її платиться за товар готівкою або перед речинцем виплату

сконфедерований (*лат.*) — обєднаний, злучений союзом, союзний

сконфузити (*лат.*) — засоромити, збентежити

скоординований (*лат.*) — впорядкований, підпорядкований

скорбут (*лат.*) — гнилець, небезпечна хвороба усної ямини, що повстає від невідповідного відживлення; шкорбут

скорпіон (*гр.*) — їдовитий павук; сузіря зі 40 зірок

скри (*герм.*) — збірник постанов ганзейських купців у Новгороді

скриба (*лат.*) — писар (у давніх Римлян); писарина, писарчук

скрипт (*лат.*) — письмо, документ, рукопис, манускрипт; зообовязання (довжне); записаний виклад професора

скриптор (*лат.*) — титул старшого урядовця бібліотеки

скриптура (*лат.*) — збірка листів, документів; зшиток

скристалізований (*гр.*) — привернений до первісної форми; виразний, ясний

скристалізувати (*гр.*) — устійнити, зробити одноцільним, виразним, ясним

скроб (*анг.*) — густий, колючий, непролізний чагарник

скрофули (*лат.*) — дідична хвороба крови, жовни, золотуха

скрофулічний (*лат.*) — золозуватий, золотушний, жовнуватий

скрупул (*лат.*) — одиниця аптичної ваги = $^1/_3$ драхми = 20 ґранів = 1,25 грам.; сумнів, докір совісти

скрупулятний (*лат.*) — докладний, точний; сумлінний, совісний

скрупулятність (*лат.*) — докладність, точність; сумлінність

скрутинія (*лат.*) — обчислення голосів при виборах і проголошення висліду

скудо (*іт.*) — італійська золота або срібна монета

скульптор (*лат.*) — різбар, сницар

скульптура (*лат.*) — різбарство, сницарство; твір зроблений різбарем

скумбрія (*гр.*) — чорноморський селедець; консерви з нього

скункс (*анг.*) — американський тхір-смердюх, зі шкурок якого роблять футра

скупщина, скупщтина (*серб.*) — палата народніх представників у Сербії

слейд (*швд.*) — наука зручности (в руках)

сло(а)віст — знавець і дослідник словянських мов, історії та культури

сло(а)вістика — всі ділянки життя-буття словянських племен (мова, історія, література, мистецтво, культура тощо)

сло(а)вянофіл — прихильник обєднання всіх Словян

сло(а)вянофільство — стремління до обєднання всіх Словян

смарагд (*гр.*) — ізмарагд, самоцвіт ясноzеленої барви

смірна (*гр.*) — запашна живиця, смірнський ладан (від тур. м. Смірна)

смокінґ (*анг.*) — чорне чоловіче вбрання, яке вбирається на офіціяльні візити, бенкети, вистави тощо

сморцандо (*іт.*) — все тихше (в муз.)

сноб (*анг.*) — людина, що вдає пана, зарозумілець, хвастун, чванько

снобізм (*анг.*) — зарозумілість, чванливість, бундючність

собор (*ц. сл.*) — головна церква, катедра; збори церковних достойників

собраніє (*блг.*) — болгарський сейм

совкіно (*рад.*) — скор. совєтскоє кіно; радянське фільмове підприємство (в Москві)

совнарком (*рад.*) — скор. „савет народних камісаров" — рада народніх комісарів, рада міністрів

совнархоз (*рад.*) — скор. „савет народнаво хазяйства" — рада народнього хазяйства, міністерство

совхоз (*рад.*) — скор. „саветское хазяйство" — радянська господарка на бувших поміщицьких землях

сод (*лат.*) — хемічний первень, сріблистобілий метаь; в сумішці з хлором дає столову сіль

сода (*лат.*) — вуглян соду, лугова сіль, що міститься в попелі деяких ростин; уживається при виробі мила, доприання і в медицині

содаліс (*лат.*) — член релігійного братства

содомія, содомський гріх (*єв.*) — протиприродні полові зносини між мужчинами або зі звірятами (від грішного м. Содома в Палестині, спаленого небесним вогнем)

сократична або еротематична метода (*гр.*) — спосіб навчання при помочі відповідно ставлених питань, на них відповідаючи, учні самі доходять до бажаного висновку (від ім. грецького мудреця Сократа — IV в. до Хр.)

солецизм (*гр.*) — помилка, що повстає від недодержання правил складні (в мові)

соленізант (*лат.*) — іменинник, уродинник, ювілят

солідаризуватися (*лат.*) — лучитися, єднатися, згоджуватися, бути одної думки з іншими, брати на себе відповідальність за всіх (в товаристві, спілці тощо)

солідарний (*лат.*) — однозгідний, сукупний, взаємний, спільний

солідарність (*лат.*) — однодумність, однозгідність, кругова порука або поміч

солідний (*лат.*) — міцний, тривалий; основний, певний, статочний

солідність (*лат.*) — міцність, тривкість; статочність, повага

соліпсизм (*лат.*) — світогляд, що узнає дійсністю лише свідомість свого я, решту зовнішнього світа оманою; крайній егоїзм

соліст (*іт.*) — виконавець сольо в співі, на музичнім інструменті або в танцях

солітер (*фр.*) — тасьмиста довга глиста, що трапляється в кишках людини або звіряти, ціпяк; великий діямант, оправлений окремо від інших самоцвітів

соліцитатор (*лат.*) — канцелярист; приватний урядник адвокатської канцелярії

Солон (*гр.*) — старогрецький мудрець, славетний законодавець (VI ст. до Хр.); мудрий законодавець

солтис (*н.*) — сільський громадський урядник, що заступав у свойому селі волосного старшину (начальника громади, війта), соцький

солярний (*лат.*) — соняшний

соль (*іт.*) — пята нота гами (G)

сольвент (*лат.*) — здібний платити, виплатний

сольд (*іт.*) — італійська монета = $^1/_{20}$ частина ліри = 5 чентезімо (сотиків)

сольлюкс (*лат.*) — сильна жарівка для насвітлювання хворих

сольо (*іт.*) — сам один; виконання музичного твору одним голосом, на одному інструменті; танок виконаний одною особою; сольо - вексель — вексель з одним підписом

сольстиція (*лат.*) — найдальше віддалення сонця від рівника; зворот сонця, перемога (зимова — 21-го грудня, літня — 21-го червня)

сольфар (*лат.*) — копальня сірки

сольфатара (*im.*) — відтулина нечинного вулькану, якою виходить пара, дим і сірчаний газ

сольфедджо, сольфеджіо (*im.*) — початкові голосові вправи в читанню нот (до, ре, мі, фа, соль, ля, сі); спів ріжних гам

соматичний *(гр.)* — тілесний

соматоза (*гр.*) — мясна білковина, поживний лічничий середник

соматольогія (*гр.*) — наука про людське тіло

сомна(м)булізм (*лат.*) — сновиддя, лунатизм

сонант (*лат.*) — голосівка

соната (*im.*) — музичний твір, що складається з кількох ріжних будовою частин, повязаних одною провідною думкою

сонатіна (*im.*) — мала соната

сонет (*im.*) — лірична поезія, що складається з двох чотировіршових і двох трировіршових строф; кожний вірш по 14, 13 або 11 складів

сонометр (*лат. н.*) — слухомір

соноре (*im.*) — звучно (в муз.)

сопка (*мос.*) — назва стіжкуватих горбків у Манджурії

сопран (*im.*) — перший жіночий голос; людина, що співає цим голосом

сорбет(*ар.*)—прохолодний, відсвіжний овочевий напиток

Сорбона (*фр.*) — вища богословська школа в Парижі (XIII—XVIII ст.); тепер паризький університет

сорґо *(інд.)* — рід збіжевої ростини, африканське просо, уживається як і паша; є відміна, з якої роблять цукор

сордаменте (*im.*) — глухо (в муз.)

сордіна, сордінка (*im.*) — прилад для приглушення звуку в струнних інструментах, глушка, сурдинка

сорт (*фр.*) — рід, відміна, ґатунок

сортимент (*фр.*) — загал ріжних ґатунків одного товару, призначеного до продажу; збір книжок ріжних видавництв; дібраний збір книжок до продажу

сортувати (*фр.*) — ділити по відмінам, порядкувати, добирати, вибирати, відкладати

сос (*фр.*) — підливка, мачанка

состенуто (*im.*) — повільно; без поспіху (в муз.)

сотер *(гр.)* — спаситель

сотерн (*фр.*) — французьке біле вино, що виробляється в м. Сотерн

сотія (*фр.*) — рід сатиричної комедії у французькій літературі XV—XVI ст.

сотто воче (*im.*) — півголосом, стиха

софа (*тур.*) — мягка мебіль для лежання, вкрита килимами (у Турків); широка, оббита шкурою або матерією канапа з опертям

софізм (*гр.*) — позірно правдивий висновок, свідомо опертий на хибному заложенню; викрут

софіст (*гр.*) — приклонник старогрецької софістичної школи, яка твердила і софізмами переконувала, що все, що лише діється на світі, є умовним і залежить тільки від відповідного розумовання; крутар

софістика (*гр.*) — вміння переконувати софізмами; крутійство

софістичний (*гр.*) — опертий на софізмі; хитро сплетений, крутійський, неправдивий

софта (*тур.*) — вихованець магометанської вищої духовної школи; магометанський чернець

соцініяни (*н.*) — приклонники протестантської секти, заснованої Ф. Соціною в XVI ст.

соціольог (*гр.*) — знавець соціольогії

соціольогія (*гр.*) — наука про явища суспільного життя, про причини, від яких воно залежить, про підставу, уклад і розвиток громадського життя

соціялізація (*лат.*) — переведення приватної власности на громадську, усуспільнення

соціялізм (*лат.*) — політично-економічна теорія, що домагається заміни приватного господарського виробництва на громадське, знесення особистих привілеїв, справедливого розподілу продуктів між працюючими, знесення національних ріжниць і республіканської форми правління

соціялізувати (*лат.*) — переводити соціялізацію; усуспільнювати

соціяліст (*лат.*) — прихильник соціялізму; член соціялістичної партії

соціяль-демократія (*лат.*) — політична, соціялістична, міжнародня робітнича партія

соціяльний (*лат.*) — громадянський, громадський, суспільний

соціяльно-економічний (*лат.*) — суспільно-господарський

соціяль-революціонери (*лат.*) — російська соціялістична партія, що намагалася здійснити свою програму революцією, насильною зміною існуючого ладу, тому вживала терор

соя (*лат.*) — міцний вивар з грибів, мяса та ріжного запашного коріння, що додається до страв як приправа; відміна дрібної фасолі

спагі (*тур.*) — давня турецька кіннота; французька поліція в Альжірі, що складаєтсь з тубільців, але під командою французьких офіцерів

спазм (*гр.*) — корч, судорга, стиск, завійна, дригавиця

спазматичний (*гр.*) — судорожний

спартакісти (*н.*) — члени німецької комуністичної партії (від ім. Спартака)

спартанський (*гр.*) — властивий Спарті; гартівний, непохитний, терплячий, суворих обичаїв

спаціювати (*н.*) — перекладати спаціями

спація (*н.*) — черенка без букви, якою відділюється буква від букви (в друкарстві)

спедитор (*іт. гал.*) — перевізник краму, вантажу

спедиція (*іт.*) — перевіз, висилка

спектакль (*лат.*) — театральна вистава

спектатор (*лат.*) — глядач, видець

спектр (*лат.*) — оптична дуговина, що повстає при переломанню проміннів світла у призмі; сім красок веселки — червона, помаранчева, жовта, зелена, синя, темносиня, фіолетна

спектральна аналіза (*лат.*) — дослід хемічного тіла при помочі спектра, щоби довідатися з чого воно складається

спектрометр, спектроскоп (*лат.*) — прилад, яким робиться спектральну аналізу

спекулювати (*лат.*) — промишляти, комбінувати, обмірковувати; вичікувати для продажу краму кращих обставин, користати з них

спекулянт (*лат.*) — торговельний підприємець, що використовує обставини і промишляє якби більше заробити; людина, що вміє комбінувати, спекулювати

спекулятивний (*лат.*) — дослідний, розумовий, опертий на розумованні

спекуляція (*лат.*) — дослід шляхом розумовання; розглядання, обмірковування; старання як можна більше заробити при відповідних обставинах

спелюнка (*лат.*) — печера, нора; діра, притулище міського шумовиння, шинок

спенсіонувати (*лат.*) — звільнити зі служби з правом на емеритуру

сперма (*гр.*) — зародкове сімя, яке виробляють залози чоловіка, самця

сперматогенеза (*гр.*) — повставання зародкового сімя

сперматозоід (*гр.*) — дрібнесенька рухлива зародкова тваринка, яка міститься в спермі

сперматольогія (*гр.*) — наука про зародки

сперматит (*гр.*) — запалення зародкового проводу

спермін (*гр.*) — органічна основа, що знаходиться в залозах, яєчках, селезінці та крові тварин

спец (*рад.*) — скор. спеціяліст, фахівець, знавець

специфікація (*лат.*) — вичислювання або виписування всіх складників якоїнебудь цілости; вичислення, спис подробиць

специфічний (*лат.*) — особливий, одмітний, питомий

спеції (*лат.*) — назва ріжних лікарських заправ; запашні присмаки

спеціялізація (*лат.*) — поділ праці між знавцями; надання якійнебудь діяльності спеціяльного характеру; поглиблення свого знання в якомусь рукоместві, в галузі мистецтва, науці тощо

спеціялізуватися (*лат.*) — всебічно пізнавати якунебудь ділянку науки, мистецтва, техніки, рукомества тощо

спеціяліст (*лат.*) — фахівець, фаховик, знавець

спеціяльний (*лат.*) — виключний, окремий, відповідний, питомий; особливий, досконалий, рідкий

спеціяльність (*лат.*) — обмежена галузь діяльности, якій посвятилася людина для вдосконалення

спирт (*лат.*) — див. алькоголь

спиртометр (*лат.*) — прилад для виміру кількости алькоголю в напитках

спікер (*анг.*) — президент англійської палати громад; заповідач

спінет (*іт.*) — рід невеликого піяніна

спінтерометр (*гр.*) — прилад до мірення сили іскор (в радіо-техніці)

спіраля (*лат.*) — ґвинтова лінія, обрис черепашки равлика

спіральний (*лат.*) — слимакуватий, шрубуватий

спірант (*лат.*) — протиснена шелестівка

спіритизм (*лат.*) — наука, яка вчить, що душі померлих і по смерті мають звязки з цим світом, що з ними можна порозумыватися

спіритист (*лат.*) — прихильник спіритизму, викликатель духів

спіритистичний (*лат.*) — все, що вяжеться зі спіритизмом (с. сеанс)

спіритуалізм (*лат.*) — науковий світогляд, що головну ролю у всесвіті відіграє дух, матеріяльний же світ це лише витвір вражінь та розуму; протилежність матеріялізмові

спіритуаліст (*лат.*) — прихильник спіритуалізму

спіритуальний (*лат.*) — духовий

спірометр (*гр.*) — віддихомір

спіч (*анг.*) — прилюдна урочиста промова; коротка застольна промова

спленальгія (*гр.*) — хвороба селезінки

сплін (*анг.*) — хворобливий нервовий розстрій, який викликує байдужність, нудьгу, нехіть до праці, взагалі поганий настрій

сплíндрувати (*н.*) — спустошити

сплянувати (*фр.*) — зручно й легко сісти літаком на землю

сплянхнографія, сплянхнольогія (*гр.*) — наука про тенеса (жолудок, кишки, печінка, селезінка тощо)

сполія (*лат.*) — воєнна здобич

спондей (*гр.*) — віршова стопа, зложена з двох довгих складів (— —)

спонтанічний (*лат.*) — добровільний, без чужого загаду, мимовільний

спора (*гр.*) — розродень, дрібна клітинка, якою розмножуються ростини, що не мають квіток і насіння (папороть, хвощ тощо)

споради (*гр.*) — порозкидані по морі острови (біля Греції)

спорадичний (*гр.*) — поодинокий, окремішний, випадковий, розкинений

спорко (*іт.*) — див. брутто

спорт (*анг.*) — ріжні фізичні вправи, що поруч з приємністю гартують і зміцнюють тіло

спортінтерн (*рад.*) — скор. спортовий інтернаціонал

спортсмен (*анг.*) — той хто бере участь в спортових вправах або змаганнях

спотекзак (*рад.*) — скор. специяльний отдел (відділ) технічних заказов (замовлень)

sprit (*фр.*) — зручність, моторність

спублічити (*лат.*) — зганьбити, осоромити

спудей — учень вищих братських шкіл у Київі

стабілізація (*лат.*) — усталення, затвердження в урядованню; устійнення (грошевого курсу)

стабілізувати (*лат.*) — усталювати, затверджувати (на посаді); нормувати курс валюти

ставроліт (*гр.*) — мінерал, бронзові кристалі якого мають форму хреста, вживається у виробі прикрас

ставропігія (*гр.*) — монастир, що безпосередно підлягає патріярхові (у східній церкві); інститут, залежний від митрополита, з правом самоуправи

ставропігіяльний (*гр.*) — приналежний до ставропігії

ставроскоп (*гр.*) — поляризаційний прилад для кристальоонтичних помірів

ставрофор (*гр.*) — носій хреста в релігійних обходах

стаґнація (*лат.*) — застій

стадіон (*гр.*) — місце, де відбувалися старогрецькі прилюдні спортові змагання; будівля для спортових змагань

стадія (*гр.*) — протяг часу якоїсь події; стан (хвороби), очерк; старогрецька міра довжини = 125 кроків

стаж (*фр.*) — час потрібний для практичної підготовки в галузі якоїнебудь діяльности; час необхідний для службового авансу

стакато (*іт.*) — уривано (в муз.)

сталагміт (*гр.*) — стіжкуватий осад з вапна на споді печери, накапень

сталактит (*гр.*) — вапневий осад, звисаючий соплями з повали печер, скап

Стамбул (*тур.*) — турецька назва Константинополю (Царгороду)

стамет (*фр.*) — рід тканинн

стампіля (*фр.*) — печатка з вирізаним підписом

стандаризація (*лат.*) — зосередження виробництва в картелевих підприємствах; уодностайнення

станіоль (*іт.*) — тоненький циновий (або з цинофолії) папір для обвивання вогких, або таких продуктів, що легко вивітрюються (сир, чай тощо); вживається в радіотехніці

станца, станс (*іт.*) — рід поезії, що складається з вісьмох віршів, октава

станція (*лат.*) — кімната; помешкання; помешкання й харчі

стапель (*н.*) — місце будови корабля; поміст, з якого готовий корабель спускають на море

старт (*анг.*) — початок змагань; місце, від якого починається біг змагунів, коней, самоходів тощо

стартувати (*анг.*) — ставати на місце, звідки починаються змагання, щоби по знаку рушити вперед; давати знак починати змагання

статив (*лат.*) — висока підставка у виді триніжка

статика (*гр.*) — наука про рівновагу тіл; рівновага, покій

статир (*гр.*) — назва ріжних старогрецьких монет

статист,-ка (*лат.*) — той (та), що бере участь у гуртових сценах театральної вистави без слів; політик, дипломат

статистика (*лат.*) — наука, що досліджує в числах всі сторони державного або громадського життя (с. торгівлі, врожаю, смертности тощо); обчислювання, перепис людности

статистичний (*лат.*) — означений числами (перепис), належний до статистики

статичний (*гр.*) — нерухомий

статуетка (*лат.*) — маленька фігурка, прикраса

статура (*лат.*) — постава, постать, будова тіла

статус (*лат.*) — положення, стан

статут (*лат.*) — правильник, збірка постанов

статуя (*лат.*) — різблена або ліплена постать, фігура; холодна, бездушна людина

стаціонарний (*лат.*) — постійний, незмінний

стаціонер (*лат.*) — воєнний розвідчий корабель у чужоземній пристані

стація (*лат.*) — перестанок, розминка; установа для наукових дослідів

стеарин (*лат.*) — складова частина багатьох товщів, уживається виключно при виробі свічок

стеатит (*гр.*) — відміна лояка (тальку), уживається на газові пальники

стеатова (*гр.*) — хворобливе затовщення тіла

стебнувати (*н.*) — стібати

стегнова (*гр.*) — хворобливе звуження, заткання жил або порів

стельмах (*н.*) — колодій

стемпель (*н.*) — прилад до карбовання печаток, знаків, цифр, монет, медалів тощо; відбитка з державним гербом, яку наліплюється на подання, документи, як скарбову оплату; знак; підпора

стемплевий (*н.*) — оплачений (папір)

стемплювати (*н.*) — наліплювати стемплі; штемпувати

стенограма (*гр.*) — мова, письмо записане скороченими знаками

стенограф (*гр.*) — вмілець писати скороченим письмом, скорописець

стенографічний (*гр.*) — написаний скороченим письмом; скорочений, уриваний (спосіб писання)

стенографія (*гр.*) — вмілість швидко писати скороченим письмом, скоропис

стенторовий (*гр.*) — голоснозвучний, грімкий

стербот (*гол.*) — правий бік корабля

стереографія (*гр.*) — рисування многостінників на одній площині

стереольогія (*гр.*) — наука про природні многостінники

стереометрія (*гр.*) — наука про обчислювання обєму та поверхні многостінників

стереоскоп (*гр.*) — прилад з двома побільшаючими склами, при помочі якого предмет нарисований на двох образках бачимо таким, яким він є в дійсності, себто опуклим, брилкастим

стереотип (*гр.*) — стале відлиге письмо на металевій плиті; відбитка з такого письма; зразок

стереотипія (*гр.*) — друкарня, в якій друкують при помочі стереотипів; робітня стереотипів

стереотиповий (*гр.*) — все однаковий, незмінний, звичайний, зчаста вживаний

стерилізатор (*лат.*) — прилад, в якому робиться стерилізацію

стерилізація (*лат.*) — відзаразнення хемічними середниками, високою температурою (річей, городини, овочів тощо); обезпліднення

стерилізувати (*лат.*) — відзаразнювати; обезпліднювати

стерлінґ (*анг.*) — фунт стерлінґів — англійські золоті гроші

стернальгія (*гр.*) — біль грудної кости, груднини

стерніт (*лат.*) — хемічний середник, що викликує пчихання

стетограф (*гр.*) — прилад, що записує віддихові рухи

стетоскоп (*гр.*) — лікарська слухавка

стехіометрична вага (*гр.*) — атомова вага

стехіометрія (*гр.*) — наука про відношення складових частин у хемічних сполуках

стигмат (*гр.*) — тавро, яким значили злочинців (колись у Римі); знак, пятно, близна, тавро

стилізація (*гр.*) — додержання відповідного стилю в мистецьких літературних творах; спосіб укладання думок на письмі

стиліст (*гр.*) — письменник, що пише гарною, літературною мовою

стилістика (*гр.*) — наука про літературну мову; наука про стилі

стилістичний (*гр.*) — правильно й гарно написаний, літературний

стиль (*гр.*) — рильце, яким колись писано на навоскованих табличках; особливий спосіб творення в кожного мистця; прикмети будівництва в ріжних часах та в ріжних народів; означення дати (по старому, по новому стилю)

стильовий (*гр.*) — збудований, зроблений відповідно до вибраного стилю

стильограф (*гр.*) — вічне перо; ритівничий прилад

стимул (*гр.*) — спонука, побуд

стимулювати (*лат.*) — спонукувати, підбурювати

стипа (*лат.*) — пир, бенкет, тризна; комашня

стипендист, стипендіят (*лат.*) — той, що користає зі стипендії

стипендія (*лат.*) — грошева запомога, яку дається учневі з громадських або приватних благодійних фондів

стипуляція (*лат.*) — умова, зобовязання

стих (*гр.*) — вірш

стихар (*гр.*) — богослужебний одяг у східній церкві

стихійний (*гр.*) — живловий

стихія (*гр.*) — у давніх Греків — елементи, з яких повстав всесвіт (вода, вогонь, земля і воздух); живло

стімер (*анг.*) — пароплав

стоа (*гр.*) — крита колонада, портик

стоїк (*гр.*) — старогрецький філософ стоїчної школи; людина сильної вдачі, терплива, безтурботна

стоїцизм (*гр.*) — старогрецька філософська школа, що душею всесвіту вважала розум і відзначалася обичаєвою суворістю та терпеливістю; сильної волі вдача

стоїчний (*гр.*) — мужній, витривалий, твердий, незворушний, безтурботний

стола (*гр.*) — рід жіночого одягу в Римлян

стоп (*анг.*) — стати, задержатися; павза між реченнями в депешах

стопа (*гол.*) — міра паперу = 480 аркушам

стора (*фр.*) — віконна заслона, яку можна підносити й спускати; штора

сторно (*іт.*) — поправка неправильно вписаної позиції в касовій книзі

стортинґ (*шв.*) — народнє представництво в Норвеґії, складається з двох палат

страбізм (*гр.*) — зиз, косоокість

стработомія (*гр.*) — хірургійна опереція зиза

страґан (*н.*) — будка, крамничка, склепок на базарі

страдиваріюс — дуже коштовна скрипка, зроблена славетним майстром музичних струнних інструментів Страдиваріюсом

страдіот (*гр.*) — середньовічний наємний кінотчик з Альбанців або Греків

страз(с) (*фр.*) — підроблений, штучний діямант

страйк (*анг.*) — масове припинення роботи з метою вибороти кращі умови праці

страйкбрехер (*н.*) — людина, що ломить страйк і стає до роботи; страйколом

страйкувати (*анг.*) — брати участь у страйкові, непрацювати

странґуляція (*лат.*) — удушення (від хвороби горла)

стратег (*гр.*) — полководець, знавець стратегії

стратегічний (*гр.*) — важний з точки погляду воєнної штуки, військовий; вміло обміркований

стратегія (*гр.*) — наука про воєнну штуку

стратиграфія (*гр.*) — наука про творення верств землі

стратифікація (*гр.*) — уклад землі верствами, наверствування

стратифікувати (*гр.*) — укладати верствами; переховувати насіння городини (верствами) у відповідно вогкім піску, щоби не стратило можливости кільчитися

страца (*іт.*) — купецька підручна книжка, де по черзі записуються прибутки й видатки; записник

стрептококи (*гр.*) — відміна гнійних бактерій

стрефа (*н.*) — полоса землі або моря, що ріжниться від сусідньої підсонням, атмосферичними явищами тощо; пасмуга

стриктура (*лат.*) — хворобливе звуження органічних проводів

стрихнін (*гр.*) — дуже сильна отруя, у виді дрібних прозорих кристаликів

стрихувати (*н.*) — докладно зрівнювати міру; скалічити ногу о ногу (кінь)

стрікте (*лат.*) — докладно, точно

стріт (*анг.*) — вулиця

стробоскоп (*гр.*) — оптичний прилад для дослідів над рухами якогонебудь предмету

стронцій (*гр.*) — легкий, жовтої барви метал, вживається у виробі штучних вогнів

стронціяніт (*лат.*) — прозорий зеленавий мінерал, сумішка стронцію, кисню й вуглеквасу

строфа (*гр.*) — кілька рядків віршів, що містять в собі певну закінчену думку

строфувати (*н.*) — ганити, картати, вичитувати, сварити, сповідати

струдель (*н.*) — штрудель, вергун, печиво

структура (*лат.*) — сполука окремих частин в одну суцільність, будова, уклад, устрій

струс(ь) (*лат.*) — відміна великих довгошиїх птахів, знана завдяки своїм пишним перам, що вживаються, як прикраса до жіночих капелюхів

студент (*лат.*) — слухач наук у вищій школі; (*гал.*) - учень середньої школи

студіювати (*лат.*) — бути на вищих студіях; вивчати, досліджувати, вчитися

студія (*лат.*) — малярська або різбарська робітня; група людей, що працює в певній ділянці науки або мистецтва; науковий дослід, наукова праця написана на підставі основних дослідів; мистецький образ

су (*фр.*) — дрібна монета, $1/_{20}$ франка, 5 сантимів

суб- (*лат.*) — приставка до слова в значінні: нижчий, під —

субальтерн (*лат.*) — підвладний, підрядний урядовець

субарктичний (*лат.*) — підбігуновий

субвенція (*лат.*) — грошева підпомога (від державного скарбу)

субєкт (*лат.*) — підмет; особа; крамничний хлопець, помічник, прикажчик

субєктивізм (*лат.*) — світогляд, по якому розуміння та пояснення всього що існує залежить від особистих поглядів спостерігача

субєктивний (*лат.*) — особистий, односторонній; ориґінальний

субєктивність (*лат.*) — оцінка поглядів і поступків на підставі особистих спостережень; односторонність; ориґінальність

сублімат (*лат.*) — хемічна сполука живого срібла з хлором, дезинфекційний середник

сублімація (*лат.*) — очищення первня від домішок (в хемії)

субльокатор (*лат.*) — піднаємець

субмарина (*лат.*) — підводний човен

субмісія (*лат.*) — старання о державну позичку з тим, щоб її відступити іншим з більшою користю для себе

субординація (*лат.*) — підлежність, послух

субретка (*фр.*) — метка покоївка; роля веселої, дотепної покоївки (в театрі)

субсидія (*лат.*) — грошева допомога, поміч

субскрибувати (*лат.*) — підписуватися на що, зобовязуватися купити або замовити (твори, часопис тощо)

субскрипція (*лат.*) — підписання, зобовязання, передплата

субстанція (*лат.*) — первень, матерія, з якої твориться або складається якебудь тіло; складова частина; самостійна істота, єство

субститут (*лат.*) — заступник

субституція (*лат.*) — заступництво

субстрат (*лат.*) — підклад, підстава

субсумувати (*лат.*) — підпорядковувати

субтельний (*лат.*) — ніжний, делікатний, тонкий; точний, докладний; вразливий

сувенір (*фр.*) — дарунок на памятку

суверен (*фр.*) — володар, самодержавець, незалежний від нікого

суверенний (*фр.*) — незалежний, самостійний

суверенність (*фр.*) — зверхність, незалежність (держави або пануючого володаря)

суґерувати (*лат.*) — впливати на кого, піддавати кому бажану думку

суґестія (*лат.*) — вплив одної особи на другу, як гіпнотичне явище; вмовлення, вплив

сукман(а) (*тур.*) — вовняна верхня одіж, свита

сукцес (*лат.*) — успіх, подвиг, добрий вислід

сукцесійний (*лат.*) — спадщинний, дідичний, наслідний

сукцесія (*лат.*) — спадщина, наслiддя

сулема (*лат.*) — див. сублімат

султан (*ар.*) — титул східніх володарів; китиця з пер або кінського хвоста для прикраси кивера в деяких військових частинах

сульфат (*лат.*) — сірчан

сульфід (*лат.*) — сірчак, сірка

сума (*лат.*) — кількість, квота; підсумок (в додаванню); співана служба Божа, обідня в латинській церкві

сумаричний, сумарний (*лат.*) — підсумковий, загальний; скорочений (спосіб судового поступовання)

сумбур (*фр.*) — безладдя, плутанина, бридня

сумпт (*лат.*) — кошт, витрата, видаток

сумувати (*лат.*) — зчисляти, додавати, робити підсумки

сундук (*тур.*) — скриня, скринка

суніти (*ар.*) — правовірні Магометани, що поруч з Кораном визнають також толкування Сунни (Турки, Єгиптяне, Берберійці)

суп (*фр.*) — юшка, зупа

супе (*фр.*) — вечеря

супер- (*лат.*) — приставка до слова в значінні: над-, понад-, головний

суперарбітр (*лат.*) — верховний суддя; мировий суддя; роземець

супергетеродина (*лат. н.*) — радіоапарат, що відбирає хвилі від ультра коротких до найдовших при невеликій рямовій антені

суперінтендент (*лат. н.*) — куратор церковної округи у протестантів; начальник харчового постачання (у війську)

суперіор (*лат.*) — настоятель монастиря, архимандрит, абат

супернатуральний (*лат.*) — надприродний

супертара (*лат.*) — знижка з ваги товару понад тару наслідком злого опаковання

суперфосфат (*лат.*) — штучний гній

суплемент (*лат.*) — доповняючий кут (в тригонометрії); доповнення, додаток

суплент (*лат.*) — помічник, заступник учителя (в середніх школах)

супліка (*лат.*) — подання, прохання на письмі

суплікація (*лат.*) — благальна молитва, молебень

супозиція (*лат.*) — здогад

супонувати (*лат.*) — припускати, здогадуватися

супрематія (*лат.*) — перевага, провід

супурація (*лат.*) — ятріння, роплення (рани)

сургуч (*ісп.*) — ляк до печатання листів

сурдина (*фр.*) — прилад для приглушення звуку в музичних струнних інструментах; під сурдинку — потай, нишком

суроґат (*лат.*) — несправжній, підроблений продукт, яким заступається якийнебудь виріб кращої якости; взагалі підроблена річ гіршої якости, яка має заступати кращу

суспендований (*лат.*) — завішений в урядуванню, звільнений

суспендувати (*лат.*) — завісити в урядуванню, припинити службу

суспенза (*лат.*) — завішення в урядуванню; припинення ділання якогось розпорядку, привілею; припинення виплат

суспензорій(я) (*лат.*) — опаска для піддержування звисаючих частей тіла

сустентація (*лат.*) — удержання, поміч, опора; гостина

сутанна (*іт.*) — довгий верхній одяг католицьких священиків

сутенер (*фр.*) — любовник проститутки, якому вона платить за опіку над нею

сутерина, сутерени (*фр.*) — мешкання під партером, підвал

суфікс (*лат.*) — наросток (грам.), прим.: люд-*ство*

суфіт (*іт.*) — повала, стеля

суфлер (*фр.*) — підповідач

суфлет (*фр.*) — леґуміна з битих яєць і тертих яблук

суфлювати (*фр.*) — підповідати, підшептувати

суфраґан (*лат.*) — єпископ-помічник, заступник єпископа

суфражистка (*фр.*) — активна приклонниця політичної і громадської рівноправности для жінок

сфалерит (*гр.*) — цинкова руда, сірчак цинку

сфанатизувати (*лат.*) — зробити фанатичним, загорілим

сфеноїд (*гр.*) — чотирогранний кристаль

сфера (*гр.*) — куля, поверхня кулі; небесна півкуля, небозвід; поле діяльности, впливу тощо, ділянка; середовище; верства, полоса землі

сферика (*гр.*) — наука про кулю

сферичний (*гр.*) — що торкається сфери; подібний до кулі, кулеватий

сфероїд (*гр.*) — тіло у виді сплощеної кулі, сплощеного еліпсоїду

сферометр (*гр.*) — прилад до мірення грубости дуже тонких предметів

сфінкс (*гр.*) — староєгипетський символ сонця і мудрости; різблена монументальна потвора з обличчям і грудьми жінки, з кадовбом і ногами льва, що сидить на скелі; символ загадковости, загадкова людина

сформулювати (*лат.*) — уложити, надати відповідну форму, зміст

сфорсувати (*фр.*) — змучити, примусити

сфорцандо (*іт.*) — все сильніше, з притиском (в муз.)

сфраґістика (*гр.*) — наука про старі печатки, медалі та відзнаки

схарактеризувати (*гр.*) — окреслити чиюсь вдачу, предмет, річ тощо

схема (*гр.*) — вигляд, зразок, плян, основа певного твору

схематик (*гр.*) — людина, що в своїй праці строго придержується пляну, схеми

схематичний (*гр.*) — виконаний з додержанням схеми, зразковий

схизма (*гр.*) — відступництво (від віри), відлам

схизматик (*гр.*) — відступник

схимник (*гр.*) — чернець, печерник, аскет

схоластик (*гр.*) — середньовічний вчений, що обстоював за схоластичною школою; крилошанин

схоластика (*гр.*) — середньовічна філософія, яка всіма діялектичними способами намагалася всі здобутки науки пояснювати, оцінювати з релігійного становища

схоластичний (*гр.*) — що відноситься до схоластики, має її прикмети; сухий, натужний, штучний, неприродний

схоластичність (*гр.*) — сухість, штучність, неприродність

схолія (*лат.*) — коротке наукове пояснення деяких місць у творах старинних письменників (на марґінесі)

схоліяст (*лат.*) — автор схоліїв, коментатор

схолярх (*лат.*) — наставник вищої школи

сцена (*гр.*) — частина театральної залі, де відбувається вистава, кін; місце, де щось діється; ява; подія, сварка

сценарій (*лат.*) — список осіб, що беруть участь у виставі з примітками коли, хто і звідки має виходити на сцену; зміст драматичного твору

сценаріус (*лат.*) — помічник режисера, що стежить за своєчасним виходом акторів на кін, за порядком за сценою підчас вистави

сценічний (*гр.*) — придатний на сцену (твір), відповідний до вимог сцени (постатю, лицем, голосом тощо)

сцисія (*лат.*) — сутичка, перепалка

Сцілла (*гр.*) — у грецькій мітольогії одна з двох скель на Середземному морі, між якими був небезпечний для мореплавців вир; бути між Сціллою і Харибдою -- бути в безвихідному положенні, між молотом і ковалом

сюжет (*фр.*) — зміст літературного або музичного твору, провідна думка, основа, тема

сюзерен (*фр.*) — великий февдальний землевласник; держава, що опікується політично слабшою державою

сюіта (*фр.*) — легкий музичний твір; низка дрібних музичних творів

сюрприз (*фр.*) — приємна несподіванка; несподіваний подарунок

сюртук (*фр.*) — візитовий мужеський одяг.

Т.

Табеля (*лат.*) — спис, рахункове зіставлення, таблиця

табес (*лат.*) — занепад діяльности спинного мізку

табетик (*лат.*) — людина хвора на табес

табин (*пер.*) — відміна шовкової тканини

таблетка (*фр.*) — памятна, записна дощечка; пастилька

табльдот (*фр.*) — спільний стіл (в ресторані, пенсіонаті, готелі)

табльо (*фр.*) — спільна світлина по укінченню школи; образ, малюнок

таборити (*ч.*) — вірні прибічники Івана Гуса

табу (*інд.*) — предмет або особа, якої, згідно з вірою деяких австралійських племен, не вільно дотикатися; взагалі щось таке, про що неможна говорити, не вільно зачіпати, щоби не викликати загального обурення

табуля (*лат.*) — спис, виказ; спис усіх нерухомих посілостей (при суді), гіпотека

табулярний (*лат.*) — вписадо табулі

табулятура (*лат. н.*) — стародавнє музичне письмо, коли твори писалися не нотами лише буквами; збірка правил віршування у німецьких майстерзинґерів

табурет (*фр.*) — стільчик без опертя, даиґлик

таверна (*іт.*) — заїздний дім, гостинниця, корчма, шинок

тавматольогія (*гр.*) — наука про чуда

тавматург (*гр.*) — чудотворець

тавро (*гр.*) — знак, клеймо, близна

таврований — значений

тавромахія (*гр.*) — бій биків

тавтограм (*гр.*) — вірш, у якому кожний рядок або кожне слово починається тою самою буквою

тавтольогія (*гр.*) — висловлювання тоїж самої думки ріжними однозначними словами; часте повторювання в реченні тогож самого слова

тавтофонія (*гр.*) — за часте повторювання того самого тону

таган — (*гр.*) триніжок для варення на вогні

таель (*анг.*) — китайська монета і вага (срібла)

тайґа (*сиб.*) — сибірські непроходимі багна, зарослі густими лісами

таймс (*анг.*) — час; назва великих англійських і американських часописів

тайстра (*н.*) — торба

тайфун (*кит.*) — гострий, гарячий, дужий, шкідливий вітер, що зчаста шаліє на китайському та японському морях

такелаж (*гол.*) — корабельна снасть, чайма

такса (*лат.*) — встановлена владою ціна на товари, харчові продукти або певні чинигьби, поставна ціна

такса (*лат.*) — порода коротконогих псів, ямник

таксатор (*лат.*) — оцінник

таксація (*лат.*) — оцінка

таксометр (*лат.*) — автоматичний прилад, що записує відбуту дорогу і тим самим дає можливість обчислити заплату за їзду; самохід, що має такий прилад

таксувати (*лат.*) — оцінювати, цінити

такт (*лат.*) — поділ мелодії на короткі, рівні щодо часу, частї; музичний ритм; поведінка

тактик (*гр.*) — знавець тактики, що вміє використати теоретичне знання в практиці; зручна людина, що вміє використати ситуацію

тактика (*гр.*) — воєнна наука, що вчить теоретично, як вести війну; вмілість використовувати положення противника, щоби при найменшій висназі свого війська одержати як найкращі успіхи; поступовання в здійсненню якогось теоретичного пляну, думки, заміру тощо

тактичний (*гр.*) — що відноситься до тактики, згідний з нею; тактична одиниця — самостійна військова одиниця, з якою можна виконати певне тактичне завдання

тактовний (*гр.*) — уважливий, тямучий у поведінці

тактовність (*гр.*) — уважливість, повздержність

талак (*ар.*) — розвід у Магометан

талан (*тур.*) — щастя, доля

талан (*сиб.*) — пошесть на коней (у Сибірі)

талант (*лат.*) — дар, снага, кебета; міра ваги срібла у давніх Греків — біля 26 кілограмів; грошева одиниця у старинних Греків = 60 мінів = 6000 драхмів

тале(і)с (*єв.*) — одяг, який Жиди вживають підчас молитви

талізман, талісман (*ар.*) — предмет, що має якусь таємничу міць приносити щастя, боронити від злого, від недуг тощо; амулет

таліон (*фр.*) — пімста, відплата

талія (*фр.*) — стан (тіла), постава; міра в пасі; колода карт

талмуд (*єв.*) — збір жидівських релігійних і законодатних книг, уложений вче-

ними рабинами в III ст. по Хр.; складається з двох частей: Мішни і Ґемари

талмудист (*єв.*) — знавець талмуду; Жид, котрий уважає Талмуд за святе письмо (протилежність до Караїмів, котрі його не узнають)

талон (*фр.*) — рід чека, що видає установа для одержання зі скарбниці певної квоти грошей; частина аркушу відсоткового паперу з купонами, замість якої видають новий аркуш тогож паперу, коли всі купони використано; відтинок

таляр (*лат.*) — довгий, урочистий одяг у давніх Римлян, багряниця; верхній одяг протестантського духовенства, ряса

таляр (*н.*) — колишня срібна монета в Німеччині = 3 маркам

тальк (*н.*) — мягкий, білої барви мінерал, що вживається до лощення паперу, шкури; лояк

тальма (*фр.*) — довга кирея без рукавів

тальман (*фін.*) — предсідник фінляндського парляменту

тальмі (*фр.*) — стоп міди, цинку й заліза, покритий золотом; вживається у виробі недорогих прикрас

тама (*н.*) — гребля, перегать, загата; перешкода

тамбур, тамбор (*фр.*) — бубон, барабан; барабанщик, бубнар; прилад для гаптовання у виді бубонця

тамбурин (*іт.*) — старомавританський музичний інструмент у виді бубна з бубонцями; стародавній французький танок

тамґа (*тат.*) — рід мита в давній Росії

таможня (*пер. мос.*) — митниця

тампон (*фр.*) — скруток вати або марлі для спинення кровотечі

тампонувати (*фр.*) — затикати рану тампоном

там-там (*кит.*) — рід барабана у південноазійських народів

тамувати (*н.*) — загороджувати

тан (*кит.*) — вага = 60 1/2 кілограмів

тан(ґ) (*яп.*) — міра поверхні = 10 арів

тан (*анг.*) — шляхетський титул у давній Англії

танан — на Сході міра поверхні ріжної величини, прим. в Хіві = 1/3 десятини, в Бухарі = 3/8 десятини

танатос (*гр.*) — смерть; божок смерти, син Ночі, брат Сну

танатоід (*гр.*) — хворобливий стан, подібний до смерти (летарг, сплячка, омління, правець тощо)

танатольогія (*гр.*) — наука про смерть, її причини, прояви й наслідки

танатометр (*гр.*) — прилад для ствердження смерти

танатофобія (*гр.*) — хворобливий страх перед смертю

танґа (тенґа) (*тат.*) — срібна монета в середущій Азії

танґенс (*лат.*) — стична лінія, що дотикається обводу кола в одній точці

танґо (*ісп. ам.*) — рвачкий танець з ріжноманітними незвичайними кроками; щиро-помаранчева барва

тандем (*анг.*) — легкий двоколесний повіз, в який впрягають пару коней цуґом; ровер з двома сидженнями (одно за другим)

тандита (*im.*) — лихий виріб або товар; збиранина, негідь

тандитний (*im.*) — лихий, послідній

таніна (*лат.*) — гарбник, що добувається з дубової кори

танк (*анг.*) — панцирний самохід - плазун, що може їхати й без дороги; вживається у війську

Тантал (*гр.*) — у грецький мітольогії — син Зевса, що за розголошення божеських таємниць був покараний муками голоду й жажди, хоча сам стояв у воді під деревом з достиглими овочами; звідси муки Тантала — страшні, нестерпні муки при осягненню ніби так близької мети

тантьєма (*фр.*) — пайка з доходу підприємства, яку виплачується робітникам і урядовцям того підприємства; авторська пайка від збору з кожної театральної вистави або концерту

танцмайстер (*н.*) — учитель танців

Тао (*кит.*) — буддийська секта

тапер (*фр.*) — музика, що грає на вечірках за плату

тапета (*н.*) — обиття стіни (паперовими розписями, тканиною, шкурою тощо), шпалера

тапір (*фр.*) — звіря подібне до осла, з довгим носом

тапірувати (*фр.*) — бурити й кучерявити волосся гребінцем

тапіцер (*н.*) — ремісник, що займається обиттям меблів, стін тощо; обивач, декоратор, тапетник

тара (*im.*) — вага опаковання товару, вага залізничого ваґону

тарабан (*ар.*) — мідяний котел обтягнений шкурою, вживається як бубон

тарабат (*ар.*) — тарахкавка, якою будять ченців у монастирі (на Сході)

таран (*гр.*) — у старинних часах воєнний прилад, яким розбивали мури твердині

тарантас (*мос.*) — критий повіз

тарантеля (*іт.*) — дуже шпаркий неаполітанський танок

тарантул (*іт.*) — назва найбільшого їдовитого павука в Европі

тарґум (*арам.*) — переклад Старого Завіту зі старожидівської мови на арамейську

тардо (*іт.*) — поволі (в муз.)

тариба (*лит.*) — литовська краєва рада у Вільні (1917 р.)

тарифа (*іт.*) — встановлена урядово оплата за перевіз пасажирів, вантажу залізницями, пароплавами, літаками тощо; розцінка митних оплат за ввізні та вивізні товари; приписана оплата

тарлятан (*фр.*) — легка, тонка й прозора бавовняна тканина

тармалама (*пер.*) — дебела перська шовкова матерія

тарок (*іт.*) — старосвітська гра в карти (78 карт)

тарпейська скеля (*лат.*) — стрімка скеля на капітолійському горбі в Римі, звідки в старовину скидали в провалля державних злочинців

тартан (*іт.*) — невеликий човен з одним трокутним вітрилом

тартар (*гр.*) — у грецькій мітольогії — підземний світ, пекло

тартинка (*фр.*) — тоненька скибка хліба з маслом, сардинкою, шинкою тощо; канапка

Тартюф (*фр.*) — головна дієва особа комедії Мольєра тоїж назви; облудник, святоша

тарувати (*іт.*) — вирівнювати вагу

тастер (*н.*) — прилад із закруткою для замикання електричного току

тасувати (*фр.*) — мішати (карти)

татуїровка (*гол.*) — малювання на тілі через наколювання скіри та запускання в дірочки ріжних фарб; вживається серед малокультурних народів, а також і серед моряків, рибалок, акробатів тощо

татуувати (*гол.*) — робити татуїровку

тафля (*н.*) — плита, шиба

тафта (*пер.*) — тонка, гладенька шовкова матерія, звичайно з хвилястим відблиском

тахикардія (*гр.*) — хворобливе биття серця

тахограф (*гр.*) — скоропис; прилад для швидкого роблення відбиток (письма, рисунку)

тахометр (*гр.*) — прилад для мірення швидкости

таця, таца (*н.*) — підставка; піднос

ташка (*н.*) — торбинка

теантропос (*гр.*) — Богочоловік; Христос

театр (*гр.*) — в старовину будівля під голим небом, де сиділи видці підчас виконання драматичних творів; будівля пристосована виключно для театральних вистав; місце, де відбуваються якісь важливі події

театральний (*гр.*) — приналежний до театру; штучний, удаваний

театроман (*гр.*) — любитель театру

театроманія (*гр.*) — замилування до театру

тебеньки (*тат.*) — ремінні потебні (прикраси) з боків козацького сідла

тевтонський орден (*н.*) — німецький орден Хрестоносців, заснований у кінці XII ст. в Єрусалимі

теза (*гр.*) — твердження або гадка, що вимагає доказу; твердження, що викликує відповідне йому заперечення (антитезу); провідна думка

теїзм (*гр.*) — віра в єдиного Бога

теїн (*лат.*) – трійливий складник, що міститься в чайній ростині

теїст (*гр.*) — віруючий в єдиного Бога

тека (*лат.*) — обгортка на ділові папери; уряд міністра

текст (*лат.*) — зміст, основа письма чи мови; власні слова автора (для пояснення); виїмок зі Святого Письма; слова до музичного твору, пояснення під малюнками, рисунками тощо

текстильний (*фр.*) — прядний, ткацький

текстуальний (*лат.*) — дослівний (переклад)

тектоніка (*гр.*) — наука будівництва; наука про уклад гірнин; мистецький виріб з дерева чи каміню

тектура (*лат.*) — відміна грубого паперу, картон, окладинка, палітурка

телевізія (*лат.*) — можливість видіти на далеку віддаль при помочі електромагнетичних хвиль

телеграма (*гр.*) — депеша

телеграф (*гр.*) — прилад для швидкої передачі відомостей при помочі електрики, що йде по дротах

телеграфіст (*гр.*) — урядовець, що надає та відбирає депеші

телеграфувати (*гр.*) — депешувати

телектроскоп (*гр.*) — прилад, при помочі якого можна світлити предмети, що знаходяться на далекій віддалі

телематольогія (*гр.*) — наука про людську волю

телеметрія (*гр.*) — мірення на віддаль

телеозавр (*гр.*) — величезний передпотоповий копальний плазун, з родини крокодилів

телеольогія (*гр.*) — наука про доцільність будови світа, за якою всі природні явища мають певну розумну мету, що ступенево здійснюється

телепатія (*гр.*) — прочуття, ділання або відчування на віддаль

телескоп (*гр.*) — оптичний прилад, при помочі якого можна бачити далекі звізди, небесні тіла

телефон (*гр.*) — прилад, при помочі якого можна пересилати голос на далеку віддаль

телефонувати (*гр.*) — говорити телефоном

теліга (*тур.*) — віз, мажа

телюр (*лат.*) — хемічний первень, сріблистий метальоід, зустрічається як домішка до золота, срібла, олива

телюрій (*лат.*) — прилад для наглядного пояснення руху землі довкола осі й сонця та місяця довкола землі

тема (*гр.*) — зміст, головна думка твору чи промови; загад; головний мотив музичного твору

тембр (*фр.*) — своєрідна закраска голосу; бриніння властиве кожному музичному інструментові

темляк (*тат.*) — ремінний пасочок з китичкою, що завязується на рукояті шаблі; перепаска, на якій носиться хору руку; черезплічник

темп (*іт.*) — розмір часу, ступінь скорости у виконанні музичного твору, ступінь скорости якоїнебудь праці

темпера (*іт.*) — густий плин, в якому розроблюються мінеральні фарби; малювання такими фарбами

темперамент (*лат.*) — вдача, натура; запал, живість

температура (*лат.*) — теплота

темперувати (*лат.*) — лагодити (біль); стругати (олівець), затісувати

темпоральний (*лат.*) — часовий, дочасний, несталий

тенґа (*тат.*) — гріш ріжної вартости, у деяких азійських народів

тенденцийний (*лат.*) — сказаний або написаний з наміром вплинути на кого згідно зі своїми бажаннями, переконаннями тощо

тенденція (*лат.*) — нахил, прямування до бажаної мети, попередня думка, напрям

тендер (*анг.*) — помічний корабель; задня частина залізничої машини, де міститься паливо й вода

теніс (*анг.*) — див. лявн-теніс

тенор (*лат.*) — головна думка (промови)

тенор (*іт.*) — найвищий чоловічий голос; співак

тенотомія (*гр.*) — хірургічний переріз тужня

тенуто (*іт.*) — протяжно (в муз.)

теобромін (*лат.*) — алькальоід, що міститься в зернятах какаового дерева та в деяких сортах чаю

теогнозія (*гр.*) — наука про бога, признавання бога

теогонія (*гр.*) — наука про походження мітичних богів

теодоліт (*гр.*) — мірничий прилад для мірення поземих і простовисних кутів

теократія (*гр.*) — панування духовної влади

теольог (*гр.*) — знавець теольогії, богослов; студент теольогічного факультету (виділу)

теольогічний (*гр.*) — богословський

теольогія (*гр.*) — наука про релігію; богословія

теомахія (*гр.*) — війна богів (у мітольогії)

теоморфізм (*гр.*) — приписування людям божеських прикмет; убожання, боготворення

теопластика (*гр.*) — пластичне представлення богів у виді людини, звіря, птиці тощо

теорема (*гр.*) — твердження, що вимагає доказів

теоретик (*гр.*) — людина, що знає щонебудь теоретично, без досвіду

теоретичний (*гр.*) — науковий, абстрактний, непрактичний, недосвідний

теорія (*гр.*) — науковий погляд, світогляд

теософія (*гр.*) — богопізнання на підставі філософічних розумувань; містицизм

теракота (*іт.*) — мистецькі вироби з кахльової глини (вази, статуетки тощо)

терапевт (*гр.*) — лікар

терапія, терапевтика (*гр.*) — штука лікування

терарій (*лат.*) — скляна скринька з водою та землею, де переховуються ріжні плазуни та земноводні тварини (для дослідів)

тераса (*фр.*) — високе улоге місце; поміст біля будинку на зразок великого балькону; улогий дах

тератольогія, тератографія (*гр.*) — наука про дивні вироди в природі

терем (*тур.*) — палата

терен (*фр.*) — обшир землі, поземелля, місцевість, околиця; поле діяння, ринок збуту

територія (*лат.*) — простір землі, на якому міститься держава, нарід; країна, округа, волость

територіяльний (*лат.*) — приналежний до даної країни; ґрунтовий, земський

територіяльність (*лат.*) — приналежність до певної території або місцевости

терма (*гр.*) — природне тепле цілюще джерело

терми (*лат.*) — розкішні громадські бані для купання в давньому Римі

термідор (*фр.*) — одинадцятий місяць французького республіканського календаря, від 19 липня до 18 серпня

термін (*лат.*) — означений час, речинець, строк; день судової розправи; слово для означення якоїсь речі чи явища (в науці, мистецтві, реместві тощо)

термінатор (*лат.*) — хлопець, челядник

терміновий (*лат.*) — речинцевий, строковий

термінольогія (*лат.*) — збір технічних або наукових слів, що вживаються в ріжних ділянках науки, техніки тощо

термінувати (*лат.*) — відбувати практику в майстра, вишколюватися

терміти (*лат.*) — відміна простокрилих великих білих мурашок, що гніздяться у високому (до 4 метрів) муравельнику (в південних краях)

термограф (*гр.*) — прилад, що записує зміну температури

термодинаміка (*гр.*) — наука про використання тепла в техніці

термоліза (*гр.*) — розклад хемічних сполук при помочі відповідного тепла

термольогія (*гр.*) — наука про теплі цілющі джерела

термомагнетизм, термоелектричність (*гр.*) — магнетизм, електричність, що повстають від діянь тепла

термометр (*гр.*) — тепломір (Реомюра, Цельсія, Фаренгайта)

термомікрофон (*гр.*) — дуже чутливий магнетичний телефон

термопатогенія (*гр.*) — наука про повстання й причини гарячки

Термопілі (*гр.*) — славетна вузина, де полягло кістьми 300 геройських Спартанців

термос (*гр.*) — фляшка, пляшка з подвійними стінками та щільною затичкою, в якій плин не змінює температури протягом досить довгого часу

термосифон (*гр.*) — уладження, при помочі якого огріваються теплиці

термоскоп (*гр.*) — прилад, що показує зміну тепла

термостатика (*гр.*) — наука, що досліджує тепло

термотерапія (*гр.*) — лікування теплими купелями, парою тощо

термофор (*гр.*) — відповідно виконана ґумова подушка, що вживається для цілющою огрівання поодиноких частей тіла; прилад, що витворює цілющу пару

термохемія (*гр.*) — наука про теплові явища, що їх викликують хемічні процеси

терно (*іт.*) — три числа, що разом виграють на льотерії

терор (*лат.*) — пострах, криваве насильство, змушення

тероризм (*лат.*) — державний лад, опертий на пострасі або кривавім насильстві; червоний терор

тероризувати (*лат.*) — насильно змушувати, загрожувати смертю; рядити пострахом, насильством

терорист (*лат.*) — виконавець терористичного акту, насильник; прихильник тероризму

терористичний (*лат.*) — звязаний з терором, насильний, кривавий

терпентина (*лат.*) — плинна живиця шпилькових дерев, жигунець; вживається в медицині й техніці

Терпсихора (*гр.*) — у грецькій мітольогії муза танців

Терсит (*гр.*) — імя дієвої особи поеми Гомера „Іліяда", що ганьбить Ахілеса; тип бридкої, злої людини

терф (*анг.*) — місце для перегонів

терцет (*іт.*) — музичний твір на три голоси або інструменти, тріо

терцина (*іт.*) — поезія з кількох трирядкових строф (рядок 11-складовий), в яких другий рядок римується з першим і третім слідуючої строфи

терція (*лат.*) — $^1/_{60}$ секунди; третій тон угору від основного тону; третя струна; рід друкарських черенок; третя кляса в школі

терціян (*лат.*) — шкільний возний, педель

тестамент (*лат.*) — завіт, заповіт, духівниця, духівня

тестатор (*лат.*) — заповітник

тетанос (*гр.*) — заразлива недуга мязів, правець

тетрагон (*гр.*) — чотирокутник

тетраграм (*гр.*) — умовне слово зложене з чотирьох приголосних звуків

тетраедр (*гр.*) — чотирогранна брила, кожна грань якої має форму рівнобічного трокутника

тетраедрит (*гр.*) — руда міди

тетральогія (*гр.*) — драматичний твір одного автора, зложений з трьох драм і одної комедії; твір красного письменства, що складається з чотирьох окремих частей, але повязаних одною провідною думкою

тетраметр (*гр.*) — чотиростоповий вірш

тетрархія (*гр.*) — панування чотирьох володарів; частина держави, якою рядить тетрарх

тетрастих (*гр.*) — коротка поезія, що складається з чотирьох рядків

тетрахорд (*гр.*) — музичний лад, що мав гаму з чотирьох тонів; чотирострунний інструмент

теургія (*гр.*) — штука викликування духів

тефілім (*ев.*) — реміпці з ремінною коробочкою, що Жиди вдягають на чоло й руку підчас молитви

технік (*гр.*) — досвідчений в техніці, знавець свого фаху

техніка (*гр.*) — наука про всякі способи виконання якоїсь праці в ділянках мистецтва, промислу, виробництва, ремесла тощо; вправа

технікум (*гр.*) — нижча, середня технічна школа; вища загальна технічна школа

технічний (*гр.*) — приналежний до техніки, виконаний згідно з вимогами техніки; штучний

техноліт (*гр.*) — штучний камінь

технольог (*гр.*) — знавець технольогії, інженер

технольогія (*гр.*) — наука про способи перероблювання сирих матеріялів (в промислі, рукоместві), про машини та промислові уладження

тигр (*лат.*) — хижий звір з родини котів, водиться в Азії та Африці

тиґель (*н.*) — посуда для топлення металів, або для хемічних дослідів на вогні

тиміям (*гр.*) — кадило, запашний ладан

тимократія (*гр.*) — панування буржуазії

тимоль (*лат.*) — відзаразний середник, що виробляється з тиміямового олійку

тимопатія (*гр.*) — умова недуга, божевілля

тимпан (*гр.*) — стародавній музичний інструмент у виді великого бубна з дзвінками; частина внутрішнього вуха

тинк (*н.*) — шершава поволока на стінах будинку, зроблена з вапна й піску

тинктура (*лат.*) — настоянка, цілющий спиртовий чи етеровий витяг з ріжних зел

тинкувати *(н.)* — виправляти (сгіни будинку)

тип *(гр.)* — основна прикмета; взір, первовзір; людина, річ або явище, що мають всі прикмети своєї раси, роду, породи, кляси тощо; виродок, осібняк

типик *(гр.)* — книжка з церковними приписами

типовий (*гр.*) — питомий більшості однорідних річей, явищ тощо; родовий, властивий певній расі, нації, клясі, родині, породі тощо

типограф (*гр.*) — друкар

типографія (*гр.*) — друкарство; друкарня

типолітографія (*гр.*) — друкування на літографічному камені

типольогія (*гр.*) — наука про типи

тир *(фр.)* — місце, де вчаться цільно стріляти, стрільниця

тирада (*фр.*) — довга безмістовна промова, виголошена в пописово-деклямаційному тоні; пуста балачка

тираж (*фр.*) — тягнення (в льотерії); наклад (часопису, твору тощо)

тиральєр (*фр.*) — стрілець у розсипаній лаві

тиран (*гр.*) — необмежений самодержавець, деспот; самовладна, жорстока людина

тиранізувати *(гр.)* — знущатися, гнобити, дратувати, мучити

тиранія, тиранство (*гр.*) — деспотизм, насильне й жорстоке панування; жорстоке поводження, обходження

тиранський (*гр.*) — деспотичний, жорстокий

тирс *(гр.)* — жезло бога Бакха, обвите виноградною лозою й прочитаном

Тиртай (*гр.*) — славетний грецький поет (VII ст. до Хр.), що своїми піснями запалив Спартанців до геройської перемоги над ворогами; народній кобзар

титан (*гр.*) — хемічний первень, тяжкотопкий темносірий метал; великан, велетень

титаничний (*гр.*) — велетенський, надлюдський

титла *(лат.)* — скорочення (в письмі)

титул (*лат.*) — почесна, офіційна назва гідности, уряду; заголовок, надпис, напис; право до чогось (згідно з урядом)

титулювати (*лат.*) — називати кого згідно з його титулом, урядом, величати; давати заголовок якомусь науковому, літературному творові

титулярний (*лат.*) — почесний, лише з титулом, без відповідної влади

титулятура (*лат.*) — форма титулування

тиф (*гр.*) — тяжка пошесна недуга, глуханя

тифоід (*гр.*) — легка проява черевного тифу

тифоідний (*гр.*) — тифний

тифон (*гр.*) — у грецькій мітольогії стоголовий дракон, що дихав вогнем; дужий борвій на Індійському океані, що підіймає і вертить величезні стовпи води

тифтик (*тур.*) — відміна бавовняної тканини

тік (*фр.*) — нервова хвороба відчувального лицевого нерву, що викликує надто часте моргання повік, тремтіння уст тощо

тікет (*анг.*) — посвідка, картка вступу, білет

тінґель-танґель (*н.*) — дешева каварня, де виступають шансонетки

тір (*гол.*) — смола змішана з товщем, якою запускають заткані паклею щілини в стінах корабля

тірбушон (*фр.*) — коркотяг, коркач

тіун (*скнд.*) — назва урядових осіб у давній Русі; за часів Руської Правди — доглядач челяді князя; суддя

тіяра (*гр.*) — потрійна золота папська корона, символ троїстої влади (на землі, в чистилищі, в небі); корона єпископа; корона перських королів

то (*яп.*) — Схід; міра обєму — 18 літр

тоалета (*фр.*) — див. туалета

тоґа (*лат.*) — довга верхня одіж давніх Римлян; урочистий стрій ректорів, професорів вищих шкіл, суддів і адвокатів

ток (*фр.*) — рід жіночої невеликої шапочки

токай (*уг.*) — кращий сорт угорського вина

токольогія (*гр.*) — наука про поліжництво

токсикоемія (*гр.*) — зараження крови

токсикольогія (*гр.*) — наука про отруї та їх вплив на живі організми

токсина (*лат.*) — трійливий продукт, що його витворюють бактерії

толерантний (*лат.*) — поблажливий, вибачний, пробачний, вибачливий, вирозумілий

толерантність (*лат.*) — пробачність, оглядність, поблажливість

толеранція (*лат.*) — релігійна терпимість, пробачення, вирозумілість

толерувати (*лат.*) — потурати, пробачати, вибачати

тольди (*ісп.*) — індіянські округлі хати покриті шкурами (в півд. Америці)

том (*гр.*) — окрема книжка якогонебудь твору, або творів одного автора; книжка.

томагавк (*анг.*) — індіянська зброя у виді топірця на довгому держаку (в півн. Америці)

томан (*пер.*) — перська золота монета (около 2 долярів)

томат (*фр.*) — помідор, баклажан; підливка

томбак (*мал.*) — сумішка міди, цинку й цини; штучне золото

томболя (*іт.*) — публічна льотерія

тон (*гр.*) — голос, звук, бриніння; вимова; поведінка; кольорит малюнку, рисунку

тон (*н.*) — відміна білої глини до білення стін, стель тощо

тонаж (*фр.*) — вага вантажу, що може змістити корабель; поємність

тональний (*лат.*) — звуковий

тонація, тональність (*лат.*) — лад, в якому написано музичний твір, гама

тонзура (*лат.*) — пострижини, виголене місце на вершку голови у латинських священиків

тоничний (*гр.*) — звуковий; т. віршування — віршування на основі чергування наголошених і ненаголошених складів; зміцняючий (медичний середник)

тоніка (*іт.*) — перший основний тон гами, основа

тонна (*фр.*) — бочка; одиниця ваги = 1000 кілограмів; міра обєму = 1,44 куб. м.

топаз (*гр.*) — дорогоцінний прозорий камінь, частіше жовтавої або червоної барви

топічний (*гр.*) — місцевий

топограф (*гр.*) — знавець, що описує подрібно місцевість і робить з неї топографічні карти, пляни

топографія (*гр.*) — наука роблення плянів, подрібних мап якоїнебудь місцевости; докладний опис якоїсь місцевости зі всіма її подробицями

топольогія (*гр.*) — способи зміцнення памяти

топонамастика (*гр.*) — наука про походження назв ріжних місцевостей

Тор (*скнд.*) — у мітольогії скандинавських племен - бог грому

тор (*лат.*) — хемічний первень, радіоактивний метал у виді сріблистого порошку; вживається у виробі жарівок

тора (*ев.*) — давня назва законів Мойсея, пятикнижжя

торакограф (*гр.*) — прилад, що записує рухи грудника підчас дихання

торакс (*гр.*) - грудник, грудниця

тореадор (*ісп.*) — верхівень, що бере участь в змаганнях з биками (в Іспанії)

тореро (*ісп.*) — піший змагун в бою з биками

ториси (*анг.*) — англійська аристократична консервативна партія

Торквемада (*ісп.*) — великий інквізитор, головний суддя духовного суду в Іспанії, що вславився своєю жорстокістю (XV в.); жорстокий фанатик

торменто (*іт.*) — сніговійниця в Альпах

торнадо (*ісп.*) — вихровиця з сильним дощем у міжтропікових околицях

торністра (*н.*) — військовий наплечник; наплечник (школярський)

торпарі (*фін.*) — безземельні селяни у Фінляндії

торпеда (*лат. фр.*) — морська міна

торпедо (*ісп.*) — рід морської риби

торрічеллієва порожнеча — безповітряна порожнеча в барометровій рурці з живим сріблом (від ім. італійського фізика Торрічеллі - 1643 р.)

торс (*іт.*) — погруддя, фігура без голови, рук і ніг; кадовб

торт (*фр.*) — солодке тісто у формі округлого, ріжної висоти, гарно прибраного пляцка

тортура (*лат.*) — мука, катування; катівське приладдя

тортурувати (*лат.*) — катувати, мучити

торувати (*лат.*) — пробивати, прокладати (дорогу)

торф (*н.*) -- перегній болотяних ростин, перемішаний із землею, болотнина, руда, ропша

тост (*анг.*) — коротка застільна промова з побажаннями

Тот (*єгп.*) — староєгипетський бог мистецтва й науки

тоталізатор (*лат.*) — газардова гра підчас кінських перегонів, в якій кожний учасник ставить відповідну квоту на якогось коня і виграє лише тоді, коли його кінь має щастя прийти до мети першим або другим

тотем (*інд.*) — в індійських племен різблена фігурка звіряти-опікуна цього племени; святощі

тотемізм (*інд.*) — індійська віра, що наказує шанувати звірята, від яких нібито походять люди

То(а)уер (*анг.*) — старовинний королівський замок у Лондоні; потому - вязниця для політичних вязнів; тепер - військово-історичний музей

траб (*іт.*) — біг коня трухцем

трабант (*іт.*) — див. драбант

траверза (*лат.*) — поперечний бальок, поперечниця

травертин (*іт.*) — кристалевий вапняк

травестія (*іт.*) — перерібка поважної речі на жартівливу, пародія

травестувати (*іт.*) — перероблювати, перевертати

травма (*гр.*) — ушкодження організму зовнішніми причинами (забій, рана тощо)

травматичний (*гр.*) — ушкоджений, поранений, прибитий

трагедія (*гр.*) — драматичний твір поважного й глибокого змісту, що змальовує внутрішню боротьбу сильних вдач; сумна, потрясаюча подія; тяжка внутрішня душевна боротьба

трагізм (*гр.*) — збіг надто нещасливих обставин в моментах прикрої душевної боротьби людини, коли від рішення залежить „бути чи не бути"

трагік (*гр.*) — автор трагедії; актор, що грає головні ролі в трагедіях

трагікомедія (*гр.*) — трагедія, в якій повязані трагічні та комічні моменти душевної боротьби людини; положення заразом прикре й смішне

трагічний (*гр.*) — властивий трагедії; надто грізний, жахливий, страшний, сумний

трагічність (*гр.*) — див. трагізм

траґар (*н.*) — носільник

традиційний (*лат.*) — звичаєвий

традиціонізм (*лат.*) — погляд, що вдача родичів дідично переходить на дітей

традиція (*лат.*) — звичай, переказ, передання, повіря; рутина

траєкторія (*лат.*) — лінія лету кулі, стрільна

тракт (*лат.*) — битий шлях, гостинець, шосе; почтова дорога

трактат (*лат.*) — угода міжількома державами (політична, торговельна тощо), договір

трактир (*лат.*) — гостинниця; шинок

трактор (*лат.*) — двигун, що в сільському господарстві заступає робочу силу людей, коней і волів

трактувати (*лат.*) — договорюватися; частувати, гостити

трал (*анг.*) — прилад для досліджування нерівностей морського дна

трам (*н.*) — головне, основне беревно; насад

трамбувати (*н.*) — вбивати землю

трамвай (*анг.*) — ваґон міської кінної або електричної залізниці

трамонтана (*іт.*) — північний бігун; північний вітер (в Італії)

трамплін (*фр.*) — гімнастичний пружиновий прилад для відбивання підчас скоків у-даль чи вгору

тран (*н.*) — рибячий товщ, цілющий середник

транафіль (*лат.*) — троянда

транзит (*лат.*) — перевіз товарів з одної держави до другої через третю

транзитний (*лат.*) — перевозовий; т. мито — перевозове мито, що платиться державі, через яку перевозиться товар

транс (*фр.*) — глибокий гіпнотичний сон; екстаза

транс- (*лат.*) — приставка до слова в значінні: пере-, поза -

трансакція (*лат.*) — угода, договір

трансальпійський (*лат.*) — позаальпійський

трансатлантійський (*лат.*) — позаатлантійський

трансверсальний (*лат.*) — поперечний, скісний

Трансільванія (*лат.*) — (дослівно-країна поза лісами) Семигород

транскрибувати (*лат.*) — переписувати, пероробдювати

транскрипція (*лат.*) — написання слова подібними буквами іншої мови; переписання музичного твору з одної тонації на другу; переписання, перероблення, написання

транслятор (*лат.*) — заприсяжений перекладчик

трансьокація (*лат.*) — переміщення (війська)

трансміґрація (*лат.*) — переселення

трансмісія (*лат.*) — передача машинової сили при помочі ремінних пасів, зубчатих колес тощо; передача звуків через радіо

трансмітувати (*лат.*) — передавати, переносити

трансмутація (*лат.*) — перетворення, переміна

транспарант (*лат.*) — прозорий папір; аркуш паперу з чорними рівнобіжними лініями, якого підкладають під нелінійований папір, раштра; світляна коробка, що замість покришки має натягнене полотно з намальованими буквами, рисунками тощо

транспірація (*лат.*) — пітніння

трансплянтація (*лат.*) — перенесення з одного місця на друге; перенесення тканки тіла, чи кости з одної части тіла на другу; пересадження

транспозиція (*лат.*) — переставлення; перероблення музичного твору з одного тону на другий

транспонувати (*лат.*) — переложити музичний твір з одної тонації на другу

транспорт (*лат.*) — переніс; перевіз (людей, товарів, річей тощо); вантаж; легке військове судно для перевозу війська, військового майна тощо

транспортатор (*лат.*) — кутомір, прилад для перенесення кутів (на папір)

транспортер (*фр.*) — прилад для переносу сипких тіл з одного місця на друге

транспортовий (*лат.*) — перевозовий, вантажний

транспортувати (*лат.*) — перовозити, переносити, перепроваджувати; провадити

трансферувати (*лат.*) — переносити право посідання на друге назвище; переносити

трансформатор (*лат.*) — індуктивний прилад для зміни сили напруження електричної енерґії

трансформація (*лат.*) — перетворення, переміна

трансфузія (*лат.*) — переливання крови зі здорової людини в жили хворої; переливання

трансцендентальний (*лат.*) — недосяжний, поза межами людського пізнання

трансценденція (*лат.*) — недосяжкість, непомірна перевага

траншея (*фр.*) — стрілецький рів, окіп, насип, шанець

трап (*гол.*) — кладка, східці, що ведуть на корабель

трапез (*гр.*) — чотирокутник з двома рівнобіжними боками; гімнастичний прилад

трапеза (*гр.*) — монастирська їдальня; урочистий обід

трапезоїд (*гр.*) — неправильний чотирокутник

трапезувати (*гр.*) — частуватися, бенкетувати

трапісти (*лат.*) — чернецьке братство, що присяглося тяжко працювати і до смерти мовчати (у Франції, заснов. у XII в.)

траса (*фр.*) — визначений напрям дороги; визначена дорога для спортових змагунів

трата (*іт.*) — вексель, виставлений на імя другої особи із зазначенням третьої, що має відібрати гроші

траф (*н.*) — випадок

трафарет (*іт.*) — міцний папір, на якому вирізано взора для мальовання стін; взір, шабльон

трафаретний (*іт.*) — звичайний, шабльоновий

трафіка (*фр.*) — продаж тютюну, тютюнових виробів тощо

трахеіт (*гр.*) — запалення дишника

трахеотомія (*гр.*) — операція хворого дишника, з метою влегшити дихання

трахея (*гр.*) — дишник

трахіт (*гр.*) — мінерал вульканічного походження, вживається до бурковання доріг

трахома (*гр.*) — єгипетське запалення очей, заразлива недуга

тред-юньйон (*анг.*) — професійні робітничі спілки в Англії

трек (*анг.*) — місце, де вчаться їздити роверами

трель (*іт.*) — скоре повторювання двох сусідніх тонів, перелив (муз.)

трема (*іт.*) — нервове дрожання голосу, рук і цілого тіла, що зчаста буває перед прилюдним виступом; хвилювання

тремоляндо (*іт.*) — з дрожанням (в муз.)

тремп (*анг.*) — волоцюга

трен (*гр.*) — жалібна пісня

трен (*фр.*) — довгий кінець сукні, що волочиться по землі; військовий обоз

тренер (*анг.*) — знавець, що вишколює спортових змагунів

трензель (*н.*) — припона

тренінґ (*анг.*) — спортові вправи

тренувати (*анг.*) — вишколювати; вправляти

трепанація (*гр.*) — хірургійна операція черепа, лобини

трест (*анг.*) — обєднання кількох великих підприємств якоїсь промислової ділянки з метою опанувати ринок і збутися конкуренції

тресувати (*фр.*) — муштрувати, вправляти, привчувати

тресура (*фр.*) — ступеневе привчування звірят до послуху, до виконування ріжних штучок тощо; вишкола

треф (*фр.*) — барва карт, жир, жолудь

трефити (*фр.*) — кучерявити волосся

трефний (*єв.*) — нечистий, недозволений законом до їди (у Жидів)

трефовий (*фр.*) — жировий

триб (*н.*) — спосіб (життя); зубчате колесо, зазубець

трибун (*лат.*) — назва військових старшин староримського леґіону; оборонець нижчих верств людности в староримському сенаті; люблений народній промовець і заступник

трибуна (*лат.*) — підвищення, з якого говорять промовці

трибунал (*лат.*) — суд; загал суддів, призначених для судження якоїсь справи; будинок, де міститься вищий суд

трибунат (*лат.*) — уряд і звання трубуна

трибут (*лат.*) — данина, податок, гарач

трибушон (*фр.*) — див. тірбушон

тривіюм (*лат.*) — потрійне роздоріжжя; середньовічна школа, в якій вчили трьох предметів (граматика, риторика, діялектика)

тривіяльний (*лат.*) — звичайний, простий, безсоромний, вульґарний

тригонометрія (*гр.*) — наука про взаємовідношення боків і кутів трокутника

триглот (*гр.*) — твір написаний трьома мовами

три(і)дуум (*лат.*) — протяг трьох днів

три(і)еній (*лат.*) — триліття

тризна (*ц. сл.*) — поминки

трик (*анг.*) — витівка, вигадка, жарт

триклiній (*гр.*) — їдальня у давніх Греків і Римлян

трико, трикоти (*фр.*) — вовняна плетена тканина, убрання з якої щільно прилягає до тіла; спортове, театральне убрання зроблене з такої тканини

трикольор (*лат.*) — трибарвний прапор; трибарвна відзнака

трикотаж (*фр.*) — ріжні плетені вовняні вироби (рукавички, панчохи, светери тощо)

триктрак (*фр.*) — стародавня гра в кістки; рід гри в карти

трилема (*гр.*) — тяжке положення, коли треба вибирати одну з трьох можливостей

трильйон (*лат.*) — мільйон більйонів = 1 і вісімнадцять нулів

трильогія (*гр.*) — літературний твір зложений з трьох окремих частей, але повязаних одною провідною думкою

триместр (*лат.*) — протяг трьох місяців, чвертьріччя, квартал

трином (*гр.*) — альґебричний тричлен, сполучений знаками плюс або мінус

трипаносом (*гр.*) — трійливий укус мухи тсе-тсе, що викликує смертельну сплячку

трипер (*н.*) — венерична заразлива хвороба, гонорея, перелой, збур

трипліка (*лат.*) — відповідь на репліку (відповідь)

триплікат (*лат.*) — третя відбитка

триптик (*гр.*) — трійчастий образ

трирема (*лат.*) — у давніх Римлян галера з веслами у три ряди (один над другим) і з квадратовими вітрилами

трисекція (*лат.*) — поділ на три рівні часті

тритеїзм (*гр.*) — віра в трійцю

тритон (*гр.*) — в грецькій мітольогії другорядне морське божество в образі людини з рибячим хвостом; відміна ящірки

трихіна (*гр.*) — мікроскопійний хробачок, що найчастіше буває в свинячому мясі; в людському організмі викликує хворобливі явища, що зчаста кінчаться смертю

трицепс (*лат.*) — трійчастий мяз руки

тріо (*іт.*) — музичний твір на три голоси або інструменти; виконавці такого музичного твору

тріолет (*іт.*) — поезія, що складається з 8 рядків, з яких перший повторюється по третім, а перший і другий по шестім

тріоля (*іт.*) — сполука трьох тонів

тріюмвірат (*лат.*) — панування трьох володарів (колись у Римі)

тріюмф (*лат.*) — урочистий поворот военного переможця (колись у Римі); свято перемоги; блискучий успіх

тріюмфальний (*лат.*) — побідницький, урочистий, святочний

тріюмфувати (*лат.*) — тішитися перемогою, побідою; побіджувати

тріяда (*лат.*) — трійця, три головніші акорди (в муз.)

тріянґуляція (*лат.*) — поміри землі при помочі поділу її на трикутники

тріяс (*гр.*) — найстарша доба середньої епохи землі т. зв. мезозойської

троглодит (*гр.*) — первісна печерна людина; наздник

трокар (*гр.*) — хірургійна загострена рурка, якою пробивають тіло, щоби випустити звідти гній, або шкідливі гази

троліт (*лат.*) — ізоляційний середник, вживається в радіотехніці

тромбон (*іт.*) — музичний дутий інструмент, пузон

трон (*гр.*) — престіл; символ монархічної влади; столиця

троп (*гр.*) — слово вжите в переносному розумінні (золотий колос), образовий зворот

тропадина (*гр.*) — чутливий відбірний радіоапарат

тропік (*гр.*) — уявлене коло, що йде рівнобіжно з рівником(екватором); тропіків є два — на північній і на південній півкулі (т. Рака, т. Козерога), вони становлять межі гарячого підсоння; зворотник

тропіковий *(гр.)* — гарячий, спекотливий; властивий тропікам, що міститься між тропіками;

тропічний (*гр.*) — образовий, метафоричний

тротуар (*фр.*) — хідник, пішохід

трофей (*гр.*) — знак побіди; воєнна здобич, добич

трофольогія *(гр.)* — наука про відповідне відживвлення

трохей (*гр.*) — віршова стопа з довгого та короткого складів (в силябічному віршуванню), з наголошеного та ненаголошеного (в тонічному віршуванню [— ⌣]

трубадур (*фр.*) — середньовічний провансальський мандрівний поет-лірик, що співав свої твори в супроводі ґітари

трувер (*фр.*) — середньовічний мандрівний поет-співак півн. Франції

трупа (*фр.*) — театральна дружина; загал циркових акторів одного цирку

трухан *(н.)* — індик

трюїзм (*анг.*) — щира правда, істина; загально знана річ, загальник

трюм (*гол.*) — долішня частина корабля, де переховуються товари та ріжні запаси

трюмо (*фр.*) — високе велике свічадо

трюфель (*н.*) — гриб з родини торбуватих, росте $^1/_4$ м. під землею; дуже смачний і запашний

тсе-тсе — африканська їдовита муха

туалета *(фр.)* — шафка зі свічадом і всім приладдям для чепурення; будуар, чепурня; жіночий стрій, одяг

туалетовий *(фр.)* — приналежний до туалети

туба (*лат.*) — басовий дутий інструмент

тубальний (*лат.*) — голосистий, грімкий

туберкуліна (*лат.*) — протисухітний середник

туберкульоза *(лат.)* — сухоти

туберкульозний (*лат.*) — сухітничий

тубероза (*лат.*) — ростина з родини лілей, з гарними запашними білими цвітами

тужурка (*фр.*) — рід чорного мужеського сурдута; катанка

туз *(н.)* ас в картах; поважна особа

тузінь (*фр.*) — дванадцятка

туліпан (*лат.*) — ростина з ріжнобарвними цвітами у виді келіхів

тулуб (*мос.*) — кожух покритий сукном

тулумбас (*тур.*) — барабан, літаври

тумба (*іт.*) — нічний столик з шухлядкою; стовпець, що відмежовує хідник від вулиці; придвірок

тумулюс (*лат.*) — могила, курган, надгробник

тумульт (*лат.*) — натовп, метушня, заколот

тундра (*фін.*) — на півночі Европи й Азії багнисті, порослі мохом величезні простори; більшу частину року замерзлі

тунгузи (*мэн.*) — монгольське племя, що замешкує північносхідню Сибір

тунґа (*ам.*) — шкідлива американська кузка, що залазить під нігті та боляче ранить

тунґстен (*н.*) — хемічний металевий первень, дуже твердий і тяжкотопкий; вживається в електротехніці та в гартованню криці

тунель (*анг.*) — підземна або підводна залізниця, дорога

туніка (*лат.*) — спідня одіж давніх Римлян, сорочка з короткими рукавами; у чоловіків вона сягала до колін, у жінок до землі

тура (*фр.*) — круг, оборот; дорога; фігура в шахах

турбація (*лат.*) — неспокій, клопіт, журба, турба, турбота

турби (*ар.*) — гробівниці турецьких султанів у мечетах

турбіна (*лат.*) — водяний двигун, що порушує машини силою, напором води

турбініт (*лат.*) — мушля у виді шруби

турист (*фр.*) — мандрівник, подорожній

туркофіл (*лат.*) — приятель Турків

туркус (*гр.*) — дорогоцінний камінь синявої барви

турмалін (*іт.*) — напівшляхетний камінь, вживається в оптиці; гарний провідник електрики

турне (*фр.*) — обїзд; мандрівка театральної дружини, оркестри, хору, співака тощо

турнікет (*фр.*) — хірургійний струмент для стискання кровяної жили; обвязка для стискання жили підчас операції; коливорот

турнір (*н.*) — середньовічні лицарські прилюдні змагання; змагання, герць

турнюра (*фр.*) — підкладка в жіночому одязі

турня (*н.*) — вежа

ту-степ (*анг.*) — танок американського походження

туф (*н.*) — крихкий камінь, що походить від скамянілого вульканичного попелу

туш (*фр.*) — чорна китайська фарба; наприскова купіль

туш (*н.*) — коротка музична пригра підчас проголошення тосту

тушувати (*фр.*) — розтирати туш на рисунку, тінювати; затирати (погане враження)

тюк (*гол.*) — великий пакунок, звязка

тюль (*фр.*) — легка, тонка, прозора тканина

тюрбан (*тур.*) — турецький завій на голову.

У.

Убікація (*лат.*) — мешкання, приміщення

увертюра (*фр.*) — початок; пригра на початку опери, оперетки тощо; вступ

удометр (*гр.*) — дощомір

узурпатор (*лат.*) — той, що самовільно користає з якогось права, привілею; самозванець

узурпація (*лат.*) — безправне привласнення; загарбання

узурпувати (*лат.*) — привласнювати, гарбати, зазіхати

узус (*лат.*) — звичай

узуфрукт (*лат.*) — тимчасове користування річчю без права власности на неї

укартувати (*лат. гал.*) — уплянувати, уложити потайки

улан (*тур.*) — кіннотчик, озброєний списою

улема (*тур.*) — магометанин, що покінчив вищу духовну школу

улус (*тат.*) — татарська оселя, табор

ульстер (ельстр) (*анг.*) — рід плаща

ультиматум (*лат.*) — остання пропозиція підчас переговорів між державами, неприняття якої викликує зірвання дипломатичних зносин або проголошення війни; рішуче домагання

ультра- (*лат.*) — приставка до слова в значінні; понад, по той бік, поза, надто

ультраавдіон (*лат. н.*) — надто чутливий відбірний радіоапарат

ультрадемократ (*лат.*) — завзятий демократ

ультрадина (*лат. н.*) — назва дуже доброго відбірного радіоапарату

ультраліберал (*лат.*) — завзятий вільнодумець

ультрамарин (*лат.*) — тривка блакитна фарба

ультрамонархіст (*лат.*) — загорілий монархіст

ультрамонтанізм *(лат.)* — змагання за необмежену владу папи; клерикалізм

умбра (*лат.*) — відміна залізної руди; брунатна фарба; дашок на лямпу

умдрук (*н.*) — друкарська відбитка, яку переноситься на літографічний камінь

ундекаґон (*лат.*) — одинадцятикутник

ундервуд (*анг.*) — назва писальної машини

ундина (*лат.*) — у скандинавських народніх переказах водяниця надзвичайної вроди

ундуляція (*лат.*) — филювання (світла, голосу), дрожання

універсал (*лат.*) — гетьманська грамота до народу

універсалізм (*лат.*) — всестороння освіта, всезнання; релігійна наука про спасіння всіх людей

універсальний (*лат.*) — всебічний, всесторонній, загальний, всесвітній

універсальність (*лат.*) — всебічність, всепридатність

університет (*лат.*) — найвища школа, що обіймає всі ділянки науки

унікат, унікум (*лат.*) — одинокий примірник, велика рідкість; дивак

уніоністи (*лат.*) — прихильники обєднання північно-американських держав, підчас домової війни (1861—1864 р.)

унірема *(лат.)* — староримський човен з одним рядом весел

унісон (*лат.*) — однозвучність; одночасне бриніння одного тону на всіх інструментах або в усіх голосах; однозгідність

унітаризм (*лат.*) — політичне стремління до центрального обєднання всіх країн держави (навіть самоврядних); наука християнської секти, що не визнає доґмату св. Трійці

унітарист (*лат.*) — прихильник унітаризму

уніфікація (*лат.*) — обєднання, сполука

уніформ (*лат.*) — однострій, мундир

уніформісти *(лат.)* — прихильники теорії про загальний для всіх народів державний лад і релігію

унія (*лат.*) — союз, обєднання, злука; обєднання православної і католицької церкви в Польщі, Литві та Галичині в 1595 р.

уніят (*лат.*) — приклонник унії, грекокатолик

уніятський *(лат.)* — грекокатолицький

унція (*лат.*) — аптикарська вага = $^1/_{12}$ апт. фунта = 8 драхмам = 24 скрупулам

унціяльні букви (*лат.*) — великі початкові букви; відміна друкарських черенок

упанішади (*санск.*) — старовинні індуські філософські твори, пояснення до Вед

Уран (*гр.*) — у грецькій мітольогії бог неба; найдальша від сонця планета; хемічний первень, радіоактивний метал

Уранія (*гр.*) — муза астрономії; сузіря

уранографія (*гр.*) — наука про небо

ураноліт (*гр.*) — метеоричний камінь

уранометрія (*гр.*) — наука про поміри та роблення карт неба

ураноскопія (*гр.*) — досліджування астрономічних явищ

урбар (*лат.*) — спис власників ґрунту, що зобовязані платити чинш (за панщини в Австрії)

урґенс (*лат.*) — пригадка, упімнення

урґони (*лат.*) — грубі верстви глини

урґувати (*лат.*) — пригадувати, упоминати, наглити

converted

уреґулювати (*лат.*) — управильнити

уремія (*гр.*) — затроєння крови мочею

уретр (*гр.*) — мочева цівка, сечепровід

уретрит (*гр.*) — запалення мочевої цівки, трипер, гонорея, збур

уретротомія (*гр.*) — хірургійне отворення мочевої цівки (при уретриті)

урина (*гр.*) — сеч, моч

урльоп (*н.*) — відпустка

урна (*лат.*) — старовинний збанок з вузькою шийкою, в якому переховувався попіл спаленого покійника; скринька, в яку при голосуванню вкидають виборчі картки; високий, вузькошиїй збанок

уроліт (*гр.*) — сечевий камінь (недуга)

урольогія (*гр.*) — наука про сеч (моч)

уроскопія (*гр.*) — дослід сечі

устриця (*лат.*) — стравний слимак, вустриця

утензилії (*лат.*) — знадіб'я для якоїсь роботи

утерус (*лат.*) — матиця

утилізація (*лат.*) — зужиткування, вихіснування, використання, вживання

утилітаризм (*лат.*) — науковий світогляд, що людство повинно стреміти до загального щастя шляхом відповідної зміни дотеперішніх державних, політичних, суспільних та інших умовин; користолюбність

утилітарний (*лат.*) — корисний; користолюбний

утилітарність (*лат.*) — користолюбність

утопійний (*гр.*) — нездійсненний, нездійснимий, химерний, чудернацький, невчасний

утопійність (*гр.*) — химерність, мрійливість

утопіст (*гр.*) — мрійник, що переймається химерними, нездійсненними поглядами про майбутнє

утопія (*гр.*) — неіснуюча країна; щось можливе лише в мріях, невчасна думка, вигадка, химера

утраквізація (*лат.*) — заміна школи одномовної на двомовну; двомовність (в державних установах)

утраквізм (*лат.*) — лад, коли в державних та громадських установах вживається двох мов нарівні

утраквізувати (*лат.*) — заводити утраквізацію

утраквіст (*лат.*) — прихильник Гуса, що приймає причастя під обома видами

утраквістичний (*лат.*) — двомовний

ушкал, ушкуйник (*ар.*) — річний розбишака.

Ф.

Фабіяни (*анг.*) — англійські поміркованi соціялісти (1883 р.)

фабльо (*фр.*) — веселе оповідання, сміховинка

фабра (*н.*) — чорнило з сажі й воску

фабрика (*лат.*) — промислове підприємство, що при помочі машин продукує ріжні вироби

фабрикант (*лат.*) — власник фабрики; промисловець

фабрикат (*лат.*) — виріб; підробка

фабрикувати (*лат.*) — виробляти; підробляти

фабричний (*лат.*) — вироблений на фабриці; промисловий

фабула (*лат.*) — байка; провідна думка (твору), зміст

Фави (*лат.*) — у давніх Римлян бог лісів (з козлячими рогами й ногами)

фавна (*лат.*) — звіринність, загал звірят якоїнебудь країни чи підсоння

фаворивувати (*лат.*) — опікуватися, протеґувати

фаворит (*лат.*) — любимець, полюбовник, повірник; надійний кінь (в перегонах)

фаворити (*лат.*) — бачки, залички, бурці

фаворитка (*лат.*) — любка, повірниця

фаворитизм (*лат.*) — лад, в якому ріжні фаворити та фаворитки мають сильний вилив; протекція

фагоцити (*гр.*) — білокрівці, що нищать шкідливих бациль у крові

фагоцитоза (*гр.*) — цілюще діяння фагоцитів

фаґот (*іт.*) — деревляний духовий музичний інструмент

фаетон (*гр.*) — у грецькій мітольогії син бога сонця (Геліоса); гарний тропіковий морський птах з родини веслоногих; легкий повіз, з відкидною будою

фаєрант (*н.*) — відпочинок по роботі

фаєрверк (*н.*) — штучний вогонь; хвилевий запал

фаєрверкер (*н.*) — підстаршина артилерії

фаза (*гр.*) — відміна; певний ступінь розвитку якогонебудь явища; стан праці; зміна місяця

файка (*н.*) — люлька

файний (*н гал.*) — гарний, добрий, чистий

факір (*ар.*) — убогий магометанський святець; фанатичний індійський каянник; чародій

факля, факел (*н.*) — смолоскип, смоляник

факон (*браз.*) — довгий ніж для прочищування перед собою дороги в пралісах півд. Америки

факсиміле (*лат.*) — достеменна відбитка рукопису, рисунку чи підпису; достеменність

факт (*лат.*) — подія, випадок, явище; доказ

фактичний (*лат.*) — дійсний, сутній, справжній, істотний

фактор (*лат.*) — чинник, причина; посередник, баришівник; факторка — посередниця

факторія (*лат.*) — чужоземна торговельна оселя зі складами товарів

факторувати (*лат.*) — посередничити, баришувати

фактотум (*лат.*) — повновласник підприємства (до всього); проноза

фактура (*лат.*) — торговельний рахунок, що висилається разом з товарами; спис висланих товарів; будова музичного, чи літературного твору

факультативний (*лат.*) — довільний, необовязковий, допоміжний

факультет (*лат.*) — виділ університету

фракція (*лат.*) — політична партія, що дбає лише про особисті користі

фалатати *(уг.)* — дерти на шматки

фаланга (*гр.*) — старогрецька бойова лава; ряд, велика сила; їдовита комаха з родини павуків; громада

фалд (*н.*) — закладка, складка, брижа, згортка, збір, ріса

фалдувати (*н.*) — складати, згортати, брижувати

фалос *(гр.)* — символ плодючости, у виді чоловічого полового органу (в давніх Греків і деяких східніх народів)

фалш (*лат.*) — облуда, лицемірство; підробка; помилка (в співі, музиці)

фалшивий (*лат.*) — облудний, лицемірний, кривий, підбірний; помильний, разячий

фалшивість *(лат.)* — облудність

фалшівник (*лат.*) — підробник; обманщик, облудник

фалшувати (*лат.*) — обманювати, підробляти; милити

фалянстер (*фр.*) — громадський будинок, в якому мешкала соціялістична громада (у Франції — XVIII ст.)

фальбана (*фр.*) — обшивка довкола сукні

фальсифікат (*лат.*) — підробка, підмітка

фальсифікатор (*лат.*) — підробник, фалшівник

фальсифікація (*лат.*) — підроблення якости

фальц *(н.)* — вріз, зарубка; закладка

фальц(с)ет (*іт.*) — штучний горловий високий голос

фальцювати (*н.*) — складати друковані аркуші паперу відповідно до форми книжки, часопису, журналу тощо; загинати бляху

фальча (*рум.*) — міра поверхні = 2 морґам

фама *(лат.)* — неслава, поговір, поголоска; слава, розголос

фамілійний (*лат.*) — родинний, родовий, сімейний

фамілія (*лат.*) — сімя, рідня, родина; назвище

фамільярний *(лат.)* — панібратський, безцеремонний

фамільярність *(лат.)* — панібратство, безцеремонність

фамулюс (*лат.*) — вірний слуга (письменника, артиста, студента тощо)

фана (*н. гал.*) — знамено, корогва, прапор

фанаріоти (*гр.*) — нащадки колишніх грецьких шляхетських родин; мешканці царгородського передмістя Фанара

фанаберія *(н.)* — вереди, удавання, пиха, гординя

фанатизм (*лат.*) — загорілість; пристрасне захоплення якоюсь ідеєю

фанатик (*лат.*) — загорілець

фанатичний (*лат.*) — загорілий, бузувірний, запеклий, непримиренний

фанданґо (*ісп.*) — веселий іспанський танець у супроводі ґітари й брязкальців

фанера (*н.*) — форнір, тоненький дерев'яний аркуш з більш коштовного дерева, яким покривають столярські вироби з простого, звичайного дерева

фанза (*кит.*) — китайська хата

фант (*н.*) - застав, заклад; предмет (з фантової льотерії)

фантазія (*гр.*) — уява, творча сила, мрія, вигадка, химера, дивовижа; музичний твір

фантазувати (*гр.*) — вигадувати, уявляти, мріяти

фантасмагорія (*гр.*) — привид, примара, помана, морок

фантаст (*гр.*) — дивак, мрійник

фантастичний (*гр.*) — уявний, дивовижний, казковий, химерний

фантом (*гр.*) — привиддя, химера, примара; штучний кістяк

фантош (*іт.*) — ляльковий театр, вертеп

фантувати (*н.*) — брати в застав (рухоме майно), займати

фанфара (*фр.*) — військова сурма

фанфарон (*фр.*) — хвалько, величайко; вигадько

фанфаронада (*фр.*) — чванство, зарозумілість

фара (*н.*) — парохія, парохіяльний костел

фараон (*єгп.*) — назва староєгипетських володарів

фараон (*фр.*) — газардова гра в карти

фарба (*н.*) — барва, краска

фарбар (*н.*) — красильник

фарбувати (*н.*) — барвити, красити, закрашувати

фарватер (*гол.*) — глибоке русло ріки, по якому можуть плавати кораблі; морський шлях

фарисей (*єв.*) — представник освіченої духовної верстви старожидівського народу, що вславилася своєю зверхньою облудною побожністю й лицемірством; облудник, лицемір

фарисейство (*єв.*) — наука фарисеїв; лицемірство, облуда

фарисейський (*єв.*) — облудний, лицемірний

фарма (*анг.*) — хутір, одая (в Америці)

фармазон (*фр.*) — масон, вільнодумець

фармакогнозія (*гр.*) — наука роблення й розпізнавання ліків

фармакольог *(гр.)* — знавець фармакольогії

фармакольогія (*гр.*) — наука про ліки та про їх діяння

фармакопея (*гр.*) — спис і опис ліків, виданий державою; вказівки щодо виготовлення та продажу ліків

фармацевт (*гр.*) — аптикар, аптикарський помічник

фармація, фармацевтика (*гр.*) — наука про виготівку ліків

фармер (*анг.*) — власник хутора

фарс (*фр.*) — жартівлива п'єса легкого змісту; жарт, смішна подія

фарсовий *(фр.)* — легкий, жартівливий; прискорений (темп виконання комедії)

фартух (*н.*) — робітничий передник; запаска, попередниниця, передник, катран

фарфор *(гр.)* — порцеляна

фарш (*фр.*) — начинка, потрібка

фас (*фр.*) — вигляд спереду; лице

фасада (*фр.*) — перед, причілок, чоло

фасія (*лат. гал.*) — обрахунок доходу для податкових властей

фаска (*н.*) — бочівка, барильце

фасон (*фр.*) — форма, взір, крій

фасувати (*н.*) — одержувати відповідну харчову пайку, одежу, взуття (у війську)

фасцикул (*лат. гал.*) — вязка актів

фасцинація (*лат.*) — очарування, полонення

фасцинувати (*лат.*) — очаровувати, приковувати, полонити

фат (*фр.*) — гординя, хвалько; паливода, вітрогон

фата (*ісл.*) — жіноче накриття на голову, серпанок

фаталашка (*тур.*) — витребенька, дрібниця, пусте

фаталізм (*лат.*) — віра в призначення

фаталіст (*лат.*) — той, що вірить у призначення, неминучу долю

фатальний (*лат.*) — неминучий, нещасливий, зловіщий

фатальність (*лат.*) — нещасливий збіг обставин, нещастя

фатаморґана (*лат.*) — омана, марево, міраж

фатиґа (*фр.*) — труд, послуга, захід

фатиґувати (*фр.*) — трудити, турбувати

фатум *(лат.)* — призначення, доля, нещастя

фах (*н.*) — звання, ремесло

фаховий (*н.*) — діловий, вправний, практичний

фаціята (*іт.*) — причілок, піддашшя

фашизм (*іт.*) — політично-виховний напрям, що стремить до свідомого карного обєднання всіх громадян своєї нації; основник фашизму — італієць Беніто Муссоліні

фашист (*іт.*) — член фашистської організації, сторонник фашизму

фашина (*н.*) — вязка пруття, якими гатиться греблю

фаянс (*фр.*) — сумішка кращих відмін глини з гіпсом, крейдою й піском, з якої виробляють поливяну посуду

Феб (*гр.*) — бог сонця

фебра (*лат.*) — пропасниця, трясця, трясавиця, лихоманка, поганка, зимниця, хиндя

февд (*лат.*) — земля, що за часів февдалізму переходила в ленне володіння

февдал (*лат.*) — середньовічний дідич; ленний землевласник

февдалізм (*лат.*) — середньовічний лад, коли володар обділював вельмож величезними просторами землі (на ленному праві)

февдальний (*лат.*) — ленний, підданий; середньовічний

февраль (*лат.*) — лютий, лютень

федералізм (*лат.*) — політичний напрям, що стремить до обєднання автономних країн, або держав

федераліст (*лат.*) — сторонник самоуправи для окремих етнографічних країн, що складають державу; прихильник федеративного ладу

федеративний (*лат.*) — обєднаний, союзний

федерація (*лат.*) — обєднання, спілка, союз (держав)

феєрія (*фр.*) — фантастична театральна штука, головну ролю в якій відіграють декорації, чарівне освітлення, несподівані казкові картини тощо; чарівна фантастична картина

фейлетон (*фр.*) — літературна газетна стаття на громадські, політичні, наукові та інші теми; відповідний відділ чзсопису

фейлетоніст (*фр.*) — автор фейлетонів

феллах (*ар.*) — єгипетський хлібороб, селянин, рільник

фелєр (*н. гал.*) — ґанч, хиба дефект

фелон (*гр.*) — церковна риза священика

фелопластика (*гр.*) — вироби з коркового дерева (фігури, образи тощо)

фельдєґер (*н.*) — військовий гонець

фельдмаршал (*н.*) — найвища військова ранґа

фельдфебель (*н.*) — найстарший підстаршина, булавний, сержант

фельдцайґмайстер (*н.*) — головний начальник артилерії

фельдшер, фельчер, фершал (*н.*) — лікарський помічник, цирулик

фемінізація (*лат.*) — переміна самця в самицю, через перещеплення яєчників

фемінізм (*лат.*) — змагання жінок за рівноправність з чоловіками

феміністка (*лат.*) — приклонниця фемінізму, вільнодумна жінка

фенацетин (*лат.*) — перерібка фенолю, лік проти невралгії, перестуди тощо

феник (*н.*) — сота частина марки, сотик

фенії (*ірл.*) — члени ірляндського політичного товариства, що боролося за незалежність Ірляндії

фенікс (*гр.*) — мітичний птах, що кінчав своє життя в огні, але з цьогож попелу народжувався знова; символ вічности

феноль (*лат.*)--карболева кислина, що повстає від сухої дестиляції камінного вугля

фенольогія (*гр.*) — наука про вплив підсоння на розвиток ростин і звірят

феномен (*гр.*) — явище (не річ), надзвичайна людина

феноменалізм (*гр.*) — світогляд, що ми пізнаємо не саму річ, лише враження від неї (явища)

феноменальний (*гр.*) — надзвичайний, рідкий, виїмковий, дивовижний

феноменольогія (*гр.*) — наука про повсгавання та взаємовідношення ріжних явищ залежних від враження

ферайн (*н.*) — товариство, спілка, союз

феральний (*лат.*) — нещасливий, зловіщий, неприятливий

фербель (*н.*) — газардова гра в карти

фервальтер (*н.*) — правитель, керівник, управитель (лісів)

феревія (*тур.*) — верхня одіж

ферії (*н.*) — вакації, літній відпочинок

ферма (*фр.*) — хутір, фільварок; поперечний бальок підлоги сцени

фермент (*лат.*) — бактерії що викликують шумування, мусування; заворушення, буревання, занепокоєння

ферментація (*лат.*) — шумування, мусування, киснення

ферментувати (*лат.*) — шумувати, мусувати; буритися, непокоїтися

фермуар (*фр.*) — застібка в намисті, ланцюжку тощо

фернамбук (*н.*) — бразілійське дерево, з якого роблять червону фарбу

феротипія (*гр.*) — надавання полиску світлинам

фертичний (*н.*) — звинний, рухливий

феска (*тур.*) — турецька червона шапочка

фестиваль (*лат.*) — велике музичне свято; урочисте свято

фестин (*фр.*) — святочна забава

фестон (*фр.*) — окраса, різьблена або ліплена у виді плетених цвітів, ростин тощо (в будівництві)

фетва (*тур.*) — судовий вирок (в Турції)

фетиш (*фр.*) — річ, яку шанують як божество, божок; чарівна чудодійна річ

фетишизм (*фр.*) — нижча форма релігійної свідомости; обожання річей (фетишів)

фетр (*фр.*) — найкраща повсть; мягкий капелюх з повсті

фехтувати (*н.*) — вправлятись в орудуванню холодною зброєю (шаблею, рапірою тощо)

фешенебельний (*анг.*) — витончений, елеґантний, добірний, пишний

фея (*фр.*) — казкова надприродна сила в образі жінки, русалка (добра і зла)

филіт (*гр.*) — первісний глиняний лупець

филліти (*лат.*) — мінерали ростинного походження

финик (*гр.*) — дактилева пальма й овоч з неї

фібра (*лат.*) — жилка, волоконце (мязів)

фібрина (*лат.*) — білковата волокнина крови

фіброіна (*лат.*) — складова частина шовкової нитки, павутини, губки тощо

фібула (*лат.*) — спинка, застібка, спряжка

фіга, фіґа (*лат.*) — смоква, фігове дерево й овоч з його; дуля

фігляр (*н.*) — вигадник, жартівник, потішник, штукар, баляндрасник, блазень

фіглярний (*н.*) — вигадливий, свавільний, витворний, збиточний, витребенькуватий

фігура (*лат.*) — зовнішній вигляд речі; геометричне тіло; стать, постать, ріст; танкова постава; музичний зворот; хрест, памятник; старша карта

фігуральний (*лат.*) — образовий

фігурант (*лат.*) — статна, поставна людина

фігурувати (*лат.*) — грати ролю (в якійсь справі); сидіти безчинно, мовчки

Фіґаро (*фр.*) — герой комедії Бомарше „Весілля Фіґаро“, веселий, дотепний цирулик; верхній короткий жіночий кафтаник без рукавів, гаптований кептар

фіґель (*н.*) — штука, жарт, вигадка, витівка, пинхва

фідеікоміс (*лат.*) — маєтність, спадщина, яку повновласник має передати третій особі; уповажнення; майорат

фідеізм (*лат.*) — науковий світогляд, що віра це одинокий спосіб пізнання правди

фізик (*гр.*) — знавець фізики; повітовий лікар

фізика (*гр.*) — наука про незмінні сили природи

фізикохемія (*гр.*) — наука про взаємовідношення фізичних і хемічних прикмет матерії

фізичний (*гр.*) — природний, тілесний, матеріяльний

фізіогенія (*гр.*) — повстання природи

фізіограф (*гр.*) — дослідник природи

фізіографія (*гр.*) — описування природи якоїнебудь місцевости, або країни

фізіократизм (*гр.*) — світогляд, що хліборобство є одиноким джерелом народнього добробуту

фізіольог (*гр.*) — дослідник життя організмів, знавець фізіольогії

фізіольогія (*гр.*) — наука про життєві процеси, що відбуваються в живих організмах

фізіономіка (*гр.*) — наука розпізнавання вдачі людини з рисів і виразу лиця

фізіономіст (*гр.*) — знавець, що вміє пізнавати вдачу людини з його обличчя

фізіономія (*гр.*) — вираз лиця

фізіотеїзм (*гр.*) — убожання природи, первісна релігія

фізіотерапія (*гр.*) — природолікування

фіксаж (*фр.*) — плин, в якому зміцнюється світлина

фіксатуар (*фр.*) — помада на волосся

фіксація (*лат.*) — зміцнення, скріплення

фіксувати (*лат.*) — зміцняти, скріпляти; пильно вдивлятися

фіктивний (*лат.*) — несправжній, здуманий, видуманий

фікція (*лат.*) — вигадка, несправжність, омана

філалет (*гр.*) — правдолюб

філантроп (*гр.*) — добродій

філантропія (*гр.*) — добродійність, любов людей

філарет (*гр.*) — доброчесний

філармонія (*гр.*) — установа плекання музики

філателіст (*гр.*) — збирач почтових значків

Філемон і Бавкида (*лат.*) — щасливе подружжя, про яке згадується в творі Овідія „Метаморфози"; символ щасливого подружжя

філе (*фр.*) — мереживо; полядвиця, крижівка

філер (*фр.*) — шпиг, тайний поліційний аґент

філіґран (*фр.*) — делікатний, мережчатий виріб з тонкого золотого чи срібного дроту; водний знак на папері

філіґрановий (*фр.*) — ніжний, делікатний, майстерний, дрібний

філіпіка (*гр.*) — кожна з чотирьох промов старогрецького оратора Демостена проти македонського царя Філіпа; палка, отверта промова чи стаття проти кого

філістер (*н.*) — обмежений, вузькоглядний, буденний чоловік

філія (*лат.*) — частина, відділ головного товариства або підприємства

філіяльний (*лат.*) — залежний від головного осередка

філогенеза (*гр.*) — наука про ступеневий розвиток ріжних відмін звірят, ростин тощо

філогенія (*гр.*) — походження звірят, ростин

філоксера (*гр.*) — шкідлива комаха, що дуже нищить виноградники

фільольог (*гр.*) — дослідник мов, літератури та історії ріжних народів, знавець мов

фільольогія (*гр.*) — наука про мови, літературу та історію ріжних народів, мовознавство; виділ університету

філомат (*гр.*) — любитель науки

філософ (*гр.*) — мудрець, вчений, мислитель; студент філософічного факультету; мудрагель

філософічний (*гр.*) — що відноситься до філософії; науковий, мудрий, мисливий, поважний

філософія (*гр.*) — наука, що охоплює всі ділянки як матеріяльного так і духового життя людини у звязку з всесвітом; мудрість; виділ університету

філософувати (*гр.*) — мудрувати

фільварок (*н.*) — двір, хутір, економія

фільдекос (*фр.*) — тонка плетена бавовняна матерія з кручених ниток

фільм (*агн.*) — тонка, прозора тасьмиста плівка, що вживається у звичайному та кіновому світленню; відповідно виготовлений на тасьмі образ, що висвітлюється в кіні

фільтр (*лат. н.*) — прилад для проціджування плинів, цідило

фільтрувати (*лат. н.*) — перепускати через фільтр, проціджувати, чистити, віддiлювати

фінал (*лат.*) — кінець, закінчення

фіналізувати (*лат.*) — закінчувати

фінальний (*лат.*) — кінцевий, оконечний

фінансерія (*фр.*) — загал банкірів держави

фінанси (*фр.*) — державний скарб; установа, що завідує державним скарбом; гроші

фінансист (*фр.*) — знавець фінансової політики; той, що робить грошеві операції на широку руч; багач, капіталіст

фінансовий (*фр.*) — скарбовий, грошевий

фінансувати (*фр.*) — підпирати грішми (установу, підприємство, партію тощо), підплачувати

фінґувати (*лат.*) — підробляти, видумувати, фалшувати

фінезийний (*лат.*) — витончений

фінезія (*лат.*) — витончений, делікатний дотеп, ніжність; проникливість

фініш (*анг.*) — оконечні зусилля змагунів перед метою

фінни, фінна хвороба — шкідливі бактерії у свинячому мясі, решетина, угор

фінта (*іт.*) — підступний удар у фехтуванню, або в грі в копаного мяча

фіола (*гр.*) — круглодовгаста посуда з довгою вигнутою вузькою шийкою; шкляна рурка з дном

фіолет (*фр.*) — барва фіялки; єпископська мантія

фіранка (*н. гал.*) — заслона, занавіса, запона

фірма (*лат.*) — назва торговельного або промислового підприємства

фірмамент (*лат.*) — небозвід, небосклін

фірман (*тур.*) — писаний наказ турецького султана

фірман (*н.*) — візник, возовик, бендюжник, погонич

фіс (*іт.*) — назва тону F з хрестиком

фісгармонія (*гр.*) — духовий музичний інструмент у виді малих органів

фіск (*лат.*) — за старорим-ських часів приватна скарбниця володаря; державний скарб

фіскал (*лат.*) — за часів Петра I. (в Росії) посада доглядача над урядовцями, шпиг, доносщик

фіскалізм (*лат.*) — адміністративний лад, що обтяжує громадян надмірними податками

фіскальний (*лат.*) — скарбовий

фістула (*лат.*) — глибока рана з вузьким отвором, нориця; горляний голос (у співі), фальцет

фітобіольогія (*гр.*) — наука про життя ростин

фітогеографія (*гр.*) — наука про розміщення ростин на землі

фітографія (*гр.*) — описування ростин

фітоліт (*гр.*) — скамяніла ростина

фітохемія (*гр.*) — наука про хемічні процеси, що відбуваються в живих ростинах

фіш (*н. гал.*) — безголосий (як риба)

фішбін (*н.*) — кістяне піднебіння кита; виріб з такої кости

фішка (*фр.*) — металевий значок, що часово заступає гроші у грі в карти

фіякр (*фр.*) — дорожкар, візник; дорожка

фіял (*гр.*) — давній грецький келіх

фіяско (*іт.*) — невдача, поразка

флебіт (*гр.*) — запалення внутрішньої оболонки кровяної жили

флеболіт (*гр.*) — жильний камінь

флегма (*гр.*) — слизь, що виділює слизниця, хряки, харкотиння; байдужність, млявість, зимнокровність

флегматик (*гр.*) — байдужна, повільна, зимнокровна людина

флегматичний (*гр.*) — байдужний, зимнокровний

флексія (*лат.*) — граматична відміна (іменників, прикметників, займенників, числівників), дієвідміна

флексура (*лат.*) — западина, вглибина (землі)

флет (*н.*) — деревляний, дутий музичний інструмент з клявішами й пищиком

флетист (*н.*) — музика, що грає на флеті

флібустьєри (*фр.*) — морські розбишаки (XVII в.), що були на услугах французького та англійського урядів проти іспанських колоній

фліґель (*н.*) — бічна прибудова до головного будинку, офіцини

фліґель-адьютант (*н.*) — прибічний адьютант володаря (цісаря)

флінта, флинта (*н.*) — мисливська рушниця

флірт, фліртування (*анг.*) — залицяння, милощі

фліртувати (*анг.*) — залицятися, баламутити

флювіометр (*лат.*) — прилад для мірення висоти води в реґульованих ріках

флюґарка (*н.*) — рухомий бляшаний димар, що пускає дим за вітром

флюґер (*н.*) — бляшаний вказівник напряму вітру, що міститься на даху

флюїд (*лат.*) — плин, течиво, рідина, тіч; напиток

флюксія, флюс (*лат.*) — пухлина на яснах і щоці від болю зубів

флюктуація (*лат.*) — хвилювання, зміна; вагання

флюор (*лат.*) — хемічний первень, відміна хлору, жовтавий газ із гострим запахом

флюоресценція (*лат.*) — прикмета деяких тіл приймати й змінювати барву світла, що їх запалює або освітлює (нафта, флюорит, фосфор тощо)

флюорит (*лат.*) — мінерал, сполука, флюору з вапняком, ваповий флюорак

флюороводна кислина (*лат.*) — їдка хемічна кислина, що повстає зі сполуки флюору з воднем

флюорофорта (*лат.*) — відбитка рисунку випаленого флюороводною кислиною на скляній плиті

фляґа (*н.*) — хоругов, стяг

фляґелянти (*лат.*) — приклонники середньовічної секти, що бичувалися за покуту

фляґман (*н.*) — старший капітан морського корабля, що має право піднести фляґу

фляжолет (*фр.*) — невеличкий дерев'яний чи кістяний флет; наслідування голосу флета на скрипці, ґітарі тощо

фляй (*анг.*) — найлегша вага змагунів в боксі, муша вага (46—50 кілограмів)

флякон (*фр.*) — майстерна скляна або порцелянова пляшечка для пахощів

фляміньо (*лат.*) — відміна болотяних птахів, що відзначається своїм гарним барвистим пірям (в півд. Европі й середущій Азії)

флянеля (*фр.*) — легка, мягка, тепла вовняна тканина

флянер (*фр.*) — людина, що без мети вештається вулицями, вітрогон

флянка (*фр.*) — бік, крило воєнної лінії, крило лави

флянкувати (*фр.*) — забезпечувати крила; заходити збоку

флянца (*н. гал.*) — розсада

флянцувати (*н.*) — розсаджувати, пересаджувати

фльоберт (*фр.*) — рід рушниці

фльор, фльорес (*н.*) — жалібний стрій

фльора (*лат.*) — рістня одної місцевости, країни або підсоння (від ім. богині цвітів і весни Фльори)

фльореаль (*фр.*) — восьмий місяць французького республіканського календаря (від 21 квітня до 20 травня)

фльорен (*лат.*) — ґульден, ринський (в кол. Австрії)

фльорес (*фр.*) — рисована прикраса у виді сплетених галузок з листями й цвітами

фльорет (*фр.*) — рід шпади з притупленим вістрям для вправ у фехтуванню; відміна шовкової тканини

фльорикультура (*лат.*) — плекання цвітів

фльористика (*лат.*) — наука про цвіти

фльота (*н.*) — загал воєнних і торговельних кораблів держави; окрема група воєнних кораблів, що має якесь спеціяльне завдання; торговельні кораблі якогось великого підприємства; група лігаків (повітряна ф.)

фльотилія (*н.*) — невелика фльота з менших воєнних кораблів

фоерверк (*н.*) — див. фаерверк

фойє (*фр.*) — вигідно вмебльована й декорована заля в театральному будинкові, де перебувають гості підчас павз (перерв)

фока (*лат.*) — морське звіря, тюлень

фокстерер (*анг.*) — відміна англійських невеликих псів

фокстрот (*анг.*) — танець американського походження

фокус (*лат.*) — точка в центрі оптичного скла, в якій збираються світляні промені; огнище; чародійська штука

фоліо (*іт.*) — сторінка касової книги; аркуш; велика книга аркушевого формату

фоліянт, фоліял (*лат.*) — груба й велика книжка, рукопис піваркушевого формату

фолкльор (*анг.*) — галузь народознавства, загал усної народньої творчости (переказм, пісні, звичаї, обряди тощо)

фолкльорист (*анг.*) — знавець і дослідник народньої творчости

фолкльористика (*анг.*) — наука про народню неписану творчість

фолюш (*лат.*) — машина для роблення вовняної повсти, валучня, ступа

фоль (*анг.*) — помилка у грі в копаного мяча

фольк(е)стинґ (*дан.*) — парлямент в Данії

фон (*фр.*) — тло, основа, підклад, поле

фонар (*гр.*) — свічник, ліхтарня

фонд (*фр.*) — основний капітал; грошеві папери забезпечені певним капіталом; певна скількість грошей на якусь ціль

фонетика (*гр.*) — наука про звуки, про вимову букв, звучня

фонетичний (*гр.*) — звуковий; ф. мова — мова, в якій букви пишуться так як звучать

фонетичність (*гр.*) — звучність, ясність

фонограф (*гр.*) — прилад, що записує і потому точно віддає записані звуки й голос

фонометр (*гр.*) — прилад для мірення сили голосу

фонтан (*фр.*) — водограй, водобризк

фор (*н.*) — добровільна уступка в змаганнях, що робить сильніший змагун для слабшого; підтримка, обачіння

фора (*іт.*) — ще раз, повторити

форейтор (*н.*) — помічник візника; їздець на першому коні, коли їх запряжено в повіз гусаком четверо або й шестеро

форзац (*н. гал.*) — сторінка між твердою окладинкою та титуловою й кінцевою сторінкою книжки; внутрішня паперова окладинка

форма (*лат.*) — зовнішній вигляд предмету, взір, крій; начиння для відливання фігур; посуда для печення різного виглядом печива; спосіб; звичай, правило

формалізм, формалістика (*лат.*) — пересадне додержування зовнішніх форм, без уваги на доцільність подібного діяння

формалін(а) (*лат.*) — відзаразна рідина, муравлинна їдь

формаліст (*лат.*) — людина, що строго додержує приписів та зовнішніх форм

формальний (*лат.*) — згідний з формою, поверховний, зверхний

формальність (*лат.*) — приписи поступовання; поверховність

формант (*лат.*) — наросток (суфікс)

формат (*лат.*) — величина, розмір (аркуша, книжки тощо)

формація (*лат.*) — наверствування (земної кори)

формувати (*лат.*) — надавати відповідної форми, укладати, творити

формула (*лат.*) — взір; правило, як розвязувати подібні завдання; наукове твердження; ознака хемічної сполуки

формулювати (*лат.*) — з'ясовувати, окреслювати

формуляр (*лат.*) — взір, припис, схема (урядових, торго-

вельних та інших актів); хронольогічний запис змін у службовій діяльності урядовця

форналь (*н.*) — конюх, візник

форнір (*іт.*) — тонкий деревляний аркуш з кращого дерева, яким покривають для прикраси столярські вироби зі звичайного дерева

форономіл (*гр.*) — наука про рух тіл

форпост (*н.*) — передня сторожа

форса (*фр.*) — сила, усильні заходи; напруга

форсити (*фр.*) — гороїжитися, пишатися

форсовний (*фр.*) — усильний, напружний; поспішний

форсувати (*фр.*) — приспішувати; зміцняти

форт (*фр.*) — один з опорних пунктів, що будуються довкола твердині

форте (*іт.*) — голосно, сильно

фортель (*н.*) — хитрощі, підступ, ходи, мудрощі

фортепіяно (*іт.*) — великий музичний струнний інструмент з клявіятурою

фортеця (*іт.*) — кріпость; кріпосна вязниця

фортечний (*фр.*) — кріпосний

фортифікація (*лат.*) — наука про будову кріпостей, їх оборону та здобуття; укріплення

фортифікувати (*лат.*) — укріпляти

фортуна (*лат.*) — щастя; маєток (від ім. богини щастя й долі - Фортуни)

фортунний (*лат.*) — щасливий, сприятливий

форум (*лат.*) — староримська площа, де відбувалися всенародні збори; майдан; судовий трибунал; відповідний суд

форцандо (*іт.*) — з притиском на одному тоні, акорді (в муз.)

форшляґ (*н.*) — мала й коротка нота перед довшою

форшпан (*н. гал.*) — підвода

форштевен (*гол.*) — передній, гострий кінець корабля

форшус (*н. гал.*) — завдаток, гроші виплачені наперед

фоса (*лат.*) — рів, перекоп

фосген (*гр.*) — трійливий газ

фосилії (*лат.*) — скамянілості викопані з землі

фосфат (*гр.*) — штучний гній, головним складником якого фосфорова сіль

фосфор (*гр.*) — хемічний первень жовтавої барви, легкозапальний, світляний; вживається у виробі сірників, у техніці, медицині

фосфоран (*гр. н.*) — сіль фосфорової кислини

фосфоресценція (*гр.*) — прикмета деяких тіл світитися в темноті, завдяки приявності в них фосфору

фосфоретоза (*гр.*) — небезпечна хвороба мязів, що повстає від затроєння фосфоровим димом

фосфорит (*гр.*) — сполука фосфорової кислини з вапняком, штучний гній

фосфороскоп (*гр.*) — прилад, яким досліджують явища фосфоресценції

фот (*гр.*) — одиниця світляної сили від одної свічки з віддалі одного центиметра

фота (*тур.*) — обпинка, серпанок

фотбаль (*анг.*) — див. футбол

фотель (*фр.*) — мягке, вигідне крісло

фотогеліограф (*гр.*) — прилад для світлення поверхні сонця

фотоген (*гр.*) — відміна світляного мінералу

фотогенічний (*гр.*) — такий, що добре виглядає на світлині, має виразне лице, погляд, міміку, тощо; такий, що надається до фільму

фотограметрія (*гр.*) — наука роблення мірницьких плянів при помочі світлення (з літака)

фотограф (*гр.*) — знавець фотографії; власник фотографічного підприємства; світливець

фотографія (*гр.*) — світлення при помочі хемічного діяння світла на відповідно зроблену плівку; світлина, знимка

фотографувати (*гр.*) — світлити

фотоґравюра (*гр. фр.*) — світлений образ відбитий на мідяній плиті та видрукований

фотокалькографія, фотокалькотипія (*гр.*) — випалювання рисунків на мідяних плитах хемічною кислиною

фотокераміка (*гр.*) — випалювання світлин на порцеляні, склі, склиці

фотоксилографія (*гр.*) — різблення світлин на деревляних плитах

фотолітографія (*гр.*) — друковання світлин на літографічному камені

фотольогія (*гр.*) — наука про світло

фотометр (*гр.*) — прилад для міряння сили світла

фотометрія (*гр.*) — міряння сили світла

фотопластикон (*гр.*) — ряд образків, що в оптичному приладі пересуваються перед очима видця й дають цілість

фотосфера (*гр.*) — світляна поверхня довкола сонця, атмосфера сонця

фотоскоп (*гр.*) — прилад для досліджування світла

фотостат (*гр.*) — світлина документу, мапи, образу тощо

фототактизм (*гр.*) — рух живих істот, залежний від діянь світла

фототехніка (*гр.*) — наука про освітлення

фототипія (*гр.*) — роблення опуклих друкарських металевих кліш при помочі випалювання світлин хемічними кислинами; зідбитка з такої кліші

фотофон (*гр.*) — прилад, що силою променів світла передає звуки на віддаль

фотохемія (*гр.*) — наука про хемічні прикмети променів світла

фотохромія (*гр.*) — барвне світлення

фотохромотипографія (*гр.*) — барвне друковання в трьох красках

фраґмент (*лат.*) — уривок літературного твору, уступ, частина; частина сценічного оформлення

фраґментовий (*лат.*) — частинний, дробовий, уривковий

фражети (*фр.*) — золочені або сріблені вироби (ложки, ножі, видельці тощо)

фраза (*гр.*) — речення, вислів; закінчена частина мелодії (музична ф.); пусті слова

фразеольог (*гр.*) — знавець фразеольогії; людина, що пописується гарними, але пустими фразами

фразеольогія (*гр.*) — наука про будову висловів у мові; висловність; збірник зворотів, що вживаються в певній мові; пуста балачка

фразувати (*фр.*) — виріжнювати відповідним притиском або тінюванням окремі місця музичного твору; виріжнювати думки в мові

фрайтер (*н.*) — найнища військова ранґа

фрайдизм (*н.*) — новий спосіб лікування умовохворих, що полягає на докладному досліді душевного життя хворого

фрак (*фр.*) — парадний чоловічий одяг з витятими з переду полами

фракція (*лат.*) — відлам політичної партії; частина, відламок

фрамуга (*швд.*) — вглибина в стіні, бійниця; склепіння

франк (*фр.*) — срібна монета у Франції, Бельґії та Швайцарії

франко (*іт.*) — вільний від оплати, оплачений

франкувати *(іт.)* — оплачувати на почті при висилці (листи, пакунки тощо)

франт (*н.*) — джиґун, галанець

фратер *(лат.)* — братчик, монах, чернець

фратернізувати *(лат.)* — брататися

фрахт (*н.*) — перевіз товарів; спис товарів з зазначенням ваги й перевозової оплати; ладунок; перевозова оплата

фрахтувати (*н.*) — винаймати пароплав або місце на ньому для перевозу товарів

фрашка (*іт.*) — побрехенька, байка, небилиця, дурниця, бридня, бриденька

фреблівка *(н.)* — захоронка зі школою для дітей дошкільного віку

фреґат (*фр.*) — давній воєнний трищоглий корабель; довгокрилий морський птах

фрейліна (*н. мос.*) — придворна дама з почоту цариці

фреквенція, фреквентація (*лат.*) — участь, вчащання, відвідування

френалгія (*гр.*) — умова недуга, чорна вдумчивість

френезія *(гр.)* — лють, безум, нагальність

френетичний (*фр.*) — нагальний, запальний, невтримний, нездержливий

френзель (*н.*) — обшивка, торок

френольоґія (*гр.*) — наука, що досліджує умовий розвиток людини по прикметам лиця, лобини і мізку

френопатія (*гр.*) — психічна, душевна недуга

френоплексія (*гр.*) — одушевлення, захват, екстаза

френч (*анг.*) — військова куртка захистного кольору (від ім. англійського генерала Френча)

фреск(и) (*іт.*) — малювання спеціяльними водними фарбами на вогкім тинку; твори такого малярства

фривольний (*фр.*) — пустий, свавільний, збиточний, ледачий

фривольність (*фр.*) — свавільність

фриґійська шапочка (*фр.*) — мягка червона шпичаста шапочка з часів французької революції; символ волі

фриз (*н.*) — прикраса (в будівництві), лямівка

фривʼєр (*фр.*) — стрижій, постригач, голяр

фризований (*фр.*) — кучерявий

фризувати *(фр.)* — чесати й кучерявити волосся

фризура (*фр.*) — зачіска, упліт

фрикасе (*фр.*) — потравка з підливкою

фример (*фр.*) — третій місяць французького республіканського календаря, від 22 листопада до 21 грудня

Фрина (*гр.*) — старогрецька гетера, що вславилася своєю всесильною вродою; вродлива жінка, якій все дарується

фритредери (*анг.*) — прихильники економічної політики, що домагалася вільної, незалежної від держави, міжнародньої торговлі та знесення митної оплати

фройляйн (*н.*) — панна; бонна

фронда (*фр.*) — сторонництво невдоволених з державного ладу; ворохобництво, усобництво

фронт (*фр.*) — перед, чоло, перша лінія лави; лінія воєнних подій

фронтиспіс (*фр.*) — в книзі заголовна сторінка з віньєтою; фасада

фронтовий (*фр.*) — передній, чоловий

фронтон (*фр.*) — півокругла або трикутня будівницька прикраса над входом до будинку; передня горішня стіна будинку

фротерувати (*фр.*) — лощити (підлогу); завзято танцювати

фрукт (*лат.*) — овоч, плід

фруктидор (*фр.*) — дванадцятий місяць французького республіканського календаря, від 18 серпня до 16 вересня

фуґа (*іт.*) — музичний твір, де провідна мелодія повторюється по черзі ріжними інструментами або голосами

фуґа (*н.*) — вріз, дерево з зарубами для получення

фуґас (*фр.*) — яма, в яку кладуть вибуховий матеріял, засипають камінням і механічно запалюють, коли цим місцем переходить ворог; полева міна

фудулія (*тур. гуц.*) — пиха, гордість, зарозумілість

фудутун (*кит.*) — провінціяльний адміністратор (в Китаї)

фузія (*фр.*) — рушниця

фузія (*лат.*) — сполука, злиття, стоплення

фуксина (*н.*) — червона хемічна барвина

фуляр (*фр.*) — легка шовкова тканина

фульґурит (*лат. н.*) — відміна вибухового матеріялу

фультоґраф (*н.*) — радіоапарат, що приймає світляні образи

фума (*лат.*) — гординя; бундючний, незнатищо

фунґувати (*лат.*) — виконувати обовязки, діяти

фундамент (*лат.*) — підвалина, підмурівок, підмурок, основа, підпора

фундаментальний *(лат.)* — основний, солідний, тривкий

фундатор (*лат.*) — основник, установник, закладник; фундаторка-основниця

фундаційний (*лат.*) — засновний

фундація (*лат.*) — запис на добродійні цілі (грошей, маєтку тощо), установлення, заснування

фундувати (*лат.*) — основувати; вгощувати, платити за кого

функціонар (*лат.*) — урядовець, службовик

функціонувати (*лат.*) — сповняти, виконувати обовязки, діяти

функція (*лат.*) — діяльність, чинність; посада, служба, обовязок; змінна величина, що залежить від іншої величини (в математиці)

фунт (*н.*) — одиниця ваги = 409,5 гр.; 1 кілограм = 2,44 фун.

фунт штерлінґів (*анг.*) — англійська монета = 20 шилінґам

фураж *(фр.)* — пожива для коней, обрік

фуражир (*фр.*) — жовнір, якому доручено старатися за поживу для коней

фуражка (*мос.*) — військовий убір на голову (з дашком і без його)

фуражувати (*фр.*) — старатися за пашу для коней

фурґон (*фр.*) — балагула, критий віз, бендюга

фурда — бредня, бридня

фур'єр (*лат.*) — доставець харчів для війська

фур'єризм *(лат.)* — утопійний соціялізм, від ім. основника Фур'єра (1772—1837.)

фурія *(гр.)* — богиня пімсти; люта, навісна жінка; лють, божевілля

фуріят (*лат.*) — злісник, злюка

фурор (*лат.*) — успіх, захват, захоплення

фурункул (*лат.*) — чиряк

фус, фузель (*н.*) — осад, шумовиння, відпадки; гуща

фут (*анг.*) — міра довжини, стопа

футбол (*анг.*) — копаний мяч, гра англійського походження

футболіст (*анг.*) — член футболевої дружини

футляр, футерал (*н.*) — скринька, похівник

футрина (*н.*) — деревляна ряма, в яку вставляються двері або віконні рямці; одвірок, лутка

футуризм (*лат.*) — напрям, що відкидає дотеперішні мистецькі форми та своїми творами промощує ніби нові шляхи, але неймовірно дивовижного мистецтва; школа будучности

футурист (*лат.*) — прихильник футуризму, виконавець футуристичних творів

фуфайка (*іт.*) — коротка тепла одіж

фушер (*н.*) — партач, капарник, недотепа

фуяра, флояра (*альб.*) — трембіта, дримба; сопілка, денцівка, дудка, свистілка, жоломія

фюмуар (*фр.*) — кімната для палення (папіросів, сигар тощо).

Х.

Хабар (*ар.*) — лапове, кубан, хапанка, мазанка, вирва

хабета (*тур.*) — шкапа

хавтур(а), хаптур(а) — побори священиків у натурі; книш; поминки

хаджи (*ар.*) — мусулманин, що ходив на прощу до Мекки, де вклонився святій Каабі; пан

хазер (*єв.*) — свинина, нечисте мясо

хакі (*анг.*) — відміна військового сірозеленого сукна

хала (*єв.*) — жидівська шабасова булка

халабуда (*н. жид.*) — колиба; критий повіз, кибітка

халат (*тат.*) — татарська верхня одіж; довга, вільна хатня одіж східнього крою; халамида

халва (*тур.*) — терті горіхи з відповідно приправленим медом, відміна солодощів

халдейська мова — семітська мова, якою говорили Жиди за часів вавилонської неволі

халькантит (*гр.*) — вітріоль міді, синій камінь

халькографія (*гр.*) — роблення ритин на міді

халькопірит (*гр.*) — мідяна руда, зложена з міді, заліза й сірки

хальцедон (*гр.*) — мінерал, відміна кременя

хам (*єв.*) — мудь, мурло, мугир, брус

хамелеон (*гр.*) — мінлива ящірка, змінник; людина, що легко змінює свої погляди, переконання

хан (*тат.*) — титул монгольських володарів

хандра (*н.*) — нудьга, нуда, зануда, маруда, осоруга

ханжа (*ар.*) — чоловік, що прикидається побожним, святоша, святобожник, лицемір

хаос *(гр.)* — у грецькій мітольогії безмежний, безладний простір, з якого пізніше повстав всесвіт; розгардіяш, нелад, безладдя, безголов'я

хаотичний (*гр.*) — безладний, недоладній

хаотично (*гр.*) — безладно, не до ладу

харакіри *(яп.)* — старояпонський звичай, по якому засудженці на смертну кару самі собі розпорювали ножем живіт; японський спосіб самовбивства

характер (*гр.*) — вдача, натура, норов, прикмета; стан; посада; письмо, почерк

характеризування (*гр.*) — штучне надавання лицю відповідного до ролі вигляду (в театрі)

характеризувати (*гр.*) — давати оцінку вдачі людини; вказувати відповідні прикмети чого, знаменувати; штучно надавати лицю відповідного до ролі вигляду (в театрі)

характеристика (*гр.*) — докладний і повний опис головних, відмінних прикмет та властивостей кого або чогонебудь

характерний (*гр.*) — натурливий, крутий; знаменний, прикметний, видатний

характерник (*гр.*) чарівник

характерольогія (*гр.*) — наука про вдачі

харалуг (*пер.*) — криця, сталь

харатейний (*лат.*) — писаний на пергаменті

Харибда (*гр.*) — див. Сцілла

Харон *(гр.)* — у грецькій мітольогії старий перевізник у підземному царстві, що перевозив душі вмерлих через ріку Стикс, яка відділяла цей світ від тамтого

хартія (*лат.*) — звій папірусу або пергаменту, на якому написана грамота або закони; старий рукопис

хасиди (*ев.*) — фанатична релігійна жидівська секта

хедер (*ев.*) — жидівська початкова школа

хедив (*ар.*) — титул єгипетського володаря

хелоніт (*гр.*) — скамянілий ріг

хемік (*гр.*) — знавець і дослідник хемічних явищ

хемікалії (*гр.*) — хемічні вироби

хемія (*гр.*) — наука про первні та їх сполуки; наука про хемічні явища у живинах, про хемічний звязок мінералів

хемотактизм (*гр.*) — рух живин, залежний від хемічних діянь

херем, хайрим (*ев.*) — релігійний проклін устами рабина

херес (*ісп.*) — рід іспанського вина

херувим (*єв.*) — ангельський чин

химера (*гр.*) — казкова потвора, що дихала вогнем; примха, вередування; примара, мрія

химерний (*гр.*) — вередливий, примхуватий; дивовижний, нездійсненний

химерувати (*гр.*) — вередувати; мріяти

химорода (*гр.*) — примха, каприз; чари

химус (*гр.*) — кишковий молочний сік

хіліяда (*гр.*) — тисяча; тисячоліття

хіліязм (*гр.*) — релігійний світогляд, що Христос ще раз прийде на землю і створить тисячолітнє царство ідеального щастя на землі (II—III ст. по Хр.)

хінін (*ам.*) — білий гіркий порошок з кори хінового дерева, лік проти гарячки, пропасниці тощо

хіносоль (*гр.*) — відзаразний середник

хіраґра (*гр. лат.*) — гостець (руки)

хіромант (*гр.*) — ворожбит, віщун

хіромантія (*гр.*) — віщування по лініям і зморшкам долоні людської руки

хірономія (*гр.*) — вмілість передавати думки жестами (рухами рук)

хіропластика (*гр.*) — ліплення ріжних фігур з глини, воску тощо

хіротонія (*гр.*) — висвячення, рукоположення (на диякона, священика, єпископа)

хірург (*гр.*) — лікар-оператор

хірургія (*гр.*) — операційне лікування

хітон (*гр.*) — рід сорочки в колишніх Греків

хіязм (*гр.*) — перехрещування нервів

хламида (*гр.*) — кирея в давніх Греків, мантія

хламидник — волоцюга

хлопікрина (*гр. н.*) — відміна газу, що викликує сльози

хлор (*гр.*) — хемічний первень, душливий газ; складова частина соли

хлоран, хлорок (*гр.*) — сполука хлору з вапном; відзаразний середник

хлораль (*гр. н.*) — хемічна сполука хлору з безводним алькоголем (усипляючий лік)

хлорат (*гр.*) — сіль хлорової кислини

хлорит (*гр.*) — мінерал, зложений з роговика, окисів глинця, заліза, магнезії та води

хлороацетофенон (*гр. н.*) — трійливий газ, що викликує пчихання

хлороза *(гр.)* — блідниця (недуга)

хлорофіл *(гр.)* — зелена барвина, що надає закраску ростинам

хлороформ *(гр.)* — сумішка хлорану, алькоголю та гарячої води; середник, що усипляє людину перед операцією

хлороформувати *(гр.)* — знечулювати

хлорувати *(гр.)* — білити, відчищувати хлораном

ходжа *(пер.)* — пан

холеграфія, холельогія *(гр.)* — наука про жовч

холеліт *(гр.)* — жовчевий камінь (недуга)

холера *(лат.)* — пошесна недуга жолудка

холерик *(лат.)* — гаряча вдача, гарячка, напасник

холерина *(лат.)* — сильна бігавка (недуга)

холеричний *(лат.)* — гаряча й напасна вдача

хондрин(а) *(гр.)* — складова частина хрястки (звязь)

хондрольогія *(гр.)* — наука про хрястки

хор *(гр.)* — збірний спів

хорал *(гр.)* — релігійний музичний твір; церковна урочиста пісня

хорда *(гр.)* — лінія, що лучить кінці дуги (геометрія); струна лука, або музичного інструменту

хорей *(гр.)* — див. трохей

хореографія, хоревтика *(гр.)* — наука про танці

хори *(гр.)* — місце в церкві, де співає хор; ґалерія (в церкві)

хорографія *(гр.)* — подрібне описування якоїсь частини краю

хорольогія *(гр.)* — наука про географічне розміщення ростин і звірят

хорометрія *(гр.)* — наука про поміри землі

хрематольогія *(гр.)* — наука про фінанси

хресмольогія *(гр.)* — віщування

хрестольогія *(гр.)* — красномовність

хрестоматійний *(гр.)* — збірний, уривковий

хрестоматія *(гр.)* — збірка виїмків з ріжних літературних творів, підручник

хризаліда *(гр.)* — личинка комахи

хризантема *(гр.)* — золотоцвіт, невістульки (ростина)

хризоберилъ *(гр.)* — дорогоцінний прозорий зелений камінь

хризографія *(гр.)* — писання і малювання золотом

хризоліт *(гр.)* — відміна дорогого каміня

хризопрас *(гр.)* — жовтава відміна хальцедону

хризостом *(гр.)* — золотоустий, красномовний

хрія (*гр.*) — коротка наукова праця; довгий нудний заплутаний реферат; колотнеча, бешкет, сварка, лайка

хром (*гр.*) — хемічний первень, червонавий металь, що вживається у виробі шкур (червоне оливо); спеціяльно вироблена шкура, з якої виробляють взуття

хрома (*гр.*) — значок, що показує підвищення або зниження тону

хроматизм (*гр.*) — прикмета світла при переломленню в сочці мінитися всіма барвами веселки

хроматика (*гр.*) — наука про краски, світла та тіні

хроматичний (*гр.*) — барвний, веселковий; музична скаля, що йде півтонами

хроматотехніка, хромургія (*гр.*) — хемічний виріб фарбів; хемічне барвлення

хромолітографія (*гр.*) — барвна літографія (на камяній плиті)

хромоскоп (*гр.*) — прилад для одночасного світлення в трьох фарбах

хромосфера (*гр.*) — зовнішня верства соняшної атмосфери, яку видно підчас затьми сонця

хромотипографія (*гр.*) — барвне друковання

хромофотографія (*гр.*) — барвне світлення

хроніка (*гр.*) — записування подій в порядку їх діяння; літопис; відділ у часописі, де містяться відомості про події, чутки, випадки тощо (новинки)

хронічний (*гр.*) — застарілий, постійний, впертий (недуга)

хронограф (*гр.*) — літописець; літопис; прилад, що записує хід і тривок якогось астрономічного явища

хронографія (*гр.*) — описування подій, новинок

хронольогічний (*гр.*) — упорядкований згідно з датами, послідовний

хронольогія (*гр.*) — наука про мірення й ділення часу; спис дат історичних подій

хронометр (*гр.*) — найточніший астрономічний годинник; морський годинник

хроноскоп (*гр.*) — прилад для мірення найкоротших відступів часу (в леті кулі)

хронофотографія (*гр.*) — світлення предмету в русі

ктонічний (*гр.*) — земний

хуліґан (*анг.*) — волоцюга, нікчемник, драб

хуліґанський (*анг.*) — нікчемний

хунхуз (*кит.*) — манджурський розбишака, каторжник, що втік з каторги і пристав до розбійників.

Ц.

Ц — скор. ступінь тепла по тепломіру Цельсія

цадик (*єв.*) — богобоязливий; окружний рабин

цалун (*ч.*) — чорна заслона домовини, наумерщина

цаль (*н.*) — міра довжини = $^1/_{12}$ стопи = $2^1/_2$ цм.

цванциґер (*н. гал.*) — сороківка, сороківець (гріш)

цвікер (*н.*) — окуляри, що тримаються на переніссі при помочі пружини

цвінґліянізм (*н.*) — протестантська секта, що повстала за приводом швайцарця Цвінґлі

цедра (*іт.*) — висушена шкірка помаранчі або цитрини

цедувати (*лат.*) — відступати (вексель, право дідицтва тощо)

цедулка (*іт.*) — записка

цезарепапізм (*лат.*) — державний лад, коли світську і духовну владу має верховний володар

цезаризм (*лат.*) — державний лад, коли рядять військові круги

цезура (*лат.*) — перестанок серед віршового рядка; пересічка; ритмічний поділ музичної фрази

цекавз, цехгавз, цейхгауз (*н.*) — склад, в якому міститься військове майно

целебра (*лат.*) — урочисте богослуження в костелі

целібат (*лат.*) — безженство

целюля (*лат.*) — клітина

целюлярний (*лат.*) — клітинний

целюльоза (*лат.*) — деревастий складник ростинних клітин

целюльоїд (*лат.*) — тверда маса, що складається з камфори та стрільної бавовни; легкозапальний матеріял

цельон (*лат.*) — лихий провідник електричности, подібний до целюльоїду

цемент (*лат.*) — сумішка вапна, піску, шутру (ріні) й води, що скоро твердне, споює цеглу, каміння тощо

цементувати (*лат.*) — споювати, злучувати, зміцняти

ценз (*лат.*) — давня римська оцінка майна громадян для поділу їх на ріжні податкові групи; маєток, що дає право участи у виборах; службовий чи освітній стан, що надає певні політичні або службові права

цензор (*лат.*) — урядовець, що переглядає рукописи, книжки, часописи і дає дозвіл на друковання оскільки вони своїм змістом не виступають проти державної політики

цензура (*лат.*) — оцінка; уряд, де цензурують книжки, часописи, рукописи тощо

цензурувати (*лат.*) — оцінювати, переглядати

цент (*лат.*) — гріш, два сотики, новий, копійка

центи- (*лат.*) — приставка до слова в значінні $^{1}/_{100}$

центиграм (*лат.*) — $^{1}/_{100}$ грама

центилітр(а) (*лат.*) — $^{1}/_{100}$ літри

центиметр (*лат.*) — $^{1}/_{100}$ метра

центифолія (*лат.*) — відміна рожі, троянда

центр (*лат.*) — огнище, осередок; поміркована, державна політична партія (у парляменті)

централізація (*лат.*) — зосередження (влади, сили тощо)

централізувати (*лат.*) — зосереджувати

централіст (*лат.*) — прихильник централізації

централя (*лат.*) — головна установа

центральний (*лат.*) — восередній, головний

центропетальний (*лат.*) — доосередній

центрофуґа (*лат.*) — машина, що порушується відосередньою силою; вертілка (сепаратор), що відділює сметану від молока; пробілка (на цукроварні)

центрофуґальний (*лат.*) — відосередній, відбіжний

центуріон (*лат.*) — староримський військовий сотник

центурія (*лат.*) — староримська сотня; римський лан = 200 морґам; цілюща ростина

цепелін (*н.*) — великий повітряний корабель, у виді довгої поземої сигари з ґондолею на цілу довжину

цера (*лат.*) — скіра, краска лиця

церазина (*лат.*) — живиця з вишневого дерева

церата (*лат.*) — лосняве навощене полотно, вощанка

цербер (*гр.*) — у грецькій мітольогії троголовий пес, лютий сторож входу до пекла; ревний охоронець

цереалії (*лат.*) — урочисті свята в честь богині хліборобства й врожаю Церери; збіжжя

церебральний (*лат.*) — мізковий

церебрина (*лат.*) — мізок

церезина (*лат.*) — земний віск

церемонія (*лат.*) — урочистий, святочний обряд; звичай; звичайність, чемність

церемоніял (*лат.*) — загал усіх церемоній, що прийняті при дворах, обрядах, святах тощо

церемоніяльний (*лат.*) — урочистий, святочний; холодний, манірний, чванливий

Церера (*лат.*) — богиня хліборобства й врожаю

церопластика (*лат.*) — ліплення фігур з воску

цертифікат (*лат.*) — свідоцтво приналежности (до громади), посвідчення

церувати (*лат.*) — стебнувати

цесія (*лат.*) — відступлення свого права (дідицтва)

цетнар (*н.*) — сотнар = 50 клг.

цех (*н.*) — товариство реміснинків одного фаху, братство

цеха, ціха (*н.*) — знамено, ознака, познака; властивість; клеймо

цехін (*ар.*) — староіталійська золота монета

цехмістер (*н.*) — голова цеху

цешка (*н. укр.*) — знак, щоби ставитися до суду

цибік (*тат.*) — скринька для перевозу чаю

цибух (*тур.*) — довга люлька

цивілізаційний (*лат.*) — освітній, напутливий

цивілізація (*лат.*) — освіта, образовання, виховання, успільнення

цивіліст (*лат.*) — знавець цивільного права

цивілістика (*лат.*) — загал цивільного права (особове, родинне, громадське, річеве тощо)

цивільний (*лат.*) — світський, громадський; відважний; правний (подружжя)

циґаро (*ісп.*) — див. сигара

цизелювати (*фр.*) — різбити на металі; викінчувати

цикада (*лат.*) — пільний коник (комаха)

циката (*іт.*) — смажена в цукрі скірка помаранчі, цитрини або мясо кавуна, мельона

цикл (*гр.*) — коло; доба; ряд оповідань, що мають одну провідну думку

цикліст (*гр.*) — наколесник

циклічний (*гр.*) — округлий

циклограф (*гр.*) — світлинний прилад для досліду рухів тіла підчас праці

циклодром (*гр.*) — округла площа для їзди роверами

циклоіда (*гр.*) — крива лінія, що описує точка обводу кола, коли воно котиться по прямій лінії

циклон (*гр.*) — вихор, буревій

Циклоп (*гр.*) — у грецькій мітольогії велетень з одним оком на чолі, ковальчук бога-коваля Гефеста, що кував громові стріли для Зевса

цикорія (*лат.*) — ростина петрові батоги, з паленого кореня якої роблять домішку до кави

цикута (*лат.*) — ростина болиголов, з якої виробляють сильну отруту; блекіт, бех

циліндер (*лат.*) — валець, вібляк; твердий високий капелюх

циліндровий (*лат.*) — вальцюватий, віблий, облий

цимбали (*гр.*) — струнний музичний інструмент, на якому грається при помочі деревляних молоточків, що вдаряють по струнах

цимелії (*лат.*) — збірка рідких друків (в книгозбірні)

цина (*н.*) — рід металю, оливо

цинамон (*лат.*) — дерево, кора якого вживається як запашна приправа до страв, печива; кориця

цинга — тяжка недуга, що повстає від невідповідного відживлення; шкорбут, скорбут, гнилець

циньель (*н. гал.*) — язичок у рушниці, що натискається пальцем при стрілянню

цинізм (*гр.*) — науковий світогляд, що щасливим може бути лише той, хто немає ніяких бажань від життя; пересадна байдужність до всього, що має вартість у загальному розумінні; безсоромність, непристойність

цинік (*гр.*) — соромітник

цинічний (*гр.*) — сороміцький, непристойний

цинк (*н.*) — хемічний первень, білий метаь, твердіший від цини

цинкографія (*лат. н.*) — роблення друкарських цинкових кліш при помочі випалювання хемічною кислиною

цинкотип (*лат. н.*) — рисунок випалений хемічною кислиною на цинковій плиті; відбитка з такої плити

цинобра (*гр.*) — мінерал, сполука сірки з живим сріблом; червона фарба; киновар

цинфолія (*н.*) — тонкий, блискучий циновий папір, що не пропускає вогкости; станіоль

Ци(і)нци(і)нат (*лат.*) — римський диктатор, що в тяжку для батьківщини хвилину став у пригоді, опісля зріксяя свого уряду і пішов хліборобствувати (V ст. до Хр.); некористолюбна людина

циприс (*гр.*) — див. **кипарис**

цирк (*лат.*) — в давньому Римі велика округла будівля з округлою ареною, де відбувалися змагання, перегони, ігрища тощо; округлий будинок з ареною, де відбуваються платні прилюдні пописи акробатів, блазнів, штукарів, змагунів, вишколених звірів тощо

циркель (*лат.*) — прилад для рисовання кола, розмір

цирклювати (*лат.*) — робити цирклем коло, міряти

циркон (*н.*) — барвистий метал (первень)

циркул (*лат.*) — квартал, дільниця; округа, повіт

циркуляр (*лат.*) — обіжник, розпорядок

циркулярний (*лат.*) — окружний

циркуляція (*лат.*) — обіг, кругобіг; кровобіг

цирограф (*гр.*) — рукопис; власноручне зобовязання; записка

цирочка, цирка (*п.*) — мереживо

цирулик, целюрик (*лат.*) — голій, стрижій; фельчер

цистерна (*лат.*) — великий збірник води, водойма; облий залізничий ваґон для перевозки нафти; спиртова бочка

цистоскоп (*гр.*) — медичний прилад для дослідів сечника

цитаделя (*іт.*) — головний осередок твердині; оборонний замок (в місті)

цитата (*лат.*) — уривок якогонебудь твору, як потвердження якоїнебудь думки; чужі слова

цитольогія (*гр.*) — наука про живі клітини

цитра (*гр.*) — струнний музичний інструмент

цитрин (*лат.*) — жовтавий мінерал

цитрина (*лат.*) — дерево з родини помаранчевих; ясножовтий кислий овоч з цього дерева

цитрист (*гр.*) — людина, що грає на цитрі

цитувати (*лат.*) — наводити чужі слова, вичитувати кому

циферблят (*н.*) — передня сторона годинника, де вміщені цифри й вказівки; вид, обличчя

цифра (*лат.*) — число

цицеро (*лат.*) — відміна друкарських черенок середньої величини

Ціцерон (*лат.*) — славетний римський оратор (І ст. до Хр.)

ціян (*гр.*) — хемічна сполука азоту з вуглем

ціяніт (*лат. н.*) — відміна дорогоцінного блакитного каменя

ціяняк (*гр.*) — сіль ціяністої кислини, що вживається в техніці; сильна отрута

цоколь, цокіл (*іт.*) — долішня частина стіни, або памятника, що лежить на землі; підстава

цуґ (*н.*) — запряг чвірки або шістки коней гусаком; залізничий поїзд; чета; протяг

цуґлі (*н.*) — віжки, водильця, поводи

цюпа (*лат. гал.*) — вязниця, темниця; тісна кімнатка

цюра (*ор.*) — див. чура.

Ч.

Чабан (*тат.*) — пастух, вівчар

чабрак (*тур.*) — кармазинове, золотом шите, покривало під сідло

чавун (*ар.*) — лите залізо; посудина з такого заліза

чавунний — залізний

чагарник, чагар (*пер.*) — місце поросле густими корчами

чадра (*ар.*) — довгий серпанок, яким мусулманські жінки закривали обличчя й стан

чай (*кит.*) — висушене листя чайного дерева

чайка (*тур.*) — водна птиця; козацький човен

чаклувати (*мад.*) — циганити; чарувати

чаклун, чаклій (*мад.*) — чарівник

чако (*мад.*) — рід військової шапки

чалий (*тур.*) — сивий, бурий

чалма (*тур.*) — мусулманський убір на голову, завій (довкола червоної фески), завивало

чамайдан (*ор.*) — валіза, скринька, куферок

чамара, чемерка, чинарка, чумарка (*пер.*) — чоловічий верхній довгий по коліна одяг, від стану брижоватий

чамбул (*тат.*) — татарський кінний відділ; напад

чапрак (*тур.*) — див. чабрак

чардаш (*мад.*) — мадьярський народній танець

чарльстон (*анг.*) — сальоновий танець муринського походження

чартисти (*анг.*) — англійські помірковані соціялісти (XIX ст.)

чаус, чауш (*тур.*) — слуга; посланець; возний

чек (*анг.*) — грошевий переказ власника конта, по предявленню якого банк виплачує гроші

чека (*рад.*) — скор. „чрезвичайная (надзичайна) комісія“ для боротьби з контр-революціею; державна потайна катівня

чекан (*тур.*) — стародавня зброя у виді молотка на довгому держаку

чекман, чекмінь (*тур.*) -- верхня міщанська або козацька одіж (коротка й довга)

чекуша (*тур.*) — дерев'яний молоток, яким оглушують велику рибу

чельо (*іт.*) — струнний музичний інструмент, малий бас; віольончеля

чембір, чимбір (*рум.*) — крайка у Гуцулів і Бойків

чемер, чемір (*мад.*) — біль жолудка; кінська недуга

чемодан (*ор.*) — див. чамайдан

чемпіон (*анг.*) — переможець у спортових змаганнях

чентезімо (*іт.*) — $^1/_{100}$ міри, сотик

чепрага (*рум. гуц.*) — застібка (пояса, намиста тощо)

чердак, чардак (*тур.*) — балькон; горіще; перед великого човна

черкеска (*кав.*) — верхня одіж Черкесів (на Кавказі)

чертог (*тур.*) — леговище; покій, кімната, горниця, світлиця; палац

честер (*анг.*) — англійський сметанковий приперчений сир

чесуча (*кит.*) — міцна тканина з сирого шовку

чехмейстер (*н.*) — завідатель вівчарського господарства на широку руч

чижемки, чижми (*тур. гал.*) — черевички

чижмак (*тур.*) — чобіт

чижмар (*тур.*) — швець

чикош (*мад.*) — пастух, конюший

чимбарка, чинарка (*пер.*) — див. чамара

чингал (*тур.*) — кинджал

чинш (*лат.*) — арендна, віднаемна оплата, комірне

чиншівник, чиншовик (*лат.*) — арендар, державець, віднаемець

чихір (*тат.*) — молоде кавказьке вино

чичероне (*іт.*) — провідник, що обводить чужинців по місцях гідних уваги

чрезвичайка (*рад.*) — див. чека

чубук (*тур.*) — див. цибух

чувак (*тар.*) — кавказький мягкий черевик

чуга (*тур.*) — верхня вовняна одіж верховинців

чума (*пер.*) — моровиця, пошесна недуга

чумарка (*пер.*) — див. чамара

чура, цюра, джура (*тур.*) — вірний товариш; слуга

чурек (*тат.*) — хліб у виді грубих коржів (на Кавказі).

Ш.

Шабас (*жид.*) — від слова сабат — відпочинок; семий день тижня, субота

шабаш — досить, годі, кінець

шабльон (*фр.*) — взір, зразок, по якому виконують якусь працю

шабльоновий (*фр.*) — звичайний, буденний, одноманітний

шаґрень (*фр.*) — мягка дублена кінська або осляча шкура

шадхен (*єв.*) — жидівський сват

шайба (*н.*) — плаский залізний перстень, як підкладка на вісь

шайка (*тур.*) — посуда; ватага, зграя, банда

шайтан (*тат.*) — злий дух, сатана, дідько

шакал (*ар.*) — хижий звір з родини псів, живиться падлиною

шакра (*ісп.*) — сільська хата у півд. Америці

шаку (*яп.*) — стопа, міра довжини

шалас, шалаш (*мад.*) — колиба, буда, намет, хижка

шалвія, шальвія, шевлія (*лат.*) — цілюща ростина, вживається в медицині (для полокання ясен)

шале (*фр.*) — швайцарська селянська хата; вілла, двірок

шалівка (*н.*) — тонка дощинка до шалювання щилин у стінах, тертиця, дерниця

шалювати (*н.*) — оббивати стіну тертицями, дошками

шалюпа (*гол.*) — однощоглий човен, байдак, баркас

шаль (*пер.*) — рід довгої вовняної або шовкової хустини, перемітка

шалька (*н.*) — важка, терезка; їдунка

шальотка (*н.*) — краща відміна цибулі

шаман (*тат.*) — жрець, чарівник

шаманізм (*тат.*) — поганська релігія, що визнає найвищого творця світу, добрих і злих духів та чарівництво; релігія шаманів

шамбелян (*фр.*) — двірський титул, підкоморій, підкоморник

шамбертен (*фр.*) — бурґундське червоне вино

шамерувати (*н.*) — облямовувати, обшивати ґальоном, або шнурками

шамовий (*фр.*) — попелясто-жовтий

шамот (фр.) — огнетривала глинка

шампан (*фр.*) — виноградне біле піністе вино, що виробляється у Франції

шампіньйон (*фр.*) — печериця

шанґ (*кит.*) — гора, вершок

шанець (*н.*) — окіп, насип, стрілецький рів

шанкер, шанкр (фр.) — заразлива полова недуга (особливо твердий ш.)

шанс (*фр.*) — можливість (виграти справу), вигляд; щасливий випадок

шансонетка (*фр.*) — весела, легкого змісту, коротенька пісня, кабаретова пісонька; співачка, що виконує такі пісні

шантаж (*фр.*) — вимушення грошей, річей, зобовязань тощо

шантеклер (фр.) — барвистий півень; настирливий зальотник

шапірограф (*лат.*) — прилад для роблення більшої скількости відбиток письма, рисунків тощо

шаплик (*н.*) — невисока, широка дерев'яна посуда без накривки

шапокляк (фр.) — складаний мужеський облий капелюх

шапталізувати (*лат. н.*) — збільшувати ступінь спирту в вині

шапшала (*пер.*) — сушена мореля

шарабан (фр.) — повіз з лавочками на кілька осіб

шаравари (*тур.*) — широкі штани, холошні

шараґи (*н.*) — вішало, вішалка

шарада (*фр.*) — загадка, в якій з натякливого опису поодиноких складів відгадується ціле слово, або й вислів

шарварок (*н. гал.*) — шайварок, примусова робота при направі доріг

шарж (*фр.*) — пересада (у грі на сцені), перебільшення

шаржа (*фр.*) — вищий ступінь у війську, ранґа, становище, старшина; напад кінноти; легка вовняно-шовкова тканина

шаржувати (фр.) — нападати, атакувати; перебільшувати, переборщувати

шарія(т) (*ар.*) — магометанські релігійні приписи, Коран

шарлатан (*фр.*) — дурисвіт, обманець, ошуканець, шелихвіст, шальвіра

шарльотка (*фр.*) — страва з яблок, запечених у крихкому тісті

шарманка (*фр.*) — музичний прилад, катеринка

шармантський (*фр.*) — дуже ввічливий, унятливий, лицарський, послужливий

шарнір (*фр.*) — завіска, бігун, петник

шарпія (*фр.*) — понитчина, що вживається при опоряджeнню рани

шартрев (*фр.*) — рід лікеру

шарф(а) (*фр.*) — перепаска, пояс

шатен,-ка (*фр.*) — темноволоса людина

шатро (*мад.*) — намет

шафа (*н.*) — шахва, деревляна з ріжними прикрасами мебіль

шафар (*н.*) — ключник, завідувач комори, роздільник, шапар

шафарка (*н.*) — ключниця, завідувачка; роздавниця; шахва на посуду й харчі

шафір (*гр.*) — див. сафір

шафлик (*н.*) — див. шаплик

шафот (*фр.*) — див. ешафот

шафран (*ар.*) — ростина, з цвітів якої виробляють приправу (до тіста), фарбу, ліки; жовтець

шафувати (*н.*) — щедро роздавати, видавати, тринькати, мантачити

шах (*пер.*) — титул перського володаря; у грі в шахи застереження королеві противника, щоби він тікав, або заслонювався своєю фігурою від небезпеки

шахнаме (*пер.*) — королівська книга, збірка поезій перського поета Фірдусі (X ст.)

шахрай (*єв.*) — обманець, ошуканець

шахрувати (*єв.*) — ошукувати, обманювати

шахта (*н.*) — яма (в копальні), закіп, шиб

шахувати (*пер.*) — посягати на що, загрожувати чому

шашлик (*тат.*) — печена на вогні баранина, кавказька народня страва

шваґер (*н.*) — шурин, шуряк, дівер, чоловік сестри, брат чоловіка

швадрон (*іт.*) — див. ескадрон(а)

швайка (*н.*) — рід гострого з обох кінців шила

швайцар, швейцар (*н.*) — придверник, портьєр

швайцувати (*н.*) — споювати кусники заліза

шванк (*н.*) — шкода, втрата

шванкувати (*н.*) — відчувати шкоду, мати недостачу, втрату

шварц (*н.*) — смаровило до чобіт, блища

шварцувати (*н.*) — чорнити; перепачковувати

швіндель (*н.*) — шахрайство, крутійство, нечиста справка

шволежери (*фр.*) — французька легка кіннота

шевіот (*шк.*) — барвиста вовняна тканина

шевро (*фр.*) — виправлена козяча або теляча шкура

шеврон (*фр.*) — старшинська відзнака (на рукаві)

шедевр (*фр.*) — зразковий містецький твір, архитвір

шезльонґ (*фр.*) — довге крісло для лежання

шейк, шейх (*ар.*) — ватажок арабського племени

шеляг (*н.*) — старий дрібний гріш, шаг, гріш

шеляк (*н.*) — живиця деяких дерев (в Індії), що має в собі червону барвину; вживається у виробі політур і в радіотехніці

шельвах, шильдвах (*н.*) — вартовий

шельма (*н.*) — шельмованець, драбуга, падлюка, пройдисвіт

шематизм (*гр. н.*) — спис урядів і урядовців

шериф (*анг.*) — найвищий адміністратор і суддя в англійському графстві та в окрузі Злучених Держав (в Америці)

шеріф (*ар.*) — арабський, князь, нащадок Магомета; ватажок незалежного племени

шертинґ (*анг.*) — тонка й густа бавовняна тканина

шеф (*фр.*) — начальник, зверхник, командир (полку), голова (установи); опікун

Шехерезада (*ар.*) — жінка арабського султана, яка нібито оповідала свойому чоловікові фантастичні оповідання, що зібрані в одному творі „Тисяча й одна ніч“

шехтер (*єв.*) — жидівський різник

шиб (*н.*) — див. шахта

шиба (*н.*) — скло в вікні

шиіти (*ар.*) — магометанська релігійна секта, що визнає лише Коран і відкидає перекази (Суну)

шик (*фр.*) — чепурність, елеґантність, гарна поведінка

шикана (*фр.*) — переслідування, дошкулювання

шиканувати (*фр.*) — переслідувати, дошкулювати

шикувати (*н.*) — уставляти в ряд, виряжати, ладнати в дорогу

шилінґ (*анг.*) — англійська монета = $^1/_{20}$ фунта штерлінґів = $^1/_4$ доляра; австрійська монета

шильд (*н.*) — вивіска, таблиця

шильдвах (*н.*) — вартовий, стійчик

шильдкрет (*н.*) — роговець, з якого виробляють гребені, шпильки, спинки тощо

шимоза (*яп.*) — вибухова маса

шимпанзе, шимпанс (*фр.*) — лісова малпа, дуже подібна до людини

шина (*н.*) — окова (колеса); залізнича рейка

шинка (*н.*) — окіст, веприна, вепровина; дощечка, якою ткач перекладає нитки в основі

ширма (*фр.*) — перегородка, заслона

шифер (*н.*) — відміна чорного мінералу, лупак, лупець, що йде на виріб шкільних табличок, рилець тощо

шифкарта (*н.*) — білет для переїзду кораблем

шифон (*фр.*) — виріб з тонкого полотна

шифоньєрка (*фр.*) — мистецька скриночка для жіночих дрібничок

шифр (*фр.*) — тайне письмо

шифрувати (*фр.*) — писати тайним письмом, знаками тощо

шихта (*н.*) — шар, верства; зміна робітників (у шахтах); робочий день

шишак (*уг.*) — шолом

шкаплір (*н.*) — образець, що носиться на шиї

шкарлат (*пер.*) — червона краска, багрець

шкарлятина (*лат.*) — красуха (недуга)

шкарп (*фр.*) — насип

шквал (*анг.*) — рвучкий морський вітер, що зненацька підіймає великі хвилі

шкелет (*гр.*) — див. скелет

шкіпер (*гол.*) — капітан торговельного корабля

шконтрувати (*іт.*) — підраховувати, перевірювати

шконтрум (*іт.*) — перевірка рахунків по книгам

шкопул (*гр. лат.*) — підводна скеля; перепона, перешкода

шкорбут (*лат.*) — гнилець, цинга (недуга)

шкуна (*гол.*) — двощоглий морський байдак

шкут (*скнд.*) — річний човен для перевозу збіжжя

шлейф (*н.*) — довгий кінець жіночого вбрання, що волочиться по землі; хвіст

шлем (*анг.*) — у грі в карти (віст, вінт) — дванадцять або тринадцять лев (малий або великий ш.)

шлендріян (*н.*) — старий навик, нездарність

шліфа (*н.*) — старшинська відзнака на раменах

шліфар (*н.*) — шліхтар, точильник

шліфований (*н.*) — лощений, гладкий, рубчастий

шліфувати (*н.*) — шліхтувати, лощити, вигладжувати, гострити

шлюза (*н.*) — спуст, опуст, застава на ріці, щоби задержувати й спускати воду
шлюп (*анг.*) — трощоглий корабель
шлюпка (*фр.*) — див. шалюпа
шлюс (*н. гал.*) — годі, кінець, досить
шлюсувати (*н. гал.*) — поповняти, прибувати
шляґбавм (*н.*) — рогатка, застава
шляка (*н.*) — бура, подібна до скла гуща, що залишається від перетоплення руди; жужелиця
шлям (*н.*) — осад, намул
шлямувати (*н.*) — очищувати від бруду, намулу
шлярка (*н.*) — морщена нашивка
шляфрок (*н.*) — ранній одяг, халат
шмарагд (*гр.*) — див. смарагд
шмельц (*н.*) — полива, скливо; перетоплення металю; жужелиця
шмельцувати (*н.*) — давати поливу; перетоплювати металі
шміветка (*фр.*) — рід жіночої камізельки, кептарик
шмінка (*н.*) — барвистий олівець для характеризовання
шмірґель (*н.*) — мінерал, дрібнозерниста блакитна відміна корунду; як порошок, вживається до шліфування, у виробі паперу, полотна тощо
шмуґлер (*н.*) — пачкар, бакуняр
шмуґлювати (*н.*) — перепачковувати
шмукляр (*н.*) — пасаманник, що виробляє ріжноманітні обшивки для прикраси (меблів, одежі тощо)
шмуцтитул (*н.*) — сторінка між окладинкою і книжкою, на якій міститься лише назва твору
шнельцуґ (*н.*) — поспішний поїзд
шницель (*н.*) — котлет з битого телячого мяса
шніт (*н.*) — утинок, кусник
шовінізм (*фр.*) — пересадний патріотизм, злучений зі сліпою ненавистю до всіх противників
шовініст (*фр.*) — засліплений патріот
шовіністичний (*фр.*) — ненавидний, ненависний, засліплений, нетерпимий
шодо (*фр.*) — гріте вино з яйцями й цукром, солодка підливка
шок (*фр.*) — удар, нервове потрясення
шокірувати (*фр.*) — неприємно вражати, ображати
шоколяда (*фр.*) — маса зроблена з какаової мучки, цукру та коріння; напій з шоколяди
шомпол (*н.*) — набойчик, набияк, драч

шосе, шоса (*фр.*) — мурованка, битий шлях, стовпова дорога

шофер (*фр.*) — керівник самоходу

шпагат (*іт.*) — міцний шнурок

шпалір, шпалєра (*фр.*) — два ряди дерев обабіч дороги; два ряди людей, поміж яких лишається вільний перехід

шпальта (*н.*) — стовпець (часопису)

шпанґа (*н.*) — застібка, спряжка, кайданки

шпанувати (*н.*) — напинати, напружувати, натягати

шпара (*н.*) — щілина, діра

шпараґ (*лат.*) — ростина з родини лілей, городина, парость якої споживається у вареному стані; заячий холодок

шпарґал (*лат.*) — старий непотрібний рукопис; допомічна записка (для шкільної задачи)

шпаркаса (*н.*) — щаднича каса, щадниця

шпарувати (*н.*) — ощаджувати; замазувати глиною шпари

шпат (*н.*) — відміна барвистого мінералу; кінська недуга, судороги задніх ніг

шпація (*н.*) — див. спація

шпінат (*лат.*) — дуже корисна для здоровля городина, шпінак

шпіндель, шпиндель (*н.*) — веретено, залізна затичка

шпіц (*н.*) — гострий кінець; шпиль, стримляк; відміна пса з пушистою довгою білою шерстю

шпіцрута (*н. гал.*) — бичик на верхового коня; прутик покритий шкірою

шпон (*н.*) — тоненька металева бляшка, яку вкладається між черенки, або рядки

шпондер (*н. гал.*) — похребтина, порібрина, шпундри

шпора (*н.*) — острога

шпорт (*н.*) — див. спорт

шприха (*н.*) — шпиця в колесі

шприця (*н.*) — прискавка, штрикавка

шпуля, шпулька (*н.*) — цівка для намотування ниток

шпунт (*н.*) — чіп, кілочок до затикання, чоповий отвір

шпунтувати (*н.*) — затикати

шрапнель (*анг.*) — гарматнє, наповнене кулями стрільно, що розривається в повітрі

шрифт (*н.*) — друкарські черенки

шріт (*н.*) — оловяні кульки, шротовина

шруба (*н.*) — залізний валочок з вирізаним крученим рівцем до закручування

штаб (*н.*) — военна управа якоїнебудь військової самостійної одиниці (полку, дивізії, корпусу, армії, фронту тощо); місце розташування подібної управи; булава; генеральний штаб — генеральна, булавна старшина

штаба (*н.*) — плоский металевий дрюк; коване залізо

штабовий (*н.*) — булавний

штабскапітан (*н. мос.*) — третя з долини старшинська ранґа (в був. Росії)

штаер (*н.*) — рід повільного вальса

шталюґа (*н.*) — держак

штальмайстер (*н.*) — придворний титул, конюший

штамбух (*н.*) — памятник, альбом

штампа (*н.*) — прилад для відтискання, праса

штампувати (*н.*) — відтискати, витискати знак (на папері, шкурі, металі тощо)

штанґа (*н.*) — жердка; довгий металевий прут

штандар (*фр.*) — прапор, корогва

штат (*н.*) — див. етат

штатс-секретар (*н.*) — міністер у Німеччині, Англії та Америці

штафета (*фр.*) — висилка; післанець, вістовик

штахети (*н.*) — огорожа, частокіл

штеляжі (*н.*) — полиці; підстава

штемпель (*н.*) — днв. стемпель

штепсель (*н.*) — пристрій для залучення електричної жарівки, або телефону; залучник

штерлінґ (*анг.*) — англійська срібна монета = 20 шилінґів

штетина (*н.*) — відміна великих червоних яблук

штиґар, штайґер (*н.*) — шахтар, старший ямар

штик (*мос.*) — баґнет

штилет (*іт.*) — короткий обосічний кинджал, запоясник

штиль (*н.*) — безвітря на морі

штильпи (*н.*) — шкуряні підколінниці (до черевиків)

штифт (*н.*) — цвяшок, гвіздок, гвіздочок (з маленькою головкою)

штих (*н.*) — ритовина; удар, укол; стег, стіб, стібок

штихарство (*н.*) — ритівництво, ґраверство

штокфіш (*н.*) — сушене мясо морської риби; кабліон, вахня (риба)

штольня (*н.*) — підземний хідник у копальнях

штон (*анг.*) — бляшка уживана до плачення в деяких грах

штопор (*гол. мос.*) — коркотяг

штора *(фр.)* — див. стора

шторм, штурма *(агн.)* — буря на морі, хуртовина, бурханина

штос (*н.*) — удар (в картах)

штоф (*н.*) — штоп (пляшка горівки); шовк, саєта, взагалі шовкова тканина

штрайк (*н.*) — див. страйк

штрайкбрехер (*н.*) — див. страйкбрехер

штраф, штрап *(н.)* — грошева кара, пеня

штрих (*н.*) — тонка черта, лінія, криска, черк, мазок

штрихуватися *(н.)* — чепуритися

штука (*н.*) — мистецтво; музичний, або драматичний твір; вмілість; предмет; витівка, збиток

штукатура (*н.*) — прикраси з гіпсу й вапна на стелях і ґзимсах

штунда (*н.*) — релігійна секта в Україні, зближена до протестантизму

штундист (*н.*) — приклонник штунди

штурм (*н.*) — приступ, напад, наступ

штурман (*гол.*) — морський старшина, керманич корабля

штурмувати (*н.*) — брати приступом, наступати

штуцер (*н.*) — коротка далеконосна ґвинтівка

шугай (*слов.*) — парубок, юнак

шулер *(н.)* — нечесний грач

шупас (*н. гал.*) — примусова висилка до місця приналежности

шуствал (*н.*) — шкуряний фартух

шутер (*н.*) — рінь

шуфляда, шухляда (*н.*) — прискринок

шушон, шушун — шляхетська жіноча верхня одіж з адамашку (в старовині)

туя — нікчемник, драб, хуліґан

шхери, шкери *(швд.)* — дрібні острови вздовж берегів Скандинавського півострову.

Ю.

Ювелір, юбілер (*н.*) — майстер, що оправляє коштовне каміння у срібло, золото плятину; золотник

ювілей (*лат.*) — роковини

ювілят, ювілянт, ювіляр (*лат.*) — людина, що святкує роковини своєї діяльности

юдаїзм (*ев.*) — жидівський національний рух; наука про жидівський нарід

Юдей (*ев.*) — Еврей, Жид

юдейський (*ев.*) — еврейський, жидівський

юдофіл (*лат.*) — приятель Жидів

юдофоб (*лат.*) — ворог Жидів, антисеміт

юліянський календар — календар заведений Юлієм Цезаром; старий стиль, що вживаєтьєя ще у східній Церкві

юмор (*анг. мос.*) — див. **гумор**

юнак (*срб.*) — молодець, сміливець

юнґа (*гол.*) — матроський ученик, що прислуговує на судні

юнкер (*н.*) — вихованець військової середньої школи; пруський шляхтич землевласник

Юнона (*лат.*) — жінка бога Юпітера; невелика планета

Юпітер (*лат.*) — головний бог у римській мітольогії; найбільша планета соняшної системи

юпка (*фр.*) — верхня одіж, спідниця

юрайська формація (*лат.*) середня формація земної кори, поміж крейдяною й тріясовою, складається з вапняків і ріжних скамянілостей

юрґельт (*н.*) — заплата, нагорода

юрґельтник (*н.*) — наємець

юридичний (*лат.*) — правничий, правний

юрисдикція (*лат.*) — судівництво; обсяг діяння суду, судова округа

юрисконсульт (*лат.*) — правний дорадник і заступник якоїнебудь установи, підприємства тощо; синдик

юриспруденція (*лат.*) — правознавство

юрист (*лат.*) — правник

юрта (*тат.*) — хата, намет, шатро

юстиція (*лат.*) — справедливість, правосуддя

юстицморд (*н.*) — душогубство поповнене правосуддям (через помилку)

юхт (*н.*) — виправлена волова шкура

юхтовий (*н.*) — зроблений з юхту.

Я.

Яґуар (*ам.*) — хижий звір з породи котів, тигр

як (*мон.*) — тибетанський бик

Якобинці (*фр.*) — члени лівої

політичної революційної партії за часів французької революції

ямайка — високої якости рум (від острова Ямайка)

ямб (*гр.*) — віршова двоскладова стопа, з наголосом на другому складі (◡ —)

ямбічний (*гр.*) — вірш написаний ямбами

ямщик (*тур.*) — поштар, підводчик, візник

январ (*гр.*) — генвар, січень

яничар (*тур.*) — турецький вояк, знхований з полонених християнських дітей; зрадник

янкі (*анг.*) — жартівлива назва Американців

янтар (*лат.*) — див. бурштин

Янус (*лат.*) — у давніх Римлян дволиций бог війни й миру, що водночас дивився вперед і назад; воротар неба

ярд (*анг.*) — англійська міра довжини = 3 футам = 0,914 метра

ярлик (*тат.*) — писаний наказ татарського хана; паперова наліпка з назвою та фірмою товару; етикетка

ярмарок (*н.*) — роковий базар

ярмулка, ярмурка (*єв.*) — жидівська шапочка

ярус (*тур.*) — поверх; верства, шар

ярчак (*тат.*) — татарське сідло

ясир (*тур.*) — полон, неволя

ясмин (*лат.*) — див. жасмин

яспис (*гр.*) — барвистий дорогоцінний камінь

ятаґан (*тур.*) — крива двосічна турецька шабля

яхонт (*ар.*) — дорогоцінний камінь (вишневий я. - аметист; жовтий я. - якинт; багряний я. - рубін)

яхта, яхт (*анг.*) — невеликий прогульковий човен

яхтклюб (*анг.*) — спортове товариство веслярів

ячейка (*мос.*) — гніздо; комячейка — первісна комуністична організація.

A.

Ab antiquo *(лат.)* — з давніх-давен

à bas! *(фр.)* — пріч!, геть!

ab incunabulis *(лат.)* — від колиски, змалку

ab initio *(лат.)* — від початку

ab ovo (*лат.*) — досл. від яйця; від початку

a. c. — **anno currente** (*лат.*) — біжучого року

a capella (*іт.*) — співати хором без супроводу

a capite *(лат.)* — від розділу, від початку

a conto (*іт.*) — на рахунок

A. D. = **Anno Domini** *(лат.)* — року Божого

ad absurdum *(лат.)* — від фалшивого заложення

ad acta (*лат.*) — до архіву, відложити на все, до коша

ad astra! (*лат.*) — до звізд! Вперед!

a dato *(лат.)* — від дня підписання

ad calendas graecas (*лат.*) — ніколи, як рак свисне, занехати справу на все

ad causam (*лат.*) — доречі

ad depositum (*лат.*) — до переховання

ad esse (*лат.*) — щоби існувати

à deux mains (*фр.*) — на дві руки

ad exemplum *(лат.)* — для прикладу, на зразок

ad extremum (*лат.*) — до крайности

ad feliciora tempora (*лат.*) — до кращих часів

ad finem (*лат.*) — до кінця

ad hoc (*лат.*) — принагідно, для цього випадку

ad honores (*лат.*) — для вшанування

a die (*лат.*) — від сьогодні

à discrétion (*фр.*) — довільно, без застережень

ad gloriam (*лат.*) — ради слави

ad libitum *(лат.)* — довільно

ad litteram (*лат.*) — дослівно, достемено

ad majorem Dei gloriam *(лат.)* — на славу Богові

ad meliorem *(лат.)* — на краще

ad notam (*лат.*) — до відома, для памяти

ad oculos (*лат.*) — наглядно

ad patres (*лат.*) — на той світ, вмерти (до батьків)

ad personam (*лат.*) — з огляду на особу (ласка)

ad pias causas (*лат.*) — на добродійні цілі

ad posteriora (*лат.*) — на пізніше

ad punctum (*лат.*) — подрібно, до точки

ad referendum (*лат.*) — до вияснення справи

ad rem (*лат.*) — до справи, до речі

ad ultimum (*лат.*) — наприкінці

ad unum omnes (*лат.*) — всі до одного, гуртом

ad usum (*лат.*) — до вжитку

ad verbum (*лат.*) — дослівно

affair d'amour (*фр.*) — любовна справа

affair d'honneur (*фр.*) — справа чести

à fond (*фр.*) — докладно

à la (*фр.*) — на зразок

à la bonne heure (*фр.*) — в час добрий

à la guerre comme à la guerre (*фр.*) — на війні як на війні; назвався грибом лізь до коша

à la lettre (*фр.*) — буквально, дослівно, достемено

à la minute (*фр.*) — вмить

à la mode (*фр.*) — по моді, згідно з модою

à la téte (*фр.*) — на чолі

alea jacta est (*лат.*) — рішено; рішучий крок

a linea (*лат.*) — від початку рядка

à livre ouvert (*фр.*) — перекладати або читати (ноти) без приготовлення

all aboard! (*анг.*) — [олеборд] всідати! (на корабель)

all'heil! (*н.*) — здорові були! (спортовий привіт)

all right (*анг.*) — гаразд

alma mater (*лат.*) — вища школа (мати плекальниця)

altera pars (*лат.*) — друга сторона, противник

alter ego (*лат.*) — друге я, заступник

alter ipse amicus (*лат.*) — приятель — всеодно що я

ambo meliores (*лат.*) — оба однакові, або оба до нічого

a mensa et toro (*лат.*) — від стола і ложа (сепарація)

amor omnia vincit (*лат.*) — любов перешкод не знає

a posteriori (*лат.*) — висновок опертий на досвіді

après nous le déluge (*фр.*) — після нас хоч і потоп

a priori (*лат.*) — припущення, припускальний висновок

à propos (*фр.*) — доречі

aqua vitae (*лат.*) — вода життя; горівка

à quelque chose malheur est bon (*фр.*) — нема злого, щоби не вийшло на добре

aquila non capit muscas (*лат.*) — орел не лапає мух; розумна людина не вганяє за дрібницями

ars longa, vita brevis est (*лат.*) — мистецтво довговічне, життя коротке

à tout prix (*фр.*) — за всяку ціну

audiatur et altera pars (*лат.*) — вислухай і противну сторону

audi, vide, sile (*лат.*) — слухай, дивись і мовчи

au fond (*фр.*) — в суті речі, в дійсності

auf wiedersehen (*н.*) — до побачення

aus der Luft gegriffen (*н.*) — виссаний з пальця, видуманий (взятий з повітря)

ausgeschlossen (*н.*) — виключене

aut-aut (*лат.*) — або-або

aut Caesar, aut nihil (*лат.*) — або Цезар, або ніщо; пан чи пропав

a verbis ad verberba (*лат.*) — від слів до різок; перше пересторога, потому кара

à votre santé (*фр.*) — за ваше здоровля!

à coeur ouvert (*фр.*) — щиро, отверто.

B.

Barba non facit philosophum (*лат.*) — сама борода ще не робить людину поважною (філософом)

bares Geld (*н.*) — готівка

battre l'eau avec un baton (*фр.*) — товкти воду в ступі

beati possidentes (*лат.*) — щасливі, що мають

bec-à-bec (*фр.*) — віч-на-віч

bel ami (*фр.*) — щирий друг

bellum omnium contra omnes (*лат.*) — війна всіх проти всіх (в боротьбі за існування)

billig aber schlecht (*н.*) — дешеве, але погане; дешеве мясо пси їдять

bis dat, qui cito dat (*лат.*) — подвійно дає той, хто дає перший

bon gré mal gré (*фр.*) — хочеш не хочеш, одно з двох

bon jour (*фр.*) — добридень

bon ton (*фр.*) — гарна поведінка

bonum publicum (*лат.*) — добро загалу, публічне добро

Borgen macht Sorgen (*н.*) — не хочеш клопоту, — не позичай

bric à brac (*фр.*) — лахміття, сміття.

C.

C. — римська цифра 100

calamitas nulla sola *(лат.)* — біда сама не приходить

carpe diem (*лат.*) — використовуй час, не гай часу

carte blanche (*фр.*) — чиста картка; роби що хочеш

castis omnia casta (*лат.*) — для чистих все чисте; в очах морального все моральне

casus belli (*лат.*) — привід до війни

c'est à dire (*фр.*) — цебто

c'est égal (*фр.*) — всеодно

c'est plus fort que moi *(фр.)* — це вже понад мої сили

c'est tout comme chez nous (*фр.*) — точнісінько як у нас

chacun a son goût (*фр.*) — кожний має свій смак

chacun pour soi, Dieu pour tous (*фр.*) — кожний (дбає) за себе, Бог за всіх

chargé d'affaires (*фр.*) — дипломатичний відпоручник, заступник амбасадора

cherchez la femme (*фр.*) — шукайте жінки (як причини якоїсь заплутаної події)

cogito, ergo sum (*лат.*) — думаю, — значить існую

cognosce te ipsum *(лат.)* — пізнай самого себе

come sta? comestate? (*іт.*) — як чуєшся? що чувати?

comme ci, comme ça (*фр.*) — сяк-так

comme il faut (*фр.*) — як повинно бути, як годиться

Common-Hall *(анг.)* — ратуш в англійських містах

conditio sine qua non (*лат.*) — невідклична обставина

consuetudo est altera natura — привичка, це друга мати (натура)

contra naturam (*лат.*) — проти природи

contra spem spero (*лат.*) — без надії сподіваюсь

copyright (*анг.*) — всі права застережені

corpus delicti (*лат.*) — доказовий предмет

corpus juris (*лат.*) — збірник прав

coup d'état (*фр.*) — державний переворот

coûte que coûte (*фр.*) — за всяку ціну

credo (*лат.*) — вірую; переконання, погляд

cum grano salis *(лат.)* — з дрібкою соли; дотепно

curriculum vitae *(лат.)* — перебіг життя; короткий власний життєпис.

D.

D. — римська цифра 500

da capo (*іт.*) — від початку, ще раз

da liegt der Hund begraben (*н.*) — саме тут закопана собака; в тім то й річ

da locum melioribus (*лат.*) — дай місце кращим; вступися, коли не гідний

data occasione (*лат.*) — при спосібності, при можливості

Davis cup (*анг.*) — пугар (чаша) Девіса — нагорода за найкращий вислід в міжнародніх тенісових змаганнях

de die in diem (*лат.*) — з дня на день

de facto (*лат.*) — в дійсності, фактично

de gustibus non est disputandum (*лат.*) — про вподобу не можна сперечатися, у кожного свій смак

Dei gratia (*лат.*) — з ласки Божої

de integro (*лат.*) — від початку, наново

de jure (*лат.*) — по закону правно

Della Scala (*іт.*) — славний театр і опера в Медіоляні

de mortuis aut bene, aut nihil (*лат.*) — умерлих згадується або добрим словом, або мовчанкою

dem reinem ist alles rein (*н.*) — для чистого (морально) все чисте

de nihilo nihil (*лат.*) — з нічого ніщо; з порожнього не нальєш

de plano (*лат.*) — без труднощів, легко

de profundis (*лат.*) — з глибини; початок жалібної похоронної пісні

de publicus (*лат.*) — про справи загалу

der Mohr hat seine Schuldigkeit getan, der Mohr kann gehen (*н.*) — Мурин своє зробив, Мурин може відійти (вислів, що ілюструє людську невдячність)

Deus ex machina (*лат.*) — дослівно: бог з машини; вислів, для означення чогось несподіваного — „ні сіло ні впало“

de visu (*лат.*) — з видження

dies diem docet (*лат.*) — кожний день чогось навчить

divide et impera (*лат.*) — діли і пануй (політична засада Макіявеллі); сій незгоду між підданими і пануй над ними

dixi (*лат.*) — я сказав, скінчив

D. M. S. (*лат.*) — скорочений напис на лікарських рецептах: detur, misceatur, signetur — дати, змішати і написати (як уживати)

doloroso (*іт.*) — жалібно, сумно, скорботно

dos à dos (*фр.*) — плечима до себе; неприязно

doppelt hält besser (*н.*) — подвійне тримає краще, міцніше

do ut des (*лат.*) — даю, щоб і ти дав; нема дурнички

duo quum faciunt idem, non est idem (*лат.*) — коли двоє роблять то саме, то не є воно тим самим

dura necessitas (*лат.*) — тверда конечність

du sublime au ridicule il n'y a qu'un pas (*фр.*) — від великого до смішного один лише крок.

E.

Ecce homo! (*лат.*) — „це чоловік!" (слова Пілата про Христа)

e duobus malis minimum eligendum est (*лат.*) — з двох зол вибирається найменше

ego (*лат.*) — я

ein mal kein mal (*н.*) — уперше можна дарувати

ein Mann ein Wort (*н.*) — словна людина

en avant (*фр.*) — вперед

en bloc (*фр.*) — гуртом

Ende gut, alles gut (*н.*) — кінець діло хвалить

en détail (*фр.*) — подрібно

english spoken (*анг.*) — тут говорять по англійськи

en masse (*фр.*) — загалом, гуртом

en ordre de bataille (*фр.*) — бойовою лавою

en passant (*фр.*) — мимохідь, в переході

en personne (*фр.*) — особисто

entrée (*фр.*) — вхід; entrez! — увійдіть!

eo ipso (*лат.*) — тим самим, тому, отже

e pluribus unum (*лат.*) — з багатьох один (напис на американських монетах)

ergo (*лат.*) — отже, таким чином, звідси

errare humanum est (*лат.*) — людині личить помилятися

es kommt in den besten Familien vor (*н.*) — це лучається і в найкращих родинах

est modus in rebus (*лат.*) — на все є спосіб; все має свої межі

et cetera (*лат.*) — і т. інше, тощо

et tenui case saepe vir magnus exit (*лат.*) — зчаста з малої хатини виходить велика людина

evviva! (*іт.*) — хай живе!

ex abrupto (*лат.*) — без приготовлення, зненацька

ex adverso (*лат.*) — з противного боку

ex consensu (*лат.*) — за згодою

exempla docent (*лат.*) — приміри вчать

exercitatio artem parat (*лат.*) — вправа веде до довершености

exercitatio optimus est magister (*лат.*) — вправа - найкращий вчитель

exitus acta probat (*лат.*) — кінець хвалить діло

ex lingua stulta veniunt incomoda multa (*лат.*) — дурний язик великий шкідник

ex nihilo nihil (*лат.*) — з нічого ніщо; з порожнього не нальєш

ex nunc (*лат.*) — від тепер

ex officio (*лат.*) — з урядового обовязку, урядово

ex parte (*лат.*) — почасти

expérience passe science (*фр.*) — досвід важніший від науки

ex ungue leonem (*лат.*) — пізнати льва по кігтях

ex vitulo bos fit (*лат.*) — з теляти робиться віл.

F.

Fabas indulcet fames (*лат.*) — голод цукрує біб; голод найкращий кухар

faber est quisque fortunae suae (*лат.*) — кожний є ковалем своєї долі

facile dictu, difficile factu (*лат.*) — легко сказати, тяжко зробити

facta loquuntur (*лат.*) — діла говорять (за себе)

facta non verba (*лат.*) — діла не слів (вимагає життя)

fair play (*анг.*) — чесна гра

farniente (*іт.*) — приємний відпочинок

fas est et ab hoste doceri (*лат.*) — личить вчитися і від ворога

fas et nefas (*лат.*) — личить і не личить

faux pas (*фр.*) — фалшивий крок, помилка

felicitas multos habet amicos (*лат.*) — щастя має багато друзів

ferro nocentius aurum (*лат.*) — золото шкідливіше від заліза

fiat lux (*лат.*) — най буде ясність

finis (*лат.*) — кінець

finis coronat opus (*лат.*) — кінець діло вершить (вінчає)

finita la comedia (*іт.*) — справу (виставу) скінчено, кінець

fit fabricando faber (*лат.*) — вправа робить мистців

five o'clock tea (*анг.*) — пообідній чай

flagrante delicto (*лат.*) — на гарячому вчинку; на місці злочину

foedum inceptu, foedum exitu (*лат.*) — яке життя, така смерть; який початок, такий кінець

foreign-office (*анг.*) — міністерство заграничних справ (в Англії)

fortes fortuna adjuvat (*лат.*) — сильні мають щастя

frustra laborat, qui omnibus placere studet (*лат.*) — даремна праця того, хто хоче всім догодити

fumos vendere (*лат.*) — продавати дим.

G.

Gaudeamus igitur (*лат.*) — "отже радіймо" — початкові слова стародавньої студентської пісні

Gedanken sind zollfrei (*н.*) — думки вільні від мита; за думки людина не відповідає

geflügelte Worte (*н.*) — крилаті слова

gloria victis! (*лат.*) — слава переможеним!

Goddamn! (*анг.*) — карай Боже!

Good bye (*анг.*) — щасти Боже!

Grand Old Party (G. O. P.) (*анг.*) — республіканська партія в Злучених Державах

gouverner c'est prévoir (*фр.*) — щоби рядити, треба вміти передбачати

grand - prix (*фр.*) — перша нагорода

gratia gratiam parit (*лат.*) — прихильність поплачується

gratias ago! (*лат.*) — дякувати!

H.

Habemus Papam (*лат.*) — маємо (нового) папу (оклик після вибору папи)

habent sua fata libelli (*лат.*) — і книжки мають долю

habet confidentiam in ventre (*лат.*) — має відвагу в жолудку; відважний до хліба

habet et musca splenem (*лат.*) — і муха може загніватися (бо має селезінку)

haec summa fuit (*лат.*) — такий кінець пісеньки

Happy Newyear! (*анг.*) -- щасливого Нового Року!, з Новим Роком!

hic et nunc (*лат.*) — заразже

hoch (*н.*) — хай живе!

hominem te esse memento! (*лат.*) — не забувай, що ти чоловік; не забувай хто ти

homo homini lupus est (*лат.*) — людина людині є вовком; людина людини ненавидить

homo proponit, Deus disponit (*лат.*) — чоловік укладає, Бог розкладає; чоловік стріляє, Бог кулі носить

homo sum, humani nihil a me alienum puto (*лат.*) — людина я і все що людське вважаю своїм

honoris causa (*лат.*) — для почести

horribile dictu (*лат.*) — страшно сказать

how do you do (*анг.*) — як живете (привітання)

Hunger ist der beste Koch (*н.*) — голод найкращий кухар.

I.

Ibidem (*лат.*) — там же, в тому самому місці; те саме

ich kenne meine Pappenheimer (*н.*) — знаю добре з ким маю діло

idea nata, amor mortuus (*лат.*) — прокинеться розум, вмирає любов

in absentia (*лат.*) — у відсутності

in actu (*лат.*) — в дійсності

in aere piscari, in mare venari (*лат.*) — в повітрі рибу ловити, на морі полювати

in aeternum (*лат.*) — повіквіки

in aqua scribis (*лат.*) — пишеш по воді

incipit tragoedia (*лат.*) — починається трагедія

in circa (*лат.*) — приблизно, більш-менш

in conspectu omnium (*лат.*) — супроти всіх

in contrarium (*лат.*) — противно, навпаки

in contumaciam (*лат.*) — заочно

in corpore (*лат.*) — всі разом, гуртом, в повному складі

in corpore sano, mens sana (*лат.*) — в здоровому тілі здорова душа

index rerum (*лат.*) — спис річей

indictum sit (*лат.*) — заборонено

in duplo (*лат.*) — подвійно

industria ditat (*лат.*) — промисл збагачує

in effectu (*лат.*) — в дійсності

in flagranti (*лат.*) — на гарячому вчинку

In genere (*лат.*) — взагалі

in gremio (*лат.*) — разом, спільно, гуртом

in infinitum (*лат.*) — в безконечність

in mari aquam quaerit (*лат.*) — на морі шукає води

in medias res (*лат.*) — відразу до справи, без проволоки

in medio stat veritas (*лат.*) — правда все посередині

in merito (*лат.*) — в суті речі

in nomine Dei (I. N. D.) (*лат.*) — в імя Боже

in omnibus aliquid, in toto nihil (*лат.*) — звідусіль потрохи, ввагалі нічого; нахапався (розуму) звідусіль, і дурний
in perpetuum (*лат.*) — на все
in persona (*лат.*) — особисто
in pleno (*лат.*) — в повному складі
in statu quo (*лат.*) — в дотеперішньому стані
inter arma silent leges (*лат.*) — де говорить зброя, там мовчать закони
inter duobus litigantibus tertius gaudet (*лат.*) — де два бються, третій користає
inter nos loquendo (*лат.*) — між нами кажучи
in transitu (*лат.*) — мимохідь
in triplo (*лат*) — потрійно
in vino veritas (*лат.*) — у вині правда; що в тверезого на думці, то в пяниці на язиці
ipse semet canit (*лат.*) — сам себе хвалить
ipso facto (*лат.*) — самою річчю, тим самим
ipso jure (*лат.*) — на підставі закону, правно
ira furor brevis est (*лат.*) — гнів - коротка шаленість
ita diis placuit (*лат.*) — так подобалося богам.

L.

L. — римська цифра 50
laborare est orare (*лат.*) — працювати всеодно що молитися
labor omnia vincit (*лат.*) — праця все переможе
Labour Party (*анг*) — партія праці (в Англії)
lactus sorte tua vivas sapienter (*лат.*) — будеш мудрим, коли не будеш попрікати долі
lapsus linguae (*лат.*) — несвідома помилка (в мові)
l'art pour l'art (*фр.*) — штука для штуки
laus in proprio ore sordescit (*лат.*) — самопохвала смердить
leben und leben lasen (*н.*) — жити й другим дати жити; не бути захланним
le dernier cri (*фр.*) — найновіша мода
lege totum, sivis scire totum (*лат.*) — читай все, коли хочеш знати про все
les amis de nos amis sont aussi nos amis (*фр.*) — други наших другів є й нашими другами
les extrêmes se touchent (*фр.*) — крайності годяться
le style c'est l'home (*фр.*) — стиль, - це людина
lex dura, sed lex (*лат.*) — хоч суворий закон, але закон
liberté, égalité, fraternité (*фр.*) — воля, рівність і братерство (клич французької революції)

liberum veto (*лат.*) — не позволяю (вільне заперечення)

lingua nunc sile! (*лат.*) — мовчи язичку!

lis litem generat (*лат.*) — суперечка викликує суперечку

litera docet, litera nocet (*лат.*) — буква вчить, але й шкодить

literae non erubescunt (*лат.*) — літери не встидаються; легше писати, як говорити

loquentiae multum, sapientiae parum (*лат.*) — купа слів, і крихта мудрости

lupus pilum mutat, non mentera (*лат.*) — вовк змінює шерсть, а не вдачу

lusus naturae *(лат.)* — жарт природи.

M.

M. — римська цифра 1000

Macht vor Recht (*н.*) — перше сила, потім право

magni nominis umbra (*лат.*) — тінь великого чоловіка; малий нащадок великого чоловіка

make money (*анг.*) — заробляти

mala gallina malum ovum (*лат.*) — погана курка, поганий покладок

mali principii malus finis (*лат.*) — поганого початку, поганий кінець; який початок, такий кінець; яке їхало, таке здибало

malum necessarium *(лат.)* — неминуче лихо

malum nullum est sine aliquo bono (*лат.*) — нема злого, щоби не вийшло на добре

Man proposes and God disposes (*анг.*) — чоловік стріляє, а Бог кулі носить

manu propria (*лат.*) — власноручно

manus manum lavat (*лат.*) — рука руку миє

marciare non marcire (*іт.*) — машерувати, а не гнити (клич фашистів)

maria montesque polliceri (*лат.*) — обіцяти моря й гори

mater artium necessitas *(лат.)* — потреба мати винаходів

mea culpa, mea maxima culpa (*лат.*) — моя провина, моя найтяжча провина

medice, cura te ipsum (*лат.*) — лікаре, лікуй себе самого (до людей, що вбачають чужі помилки)

medicina vinci fata non possunt (*лат.*) — долі не поконати ліками; проти смерти ліків не існує

medicus curat, natura sanat *(лат.)* — лікар лікує, природа уздоровлює

medio tutissimus ibis (*лат.*) — найкраще ходити серединою, триматися середини

melioribus auspiciis (*лат.*) — при кращих обставинах

memento mori (*лат*) — не забувай про смерть

mendacem memorem esse oportet (*лат.*) — брехун мусить мати добру память

mens vertitur cum fortuna (*лат.*) — багатство змінює вдачу

meo periculo (*лат.*) — на мій страх, на мою голову

mieux vaut tard que jamais (*фр.*) — краще пізно як ніколи

mihi cura futuri (*лат.*) — мушу журитися будучністю

minorum gentium (*лат.*) — другорядні (артисти, діячі тощо)

mixtum compositum (*лат.*) — недоладня сумішка

modo praescripto (*лат.*) — як наказано

modus vivendi (*лат.*) — вихід (з положення), спосіб розвязання (справи); спосіб життя

mon amis (*фр.*) — мій приятель

montes auri polliceri (*лат.*) — обіцяти золоті гори

mora trahit periculum (*лат.*) — проволока викликує небезпеку

morgenstunde hat Gold im Munde (*н.*) — хто рано встає, тому Бог дає

mors omnibus communis (*лат.*) — смерть для всіх однакова

mortui non mordent (*лат.*) — покійники не кусаються; покійники мовчать

mortuo leoni et lepores insultant (*лат.*) — мертвого льва і зайці кривдять (зневажають)

multorum annorum opus (*лат.*) — праця багатьох літ.

N.

Nam vitis nemo sine nascitur (*лат.*) — ніхто не вродився безгрішним

natura trahit ad sua jura (*лат.*) — натура домагається своїх прав

ne differas in crastinum (*лат.*) — не відкладай на завтра

nefastus dies (*лат.*) — нещасливий день

ne Jupiter quidem omnibus placet (*лат.*) — навіть Юпітер не всім подобається, не всім догодив

nemo (*лат.*) — ніхто

nemo dat, quod non habet (*лат.*) — ніхто не може дати, коли сам не має

nemo mortalium omnibus horis sapit (*лат.*) — нема людини, щоби не зробила дурниці (щоби повсякчас була мудрою)

nemo propheta in patria sua (*лат.*) — не можна бути пророком у рідній батьківщині

nemo sine vitis est (*лат.*) — нема непомильних

nemo solus sapis satis (*лат.*) — нема вповні мудрих

nervi belli pecunia (*лат.*) — головним нервом війни-гроші

nescias, quod scis, si sapis (*лат.*) — коли мудрий, то мовчи хочби й знав

nescio (*лат.*) — не знаю

nihil (*лат.*) — ніщо

nihil est annis velocius (*лат.*) — ніщо так скоро не минає, як літа

nihil est jucundius lectulo domestico (*лат.*) — нема нічого приємнішого, як домове вогнище; всюди добре, вдома найкраще

nihil sine causa (*лат.*) — нема нічого без причини

nihil sub sole novi (*лат.*) — нічого нового під сонцем

nil admirari (*лат.*) — нічому не дивуйся

noblesse oblige (*фр.*) — стан накладає обовязки

nolens volens (*лат.*) — хоч-нехоч

noli me tangere (*лат.*) — не торкайсь мене; не чіпай мене

nolite judicare et non judicamini (*лат.*) — не осуджуйте, то й вас не будуть осуджувати

nomen nescio (n. n.) (*лат.*) імени не знаю

nomina sunt odiosa (*лат.*) — про особи краще не згадувати

non bis in idem (*лат.*) — ніщо не діється двічі; не можна за ту саму провину карати двічі

non decet (*лат.*) — не ялося; не личить

non existentis nulla sunt jura (*лат.*) — для неіснуючих (байдужих) немає ніяких прав

non locus virum, sed vir locum ornat (*лат.*) — не місце красить чоловіка, іно чоловік місце

non nobis, sed patriae vivimus (*лат.*) — живемо не для себе, іно для батьківщини

non omnia possumus omnes (*лат.*) — не всі можуть все (робити)

non plus ultra (*лат.*) — не може бути краще; без закиду

non progredi est regredi (*лат.*) — хто не поступає (вперед), той відступає (назад)

non quantitas, sed qualitas (*лат.*) — не кількість, іно якість

non sibi, sed omnibus (*лат.*) — не для себе, а для всіх

non unquam tacuisse nocet (*лат.)* — мовчанка ніколи не зашкодить

nosce te ipsum *(лат.)* — пізнай себе самого

no smoking! (*анг.*) — курити заборонено!

notiones communes (*лат.*) — загальні поняття

nulla regula sine exceptione (*лат.*) — нема правила без виїмку

nullum violentum perpetuum *(лат.)* — всяке насильство має кінець

numerus clausus (*лат.*) — обмежене число

nunc aut nunquam (*лат.*) — тепер або ніколи

nunc tuum ferrum in igne est (*лат.*) — куй залізо поки гаряче.

O.

Officium nobile (*лат.*) — шляхетний обовязок

olla male fervet (*лат.*) — зле варить горщик; не ведеться

omnia mea mecum porto (*лат.*) — все моє ношу з собою; голий, як церковна миша

omnia mors aequat (*лат.*) — смерть всіх рівняє

omnia mutantur, nihil interit (*лат.*) — все змінюється і ніщо не гине

omni modo (*лат.*) — всяким способом, обовязково

optimum obsonium labor *(лат.)* — праця найкраща приправа

opus (*лат.*) — твір, праця

orbis terrarum (*лат.*) — цілий світ

o, sancta simplicitas! (*лат.*) — о, свята наївносте! (оклик Івана Гуса)

o, si sic omnes! (*лат.*) — о, якби так всі (робили, думали)!

o tempora! o mores! (*лат.*) — о часи! о звичаї (обичаї)!

otia dant vitia (*лат.*) — неробство викликує злочини

otium cum dignitate (*лат.*) почесний відпочинок

ovem lupo credis (*лат.*) — вівцю з вовком лишаєш; пускати вовка межи вівці.

P.

Panem et circenses! (*лат.*) — хліба та ігрищ! (розваг) (оклик староримських громадян)

panta rhei (*гр.*) — все змінюється; все йде, все минає

par amour (*фр.*) — з любови

par ci, par là (*фр.*) — тут і там

par exemple (*фр.*) — приміром, наприклад

paritur pax bello (*лат.*) — з війни зроджується мир

par occasion (*фр.*) — принагідно

par pari refertur (*лат.*) — око за око, зуб за зуб

par praemium labori (*лат.*) — заплата відповідна роботі; яка праця, така заплата

passez moi le mot (*фр.*) — вибачте за слово

patientia vincit omnia (*лат.*) — терпеливість все перемагає; хто терпен, той спасен

pauca, sed bona (*лат.*) — мало річей, але добрих

paucis verbis (*лат.*) — сказати коротко

paupertas non est probro (*лат.*) — убогість не ганьбить

pauper ubique jacet (*лат.*) — бідному й вітер в очі

pax vobiscum (*лат.*) — мир вам, мир всім

peccavi! (*лат.*) — грішний!

pendero filo (*лат.*) — висіти на волоску

per fas et nefas (*лат.*) — правно і безправно; за всяку ціну

per interim (*лат.*) — тимчасово

per nefas (*лат.*) — безправно, безчесно

per pedes (*лат.*) — пішки

per unanima vota (*лат.*) — одноголосно

pia desideria (*лат.*) — побожні бажання

piscem natare doces (*лат.*) — ти вчиш рибу пливати

placet (*лат.*) — подобається; приймаю

plenus venter non studet libenter (*лат.*) — повний жолудок не любить вчитися

plures pocula quam gladius (*фр.*) — людство більше нищить піяцтво, як війна

plus catolique que le pape (*фр.*) — більший католик, як сам папа; надто ревний

plus dat qui in tempore dat (*лат.*) — двічі дає той, хто дає вчас

plus minus (*лат.*) — більш-менш, приблизно

plus vident oculi quam oculus (*лат.*) — краще бачать очі, як око; що два, то не один

post factum (*лат.*) — по всім, по доконанню

prima aprilis (*лат.*) — першого квітня

prima facie (*лат.*) — від першого погляду, на перший погляд

primo loco (*лат.*) — на першому місці

prix fixe (*фр.*) — стала ціна

pro domo sua (*лат.*) — у своїй справі, за себе

pro forma (*лат.*) — для форми, для ока

pro libito (*лат.*) — довільно

pro memoria (*лат.*) — для памяти; пригадка

pro patria mori (*лат.*) — вмерти за батьківщину

propria domus omnium optima (*лат.*) — всюди добре, вдома найкраще

propria manu (*лат.*) — у власні руки

pro sua quisque facultate (*лат.*) — хто, що може

pro tempore (*лат.*) — покищо

pueri sunt pueri (*лат.*) — діти як діти.

Q.

Qualis pater, talis filius (*лат.*) — який батько, такий син

quando (*лат.*) — колись, бувало

quem Deus perdere vult, dementat (*лат.*) — кого Бог хоче покарати, в того відбирає розум

qui aures habet, aureat (*лат.*) — хто має вуха, най слухає

qui bene amat, bene castigat (*лат.*) — хто любить, той чубить (картає)

qui est sine peccato? (*лат.*) — хто безгрішний?

quod libet (*лат.*) — хто що любить, що кому подобається

quod licet Jovi, non licet bovi (*лат.*) — що личить Юпитерові, то не личить волові; що вільно попові, то не вільно дякові

quot capita, tot sensus (*лат.*) — що голова, то розум

quo vadis? (*лат.*) — де йдеш?

R.

Raison d'être (*фр.*) — причина існування, рація

rana in fabula (*лат.*) — жаба в байці (що хотіла дорівнати волові і луснула)

rara avis in terris (*лат.*) — рідка птиця на землі; білий ворон

raste ich, so roste ich (*н.*) — коли відпочиваю, то ржавію; не можу бути неробою

recta via (*лат.*) — проста дорога; без викрутів

redde quod debes (*лат.*) — віддай що винен

rem tene, verba sequentur (*лат.*) — тримайся змісту, а слова прийдуть (в мові)

repetitio est mater studiorum (*лат.*) — повторення, — мати науки

rerum novarum (*лат.*) — новинки

res ipsa loquitur (*лат.*) — праця (річ) промовляє за себе

respice finem (*лат.*) — уважай на кінець (справи, праці тощо)

reti ventos venari (*лат.*) — лапати вітра сітями; шукати вітра в полі

rien n'est beau que le vrai (*фр.*) — нема нічого кращого від правди

Roma locuta, causa finita (*лат.*) — Рим заявивсь,- отже справа скінчена.

S.

Salus populi suprema lex esto (*лат.*) — публічне добро, — найвищий закон

sanctum sanctorum (*лат.*) — святая святих

sans doute (*фр.*) — без сумніву

sans façon (*фр.*) — без церемонії

sapienti sat (*лат.*) — мудрому досить пригадати, натякнути

satis eloquentiae, sapientiae parum (*лат.*) — багато гарних слів, мало мудрости

satis verborum (*лат.*) — досить слів

schlecht aber billig (*н.*) — погано, але дешево

scientia nihil aliud est quam veritatis imago (*лат.*) — наука є лише відзеркаленням правди

semper et ubique (*лат.*) — все й всюди

semper fidelis (*лат.*) — все вірний

semper idem (*лат.*) — все то саме

se non è vero, è ben trovato (*іт.*) — коли й неправдиве, то добре вигадане; хоч і збрехав, але добре

sens dessus dessous (*фр.*) — догори ногами

sensu bono (*лат.*) — в добрій думці; s. malo — в злій думці

seris venit usus ab annis (*лат.*) — з літами приходить досвід

sic (*лат.*) — так, дослівно

sic eunt fata hominum (*лат.*) — така наша доля

sicher ist sicher (*н.*) — певне є певним; краще синиця в жмені, як журавель у небі

sic itur ad astra (*лат.*) — тудою йдеться до слави (до звізд)

sic transit gloria mundi (*лат.*) — так минає світова слава; все йде, все минає

sic volo, sic jubeo (*лат.*) — так хочу, так наказую

signum temporis (*лат.*) — знак часу

si jeunesse savait, si vieillesse pouvait! (*фр.*) — якби молодість знала (була практичною), а старість могла! (була сильною)

s'il vous plaît (*фр.*) — звольте, будьте ласкаві

similia similibus curantur (*лат.*) — подібне лікується подібним; клин клином вибивають

sine ira et studio (*лат.*) — без гніву й ревности; безсторонно

sine loco et anno (*лат.*) — без зазначення місця й року, без дати

sine qua non (*лат.*) — без чого ні; обовязкова умова

si placet (*лат.*) — як подобається

si tacuisses, philosophus mansisses (*лат.*) — якби мовчав, то бувби філософом

sit tibi terra levis (*лат.*) — земля тобі пером

si vis pacem, para bellum (*лат.*) — хочеш миру, — готуйся до війни

si vis vera loqui, disce pati (*лат.*) — коли хочеш говорити правду, то навчися терпіти

si vis vincere, disce pati (*лат.*) — коли хочеш перемогти, то навчися терпеливости

sol lucet omnibus (*лат.*) — сонце світить для всіх; всі мають право до щастя

S. O. S. скор. **save our souls** (*анг.*) — дослівно: рятуйте наші душі; телеграфічний сиґнал з потапаючого корабля, просьба помочі

spiritus flat ubi vult (*лат.*) — дух з'являється де лише хоче

spiritus movens (*лат.*) — дух, що порушує; головний діяч, душа справи

standard of life (*анг.*) — життєва підстава, добробут

stante pede (*лат.*) — заразже, вмить, негайно,

statu quo (*лат.*) — сучасний стан речі, справи тощо

stet pro ratione voluntas (*лат.*) — хай воля буде причиною; я так хочу

struggle for life (*анг.*) — боротьба за існування (слова вченого Дарвіна)

stultorum infinitus est numerus (*лат.*) — число дурнів безконечне

stylus virum arguit *(лат.)* — *(лат.)* — стиль віддає вдачу людини; стиль - це людина

sua cuique fortuna in manu est (*лат.*) — кожний кує свою долю

sua sunt cuique vitia (*лат.*) — кожний має свої хиби

sub Jove (*лат.*) — під Богом; під голим небом

sublata causa, tollitur effectus *(лат.)* — усунути причину і наслідок зникне

sudore et sanguine (*лат.*) — потом і кровю

sufficit *(лат.)* — вистане, досить

sufficit diei malitia sua *(лат.)* — кожний день має свою журу

sui generis (*лат.*) — у свойому роді, властивий вдачі

summa potestas (*лат.*) — найвища влада

summa summarum (*лат.*) — взагалі, гуртом

suprema lex (*лат.*) — найвище право

sus Minervam docet (*лат.*) — свиня Мінерву (богиню мудрости) вчить; дурний розумного вчить.

T.

Tabula rasa (*лат.*) — гладка дощинка; чиста картка; необзнайомлений з чимось

taedium vitae (*лат.*) — знеохочення життям

tageblatt (*н.*) — щоденник

tantum scimus, quantum memoria tenemus (*лат.*) — знаємо лише то, що памятаємо

tarde venientibus ossa (*лат.*) — хто пізно приходить сам собі шкодить (застає лише кості)

te hominem esse memento (*лат.*) — не забувай, що ти людина

tel maître, tel valet (*фр.*) — який пан, такий слуга

tempora mutantur et nos mutamur in illis (*лат.*) — часи змінюються й ми з ними

tene quod bene (*лат.*) — тримайся доброго

tête à tête (*фр.*) — сам-на-сам, віч-на-віч

that is the question (*анг.*) — ось питання; в тому то й річ

the allmighty dollar (*анг.*) — всесильний доляр

the right man in the right place (*анг.*) — відповідний чоловік на відповідному місці

time is money (*анг.*) — час то гроші

timeo hominem unius libri (*лат.*) — боюся людини, що прочитала одну лише книжку

to be or not to be (*анг.*) — бути чи не бути

tout à fait (*фр.*) — цілком

tout court (*фр.*) — коротенько, одним словом

traduttore, traditore (*іт.*) — перекладати не зраджувати (перекладати твір, але не калічити його)

tu quoque! (*лат.*) — і ти також! (проти мене)

toutti - quanti (*іт.*) — всі без виїмку, тощо, всі однакові.

U.

Ubi bene, ibi patria (*лат.*) — де добре, там і батьківщина

ubi crux, ibi lux (*лат.*) — де хрест, там і світло

ubi societas, ibi jus est (*лат.*) — де є громада, там мусить бути закон

ultima ratio (*лат.*) — останній арґумент

ultra posse nemo obligatur (*лат.*) — ніхто не мусить робити понад сили

Umwertung aller Werte (*н.*) — переоцінка цінностей

una salus victis nullam sperare salutem (*лат.*) — одинокий рятунок для переможених — несподіватися рятунку від нікого

unde venis et quo tendis? (*лат.*) — звідки приходиш і куди прямуєш?

United States of North America (U. S. A.) (*анг.*) — Злучені Держави Північної Америки

unitis viribus (*лат.*) — спільними силами

unum et idem (*лат.*) — однаково, то саме

urbi et orbi (*лат.*) — містові та цілому світові; всім і вся, всюди

usque ad finem (*лат.*) — аж до посліднього

usus te plura docebit (*лат.*) — вправа краще навчить

ut exemplum docet (*лат.*) — як приклад вчить

utile dulci (*лат.*) — приємне з корисним

uti possidetis (*лат.*) — як посідаєте

ut sementem feceris, ita metes (*лат.*) — як посієш, так збереш, яка сівба такі жнива

ut supra (*лат.*) – як вище.

V.

V. — римська цифра 5
vade in pace! (*лат.*) — йди з миром!
vae soli! (*лат.*) — горе одиноті!
vae victis! (*лат.*) — горе переможеним!
vana sine viribus ira est (*лат.*) — безсильний гнів
vanitas vanitatum (*лат.*) — суєта сует
varietas delectat (*лат.*) — ріжноманітність бавить
velle et nolle (*лат.*) — хотіти і не хотіти
venerari parentes liberos decet (*лат.*) — діти мусять шанувати батьків
veni, vidi, vici (*лат.*) — прийшов, побачив, переміг (повідомлення Цезаря про його перемогу над ворогом)
venter non habet aures (*лат.*) — жолудок не має вух
verba volant, scripta manent (*лат.*) — слова летять, письмо лишається
vexata quaestio (*лат.*) — спірний пункт
vice versa (*лат.*) — навпаки
videtur (*лат.*) — здається
vincula da linguae, vel tibi vincula dabit (*лат.*) — увязни язика, інакше він тебе увязнить; держи язика за зубами та їж борщ з грибами
vinum laetificat cor (*лат.*) — вино веселить серце (людини)
viribus unitis (*лат.*) — спільними силами
vis major (*лат.*) — вища сила (незалежна від людини)
vitam impendere vero (*лат.*) — посвятити життя за правду
vivere est cogitare (*лат.*) — жити значить думати
volens nolens (*лат.*) — хочне-хоч
volo, non valeo (*лат.*) — хочу та не можу
votum separatum (*лат.*) — окремий внесок, що ріжниться від загально прийнятого; окремий погляд
vouloir c'est pouvoir (*фр.*) — хочу - значить можу (хотіти, — значить могти)
vox faucibus haesit (*лат.*) — голос застряг у горлі (від жаху)
vox populi, vox Dei (*лат.*) — голос народа, голос Бога
vultus est index animi (*лат.*) — лице є зеркалом душі.

Скорочення:

аб. — абесінське
авс. — австралійське
альб. — альбанське
ам. — американське
анг. — англійське
арам. — арамейське
арб. — арабське
ас. — асирійське
афр. — африканське

блг. — болгарське
блр. — білоруське
бр. браз. — бразілійське

вав. — вавилонське

гал. — галицьке
геол. — геольогія
герм. — германське
гол. — голяндське
гот. — готентотське
гр. — грецьке
грам. — граматика

дан. — данське
див. — диви
досл. — дослівно
єв. — еврейське
єгп. — египетське

жарт. — жартівливе
жд. — жидівське

інд. — індійське
ісл. — ісляндське
ісп. — іспанське
іт. — італійське

кар. — караїбське
кел. — кельтське
кит. — китайське

л. — латинське
лат. — латинське
лит. — литовське

мад. — мадьярське
мал. — маляйське
мек. — мексиканське
мін. — мінеральогія
мон. — монгольське
мос. — московське
муз. — музика

н. — німецьке
н. лат. — німецьке з латинського
норв. — норвезьке
ор. — з орієнтальних мов
п. — польське
пер. — перське
поб. — побіч
прт. — портуґальське
рад. — радянське
ром. — з романських мов
санск. — санскритське
сиб. — сибірське
сір. — сірійське
скнд. — скандинавське
скор. — скорочене
слов. — словацьке
срб. — сербське
ст. інд. — староіндуське
сх. — зі східніх мов
тат. — татарське
тур. — турецьке
тюр. — тюркське
уг. — угорське
укр. — українське
фін. — фінське
фр. — французьке
халд. — халдейське
ц. сл. — церковно-словянське
ч. — чеське
черк. — черкеське
швд. — шведське
шк. — шкотське
яп. — японське

Поправки:

Стор.	Вірш	Треба:
5	5	передплата
„	19	єгипетських
„	21	абізольогія
7	11	автопластика
„	30	спалення
9	38	та
13	13	омега
„	23	філософський
14	6	амигдалін
15	1	амплуа
20	19	релігійні
„	35	вищий
„	37	неможливості
21	29	апофтегма
„	31	апракос
22	32	мелодія
23	19	металю
25	3	аршеник
26	32	астрогнозія
27	17	рекомендація
28	32	реклямове
29	5	організацію
29	6	Бабефа
30	1	див.
„	28	бактеріольогією
36	22	бігамія
37	1	біогенеза
40	22	бразолія
46	4	нестримно
47	18	паровання
52	19	віншувати
53	20	філософа
55	7	галера
67	21	лініювати
73	8	матеріял
80	35	розпадається
98	35	доксософія
108	29	прізвища
117	3	відомості
118	17	про пізнання
129	20	зманірований
158	33	жіночого
182	18	перед
184	11	французької
187	32	концепція

Стор.	Вірш	Треба:
204	35	лімотерапія
208	9	люкративний
222	4	нищити
223	20	непрозорість
227	8	осушування
246	35	еміґрантів
259	31	онтогенія
263	14	описування
265	17	лікар недуг вуха
269	22	Памела

Стор.	Вірш	Треба:
274	22	висновок
305	31	читання
356	32	серотерапія
377	32	за
387	5	текст
401	33	вовняна
408	23	Фавн
409	8	вплив
413	27	часопису
415	15	велике